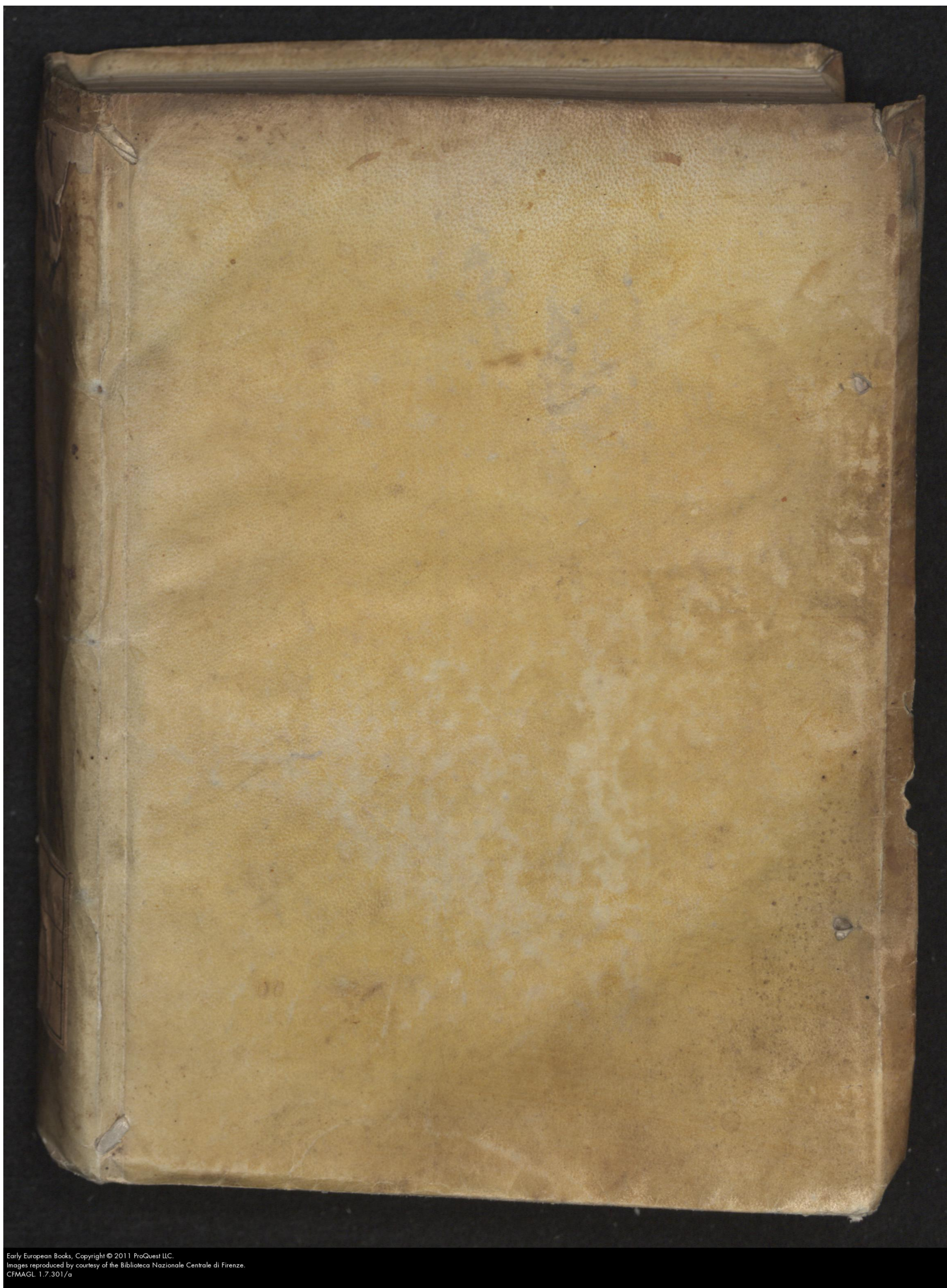

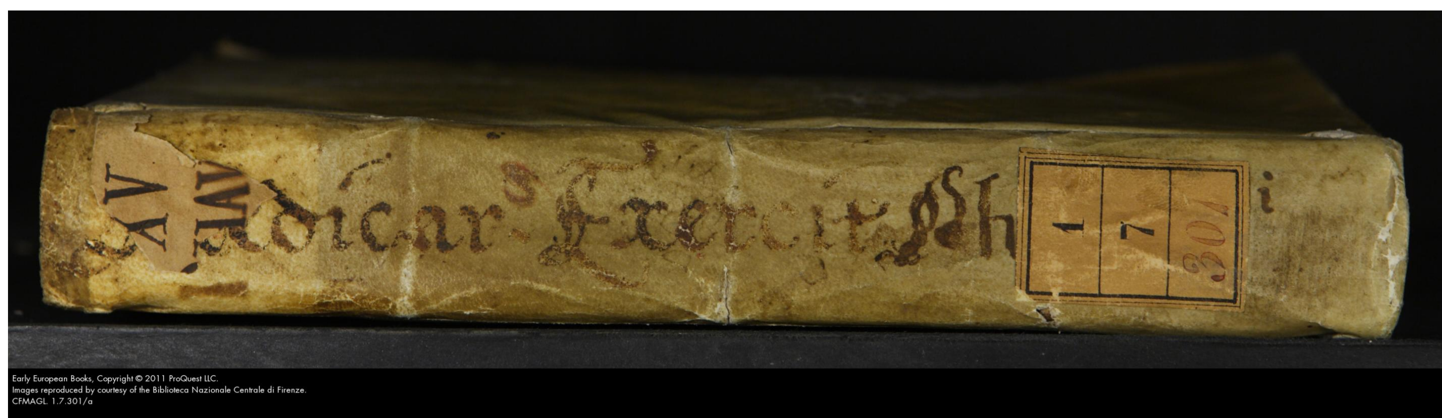

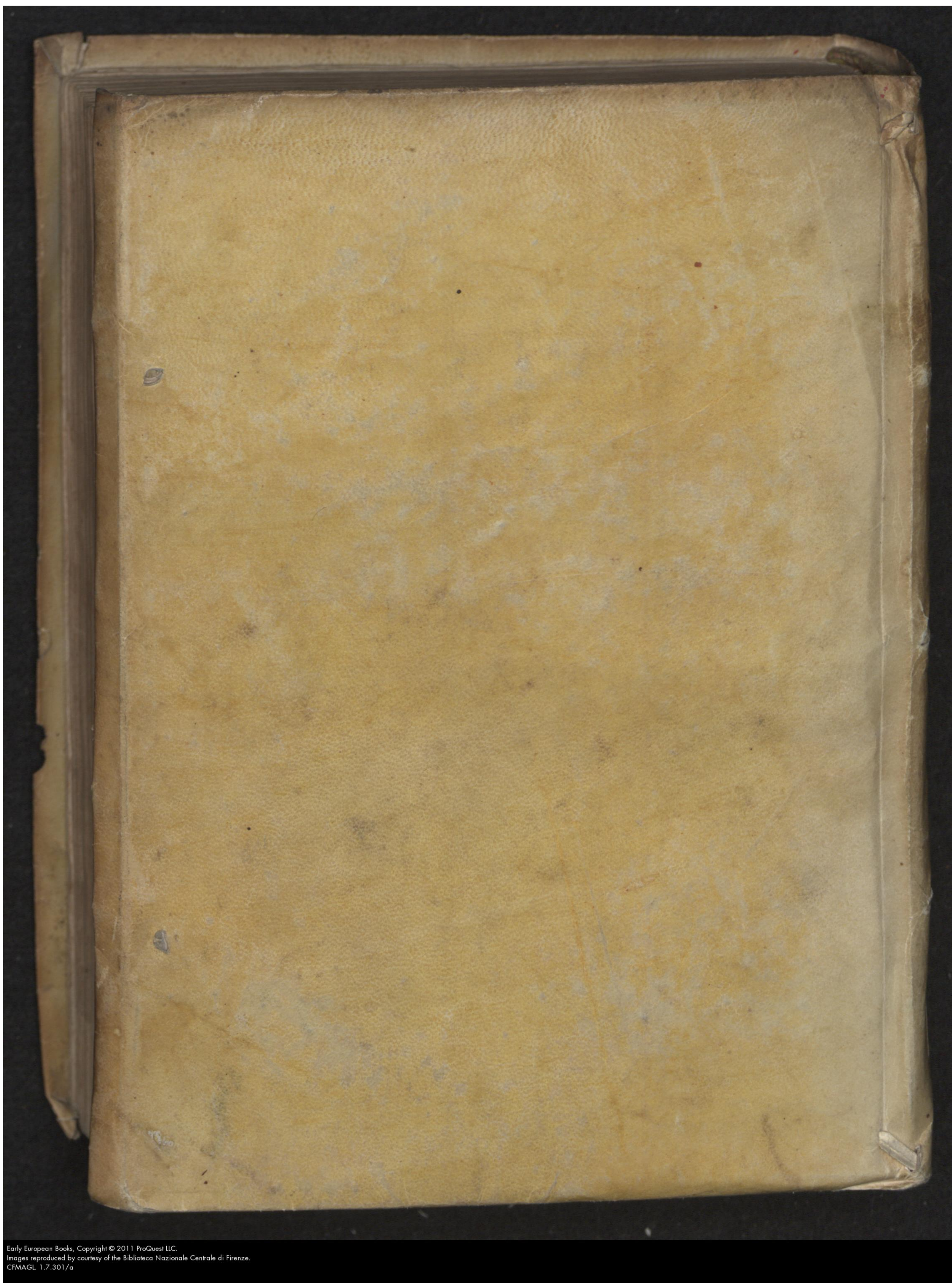

XV

PHAVOR

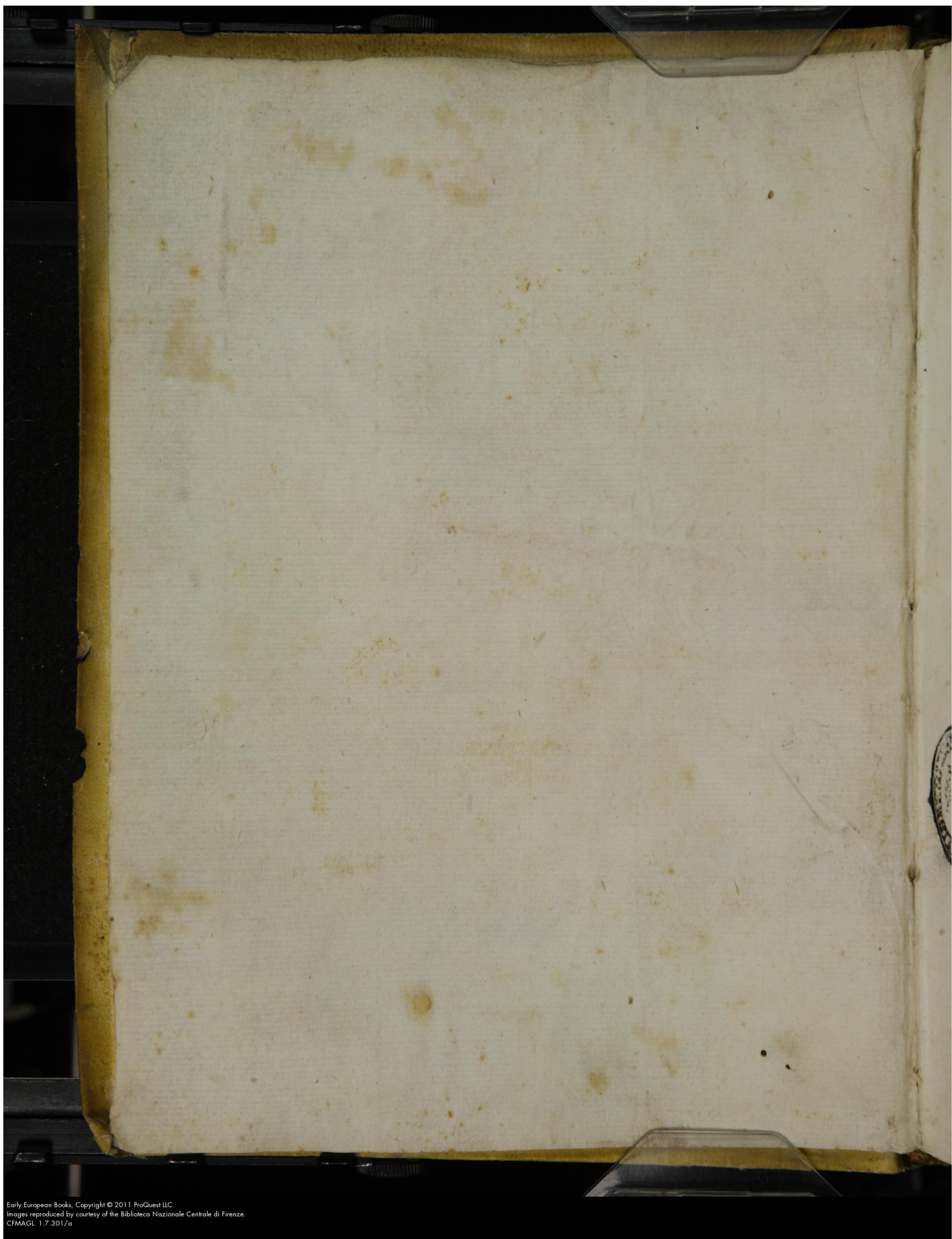

MEDICARVM EXERCITATIONVM

IOSEPHI PHAVORINI A CLAVARIIS

Fabrianensis, Medici Physici apud Camertes;

LIBER

In quo ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ, ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗ, *ac* ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ, *inter alias summas Medicinæ partes explanantur; Res.s. Naturales, & Præternaturam, unà cum recta eisdem occurrendi Methodo, iuxtà Principum Medicorum sententiam, enodata veritate discutiuntur.*

AD ILLVSTRISS. ET REVERENDISS.
D. D. MARIANVM PERBENEDICTVM S. R. E.
Card. Ampliss. Patronum Colendissimum.

DELPHICA VERIDICVS RESERANS PENETRALIA, DEXTRO

VT FAVEAT CAPTIS ALITE, PHAEBVS ADEST.

CAMERINI, Apud Franciscum Ioiosum. MDXCIX. Superiorum permissu.

ILLVSTRISSIMO,
AC REV. D. D. MARIANO PERBENEDICTO
S. R. E. PRESB. CARDINALI AMPLISSIMO.

Iosephus Phauorinus à Clauarijs Fabrianensis. S. P. D.

EDICARVM Exercitationum, tripartitus meus hic liber in Physiologiam, Pathologiam, ac Therapeuticam, principes nostræ medicinę partes, cui iurè esset dicandus, contéplanti mihi, tu (Cardinalis amplissime) is vnus visus es, cui multiplici nomine videretur sacrandus: Nam pręterquamquòd mos extitit semper, alicui ex summis viris, religiosisq́; sacerdotibus, fructuum quorumcumq́; dicare primitias (vt hanc vnam ob causam, è medicorum campis depromptæ meę hæ tibi debeantur exercitationes) innumera accedunt etiam, in studiosos omnes beneficia, quę id ipsum exposcunt; indeficiens nimirum & inexhaustus eisdem benefaciendi ardor, & incredibile, ac numquàm satis laudatum eos adiuuandi studium: Quibus sanè omnibus, si practicam Medicinam facienti mihi, septimo ab hinc anno, apud Illustres, antiquosq́; tuos Camertes, addendum est clarissimæ, & illustrissimę prosapiæ tuæ hominum sanctitate, literis, atq́; armis splendidissimæ, decus, & ornamentum; vtrumq́; extitit, quod me hortatum est sæpius, monuit, tandemq́; coëgit, ne alteri, quàm tibi (Mariane amplissime) huiusmodi ingenij mei medicæ dicarentur, & sacrarent primitiæ: Tu .n. dictis pollens, & factis, tàm doctissimus inter illustrissimos, quàm illustrissimus inter doctissimos, talis tantusq́; mihi futurus eris, qualis Plato apud clarum fuit Anthimacum: siquidem Poëta existens hic celeberrimus, conuocatis auditoribus, vt suum exarandum intelligerent volumen; omnes adhuc ipsum legentem, pręter Platonem cum reliquissent, legam inquit nihilò minus, Plato .n. vnus instar est omnium: Sic itaq; & tu (Cardinalis prudentissime) instar omnium eris, vel si solus non dedigneris, tuam ob benignitatem, tenuissimi voluminis mei lucubrationes lustrare, & audire vigilias. His .n. cum intēti fuerint Imperatores, ac Reges (vt de Adriano scriptum comperimus, Dionisio Siciliæ Rege, Iuba Mauritano, Hermete AEgyptiorum principe, & Alexandro Magno, qui librum etiam edidit, de tuenda valetudine, in suorum militum gratiam) non despero, Magnum etiam Perbenedictum, animi laxādi gratiâ, operam quādoq́; daturum, Illustrissimumq́; ac Reuerendiss. Robertum, Episcopum Nucerinum, Germanum tuum, literis deditissimum, voluptatis plurimum inde accepturum: Cum igitur iam satis patescat, exercitationum mearum hunc librum, sub Amplissimi Cardinalis Camertium, auspicijs, typis esse mandādum; A rei veritate assentari ne velle videar, hoc vnum addidero: Virtutum genus vniuersum contendisse, insimulq́; pugnasse modò ad vnum, modò ad alterum Christianæ religionis te extollere gradum, quo minus vnquam cōtentum, haud verendum ad supremum (fauente Deo) te eucturum. Et ecce

† 2 Gregorius

Gregorius xiij. pastor vigilantissimus perspecta, cognitaq; vitæ, atq; doctrinæ tuę probitate, animi, corporisq; candore, Episcopali Ciuitatis Martorani fungendo te delegauit muneri. Xistus V. Pontifex grauissimus, atq; cordatus (qualem numquam ob admiranda gesta, totiusq; Vrbis in pristinum ferè splendorem, restaurationem, Vrbs habuit, vel habiturus est orbis) vbi per quinquennium, ingenti omnium admiratione, gloria, mundanæq; Reipub. commodo te Vrbi præfecit; tua in singulis animaduersa comprobata prudētia, commendata lenitate, approbata fortitudine, laudata temperantia, vtili continentia, indefessa, constantiq; iustitia, in Illustrissimorum Cardinalium collegium cooptauit; in quo, vtì fulgētissimum sydus, cum inter omnes appareres, iustitiam coleres, nec nisi, quæ Dei sunt quęreres, Innocentius ix. innoxius quippè Pastor, totius Romanæ Curię Tribunalium, cum Illustrissimo Cardinali Saluiato supremum effecit auditorem. Gregorius xiiij. Maximum constituit eleemosinarium, & Clemens viij. Pontifex nulli secundus, inuictus in bello, clemētissimusq; in vniuersi Christiani orbis firmanda, & cōfirmanda pace, vbi populorum, ac gētium aptissimum te vidit gubernationi, sacrosanctę, vnà cum grauissimis viris, Cōsultationi pręfecit. atq; in omnib⁹, quę humanam exposcunt curam, atq; sollicitudinem, vtì fidissimum alterum cōstituit Acatem; ac vt summatim dicā, vniuersus nunc Illustrissimorum Cardinalium senatus, te miratur, te diligit, amat, obseruat. Atq; tui (Mariane Illustrissime) quanta semper fuerit laus, in Reipub. administrādis gubernaculis vt vnusquisq; intelligat; haud silentio obuoluēdum decreui, quæ dum Romę ageres gubernatorem, sapientèr præstitisti, sanctæq; mandasti. Fames igr̃ voluptatum omnium (Platone textante) necessaria, integram cum inuasisset Italiam; Vrbs aquarum circumdata esset fluctib⁹, Tyberisq; ruinis; pessimum genus hominum Vrbem ipsam, orbemq; infestaret, auxilium cum penè esset nullum; habētium omnium abesset commiseratio, insatiabilis superaret cupiditas, nec malorum tot esset remedium, solus Perbenedictus cibum fregit esurientibus, inopes impleuit panib⁹ eosdemq; enutriuit in fame, & perditā illam gentem, deposuit, ac dissipauit, quarum sanè rerum euentus, quanti faciendus sit D. Greg. Nazianzenus in Apologetico, his verbis proponit. τέχνη τῶν τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν ἐστιν, Ἄνθρωπον ἄγειν τὸ πολυτροπώτατον τῶν ζώων, καὶ ποικιλώτατον. Innumeris ergo rationibus, atq; causis, cum ad te (Card. ampliss.) dignitatis cuiusq; gloriam trahas, & ornamētum; has meas sum ausus tuo nomini exercitationes sacrare, quę licet exiguū futuræ sint munus, (si amplitudinis tuę habēda sit ratio:) attamē quia tale euasurum, quale tui nominis extat encomium, hinc munus exiguitate carebit, tuaq; illustratum authoritate, minùs indignū extiterit. Reliquum itaq; modò est, tenues hos meos labores, hilari fronte, ne dedigneris suscipere: quod certè si assequar, & meam apud te nihil optatius assequutum fore intelligam seruitutem, vigiliarumq; mearum fructus, apud nobiles Camertes tuos periisse, non pœnitebit; Nam *Principibus placuisse uiris, non ultima laus est.*

Vale. Camerini Kal. Maij. M D IC.

CONSILII RATIO, AC DISSERENDI

INSTITVTVM AVTHORIS, IN MEDICAS SEQVENTES EXERCITATIONES.

PHAVORINVS Philosophus, ingenio agili, & eloquentia iucunda, cum persępè dicere solitus esset: Peius de fama nostra mereri lentos, ac steriles laudatores, quàm acerrimos detractores; quòd .s. detractores quantò id ardentiùs agerent, tanto maiori odio accensos appareret, tantoq; minus fidei, apud animos reperirent, audientium: At exiles laudatores amicitiæ speciem præferrent, quòd nisi diligerent, non laudarent, cæterùm nihil, aut modicum in nobis laude dignum inuenire crederentur. Sic sępe, & ipse dicere, cum docto Nazianzeno solitus sum, satius fore (vtrisq; quò factum sit satìs) aliquid in disputationibus, pro viribus afferre, quàm in omnibus deficere: siquidem, vt lib. de contemptu Mundi adnotauit Petrarcha.

Magnus enim labor est, magnæ custodia famę.

quamobrem, Philosophi, ac philosophicum, cum semper extiterit, cæteris quodamodò pro nihilo habitis, rerum naturam studiosè rimari: iam, meas esse partes animaduerti (vt cum disserendi, ac disputandi, aperta, superioribus annis mihi data fuerit ansa) pro disputationis illustranda veritate, ea in primis contemplationi subijcere, quæ tum in philosophia, tum in medicina (si non omnibus, quibus fortasse, multis tamen) vtilitatem, ac voluptatem essent allatura. Platonis ergo incumbens paræneticо, philosophico, in nostris alijs philosophicis exercitationibus expedito negocio, ad medicum, totum studium, in his medicis voluam. In eo etenim cum non leui, in factitanda medicina, impedimento sint, allatæ quorundam excellentium virorum (huius nostri sæculi) sententiæ; harum omnium, in integra sequenti dicendorum serie, confutationi, ac illustrationi insistam. Non ea (Deus sit mihi testis) lege, qua earundem sim factus euersor, sed vt omnes intelligant πάντων ἰσχυρότερον, ἀλήθειαν. omnium .s. fortissimam esse veritatem; pro qua sanè, quoniam sermonibus licuit semper decertare. Vastissimam camporum nostræ medicinæ dimetiens planitiem; meum hoc fuerit institutum in Physiologia, Pathologia, ac Therapeutica, aspera quæcumq; stylus compererit, in vias planas redigere, flores colligere, fructus carpere, ac vtrosq; in corollis locare; ac nè dùm capiti, sed, & emunctis aduersantium naribus, accomodare. Et quamquam haud

me lateat grauißimos tempestatis cuiusq; professores, in aperto vniuersa-iam collocasse (ita vt redundans, quibusdam nostra videri hæc posset exercitatio) id tamen constans satis superq; est, ex sententiarum oppositione, veritatem in singulis maximoperè clariorem futuram. Scribentes ergo, non vt rudiores magnitudinem nostri libri admirentur, sed vt ingeniosiores varietate doctrinæ fruantur. (non enim, vt Cœphesia dicebat, ἐν τῷ μεγάλῳ, τὸ εὖ, sed ἐν τῷ εὖ, τὸ μέγα.) Differendi ratio quæcumq;, cum duplex sit; dum altera .s. suam sententiam astruit, altera reluctantem euextit: hac primùm, digito quasi mostrata, illius repugnantium argumentorum tela, in nostra repellere, tentabimus; vno quasi obtutu, omnia vt conspici queant, atq; videri: Secantes quocircà has nostras medicas exercitationes, in tres principes partes, ac sectiones; quæ ad Physiologiam spectauerint, insculpemus in prima, in qua, Medicinæ allata definitione, eiusdem aßignatis partibus, atq; subiecto, huius ipsius, immediata innotescent principia, quæ in continentia, contenta, ac impetum facientia, dispertita; omnium demonstrata essentia, natura, generatione, temperie, & nutritione; quam ab vsu, esuq; alimentorum alterationem eadem suscipiant, non iniucunda prosequemur oratione; quæ vt tota physiologica erit, sic philosophica simul, & medica: hinc verò stylum conferentes ad alteram; Humani corporis, eiusdē medicinæ subiecti, affectiones omnes præter naturam; Morbos nimirum, causas, atq; symptomata, eo philosophandi genere prosequemur, quo adamußim, omnium elucescat essentia: & ad tertiam inde accedentes sectionem, innumera, quæ ad medēdi methodum attinēt, expedita disceptatione attingemus; Indicantiumq;, indicationum, ac indicatorum, ex Galeni placitis, afferemus doctrinam: sperantes in singulis, vel pedibus, in nostram sententiam, nonnullos excellentes viros ituros, vel non longè ab eadem discessuros: Monemusq; in reliquis, quòd licèt Varini Phauorini Camertis, Episcopi Nucerini, ac nostri cōsanguinei (qui ad summum vtriusq; linguæ fastigium pleno gradu fuit deuectus, sic vt doctißimo Angelo Politiano Authore, inter doctos iam conspicuus digito mostraretur) assequuti non fuerimus eloquentiam: sat nobis erit, si Varronis exemplo, eloquentiam nullam, scientiam multam (absit iactantia) amplexati fuerimus, quamuis nec eloquentiā, nec doctrinam nobis vnquam vendicauerimus, cum οὐδὲν tamen γλυκύτερον, ἢ πᾶν εἰδέναι semper nouerimus: Vale itaq; & tu Amice lector, & æqui boniq; consulas, his nostris tenuißimis laboribus; maiora donec, & meliora forsan parturimus, neq; iniucunda interim rerum nostrarum varietate, è medicinæ fœcundißimis eruta campis, fruaris, ac perfruaris.

IN IOSEPHI PHAVORINI, MEDICI, ac Philosophi clarissimi Exercitationes Medicas;

LIVII VITALIS OROSII, Scientiarum genere omni imbuti.

ARGVMENTVM.

HOC, Medicæ partes breuiter, facileq; gradatim
Iosephi, ternas explicat artis, opus.
Morborum abstrusas causas, discrimina, promit,
Humanos artus, quæ cruciare solent.
Curandi ratio sequitur, mortalibus ægris
Splanchica subijciens, & Acharista simul.
Quicquid, Dogma uetus Medicorum senserit unquam,
In physicis, præsens pagina ritè docet.

EIVSDEM IN MOMVM.

QVID Mome spectas stygie ? dum peruigilio,
Exercitationis Hippocratidis, &
Galenianæ, rite culta Dogmata
Non erubescis dissipare dentibus ?
Silebis ergo: ne pedes Iambicos
Archilochus, in te dirigat ferociter.
Doctrina, & animi robur, inuidentibus
Obsistit. etenim sola uirtus uincier
Se patitur haud unquam: sed, ut uagus Hercules,
Multiplicis Hydram capitis, opprimit ferociter.

EIVSDEM.

INSIGNIS quondam Podalirius, arte medendi
Sanabat Danaos, uulnere, peste, graues,
Atq; Machaonij succi, Pœantius Heros,
Infectus dira cuspide, sensit opem.
Democritus uiguit, medicæ, qui sedulus, artis
Hippocratem docuit, constituitq; ducem.
Nostra Phauorinum dedit ætas: undiq; claræ,
Qui numquam cessat scandere, laudis iter.
Dum populos inter latos, gentemq; Camertem,
Perpaucos, cernit Mors moribunda, mori.

OCTAVII TIPTOSTOMI CAMERTIS
Virtutum genere omni ornatisſimi; in eaſdem
Carmen ad Lectorem.

VT Cereris cultor, ſanis alimenta miniſtrat
Corporibus, riguum dum colit arte ſolum:
Sic ægris, feſſiſq; potens Medicina, ſalutem
Promittit: quoniam mitis Apollo fauet.
Idcirco fertur, uiridi nutritus Hymetto,
Ille ſenex, medicum percoluiſſe Deum:
Cum uigilem, medico, mandauit ritè litandam
Phœbigenæ uolucrem: quæ canit, ante diem.
Excitet, ut ſegni mortalia corda ſopore,
Conſilia, & ſacræ mentis ad alta uocet.
Nam Pater, ut ſummæ bonitatis, lumina uitæ
Suppeditat noſtræ, conſiliumq; pium:
Corpora ſic Chiron, medicæ dator artis, & auctor,
Conſeruat, curat, ſuſcitat, atq; regit.
Phillirides alter, medicæ Ioſephus, in auras
En uenit, Inuentor, candide Lector, opus.

Εις τὰ ἰατρικὰ Γυμνάσματα ΙΩΣΗΦΟΥ τῶν Φαβωρίνων
τοῦ ἀδήλου.

Οὐστάτιοι ποθέουσι φυῆς ὀδυνήφατα δῶρα,
Λουσέμεν ἰητρῶν, ἠὲ δαημοσύνην;
Πρόσφορα λαζέσθω σφετέροισιν ἀκέυμασιν ἔργα·
Ἴδμοσι μὴν πάμπαν νήδυμα δρηστοσύνη.

EXERCITATIONVM MEDICARVM

IOSEPHI PHAVORINI A CLAVARIIS FABRIANEN.

SECTIO PRIMA.

✠

ARGVMENTVM.

HVMANVM Corpus (diuinę nostrę medicinę subiectum) cum, vel facilè, in optimā seruetur valetudine, ab ęgritudineq; remoueatur; quando, quę ad vtriusq; constitutionem concurrunt, prudens Medicus sciscitatur: Medicas aggressuri Exercitationes, optimè nos facturos putauimus, tum ab his, quę naturalem ipsius structuram respiciunt, captare exordium: tùm ab his, quæ præternaturalem constituunt, orationem ordiri: & quoniam princeps medicinę finis est recta, decentiq; methodo, affectiones omnes pręternaturam, ab eodem arcere: hinc est, quòd, tripartita vniuersa dicendorum serie, in Physiologicam, Pathologicam, ac Therapeuticam disceptationem. Prima, quam in præsenti præstamus, integram humani corporis fabricam, principia .s. proxima, & immediata, eorundem constitutionem, atq; temperiem, huiusq; ab alimentorum vsu alterationem repræsentabit, primaq; ex physiologicarum rerum tractatione, Exercitationum Medicarum, scaturiet sectio: ad satietatem pinguedinis cuiusq; in genere, & specie subiectum proponens, efficientem causam, formam, & vsum.

MEDICINAE, ex grauissimorum hominum placitis, allata definitione, Theoria una, praxi altera accomodata; eiusdéq; præsupposito subiecto, quomodo hinc medicinæ omnes effluant partes, & ubi earum sit collocata essentia decernitur, ac definitur. Cap. I.

MEDICAS (fauente Deo) aggressuri Exercitationes, illustrium Medicorum insectantes vestigia, illud animaduersione dignū in primis esse putauimus; vt quid Medicina sit, eiusq; partes, nostra perquirat oratio: magnus enim cum sit medicinæ campus, quas huius elaboraturi simus particulas, facillimo vel negocio vnicuiq; apparebit, ipsius si attulerimus definitionem. Esto igitur quòd Medicina, Gal. authore, libr. artis medicinalis, sit scientia salubrium, insalubrium, ac neutrorum, siue (vt propria habetur lingua) ἐπιςήμη ὑγιεινῶν, καὶ νοσωδῶν, καὶ ὐδ ἑτέρων. corporum .s. causarum, atq; signorum, vt ibidem perscribitur, vel vt adnotauit prima fen. primi, doc. prima, cap. 1. Arabum princeps Auic. *Scientia, qua humani corporis dispositiones noscuntur, ex parte, qua sanantur, uel ab ea remouentur, ut habita sanitas conseruetur, & amissa recuperetur:*

Medicinæ def. ex Gal. ex Auicen.

 Quoniam

Quoniam minus bellè curatur morbus, nec conſeruatur ſanitas, A
nisi eorum omnium habeatur cognitio, quę humanum corpus, ex
ſui parte reſpiciunt; & quę ad ſanitatem tutandam concurrunt, ad
cognoſcendum item morbum, ad expellendum eumdem; & ad re-
ctā medicamentorū adminiſtrationē faciūt; hinc eſt, vt collocata
in horum cognitione, medicina vniuerſa, Φυσιολογικὴ, Ηγιεῖνη,
Αιτιολογικὴ, ſiue Παθολογικὴ, Σημειωτικὴ, & Θεραπευτικὴ,
illius principes partes ſcaturiant. Eſt verò Φυσιολογικὴ (vt ple-
nisſimè res habeatur) ea medicinæ pars, quæ vniuerſam hominis
(eiuſdem ſubiecti) ſtructuram cum doceat, & conſtitutionem; di-
uinus noſter Gal. lib. de elementis, temperamentis item, naturali- B
bus facultatibus, fœtus formatione, de ſemine, de placitis Hypp.
& Platonis, de vſu partium corporis humani, ac in eo ſuorum ope-
rum thomo (quem recentiores Gręci Φυσιολογικὸν dictitarunt)
hanc ipſam abſolutisſimam facit; quam eamdem abſoluens Auic.
prima fen. primi, integerrimam pręſtitit; & Fernelius inter recen-
tiores, ſeptem proprijs libris (quos Phyſiologiam iure vocauit)
adeò politam, & elegantem conſtituit, vt elementorum, tempera-
mentorum, humorum, membrorum, facultatum, actionum, atq;
ſpirituum, doctisſimā (iuxtà numerum rerum, quas naturales ap-
pellamus nos medici) ꝓpoſuerit orationem. atq; in his, horumq; C
cognitione, princeps medicinæ ſeruatur particula: Quò ad ſecun-
dam, Ηγιεινὴν vocatam, hęc ea eſt, quæ res omnes non naturales à
nobis dictas complectens, firmam humani corporis conſtitutio-
nem, bona viuēdi lege conſeruat; imminentia arcet mala; ꝓpriāq;
ægrotis, & commodam victus inſtituit rationem aëre; cibo, & po-
tu; ſomno, & vigilia; inanitione, & repletione; motu, & quiete,
animiq; vocatis accidentibus: Admouendis, educendis, faciendis,
& extrinſecus incidentibus; hanc ipſam abſolui, βραχιλογίᾳ edo-
cuit nos, de tuenda valet. libris Gal. vbi decernens, admonendo- D
rum nomine, intelligendum eſſe cibum, & potum, & ſi quid medi-
camentorum intrò aſſumitur, aeremq; attractum; faciendorū ve-
rò frictionem, ambulationem, vectionem; equitationem, omnēq;
aliam corporis exercitationem (quam in ſua gymnaſtica perfe-
ctisſimam Illuſtris reddidit Mercurialis) ac quicquid ſomno, &
vigilia, motu, & quiete, animiq; accidentibus celebratur, à no-
bis: vt nomine foris incidentium, aërem nos circumdantem, vn-
guenta, atq; lauacra; & educendorum tandem; quicquid in aluo,
iecore, liene, venis, & arterijs, necnon reliquis corporis cauitatibꝰ
atq; particulis colligitur: integram, de his omnibus, citatis de tu-
enda val. libr. Gal. reliquit nobis doctrinam, quā in thomo (τὸ
Ηγιεῖνον)

Quorū cognitio ſit Medico neceſſaria.

Φυσιολογικὴ, & eius libri.

Phyſiologia Fernelii.

Ηγιεινὴ, & eius libri.

Galeni loci explicatio.

E Ηγιεινον) inscripto, absoluit, ac pręstitit: Αιτιολογικὴ ac alio nomine Παθολογικὴ, altera in ordine tertia medicinæ pars, ea cum sit, quę morbos, causas, atq; symptomata pertractat (res omnes nos dicimus præternaturam) noster Gal. libris de morborum, symptomatumq; differentijs, totoq; opere Παθολογικῷ inscripto illam facit, ac docet. Σιμειωτικὴ, in ordine quarta, signa explanans, ac indicia tradens, quibus medici futura pręsagiunt, pręterita, pręsentiaq; cognoscunt, & in libris de locis affectis, & de diebus decretorijs, & de prædictione ex pulsibus, atq; Hypp. in ꝓgnosticis, coacis prænotionibus, &c. hanc ipsam præstitêre, nec

Παθολογικὴ, & eius libri.

Σιμειωτικὴ, & eius libri.

F ꝓprius deest Galeni thomus, qui hoc præclaro titulo τὸ Σιμειωτικὸν fuerit ornatus: Θεραπευτικὴ tandèm, in ordine postrema, ac quinta, ea est, quę morbos, horum causas, atq; symptomata legitima præsidiorum docens propulsare, administratione, idem noster Gal. & libris Meth. medendi, & ad Glauconem conscriptis, & 5. de simplic. med. facult. totoq; volumine nuncupato Θεραπευτικῷ, adeò firmam, indubitatamq; fecit, vt tùm in omnibus, tùm in hac vna nostræ medicinę, parte diuinissimus visus fuerit, atq; mirabilis. Hæquè omnes, ab humano corpore demptæ, medicinæ sunt partes, quas secãtes in Theoriam, ac praxim

Θεραπευτικὴ, & eius libri.

G Φυσιολογικὴν, Αιτιολογικὴν, & Σημειωτικὴν, reducemus ad Theoriam: Θεραπευτικὴν, & Ηγιεινὴν, referemus ad praxim; in cuius gratiam definiens Medicinam Hyppocrates, lib. de flatibus, sic nobis reliquit textatum. *Medicina est adiectio, aut detractio; adiectio quidèm deficientium, detractio uerò eorum, quæ in corporibus hominum redundant*, quæ porrò definitio, quoniam satis superq; explicata est, à viris doctissimis, qui minùs, etiam defuêre Galenianã adamussìm interprætari, Auicennicamq; exprimere. Contenti nos, in præsentia vniuersas, ac singulas medicinæ partes adinuenisse, vi-

Medicinæ practicę definitio ex Hyppoc.

H deamus, in quibus à nonnullis nobis datum sit vitio, quòd nostra in medicina consistere non potest, doctrina. Quòd enim sub diuerso considerandi modo, benè definita fuerit medicina ab his tribus medicinę coriphæis, & quomodò ex Galeni mente, scientię nomen cõmunitèr accipiendum est, quomodouè in adiectione, & detractione, tota nostra medicina practica sit collocata, cũ pateat; dicamus in huius ipsius gratiã, & Διαιτητικὴν dictã, & Φαρμακευτικὴν, atq; Χειρουργικὴν, ad eãdẽ attinêre: Dietetica etenim res omnes dictas, nõ naturales, praxi perficiẽdæ accõmodat: Pharmaceutica, medicamẽta subministrat, & Chirurgica, varia instrumẽtorũ genera, suprema manuum diligentia, operaq; proponit: Quòd si petatur, vndè tam variæ medicinæ effluant partes: dicendum ex

Practicæ medicinę partes.

firmissimis Medicorum placitis, ab ipsomet humano corpore, vt sanabili, & ægrotabili, medicinæ subiecto: Vtq; singulæ vno patescant intuitu, Humani corporis internæ si expendantur causæ, duæ ex huiusmodi contemplatione scaturiunt partes, Φυσιολογικὴ prima, ex materia, & Παθολογικὴ secunda ex forma: si verò, externæ subijciantur discursui, Αἰτιολογικὴ, tertia ex efficiente emanat; & Σημειωτικὴ, quarta, ac Θεραπευτικὴ quinta, ex fine, qui totus in cognitione, & curatione positus est insurgit. Quamobrèm cum non plures, nec pauciores sint medicinæ partes, tempestiuum iam est, vt illatas in vna, vel altera calumnias, propulsare tentemus.

Medicinæ partes vndè.

A

B

EX *Assertionibus allatis, ab Aduersario innuitur, totam sequentem dicendorum seriem collocatam esse in Physiologia, Pathalogia, ac Theraperetica, principibus medicinæ nostræ partibus.* *Cap. 11.*

SINGVLIS ergò, præclari viri, lectis, ac pensitatis, in Apologia assertionibus (proh dolor) non vnam dumtaxàt, medicinæ partem (quam in paradoxo inquirendam decreueram) eas respicere animaduerti, sed tres inter omnes, principes Φυσιολογικὴν, scilicet Παθολογικὴν, & Θεραπευτικὴν. Physiologicam inquam, Pathologicam, & Theraupeticam, latino etiam idiomate nuncupatas. Neuè noster mentiatur hic stilus. redarguens doctus vir nostram doctrinam in Φυσιολογικὴ hęc habet. *Examinemus an in arte medica hæc tua noua doctrina, labatur, an subsistat. Sanguis noster, nonnè est calidus, & humidus per te? profectò hoc non negabis, nisi fortè Hyppocrati adhereas, ut superius dixi. Nonnè ex sanguine nutrimur, & augemur, neq; hoc quisquam inficiabitur; Sed cum ex sanguine nutriantnr, & augeantur omnia membra nostri corporis, Veluti ossa, nerui, cartilagines, tendones, panniculi, caro, adeps, & deniq; cætera similaria membra; Qui fieri potest, ut hæc membra sint diuersi temperamenti, uidelicet nonnulla frigida, & humida, ut cærebrum, nonnulla frigida, & sicca, ut ossa, aliqua calida, & humida, ut caro; & sic de reliquis: Cum omnium istarum partium, sit una tantùm causa materialis, nempè sanguis calidus, & humidus? &c.* Eccè Physiologicus totus factus Author Apologiæ duo proponit in physiologia, materialem s. causam partium nostri corporis, & tēperamentorum partium eiusdem, diuersitatem. Nùm verò bellè cum medicinæ principibus vnum intendat, vel alterum, opportunè constabit: reliquas nunc insequentes assertiones, obijcit in medicina nobis vir prudens, hac dicendi formula. *Insuper per te,*

C

Aduersarii assert physiologicæ assertio 16.

Asser. 17.

D

Assert. 18.

Assert. 19.

Asser. 20.

E *te, in proprio tuo exemplo, adeps generatur ex sanguine, qui quidèm sanguis est humidus, & adeps est siccus, quomodò igitur subsistit in medicina, hæc tua noua doctrina. Quarè dicendum falsum esse in medicina, quòd causa mate-* Assert. 21.
rialis, seruet qualitates suas easdem sub diuersis formis reperta. Quoniam neminem latet, quòd qualitates, quæ insequuntur formam corrumpendam, Assert: 22.
corrumpuntur, ad suæ formæ corruptionem, & introducuntur nouæ qualitates, insequentes nouam formam introductam, quià quod dat formam, dat consequentia ad formam. Assert. 23.
Et si fortè ex accidenti aliquandò uideantur esse eædem qualitates, etiàm sub noua forma introducta, sicutì prius erant sub priori forma, antequàm corrumperetur, ut quandò ex sanguine fit caro, quid
F *materia illa donèc erat sub forma sanguinis erat calida, & humida, & etiam quandò postea reperitur sub forma carnis, paritèr est calida, & humida; Caue ne decipiaris dicens esse easdem numero, sed solùm specie, & hoc est per* Assert. 24.
accidens, quià accidit, ut à forma carnis, consequatur hoc temperamentum. hęc ille, qui minùs adhùc, de materiali partium corporis causa, ac temperamentorum diuersitate, in Physiologia contentus, ad substantialem earundem accedens, demonstrandam formam, post numero quatuor factas obiectiones inquit. *Sciendum, quòd secundùm prædominium agentis; qualitates, quæ, reperiuntur in tali ma-* Verba assert. 30.
teria agunt in nostrum corpus, illudq́; alterant, sed talis alteratio imprimi-
G *tur in nobis antequàm generetur forma substantialis, alicuius nostrarum partium, &c.* Et ad formam accidentalem reuertens ait. *Qualitates postea, quæ reperiuntur in aliquo nostrorum membrorum, uel in to-* Assert. 32.
tius habitu sunt de nouo genitæ, ex natura suæ formæ, de nouo iutroductæ, &c. Et perdurat per aliquod tempus talis alteratio, quæ fit per contactum Assert. 33.
in nostro corpore, uel potiùs nuncupetur, pro nunc impressio accidentalis. Et in nobis, quousq́; ex cibis generatur chilus, ex chilo generantur quatuor Assert. 34.
humores, uel sanguinem appelles, & sua excrementa, & demùm donec fiunt concoctiones, attractio, retentio, appositio, & assimilatio, omnes istæ
H *alterationes, dicuntur præuiæ dispositiones ad formam de nouo introducendam substantialem, quæ educitur è materia, in ultimo instanti assimilationis.* Atq́; hęc idem, qui non solùm de substantiali partium corporis differens essentia, sed humorum quoq́; generatione, naturaliumq́; facultatum, ad eamdem concursu, inuitat, ne in Physiologia, singularum eius assertionum, prætermittamus discursum. Modò ad Pathologiam se conferens ait. *Secundò loco in-* Assert Pathologicæ
termissis authoritatibus, descendis ad rationes, & ad demonstrationes, & Asser. 100
assumis symptoma nempè dolorem in dysenteria, & asseris, ex mente Galeni (quod omnibus notum est) dolorem aliquandò uicem causæ obtinentem, trahere ad se curationem: cum igitur dolori sit occurrendum, præcipuus scopus est (inquis) doloris mitigatio; & subdis cum dolor sit tristis, & cor-

rupta sensatio, & ideò symptoma spectans ad læsionem sensus, tactus, &c. A
Asser. 101. *Intestina ipsa cum solumodò donata sint à natura sensu tactus, & non uisus, auditus, gustus, aut olfactus, quererem ego abs te, ad cuius differẽtiam ponis, quòd dolor est symptoma, ad læsionem spectans sensus tactus? cum sat fuisset dicere, quod dolor est symptoma in actione læsa, facultatis animalis, cum tristis sit sensatio. Præterea cum actiones tripliciter lædi possint, uel quià diminutæ sunt, uel ablatæ, uel deprauatæ, ideò quãdò dicis dolorem esse corruptam sensationem, nescio quid per corruptã sensationem insinues, an diminutam, an ablatam, an deprauatam, quodcumq; tamèn dixeris, difficultatem patitur apud me.*

Asser. 102.

Et ecce Pathologicus in his factus Aduersarius, diligentèr sciscitatur à nobis, symptomatis huius, nempè doloris essentiam, quà minùs etiàm contentus, quid nobis per dysentericas deiectiones velimus, percipere superius fatus est: habet enim. B
Asser. 93. *Nos autèm quid per dysentericas deiectiones insinues, haud facilè percipere possumus, &c.* Inde verò Therapeuticam petens, hæc monumentis literarum mandauit. *Nos alitèr ex Gal. mente sentimus, uidelicet, quòd triplicitèr dolori occurritur, & primò, & hic est uerus, & principalis scopus, à te prætermissus, uel neglectus, & hic est uera ipsius morbi curatio, qua morbo ablato, & uicto, symptoma ex se euanescit, absq; aliqua alia curatione ut 12. Meth. Med. 1. docetur à Gal. secundus scopus est, ut per anodina, ut aiunt medicamenta, mitigetur dolor, & hæc est cura palliata, aliquid profectò præstans, sed non est uera curatio; Tertius scopus est, ut narcoticis utamur, & hoc nonnisi intempestiuè, & statim symptomati occurratur est suspitio; & hæc est cura coacta, & ideò nos abstinemus à narcoticis, quantùm possumus: Ille nouus scopus, quem in medium affers, qui triste obiectum, siue erodentium humorum corrigat acredinem, nec morbum respicit, nec symptoma, sed solùm causam, cui syruppis, & uictus ratione occurritur, undè manifestè apparet, quòd primò, & per se non facit ad dolorem sedandum.* Atq; hę, & consimiles, suo tamèn loco narrandæ Aduersariorum videntur assertiones, in Physiologia, Pathologia, ac Therapeutica, principibus nostræ medicinę partibus; in quibus, ne nouitatis quidpiam nostra sapere videatur doctrina. paucis operepretium duximus, ex subministrata à prudenti viro scribendi ansa, veritatem in singulis indagare. C D

Asser. Therapeuticæ. Asser. 103.

Asser. 104.

Asser. 105.

Asser. 107.

PROXIMIS, Atq; immediatis, humani corporis, continentibus, contentis, & impetum facientibus, assignatis principijs; omnium explicata nomenclatura, Continentium in similaria, & dissimilaria facta diuisione, monstrataq; necessitate, ex quibus utraq; sint conflata, ex Hyppocratis, Galeni, & Auicennæ decernitur, placitis. *Cap. III.*

Immediata

E IMMEDIATA humani corporis, tàm ex Gręcorum, quàm Arabum ſchola, inueſtigantes principia, tria ex Gal. lib. de tremore, palpitat: &c. atq; Hyp. 6. de morbis popul. com. 8. eſſe ſtatuimus, Ενίσχοντα, Ενισχόμενα, & Ενορμῶντα, continentia .ſ. hoc eſt ſolida; contenta, ideſt humores; atq; impetum facientia, ſiuè ſpiritus. *Planum eſt* (dicebat eo loci Gal.) *continentia hic appellari ſolidas partes, continent .n. liquidas, & humores claudunt; contenta autèm liquida ſeu humores, qui ſolidis continentur; impetum uerò facientia ſpiritus, quòd hi ex omni parte, & momento temporis, per uniuerſas corporis partes, abſq; ullo impedimento,* F *facilè penetrent*. Hæc ergo humani corporis (citrà omnium controuerſia) cum ſint principia; abſolutam de ſingulis, vt faciamus phyſiologiam, à continentibus dictis inchoãdum; videndumq; an indifferentèr omnia ex vno eodemq; ſanguine, vt calido, & humido, (iuxtà quorundam poſitionem genita ſint) vel vt omnium qualitatum participe (vtì in ſequenti monſtrabimus) An uè adhùc, ex ſolo ſanguine, vel etiam ex ſanguine, ac ſemine, quemadmodùm ipſamet rerum natura demonſtrat. Cæterùm perfectam continẽtium, vt efficiamus doctrinam, meminiſſe in primis cum Gal. oportet 1. Meth. Med. 1. & Auic. prima fen. primi, doc. 5. cap. 1. continentia humani corporis principia, ſiuè ſolidas eiuſdem partes, alias eſſe ſimilares, alias disſimilares, ὁμοιομερῆ καὶ τὰ ἁπλᾶ μόρια atq; ἑτερογενῆ, καὶ τὰ δεύτερα, propria lingua notauit Gal. ſunt verò ſimilares nuncupatæ partes, & ſimplices dictæ à latinis, quæ vndiq; ſibi ſimiles diuiduntur: ſimilare illud eſt (aiebat Philoſoph. 1. de Hiſtor. animal. 1.) de quo ſi ſumatur definit. particulę, hæc eadem eſt cum definitione totius. Verùm hac in re, adnotandum, ſimilares vocatas partes eſſe in duplici differẽtia, alias .ſ. veras, quò ad rem, alias veras, quò ad ſenſum: Primi generis ſunt, quæ in par-H tes alterius naturæ diuelli nõ poſſunt (vt Fibrę, Membranæ, Caro, Adeps, Os, Cartilago, Ligamentum, & Neruus) ſecundi verò, quę ſi circumſpectiùs conſiderentur, diuerſæ naturæ eſſe apparent, velutì venæ V. G. quæ ex fibris componuntur, atq; Membranis: Partium ſimilarium (cõſcripſit Gal. lib. de inęquali intẽperie cap. 2.) alias eſſe maximè ſimilares, alias verò ſimilares, quò ad ſenſum. Disſimilares partes ſunt, quæ ex vtriuſq; generis ſimilaribus ſunt compoſitę, σύνθετα, τὰ μόρια, meritò nuncupatæ. Atq; harũ partium videns in homine neceſſitatẽ, Gal. 1. de elem. *Homo* (textatus ẽ) *ex primis, & ſimpliciſſimis ſenſibilib⁹ elemẽtis, ſimilarib⁹ nũcupatis cõſtat, Fibris, mẽbranis, carne, adipe, oſſe, cartilagine, neruo, ligamento, medulla, & alijs uniuerſis. Singulæ autèm inſtrumentariæ,* (6. de placitis aſſerebat)

Sententię Hyppo. ex Gal. interpretatio.

Continẽtiũ partium diuiſio.

Similare quid.

Partium ſimilarium diſcrimẽ.

Partium disſimilarium conſtitutio.

animalis partes cum ex alijs simplicioribus constent, omninò peculiari huius-modi substantia, sunt prædita, quali non aliud totius animantis corpus. quod sanè, quia ex Arist. 1. de part. animal. cap. 5. vegetatiuę, sensitiuæ, ac rationalis animæ esse debet instrumentum, hinc similarium in gratiam edendarum functionum, & dissimilarium in gratiam actionum orta fuit necessitas: ad quam veritatem respiciens Gal. 1. Meth. 6. similares, particulas: dissimilares, organa nuncupauit. Sed enim de vtrarumq; essentia, atq; necessitate satis. Quod spectat ad earum materiam; hanc afferens Aduersarius, sanguinem vtì calidum, & humidum, & proindè, vnam, omnium indifferentèr, sub his verbis, esse conscripsit. *Cum omnium istarum partium sit una tantum causa materialis, nempè sanguis calidus, & humidus.* aduersùs quã vanam sententiam, insurgens lib. de humana natura Hyppoc. tex. 4. sic ferè argumentatur. *Ego autèm dico, si homo unum esset, numquàm doleret; neq; enim esset, à quo dolore afficeretur; quòd si doleret, unicum tantùm remedium, necessariò sufficeret.* hæc ibi Hypp. qui binas assignans, omnibus notas rationes, contra eruditum aduersarium, hæc, loco minoris propositionis, ibidem adduxit. *At uerò multa habentur, ac corporibus insunt, quæ cum pratèr naturam, à se mutuò, calida, frigida, sicca, aut humida facta sunt, producunt morbos, hinc plures morborum species, multiplexq; medendi ratio.* quarè conclusionis loco addamus nos, non vnum est homo, neq; vna eiusdem est causa materialis nempè sanguis calidus, & humidus; sed sanguis pituita, & vtraq; bilis. τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει ἐν ἑωυτῷ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν διττὴν, ἤγουν ξανθὴν τε καὶ μέλαιναν. *Corpus autèm hominis, habet in semetipso sanguinem, pituitam, & duplicem bilem, flauam, scilicet, & nigram.* libro eodem tex. 14. prædixit Hypp. qui intentus adhùc detestationi sententiæ nostri aduersarij, & assecla-rum, argumenta adducit, & causas, ob quas singula in corpore nõ solùm generentur, sed augeantur, ac nutriãtur: habet ergo tex. 8. *Porrò igitur hominis generationem, ab uno principio fieri nequit. Quomodò autèm, quod unum est, generare aliud posset, nisi quid aliud admisceretur? cum nè mixta quidèm, nisi, quæ miscentur eiusdem sint generis, eamdemq; habeant facultatem, generare possint, neq; similia efficiantur.* Eccè ex impossibilitate generationis (ad quam requiritur mixtio) ex vna tantum materia V. G. sanguine calido, & humido partes hominis generari, non posse, demonstrat; & benè quidèm. Generatio enim, cum ex alteratione, & formatione fiat; quî fieri potest, vt alteratio, formationem præcedat, necnon mixtio, ad compositorum constitutionem pernecessaria; ac ex vno materiali insurgat principio? *& rursùs cum generatio futura non sit, nisi calidum, frigidum,*

Partium similarium, & dissimilarium necessitas.

Assert. Aduers. 19. & eius confutatio.

Hypp. ratiocinatio prima cõtra assert. aduers.

Hypp. ratiocinatio 2. cõtra dictam asser.

E *frigidum, humidum, siccum, mutuò, ac temperatè, necnon æquali modo se compatiantur, quamobrèm necesse est hominem, non ex una re constare, sed unumquodq; eorum, quæ ad generationem quidquam faciunt, talem quampiam uim in corpore possidere, qualem contribuit*. Cœterùm, non solùm ex generationis modo, hominem ex vno principio costare, negat Hypp. sed ex corruptione ipsa, atq; interitu: dicens enim tex. 12. *Rursùs quandò corpus humanum interit, necessum est singula ad suam naturam conuerti, utpotè humidum ad humidum, & quod siccum est ad siccum, & frigidum ad frigidum, &c.* Manifestè ex his, hominis corpus constare demonstrat; nàm eodèm recedit, vndè est constitutum: & F propterea concludamus cum Hyp. tex. 19. humani corporis, vel solidarum eius partium materiam, sanguinem esse pituitam, bilem, tùm flauam, tùm nigram. Hos siquidèm contingat humores, à prima origine vsq; ad extremum vitæ terminum, in animantibus reperiri, ac esse congenitos, in generatione scilicet auctione, & nutritione, vt infrà patebit. Atq; hæc cum Hyppocrate, de solidarum partium constitutione, quantùm ego opinor, vera extat sententia. Quòd si qui sint, qui cum aduersario sentiant, ex solo sanguine, vt calido, & humido, hominis corpus esse conflatum, in G eam opinionem adducti videntur, vt conspicientes in hominibus, qui iugulantur sanguinis è corpore defluxum, hunc animam fuisse sunt persuasi. Sed ad Galenum, hic igitur ab Hypp. 6. de tuenda valet. non recedens, necnon lib. de different. morborum, & 2. de elementis in initio, hæc habuit. *Igitur, ut calidum, humidum, frigidum, & siccum, omnium rerum communia sunt elementa, sic nimirùm sanguis, pituita, bilis, tùm flaua, tùm atra, omnium animalium sanguine præditorum, propria elementa existunt. At uerò, quòd omnes sanguineorum animalium partes ex materno sanguine gignantur satìs omnibus constat, qui cum sit non modò pituitæ, sed utriusq; etiam bilis particeps, demõstratum est,* H *qua ratione adductus Hyppoc. ipsos quatuor humores, materiam esse generando homini tradidit*. Quòd si quis, nostri aduersarij tutans partes, asserat: sanguinis nomine, intelligendam esse, totam massam sanguineam, participem aliorum omnium humorum. Respondemus, duplicitèr huiusce viri tutorem in physiologia peccare: primò quidèm, quia assumptus sanguis, pro tota massa sanguinea, quæ per venas fertur, quæq; quatuor distinctis, ac varijs partibus insignita continetur, non magìs calidus, & humidus est, quàm frigidus, & siccus. (Pars enim rubra, mediocris substãtiæ, ac moderatè calida, sanguinem ostendit, tenuis flaua, ac admodùm calida, bilem; cruda, liquida, & alba pituitam; crassa verò, nigra, & fœculenta melancholiam.) secundò autèm, quià licet id sibi concederetur

Hypp. ratiocinatio, 3. ex tex. 10.

Hypp. ratiocinatio 4.

Hypp. ratiocinatio 5. ex tex. 22.

Gal. sent. contra assert. Aduer.

Responsio ad obiectionem tacitam.

retur (sanguinem. s. vtì calidum, & humidum, materialem esse causam omnium partium corporis nostri:) quis non videt, maiorem priori hunc esse errorem? Nostræ etenim corporis partes, cũ aliæ generentur ex sanguine tantùm, aliæ ex semine, & aliæ ex vtroq; : non admodùm constat, quomodò Hyppocratica, Galenianaq; Authoris Apologiæ extet doctrina, decernens. *Sed cum ex sanguine, ut calido, & humido generantur, nutriantur, & augeantur ossa, nerui, cartilagines, tendones, panniculi, caro, adeps, & deniq; cætera similaria membra, &c.* Siquidèm aduersùs hanc vanam assertionem insurgens Auicennas, prima fen. primi, doc. 5. cap. 1. hæc habuit. *Et denuò dicemus, quòd membrorum alia sunt, quæ generãtur ex spermate, quæ sunt similarium partium præter carnem, & adipem: & alia sunt, quæ ex sanguine generantur, ut caro, & adeps; quòd .n. est, pratèr hæc duo, ex duobus generatur spermatibus, masculorum spermate, & spermate mulierum.* ex qua Auic. sententia, cum habeamus, aliam esse materialem causam carnis, & adipis, & aliã reliquarum partium similarium, concludamus Aduersarij doctrinam, nec Hyppocraticam, nec Galenianam, nec Auicennicam esse. Vtq; clariùs vniuersa patescant, adnotatione occcurrit dignum, quòd partium humani corporis, cum aliæ sint sanguineę; seminales aliæ: ex semine producuntur hæ, ex sanguine illę: & quamquàm Arist. (Gal. referente 1. de semine cap. 12.) visus fuerit sentîre, sanguinem, atq; hunc mestruum, materialẽ causam esse partium corporis, non propterea cum aduersarij sententia pſistendum; propterea quòd sanguis ille non eamdem in omni mẽbro seruat naturam, verùm commutatur in semen, ex quo postea seminales producuntur particulę: atq; huic veritati innixus 1. de semine cap. 10. Gal. solam carnem conscripsit generari ex sanguine, reliqua verò generari quidèm, ex sanguine, sed vt mutato in semẽ, quarè non satis est, solus sanguis, ad solidarum partium generationem, sed, & semen requiritur, tùm masculinum, tùm fœmininum, vt elegantèr conscripsit Lucretius.

Asser. aduer. vt consideretur errore scatet.

Assert. 17. & eius cõf.

Auicennæ senten. aduersa supradictę assert.

Locus Arist. interpretatur.

Lucretii sententia aduersa assert. aduer.

A B C D

Semper enim partus duplici de semine costat,
Atq; utriq; simile est magis, id quodcumq; creatur,
Eius habet plus parte æqua, quod cernere possis,
Siuè uirum suboles, siuè est muliebris origo.

Sed ad Gal. *Sanguis etenim* (habet lib. de semine) *semẽq; genitale generationis nostræ primordia sunt.* ꝙ idẽ repetens 8. de plac. 1. & com. 23. 1. de natura humana, apertè decernit, sanguinẽ mestruũ esse alterũ generationis principium, & hoc magis materiale, quàm semen: ꝙ (eodẽ referente 2. de semine) nõ solùm facultas est, sed, & materia quędam; nec mestruum materia solùm est, sed, & facultas. Verùm specificè rem, inquiramus.

E *OSSIVM, cartilagenum, ligamentorum, membranarum, tendonum, glandularum, fibrarum, uenarum, arteriarum, atq; neruorum, propria, ac determinata seminali assignata materia, undè diuersitas, in eisdem profluat temperiei, obitèr indagatur.* *Cap. IV.*

SOLIDARVM, Ac similarium corporis partium, specificam magìs factitantes doctrinam, hanc proponens nobis Gal. 1. de semine. *Membranosa* (inquit) *omnia, ex semine suum ortum sortiuntur, quæ autèm carnosa speciei sunt, omnia ex sanguine condita, ob id, quæ ex sanguine ge-* F *nerata sunt, si corrumpantur, quandoq; facilè regenerantur, ut quæ materiam generationis largam possideant, &c.* quæ verò ex semine, vel nulla, harum regeneratio est, vel difficilis. Vndè ossa (dicebat Hypp.) discissa non augeri, nec agglutinari. Sed specificè magìs loquens Auic. prima primi, doc. 5. cap. 1. Omnes partes similares, prætèr carnem, & adipem, productas esse, ex semine commonefecit, & exordium sumens ab ossibus, ex Galeni decretis, libro de semine, ossa textatur esse, membra similaria, genita ex semine, gratià fundamenti, omnium partium corporis. Cœterùm, ex eodem sciendum Galeno; Naturam ad generationem membranarum vti, G genituræ viscositate, ex qua quidèm quicquid crassius, magisuè terrenum, ac minùs tractile est, ad ossium ipsam generationem delegat: Hypp. lib. de carnibus num. 4. confirmans id ipsum. *Vbì* (inquit) *non inerat glutinosi, uerùm pinguis, & frigidi, citiùs exusta sunt proptèr pinguedinem, atq; hæc ossa durissima, & rigidissima sunt: ubì uerò pingue, & glutinosum similia sunt, hæc ossa antrosa sunt.* Ecce ex Hyppoc. doctrina, non solùm requiritur seminis determinata portio ad ossium, generationem, sed pro ossium varietate, varia etiam eiusdem seminis exposcitur conditio. *Caro* (ibidèm dicebat Hyp-H poc.) *augescens à spiritu unumquodq; simile abit ad simile, densum ad densum, rarum ad rarum, humidum ad humidum, & unumquodq; in propriam regionem abit, iuxtà cognationem, & ad id, à quò genitum est; & quæcumq; à densis genita sunt, densa sunt, quæcumq; ab humidis humida, & reliqua iuxtà eamdem cognationem fiunt in incremento, & ossa durescunt à calore conglutinata:* Ossa commonefecit Gal. lib. de ossibus, & primo de semine 8. sunt corpora similaria frigidissima, aridissima, ex duriori, & crassiori seminis portione, ab ossifica facultate, producta. Vbì elegantissimus Fernelius 7. suæ physiologiæ cap. 10. videns contrà nostri Aduersarij placita, non omnia similaria membra, genita esse ex sanguine, vt calido, & humido; hæc nobis, in genere, reliquit textatum. *Ex puriori, & uegetiori seminis*

Gal. sentẽtencia cõtra asser. Apolog.

Auicennæ doctrina, contra p̃sa. tas asser.

Ossium, & membranarum materia.

Hypp. notatu digna sententia.

Ossiũ materia ex Gal.

Fe nelii doctrina. *minis portione, quæ in uteri medium concedit, loci tempore suscitatur solidarum partiũ materia, quæ spiritus, omniumq; uirium, & facultatum, atq; etiam opificis nostri sedes est: hic protinùs quasi discusso tepore exurgit, in actusq; proprios erumpit, ac primum, multo spiritu turgescens, se diffundit, omniaq; permeans partes uarias, quæ sunt in semine (hoc.n simplex non est, & unius modi, quamquàm tale appareat) secernit, calidas à frigidis, tenues à crassis, & terrenis; ut singulæ demùm in propriam naturam redeant, & his partibus effingendis suggerantur, à quibus olim decesserunt.* Hęc ibi Fernelius, qui Hyppocraticam, Galenianamq; professus doctrinam, apertissimè demonstrat, nõ solùm materiam similarium partium corporis, sed, & temperamentum, ab eadem scaturiens. Quamobrèm minùs est, vt aduersarius scribat. *Sed cum ex sanguine nutriantur, & augeantur, generenturq; omnia membra nostri corporis. Videlicet ossa, nerui, cartilagines, tendones, panniculi, caro, adeps, &c. qui fieri potest, ut diuersi sint temperamenti?* Nàm præterquamquòd falsum est, pręfatas omnes corporis partes, genitas esse ex sanguine, vt calido, & humido (quià pręter carnem, & adipem, ex semine sunt productæ) accedit, quod falsum quoq; atq; à veritate alienum, easdem nutriri, & augeri, eodemet vtì calido, & humido similitèr sanguine. Verùm determinatam dictarum partium, prosequentes materiam. Cartilago, quæ ex 2. de temper. osium est imago, genita, & ipsa est, ex semine, à vi propria, gratià custodiæ partium motui destinatarum, post ossa maximè terrestris, frigida, sicca, dura, põderosa orbata sensu, ac sola siccitate ab ossibus, in quibus maior est siccitas, differens: dictum est, semen, esse materiam cartilaginis, quià ex Hypp. 6. aphoris. 19. cum discissum fuerit os, aut cartilago, vel neruus, aut genę particula tenuis, vel pręputium, neq; augeť, neq; coalescit: argumentum haud imbecille, ex semine, allatas singulas partes, esse conflatas: additum est, cartilaginem, post ossa, esse maximè siccam, tùm quià semen, ex quo gignitur, nõ adeò siccum est, vtì semen, ex quo propagantur ossa; tùm quià, Gal. referente 3. de facul. natur. cap. vlt. nutritionis, auctionisq; eiusdem cartilaginis materia, mucosa, & lenta est. Sed enim quantì materia nutritionis intersit, pro temperiei partium constitutione Auic. prima primi doc. 3. cap. 2. his verbis affirmat. *Omnis membri naturalis complexio, similis est ei, quo nutritur, & secundùm complexionem accidentalem assimilatur ei:* ità vt, si cartilago fuisset genita nutrita, & aucta sanguine, vtì calido, & humido; proculdubio complexio accidentalis fuisset, similis ei, sed hac eadem de re infrà. Post cartilaginem, sunt ligamenta, quorum afferens materiam Galenus primo de semine 10. ità decreuit. *Semen, ex quo genitum est*

Marginal notes: Conc. cõtra assert. 17. — Cartilaginum determinata materia. — Auicẽnas, de mat. nutritionis partiũ corporis.

E *est ligamentum, lentum extat, & uiscidum, quod calor extraxit, in generatione ossis, ut portio seminis terrestris uertatur in os, portio autèm uiscida, & lenta in ligamentum:* nec quidèm ab re, cum enim genitum hoc à natura sit, gratiâ custodię coniunctionis partium, eiusmodi esse debebat, materia ligamentorum; quę præterea, cum Gal. Auth.3. de natural. fac. vltimo ex lento, viscidoq; nutriantur humore, hinc est, vt frigida quidèm, & sicca existant temperatura, sed media inter cartilaginem, & neruum. Membranæ, inter seminales partes, quæ cooperiunt, ac tegunt alias sibi subiectas, veluti, cor, cœrebrum, musculos, &c. ex semine sunt, & ipsæ productæ, enutritæq; & F auctę, vt Gal. affirmat, eodem 3. de natur. facul. *Præterea (inquit) ligamentis, & membranis, & neruis lentus humor, qui in ijs inspersus uisitur, circumtenditur, &c.* vt meritò Membranarum, temperies, ex 2. de locis affec. 7. frigida sanè sit, & sicca; verùm pro seminis conditione, necnon alimenti, quo generantur, nutriuntur, & augentur. Tendo pars altera seminalis, producta gratiâ voluntarij celebrādi motus, quòd ex semine cōstet, vel indè apparet, quòd proxima eius materia, nerui existunt, & ligamenta, in musculis dispersa, rursusq; inuicèm coëuntia, vtraq; ex semine (vtì diximus) propagata; vnde neruorum, ligamentorumq; iure naturam reportat, G atq; temperiem; De neruorum materia, venarum, item, ac arteriarum (integra seminalium partium, vt habeatur structura) indubitatum hoc est; semen illud esse, ex quo huiusmodi partes, sunt productæ (ea inquam stante lege, qua sancitum fuit, ab Hypp. si discindantur, non ampliùs coalescant. Verùm animaduersione occurrit dignum, quòd nerui, qui ex cœrebro, spinaliq; defluunt medulla, ex substantia facti sunt medullari, fibrosa, & membranonosa, gratiâ distributionis facultatis animalis: hancq; materiam asfignans Gal. 3. de anathomic. administrat. 2. apertè docet, illud, quod originem ducit ab aliquo, substantiam obtinêre eiusdem, H cum suę origine speciei: quòd autèm fibrosa substantia, ad neruorum concurrat structuram, idē monet Gal. 3. de facul. natural. vlt. quòd accedat, & membranosa, præsertìm quò ad superficiem, 7. de placitis 3. non subticuit idem, qui asserens neruorum temperiem, frigidam esse, & siccam (exangues enim sunt) ex lenta, frigidaq; generationis materia, ex 2. aphor. 26 dependêre, fatendum. Venæ, quæ à naturâ fabricatæ sunt gratiâ distributionis sanguinis crasfioris, ex carnosa, fibrosa, membranosaq; (vt proxima) sunt constitutæ materia; quæ illud sibi dedit temperamentum, quale in membrana, carnosa parte, ac fibra reperitur, frigidum .s. & siccum, verùm multò minus, quàm in hucvsq; propositis; tum ,ppter concursum

Ligamentorū materia.

Membranarū materia.

Tendonis materia.

Neruorum venarum, & arteriarum mat.

Venarum materia.

concursum partis carnosę; tum ob continuum sanguinis, per eas defluxum; Vndè arteriarum materia eadem propè est, verum tẽperies diuersa, ratione calidioris, per eas defluentis sanguinis. Est inquit Gal. 5. Meth. 7. arteria in passiuis minus sicca tendine, magis sicca neruis, & venis. Generatio vtrisq; est, 1. de semine (repetit idem) ex substantia seminis in fistulæ modum cauata. hæc est materia venarum, & arteriarum proxima, remota illa: substantia .s. membranosa, carnosa, atq; fibrosa, ex triplici composita genere fibrarum, rectis obliquis, & transuersis, quæ ex semine per Auicennam etiam sunt productæ, Fibrarum autem duplex est genus, in corde vnum, in musculis alterum, ex semine vtrumq; constructum. Cœterùm musculorum fibrę sunt neruorum, & ligamentorum partes Gal. auth. 2. de temperament. 3. vt temperies frigida sit, & sicca. materiam insequens ex qua. Cordis autèm fibrosa substantia, quædam propria species est, ex semine immediatè producta, calidiorem obtinens temperiem, ob caloris, qui indè scaturit originem. De glandulis, ne quid inter seminales particulas relinquamus intactum. hoc scire expedit, exangues eas esse, & proindè seminales, factas gratiâ custodiæ, venarum, arteriarum, atq; neruorum: quarè frigidum eisdẽ inesse temperamentum, ex 5. aphoris. 64. colligitur, omne .n. exangue frigidum est. Verùm glandulę nõ solùm sunt frigidæ, sed, & humidæ, & ratione materiei, ex qua, & ratione continui defluxus excremẽtorum humidorum, ad eas. Deq; seminalium penè omnium partium materia; temperieiq; à sanguine, diuersitate, sint isthæc satis: quid de sanguineis dicendum sit, in sequenti patebit: & quoniam aliquæ sunt, quæ ex sanguine generantur, & semine: cuiusmodi vna in primis cutis, ab hac exordienda nostræ sequentis orationis est tela.

Arteriarum materia.

Fibrarum duplex genus, & materia.

Glandularum materia.

A

B

C

CVTIS Veræ, cuticulæ, ac carnis assignata materia, qualis indè effluat temperies, contra Aduersarij sententiam, demonstratur. *Cap. V.* D

CVM Igitur, cutis nomine, intelligenda sit, corporis illa pars; quæ ad indumenti instàr corpus integit, δέρμις .s. & ἐπιδέρμις nuncupata à Græcis; huius essentiam, atq; materiam proponens nobis Medicorum schola vniuersa. cutim, dixit esse, partem similarem, genitam ex substantia sanguinea, & seminali, gratiâ custodię partium subiectarum. Dictum à nobis est, cutim esse partem, vel rectius vt dicatur membrum; quià viuit; nutritur enim, augetur, & sentit; per venas nimirùm, neruos, & arterias: additum est, ex sanguinea,

Cutis materia, quę.

E sanguinea, ac seminali substantia, esse productam, quia Gal. auth. 3. Meth. 1. semen perfectè mixtum cum sanguine, illius existit materia. *Si cutis* (dicebat Gal.) *prorsus pereat, non amplius reparatur*. vndè colligere licet, semen etiam, preter sanguinem, ad cutis constitutionem concurrere: quam veritatem confirmans idem Gal. 1. de temperam. vlt. Cutim asseuerauit esse veluti neruum, sanguine preditum: per neruum etenim significauit, portionem seminalem, per sanguine praeditum autem, sanguineam. Cum igitur, veræ cutis semen, & sanguis perfectè mixtus existat materia, quale illius sit temperamentum facilè patet: facta namq; (Gal. ibidem F teste) ex carne calida, & humida (ecce portio sanguinea) & substantia neruosa frigida, & sicca (ecce seminalis) nonnisi temperata, ex miscella vtriusq; substantię, existere potest: eoq; magis cũ temperato nutriatur sanguine: vnde iure dictum est à Gal. Cutis est temperata, & obtinet mediocritatem temperamenti, & pręsertim, quæ collocata est in interna manu, in vola. s. nuncupata. Sed rationem afferens à nobis innutam 4. de vic. rat. cap: 12. respiciens ad temperiem, penes qualitates actiuas, cutim dixit esse frigidiorem carne, respiciens verò 3. Meth. ad passiuas, cutim esse carne G siccioré cõscripsit: vt propterea caro cum calida, humidaq; absolutè sit, cutis verò minùs calida, & minùs humida carne, ea temperata sit; nec quidem ab re, instrumentum enim cum esset futura tactus, à quocumq; qualitatum excessu, immunis esse debebat. Sed ad cuticulam accedamus; Vsus cum idem sit, materia est omninò diuersa, vnde, & diuersa aliquo modo temperies: Nàm concurrens solus sanguis absq; semine, ad generationem cuticulæ, ex necessitate fit, vt paululũ declinet à tẽperatura cutis. Quòd autem ex sanguine, vt ex materia, cuticula generetur, facilis restauratio illius (si deperdatur) declarat; quemadmodum, & H carnis; cuius temperaturam, atq; materiam cum apportet Apologiæ author; nostrę sunt partes, vt veritatem in singulis indagare tentemus: hanc, nostrum quando fuerit institutum, in minimis etiam venari. *Caro igitur* (ex Ambrosij Parrei doctrina, magno suo opere de humani corporis anathome libr. 2. cap. 10.) *cum pars sit similaris, ex puriori sanguinis coagmentata portione, sese in staminum, seu fibrarum interstitia insinuante* (*quò ea inuestiat, ac uelutì uallum quoddam, & propugnaculum sit, aduersùs caloris, & frigoris iniurias, lapsusq; omnes externos molle., ac uelutì cedens tomentum*.) Non video quomodo cum Apologiæ professore persistendum sit, asseuerante. *Per accidens esse, ut à forma carnis consequatur, ex sanguine* (*qui calidus est, & humidus*) *hoc temperamentum, calidum, & humidum*.

Cutis temperamentum vndè.

Temperatior hominis pars, quæ.

Cutis, cur temperata.

Carnis materia ex Parreo.

Assert. 25. & eius cõfutatio.

quarè

quarè num solida, & firma, peripatetica, & medica tāti nostri aduersarij sit doctrina, videndum. Auicennas, qui inter Arabas omnia sciuit, remouens facillimo negocio omnem, de carnis temperie, inter nos, atq; eruditum virum, controuersiam hæc habet. *Et dicemus etiam, quòd sunt quædam membra, quorum complexio sanguini est propinqua; non ergò indiget sanguis in eorum nutrimento, multotiès conuerti, sicut carnis: quapropter in ea, neq; foramina facta fuerunt, neq; uentriculi, in quibus aliquanto tempore, nutrimentum, quod ei digeritur immoretur, & deinde caro ex eo nutriatur, imò illicò cum ei nutrimentum occurrit, in ipsam conuertitur.* hęc libr. 1. fen. p. doc. 5. cap. 1. scripsit Arabicę medicinę princeps; à quo cum habeamus, carnis complexionem esse propinquam sanguini (ipsius generationis, nutritionisq; materię) haud ambigendum, per se, non autem per accidens, carnem sanguinis reportare tēperamentum: de quo differens lib. de morbis mulieb. num. 2. diuinus Hyp. apertè visus est, eius naturam cōdonasse naturę complexionis sanguinis, ita vt pro huius diuersa conditione, diuersa cōditio sit temperamenti carnis, habet enim. *In uiro solidior est caro, quàm in fœmina, propterea quòd sanguis, ex quo constitutus est uir, robustior est, & calor ualidior, qui sanguinem exiccauit, quare uir est carne sicciore præditus, &c.* iam verò solidior in viro est caro, quia ex ficciori, & solidiori in eodem fit sanguine: dicendumq; per accidens esse, vt caro reportet temperamentum sanguinis, calidum .s. & humidum? reportat caro ex sanguine, per se qualitates secundas, non reportabit primas? Sed clarius hoc idem, cum Hyppocrat. vt patescat, videamus quam habuerit sententiam, de materia ipsius carnis. inquit igitur Hypp. lib. de carnibus num. 10. Et humidum sanguinem, & minimam aliorum humorum partē, carnis esse materiam, vbi noster Gal. lib. de constit. artis med. cap. 7. confirmans id ipsum. Non enim (dicebat) caro est vnicum elementum, vt V. G. sanguis calidus, & humidus per se (vt volebat aduersarius) sed calidus, & humidus, cum alijs admixtus humoribus, his quidem minimis, illo verò plurimò ad carnis concurrēte, productionem. Idem Hypp. lib. de affec. num. 38. priorem repetens ferè sententiam. *Ad impurgata* (scribit) *ac putrescentia ulcera, acria faciunt, & mordacia parùm, ad carnem producendam, pinguia, & calida magis conducunt, ab his enim caro pullulat. Cæterùm caro fit (ut dictum est) ex sanguine cocto à calore, & frigore condensato, undè cum humida sit, non habet summum calorem, nec frigus, sed moderatum, tamen parumpèr superat calor.* hucvsq; Hypp. qui clarissimè decernens, ex sanguine pingui calido, atq; cocto, carnē ꝓduci, decernit etiā, quomodo per se ad calidum magis illius temperamentum declinet, quàm humidum,

Auic. doctr. cōtraria dictæ assert.

Hyp doctr. contraria dictę asser.

Carnis materia ex Hypp.

Cōfut. eiusdem assert. ex Galen. & Hypp.

Hypp. conc. de materia carnis.

E dum,& re vera,cum simile prorsus tẽperamentum sit carnis,cum illo sanguinis,vt,& Gal.cognouit 1.de natural.facul. 10.& 3.eorũdẽ cap.15.(vbi passim decreuit, eas in vniuersum carnis esse conditiones, quales nactus fuerit sanguis) firmitèr decernendum ex necessitate,constitutionis temperiei sanguinis, eandem per se reportâre, & carnem pro naturę tamèn animantium diuersitate, quæ alium,atq; alium producit sanguinem: ità vt, quibus hic fuerit calidior,caro quoq; futura sit calidior,quibus humidior,caro etiam humidior, & sic de reliquis; velutì, de pinguedinis ex sanguine generatione,identidèm infrà dicetur. Nunc quià multiplex F carnis est in vno,eodemq; corpore,species: de qua ꝓmulgata lex, sit audienda,videndum. Ad hęc. Quadruplex cum sit carnis species, rubicunda vna, qualis est musculosa animalium sanguine præditorum; pallida secunda in eisdem, qualis in corde, vesica, vtero,ventriculo,& œsophago spectatur: visceralis tertia,vt propria cuiusq; visceris substantia,quę remanet sublatis venis, & arterijs, atq; tunica,vt in vesica fellis,cœrebro,renibus,& liene:& quarta fungosa, ac mollis ad linguæ attinens carnem, atq; præputium. Nulli dubium,quæcumq; dicta sunt,de carnis materia, atq; temG perie,ad primam,illius referenda esse, speciem, hoc est musculosam: cuius discrimen à reliquis,quià in materia in primis censetur,hinc fit,vt diuersitas quoq; spectetur temperamenti. Vbi nãq; caro musculosa genita est,ex sanguine qualitatum omnium participe,à dominio tamèn calido,& humido,alię carnis species,ex semine sunt productæ. quò fit,vt caro musculosa, si deperdatur restauretur,aliæ verò carnis species restaurari non possint. *Fibræ(* dicebat in sua Meth. Anathomica nunc typis mandata Illustris Capiuaccius) *primæ speciei carnis, ab alijs aliarum specierum maximè differunt: quià in carne musculosa fibræ procedunt ex sanguine, in alijs uerò speciebus ex determinato semine: quòd si neruea, & ligamentales etiam fibræ in* H *prima carnis reperiantur specie, dum s neruì, & ligamenta in fibras degenerant,attamèn alterius hæ,sunt conditionis,à fibris carnosis: hæ siquidèm (ut in cauis apparet implendis uulneribus, aut ulceribus) si amputentur, regenerãtur; uerùm caro illa, cuius carnosæ sunt fibræ, absq; neruosis, ac ligamentalibus,persistit fibris*. hincq; mirandum nõ est,si caro illa sit plurimùm imbecillis,ad sensumq; ac motũ inepta; sicutì tũ in alijs vulnerib⁹ licet cõspicere, tũ in amputati nasi restauratione, à Parreo maximoperè illustrata. Sed.n.quicquid de carne,ei⁹ materia atq; tẽperamẽto sit; Ad pinguedinẽ accedam⁹, videamusq; philosophia,ac medicina,duce,qũo clarissimum est,sanguinem esse, pinguedinis cuiusq; materiã,indeq; suum vniuersum reportare tẽperamẽtum.

Carnis tẽperies à quibus varietur.

Carnis species quadruplex.

Caro musculosa cur diuersa ab aliis.

Capiuacii doctrina.

Amputati nasi restauratio per Parreum.

EX *Græcorum, Arabum, atq; Latinorum Philosophorum schola, decernitur tùm generice, tùm specifice, sanguinem, determinatam esse pinguedinis omnis materiam, aduersùs Apologiæ authorem, atq; asseclas.* A *Cap. VI.*

ARTIVM, Quę veræ sunt partes, ac similares, ex solo productæ semine, & ex semine admixto cum sanguine, atq; ex solo sanguine, absoluto discursu, inuitat Apologię nos doctor, vt eò tandèm conuertamus hũc stylum, quò suum traduxit, & ipse, ad adipis .s. contẽplandam naturam, siuè essentiam, materiam, atq; temperamentum: quorum omnium gratiâ, non ignobilis orta inter nos est, in B philosophia, ac medicina discordia. De materia igitur adipis, dicens vir doctus. *Ex mente Philosophi sanguinem statuis pro materiali causa adipis (quod an sit uerum, uel falsum apud me est ualdè suspectum) sed admittamus pro nunc, nè pertinacitèr contrà unamquamq; assertionem tuam, agere uideamur:* Ne quid nobis, gratìs à tanto aduersario sit condonatum, veritatem spectemus. Adipem ergo esse, quid similare, fatemur (quod.n. parti conuenit, toti accommodatur) sed esse veram partem, vel membrum, vt idem his verbis conscripsit, (Caro adeps, & deniq; cœtera similaria membra) Medicina, in C qua strictiùs loquendum est, quàm in scientia demonstratiua, nõ suadet nobis. Nàm veræ partis, vel membri essentia, cum locata sit in coherentia toti corpori, coniunctioneq; vitæ cum illo: adeps quià vita destitutus est (modò .n. per inediam, alimenti, sanguinisq; penuriam cedit, modoq; in vtile, partibus alijs vertitur alimentum;) pars vera non est: & multò minùs membrum, quià huiusmodi vox, dissimilaribus atq; organicis accommodatur partibus, minimè autem similaribus, quæ particulæ potiùs (vti vidimus) dictitantur. Quamobrèm haud in verè partium censu, adnumerandus est adeps, sed inter excrementitias, non tamèn inutiles (vt in sequenti patebit) Nunc ad grauiora accedat oratio: D Adipem ergo omnem, siuè pinguedinem, vel corpus quodcumq; pingue, vel oleosum fieri (vt obitèr in paradoxo conscripsimus) ex sanguine tanquàm materia, adeò ex philosophi mente, ac rei natura compertum est; vt vel philosophi, indignus esset nomine, qui philosophię principem, hac in re nõ insectatur; vel ἀσόφος, esset censendus: Scribens .n. 2. de partibus animal. 5. *Seuum, & adeps inter se differunt sanguinis ratione; nàm eorum utrumq; est sanguis concoctus per bonitatem enutriendi, consistitq; ex eo, quod in pulpam animalis nõ absumitur:* quis dubitat. ex philosophi mente, an sanguis sit adipis materia? & confirmans, his ipsis verbis paulò infrà ibidèm. Quamobrèm

Prima assertio Authorum Apologiæ.

Verba asser. 17.

Adeps non est verè pars & ratio.

Sanguis est pinguedinis mat. ex Aristotele.

E mobrèm nullum ex ijs, quæ ſanguine curent, vel adipem habet, — Ariſt. ſententiæ cõfirmatio.
vel ſeuum, quãdoquidem ſanguis deeſt, quis auſus erit in dubium
reuocare, an idem ſanguis ſit adipis materia? Sed ad alia. *Sanguis*
(habet in eodem capite) *ut dictum iam eſt, ſenſu caret, & ob eam rem,*
nec adeps, nec ſeuum ſentit, ſunt enim ſanguis concoctus, quod ſi totum cor-
pus tale efficiatur, nullum præterea ſenſum habere poterit. Quibus minùs
adhùc contentus philoſophus, inquit paulò infrà. Oleoſa omnia ſterilia ca
de cauſa ſunt; quantum enim ex ſanguine, proficiſci, ad genituram, & ſemen
genitale debeat, hoc in adipem, aut ſeuum ſumptitatur; ſanguis enim cum
concoquitur, ad hæc tranſit, itaq; aut nullum omninò excrementum in ijs ip-
F *ſis conſiſtit, aut parum. Hominum* (dicebat 1. de generat. animal. cap. — Eiuſdẽ ſententię corroboratio.
8.) *nonnulli ubì per habitum corporis bonum, carnulenti, aut pinguiores eua-*
ſerint, minùs ſemen emittunt, minuſq; rem uenercam expetunt, ratio autèm
eſt, quia materia quæ ſemini gignẽdo aptiſſima erat, in adipem uertitur, ſicq;
ex ſeminis defectu, ucnereæ etiam rei, emanat carentia. Viri (ſubdidit ibi-
dèm) *mulieréſq; pingues, minùs fœcundæ eſſe, quàm non pingues uidentur,* — Veneris inopia vndè.
quoniam in uegetioribus excrementum concoctum tranſit, in pingue; nàm, &
pinguedo excrementum eſt, bonitate ſubſtantiæ ſalubre. Hæc omnia ſunt
Philoſophi, ex cuius mente dicentes nos in paradoxo ex 3. de hi-
ſtoria animal. cap. 16. quòd caro vertitur in pingue quotiès pabuli
G copia ſuppetit, nimirùm ſanguinis: haud ſuſpectum eſſe debebat — Euacuatur ſuſpicio Aduerſarii.
Aduerſario, Peripateticã profitenti doctrinam, an ſanguis, ſit adi-
pis materia: Non. n. Poeta Ariſt. erat, nec methaphoricè, aut per ſi-
militudinẽ fuit loquutus. Cœterùm à peripateticorũ principe, nõ — Reſponſio ad Aduerſ. aſſertionẽ.
recedentes Auer. in propria cap. illius comm. Auic. Gal. ac integra
medicorũ ſchola: dicebat Auer. *Quòd autèm adeps ſit excremẽtum ſan-* — Auer. doc. de ping. mat.
guinis, indicium eſt, quià animal uacans ſanguine, priuatur ipſo, differtq; à
pinguedine ſeuum multitudine, & paucitate, iuxtà diuerſas differẽtias mate-
riales eorum: cõmunicant tamèn in hoc, quòd ſubſtãtia cuiuslibet ipſorum, eſt
H *excrementum ſanguinis cõcocti, &c.* Auic. 2. fen. 1. doc. 3. cap. 3. manife- — Galeni, & Auicennæ ſententia, de eadem:
ſtè inquit. *Pinguedinis, & adipis materia, ſanguinis eſt unctuoſitas.* Gal. 1.
de tẽper. 2. de natur. fac. cap. 3. ac 16. de vſu par. 2. clariſſimè docet,
ex ſanguine, vt ex materia, adipẽ eſſe ꝓductũ, & 2. de ſimpl. med.
facul. explicatiorem habens ſententiã, pinguedinis cuiuſq; ſpeciẽ,
ex ſanguine, genitã eſſe, affirmat. Fernelius lib. 2. de elemẽt. cap. 2. — Fernelii doctrina, & Parrei.
& Ambroſius Parreus inter recentiores elegantiſſimus lib. 2. ſuæ
Anathomes cap. 6. apertiſſimo decernunt ore, ex ſanguinis oleoſa
portione, adipẽ eſſe conflatum. Corpus oleoſum genericè dicebat
Gal. 16. de vſu part. 2. ex eadẽ ſanguinis oleoſa portione, & pingui,
effuſa per tenues venas, à natura generari. Quamobrẽ à primo ad
vltimũ, pinguedinis cuiuſq; materia, ex philoſoph. ac medicorum

placitis cum sanguis existat: non nobis id condonandum, sed à A
tantis viris (nobis referentibus) accipiendum. Verumenimuerò
distinctiori studentes doctrinę, speciem vnamquamq; pinguedi-
Diuersæ pinguedinis species. nis (ad cuius nomen, accedit ipsamet πιμελὴ, στέαρ, ἀλοιφὴ, λί-
πος, λιπαροτὶς, & κνίσσα, pinguedo .s. pingue, vel pinguitudo,
adeps, seuum, vel sebum, assungia, sagina, vnguen, vnctio, & huiusmodi) ex determinata sanguinis portione esse productam; hinc
Pinguedo propriè, quę. depræhendatur. Pinguedo, quæ inter oleosi corporis (quod genus est) species, substantia existit mollior, & aquosior, nullo modo friabilis, & solida; ex Arist. 2. de partib. animal. cap. 5. ex ea fit
sanguinis portione, quæ aërea magìs est, tenuior adhùc, & cum B
Auicenna, vnctuosior, atq; humidior. ad quam veritatem respiciens 3. de alimentorum facult. Gal. πιμελὴ dicebat ὑγρόν τι χρῆμα ἐςὶ παραπλήσιον ἐλαίῳ, διὰ μακρὰν παλαιότητα πεπαχυμένῳ. *Pinguedo s. unctio quædam est humida similis oleo, ob multam anti-*
Locus Arist. emendatus. *quitatem incrassato. Pinguedo, & adeps* (sic legendum est in Arist. nō
seuum, & adeps, nàm πιμελὴ Græca est vox) *intèr se differunt sanguinis ratione.* lib. & cap. nuper cit. asserebat Philosophus; aliam demonstrare volens, esse sanguinis portionem, idoneam ad pinguedinem, & aliam, opportunam ad adipem. Sus enim eorum, quæ
benè nutriuntur (vt Gal. est author 2. de simplic. medic. facult.) C
Pinguedo quibus copiosissima. πλείςην πιμελὴν ἔχει, διὰ τὴν φυσικὴν, τῆς κράσεως ὑγρότητα.
ex quo loco cum colligatur, sanguinem vnctuosiorem, & humidiorem, pinguedinis esse materiam: Accedamus ad adipem: hic
Materia adipis. igitur cum durior, & siccior pinguedine fit, & medium quoddam
videatur inter pinguedinem, & seuum, eius materia erit siccior,
ac durior sanguinis portio, qualis, dicit ibi Galenus terrestriorem
naturam habentibus inest. τοῖς γεωδεςέραν ἐχέσιν τὴν ὅλην φύσιν ζώοις τὸ στέαρ γίνεται. propria dicebat lingua. Seuum, vel
Seuum. sebum, quod terreum siccum, & non modò concrescens, verùm, D
& friabile, statìm atq; refrixit, existit, ex terrena copiosissima
sanguinis portione, esse conflatum, Arist. 2. de partib. animal. sic
declarat. *Quorum sanguis corpulentior est, hæc seuum potiùs habent, seuum enim terrenum est, undè fit, ut modo fibrosi sanguinis cogatur. Seuum* (dixit in comment. Auerr.) *differt ab adipe, quid ipsum est excrementum, terrestrioris sanguinis, quàm adeps, & ideò est plus terreum.* Assun-
Assungiæ. gia, cuius nomine intelligitur apud nos, suillus adeps, quemadmodùm Plinius textatur lib 28. cap. 9. ex sanguinis ea fit portione, quæ
tenuior adhùc, atq; humidior est, sanguinea pinguedinis materia,
vndè, & magìs ipsa pinguedine liquabilis, mollior, tenuior, atq;
Medullę. humidior. Medulla, quæ pinguedinis, vel oleosi corporis speci-
es

E es eſt,ex ſanguinea fit materia oleoſa, adhùc magìs, & magìs aë-rea,in oſſium influente cauernis. Pinguis (ſcribebat 2. de partib. animal.cap.6.Philoſophus) in pinguibus animalibus, medulla eſt, atq; aſſungiæ ſimilis: at quibus ſanguis non pinguedini, ſed ſeuo ſimilis, per coctionem euadit, ijs medulla ſeuo ſimilis eſt: quamobrèm, vt cornigeris animalibus, nec vtrinq; dentatis, medulla ſpeciem gerit ſeui, ſic vtrinq; dentatis, atq; multifidis pinguedinem refert. Hæc de oleoſi cuiuſq; corporis, tùm in genere, tùm in ſpecie materia; de tẽperie q̃d decernendum ſit, pateſcet impoſterum. Medullæ diſcrimen.

F *OSTENDITVR caliditatem, efficiens eſſe principale generationis cuiuſq; oleoſi corporis, frigiditatem uerò conſeruatiuum: ex conuenientiq; ac determinata ſpecierum omnium eiuſdem, materia, temperies tùm in genere, tùm in ſpecie innoteſcit; ubì abſolutè ſiccum non eſſe adipem, contra Aduerſarium, definitur.* Cap. VII.

IRMAM, ac ſtabilem, de pinguedinis cuiuſq; temperie, vt afferre poſſimus, doctrinam; ſcrupulus auferendus in primis, de eiuſdem efficiente; hoc enim, à quibuſdam cum decernatur caliditas, ab alijs frigiditas, quid veritas ſentiat, aperire tentandum. Altius er-G go ſumentes exordium, cum natura in partium noſtri corporis fabrica, formatrice facultate vtatur, hæcq; duplex ſit, principalis vna, vt caliditas, minùs principalis altera, vt frigiditas: haud ambigendum, caliditatem eam eſſe, quæ vt efficiens principale, pinguedinis cuiuſq; in corpore, producendæ concurrit; frigiditatem verò, vt minùs principale. Pinguedo.n.vniuerſa, cum ſanguis ſit cõcoctus, ac finis probæ ſanguineæ coctionis; nullus philoſophãtium erit, qui à frigiditate, coctionem emanâre contendat: *Nam ſanguis* (dicebat Philoſophus) *dùm concoquitur, ad hæc tranſit*: adipẽ H nimirùm, & ſeuum. Præterea cum adeps, & oleoſum quodcumq; corpus, in partibus calidioribus generetur, veluti in inferiori ventre (quem ἐπιγάστριον dicunt, vbì copioſus eſt calor, ad ciborum perficiendam coctionem) in hepate adhùc, quod poſt cor calidiſſimum eſt; in renibus, ac corde ipſo; qđ omnium eſt calidisſimum: quis dixerit, à frigiditate, vt ab efficiente, pinguedinem omnem produci? quarè caliditas, minimè autèm frigiditas, pinguedinis cenſenda in cauſa: verùm hac lege, qua.ſ. non excedens eſt, aut adurens, ſed temperata, ac blanda: atq; hanc veritatem cognoſcẽs Philoſoph. 5. problem. 3. Ventrem dicebat exercitatione (à qua calor nimis accenditur) extenuari: vt propterea moderatus calor, quies, & otium pinguedinis exiſtãt in cauſa, ſicuti in gracili-

Facultas formatrix duplex.

Adeps in quib⁹ partibus generetur.

Ariſt. pulchra doctr.

bus,ac biliosis,qui otio sese tradunt,& suibus, quietis amicis, facilè licet intueri. id quod animaduertens Gal.2.illo de temperamentis. *Natura calidioribus, dixit, otiosam, & delicatam uitam expertis, temperiem ad humidus conuerti,indeq; adipem fieri, ac pinguedinem,* & ipsemet Arist. 3. de histor. animal. 9. *Quibus uenter calidus est, quiete immotioneq; pinguescunt,* admonuit. Vndè natiuum temperatumq; calorem,pinguedinis productionis, esse in causa, meridiana luce clarius spectatur: & re vera, quod calidum est, à frigido emanare non potest. Suem omnium animalium calidissimum ob inertiam,pinguedinis molem,quàm maximam congerere 10.problem. 23.cum reliquerit textatum philosoph.argumentum hinc colligi potest firmissimum,caliditatem principalem pinguedinis existere causam. Quod igitur spectat ad minùs principalem, certè vt ex Gal.colligitur 2. de temperamentis,existit frigiditas. Dicens.n. *Quicquid in sanguine,pingue,leue,& tenue est in calidioribus corporibus alimentum quoddam calido fit, in frigidioribus seruatur: quumq; id uenæ extra se trasmiserint, ubi in frigidas particulas incidit (quod genus membranæ sunt) in ijs concrescit:* caliditatem visus est causam principalem agnouisse,minùs autèm principalem, & conseruantem, frigiditatem. Iam verò quî fieri potest; vt tanta in viuente corpore sit frigiditas,quę adipis materiam,alioquìn calidam possit congelare; in calidissimisq; præcitatis partibus, in adipem possit, conuertere? Quarè satius dicendum censerem,cum peripateticorum principe,influentem caliditatem, collectam, compressamq; in ꝓprijs locis,materiam coquerere,densare,firmare, immotam, compactamq; ad coctionis instàr (quæ incrassando procedit, reddere) eamq; ipsam pinguedini omni donare temperiem, & hanc consequentia (vt infrà patebit) quàm dictam à quibusdam frigiditatem: cuius munus,quod sit potius genitam conseruare, quàm de nouo producere,ex Galeno 6. de Anathomic. administrat.6. manifestè colligitur. siquidèm, vt nuper innuimus, haud tanta esse potest in membranis,aut neruosis partibus frigiditas, vt potis sit materiam condensando,in adipem conuertere. quarè conseruabitur hæc à frigido, producetur à calido. Quod attinet ad temperiem, porrò nulla alia pinguedinis omnis existit temperies, pratèr eam, quæ in materia reperitur ipsius, quæq; ab efficiente procedit. Vtq; genericè de corpore quocumq; oleoso loquamur in primis. Pingue omne, ex Aristot. 3. de partib. animal. cap. 9. calidum est; calidum enim concoquit, & renes his de causis pingui operiuntur: quod idem repetens 4. de partibus 3. & 2. de generat. animal. 2. vbi dixit. *Quòd pingue, nec terræ, nec aquæ est,*

Margin notes: Efficiens pinguedinis cuiusq; — Frigiditas conseruat pinguedinem. — Frigidi munus in anima. — Pingue omne calidum.

Margin letters: A, B, C, D

E *est, sed spiritus: ex quo fit, nt per summa aquæ fluitet*; haud dubium, calidam esse pinguedinem. genericè nunc loquimur: Et Galenus nobiscum assentiens, pinguedinem 4. de vsu part. dicebat esse calidam, vt vice olei in flammam mutetur, ac ἐπιπλὸυ ibidèm edocens vsum, hæc habuit. *Quòd quidem pinguedo res calida sit, cognoscit, & ipse sensus utentium ea, uelut oleo. Indicat non minus, & hoc, facilis eius in flammam conuersio, tanquàm ad flammæ naturam facilè accedat, nullum etenim frigidum promptè comburitur*. Calida ergo intèr actiuas qualitates erit pinguedo, vel adeps omnis, quatenus corpus quodcumquè oleosum, vel pingue sub eo seruatur: F calfacit autèm primò quia calida res est (vt philosophicis monstrauimus in Exercitationibus) calfacit secundò, quia viscosa, & crassa existens, penetrabili frigori meatus occludit: hincq; optimam aduersùs frigora esse pinguedinem, vulgare fertur adagio. Pingues enim vel à frigore non offenduntur, vel multò minùs. Sed calidam adhùc esse pinguedinem, non solùm efficiens demonstrat prędictum, sed, & determinata materia, hæc enim cum eadem sit, (Galeno authore 2. de different. febr. 12.) cum materia bilis, ac spermatis, impossibile est, aliam prætèr calidam, pinguedinis cuiusq; esse, temperiem. nùm verò sicca G sit, iuxtà aduersarij placita, asseuerantia. *Insuper, per te in proprio tuo exemplo, adeps generatur ex sanguine, qui quidèm sanguis est humidus, & adeps est siccus*. reliquum est βραχιλογία differere. Ad Galenum itaq; recurrẽtes, statuimus ex huius sententia primo de element. 6. 11. de simplic. medicament. facult. cap. propr. primo de temperamentis vltimo, & 2. de temperament. 3. & 4. pinguedinem omnem calfactoriam, & humectatoriam habere facultatem: quoniàm verò ad satietatem in exercitationibus philosophicis patescunt hæc omnia: temperiem iam venemur speH cierum omnium, quas proprio nomine in superiori capite cohonestauimus. Assungia ergo, humida magis, ac minus calida est, specie quacumq; oleosi corporis. nàm in habentibus naturam humidiorem, producitur. Pinguedo propriè dicta, quæ intra carnes residet magis calida, & minus humida assungia est, à calidiori namquè, & minus humido generatur sanguine. Seuum, calidum adhùc magis, & minus pinguedine, & assungia, humidum est; parum etenim aquæ, & terræ multum habens (Aristot. 2. de part. animal. 5. asseuerante) friabile, & siccum quasì est. non inquàm absolutè, sed respectiuè. Seuum enim, cum ex Galeno medicorum Principe 4. de composit. medicamentorum per genera cap. 5. vim habeat emolliendi, quod tale est, siccum

Prima ratio ostendens pingued. esse calidam.

Quomodò pinguedo calefaciat.

Secũda ratio ostẽdẽs ping. esse calidam. Assert. 20. & eius cõfutatio.

absolutè esse non potest. Cœterùm, de adipe loquentes medici, A statuêre, quòd, ex eo quia aëreus magìs est, quàm seuum, minusq; adhùc durus, calidior etiàm magis sit seuo, magis eodē humidus, pinguedine adhùc magis calidus, & eâdē minùs humidus: itâ vt, medius adeps sit in temperatura inter pinguedinem, & seuum; & sic non absolutè (vt aduersarius sentiebat) siccus: hāc autèm veritatem cognoscens Gal. 3. de aliment. facul. 2. *Vtrumq; quidèm* (dixit) *pinguedo s. & adeps oleosum est, humiditate tamèn, ac siccitate inter se differunt: pinguedo namq; humida quæpiam res est, oleo longa uetustate incrassato assimilis, adeps uerò pinguedine multò est siccior, ideoq; si calefactum ipsum fundas, coit facilè, & concrescit.* Hæc ibi Gal. quem interpretatus B Illustris Hieronymus Capiuaccius in sua Meth. Anathomica, dicere solebat. *Notent iuuenes, qui decipiuntur circa adipis temperiem, quòd pinguedo, & adeps in hoc conueniunt, ut tanquàm ab alteratrice principalitèr producantur à calido, & humido, tanquàm ab agente, secundariò ab agēte frigido: differentiam tamèn esse inter pinguedinem, & adipem, quià pinguedo est minùs dura, est minùs crassa, celeriùs liquatur, nec ità facilè concrescit; contra uerò adeps, qui quatenùs fit ab agente magìs calido, quàm pinguedo, (ut propterea circa pericardium non sit pinguedo, sed adeps) est magìs durus, est magìs crassus, difficiliùs liquatur, faciliusq; concrescit: & licet Gal. 3. de facult. aliment. scripserit adipem esse sicciorem pinguedine, aduertendum* C *per eam dictionem, sibi uoluisse magìs compactum, magìs concretum, quia adeps, & pinguedo sunt corpora humida:* hucvsq; doctissimus Capiuaccius, qui agnoscens non absolutè siccum adipem esse, sed magìs cōpactum, atq; concretum pinguedine, calidum, & humidum decernit existere corpus. *Si quis igitur nunc inferat* (vt inquit aduersarius) *quæ comparatiuè talia dicuntur, simplicitèr esse talia; non ne prorsùs omnis philosophiæ esset ignarus?* ità profectò quisquis fuerit, sanciuit Apologiæ author, qui tamèn nō aduertens Gal. comparatiuè statuisse, adipem esse siccum, absolutè hunc talem esse, decreuit; & cōsulens, recurrendum esse, in medicamentorum decernenda temperie, ad authores probatissimos; haud animaduertit, Gal. 11. de D simpl. sempiternę literarum commendasse memorię, pinguedinē omnem, vim habere, excalfactoriam, & humectatoriam: nec minùs animaduertens, quæ 3. de histor. animal. cap. 9. cōscripsit philosophus, adipem esse absolutè siccum prędixit: habet autem Philosophus, assignans rationem, ob quam oues renib⁹ vndiq; pingui obductis intereant, solis vel maximè ouibus id accidere, quòd ijs, quæ adipe pinguescere solent, pingue humidum est. Ambrosius Parreus magno suo comment. de humani corporis anathome. *Adeps* (inquit) *temperiei mediæ est inter calorem, & frigus, quod est inter seuum*

Refellitur 20. Aduers. assertio.

Hieronymi Capiuaccii doctrina.

Positio aduersarii verissima.

Pingue ex Arist. humidum.

E *seuum, & pinguedinem: siquidèm hæc ad calidum accedit, illud uerò ratione siccitatis uergit ad frigidum. De cætero humida temperies in adipe dominatur, cuius usus est, ut partes humectet, quæ longa inedia, uehementi exercitio, & calore immodico arescere possunt.* Atq; hi authores sunt probatissimi, adipis afferentes temperiem: & quamquàm Galenus 7. de compos. medic. per genera cap. 1. siccum esse conscripserit adipē, sciendum nō genericè, sed specificè, pręceptorem fuisse loquutum. habet enim. *Adeps animalium magìs siccorum uehementèr, & euidentèr siccat:* vbì interprætes, explanantes Gal. mentem decreuêre, siccare adipem non per siccitatem, sed per caliditatem, quæ dige- Adeps qūo exiccet.
F rit, ac tenuitatem substantię, quæ in siccioribus spectatur animalibus. De medulla hoc scire expedit, calidam, & humidam, eam quoq; esse, emolliendi, calefaciendiq; per Dioscor. vim habere, magis tamèn, vel minùs iuxtà animantis temperiem; Nunc ad alia conuolet oratio. Medullę vires, quæ.

REPROBATVR *sententia assertionis aduersariorum, asserentium ex sanguine utì calido, & humido, nutritionem, & auctionē partium corporis proficisci.* Cap. VIII.

G QVID, nostri medicinæ principes, Hyppoc. Galenus, Auic. de materiali partium corporis causa, efficiente, ac forma, in physiologia persentiant, iam explicatum habemus; quam ijdem de nutritionis, auctionisq; materia habuerint doctrinam, inuitat Apologię Author, vt inquiramus. Scribens igitur. *Sanguis noster, non ne calidus, & humidus est per te? hoc profectò non negabis: Non ne ex sanguine nutrimur, & augemur, neq; hoc quisquàm inficiabitur. qui igitur fieri potest, ut corporis nostri partes, diuersum à sanguine sortitæ sint temperamentum, cum tamèn ex sanguine, ut calido, & humido nutriantur, & augean-* Assert. 16. & 17.
H *tur, &c.* Paucis decernendum, an Physiologia admittat, ex sanguine vtì calido, & humido, humani corporis partes, enutriri, & augeri. Ad hæc philosophicè, ac medicè progredientes. Cum, ex quibus constamus, & sumus, ex eisdem nutriamur, & augeamur; haud patet, quomodò ex solo sanguine, vtì calido, & humido, nutritio fiat, & auctio. quarè dicamus nos satiùs, quòd humanum corpus, cum sanguinem pituitam, & bilem geminam flauam, & atram contineat, hæc illi (vt Hyppocrat. dicebat) natura sunt, & propter hæc ægrotat, & sanum est: vt propterea non ex solo sanguine fiat nutritio, sed omnibus inuicem confusis humoribus; *Primum* (inquit Hyppocrat. libr. de natura humana tex. 9.) *manifestum est, hominem in se ipso, hæc omnia sempèr habere,* Propositio fundamē-talis. Hyppocr. doctr. aduersa asser. authorū.

(hoc

(hoc est quatuor humores) *donec uixerit: deindè nata sunt ex homine* A
hæc omnia habente, postea nutrita sunt in homine hæc omnia habente, quæ uidelicet nunc dico, & demonstro. ex quo contextu, cum clarissimè colligatur, humanum corpus esse genitum, nutritum, & auctum, ex quatuor, in substantia diuersis humoribus, colligatur etiam, non ex solo sanguine, vt calido, & humido, nutritionem, auctionemq; partium eiusdem proficisci. Atq; huic veritati intentus Galenus 2. de elementis 2. *Cuilibet* (decernit) *manifestum esse, ex sanguine matris animalium sanguineorum partes omnes genitas esse; & quonidm sanguis bifariam dicitur, & is quem in sanguinis missione, & uulneribus euacuari uidemus, & purus ille, & integer alijs humoribus non confusus, ex sanguine priori dicto, conformari fœtum, uerum est, ex altero sanguine non item: numquàm enim solus ille in prægnantibus inest, sed ille semper, qui utriusq; bilis, & pituitæ particeps est.* Cum igitur, ex sanguine, humorum omnium participe generatio, sanguinearum partium fiat; ex eodem nutritionem, auctionemq; fieri, asseuerandum. *Mihi quidem* (subdidit eo loci Gal.) *uidetur hoc longè magis naturæ sit consentaneum, & quod statìm ab initio. ex propria, & familiari substantia formatus sit conceptus, & consimilitèr in sequenti tempore omni, alimentum, atq; augumentum pars unaquæq; ex materia familiari, & propria susceperit, & non ex una, & eadem consimili, & uniformi.* Si ergo (dicecebat Sebastianus Papparella commentator lib. de natura humana) animal quodlibet, ex quatuor perpetuò humoribus conformatum, coagmentatumq; existit, vicissimq; quatuor hi in substātia diuersi humores, vniuscuiusq; productioni insunt; ex necessitate, quatuor hos humores ad nutritionem, auctionemq; concurrere, restat asseuerandum. Quodq; mirum Apologiæ authori, forsàn videbitur, adnotatione hic dignum occurrit, quòd sanguineæ partes nutriuntur, augenturq; ex sanguine, humorum omnium participe, & seminales ex semine: *Porrò* (scripsit 1. de semine 16. D Gal.) *solidarum partium nutritionem ex semine, carnosarum uerò ex sanguine fieri, hac ratione probatur. Vnumquodq; ea substantia, qua primùm genitum est, ali etiam perpetuò consueuit: quippè cum nutritio, nil aliud sit, quàm continuò effluentis substantiæ redintegratio: quarè cum omne, quod genitum est, ex substantia seminali, aut sanguinea, genitum sit, & ex semine, & ex sanguine, redintegrationem substantiæ fieri, reliquum erit:* quam eamdem sententiam repetens priùs cap. 12. Propterea (inquit) *Omne id quod alterat, in sui naturam, illud quod alteratur trasmutat; proindè crassum, lentumq; semen, ad alendum arteriæ, & uenæ corpus est accomodatum:* ex qua authoritate cum satis per se patescat, aliam esse materiam nutritionis, auctionisq; partium seminalium,

Gal. doctr. aduersa assert. præfat.

B

Confirmatio eiusdem doctrinæ.

C

Sanguinearum, & seminalium partiū nutritio vndè.

Semen quō aptum ad nutritionē.

B minalium, & aliam ſanguinearum; dicamus nimis largam Apologiæ profeſſoris fuiſſe doctrinam, decernentem, ex ſanguine, vti calido, & humido, neruorum, cartilaginum, oſſium, membranarum, & aliarum ſimilarium omnium partium nutritionem, & auctionem, abſolui. Quòd ſi Ariſt. 2. de partibus animal. 3. videatur aſſerere, venas vltimi alimenti eſſe conceptacula, & propterea ſanguinem eſſe vltimum alimentum; ità vt peripatetica Aduerſarij, hinc extet doctrina; vel vt Galenus primo de aliment. facult. volebat, quià omne nutriens eſt dulce, & ſanguis eſt huiuſmodi, ſolus ſanguis nutriendarum partium extiterit materia.

Ariſt. doct. interpræt.

F Reſpondemus cum Ioanne Cratone, libro iſagogico ad artem medicam, necnon eodẽmet Galeno 2. de element. 2. quod ſanguinis appellatio duplicitèr ſumitur, vt nuper etiam adnotauimus, aut pro tota maſſa ſanguinea, generata ſimul, & ſemel ab eodem calore, ſcilicet naturali in hepate, atquè traſmiſſa in venas, & de hoc intelligimus medicos, cum affirmant ſolo ſanguine nutriri corpus, aut pro humore ſingulare diſtincto, à reliquis tribus, qui etſi in venis, & hepate, non exquiſitus, & ab alijs humoribus, ſubſtantia ſeparatus, reperiatur; tamèn diſtinguendus eſt, à reliquis humoribus, vt Galenus 8. de decretis Hyppocr. & Plat-
G ton. commonefecit. Hac igitˉ ſtante diſtinctione, aſſerimus Ariſt. ſanguinis nomine, totam maſſam intellexiſſe ſanguineam, minus autèm humorem ſeiunctum, à reliquis. Quò ad Galenum ſentit quidèm hic medicinę coripheus, omne nutriens eſſe dulce, ex eoq; ſuppeditari alimentum, ſed non puro, atq; ſincero, vndè factum eſt, vt docuerit nos Auic. *Quod à dulcedine non abeſt longiſſimè nutrire poſſe*. Qua proptèr dicamus, pro concluſione dictorum omnium; ex ſanguine carnoſarum partium abſolui nutritionem; ex ſanguine pituitoſo, cœrebri, aliarumq; frigidarum, & humidarum par-
H tium; ex bilioſo earum, quæ ſibi ſimilem nactę fuerint temperiem; ex melanchollico tandèm oſſium, & conſimilium: hac tamèn lege, à Galeno promulgata; libr. de alimento vt (carne excepta, & adipe) ſanguis, pro nutriendis ſolidis partibus, naturam ſeminis induat, ei non diſſimilem, ex qua prędicta fluxêrunt, cum ſcilicet id natiui caloris operâ efformatrix facultas exiccauerit, indurauèritq; oſſis, vel cartilaginis: vel alterius particula euadit. Atq; hic verus, Galenianus, Hyppocraticuſq; ſeminalium partium nutritionis cenſendus modus: non autèm, qui ab Apologiæ profeſſore adducitur, ſiquidèm Galeno met authore. Cum membra quæ nutriuntur, ex modo alimenti comparent modum ſuæ ſubſtantiæ, profectò ſi vnum eſſet alimentum omnibus ſanguis,

Sanguis duobus modis cõſideratur.

Omne nutriens eſſe dulce.

Gal. ſent. de nutritione partium corp.

Membrorũ varietas cui debeatur.

guis, non esset vndè nasceretur, tàm mira varietas membrorum A quàm est, quæ in humano corpore inuenitur. Sunt siquidèm multa membra sanguinea, quę verisimile est, sanguine nutriri, alia exanguia quorum substantia, longe abest, à sanguinis naturâ: ꝑpterea nonnulla illorum sunt calida, nonnulla frigida, nonnulla temperata, alia sicca, aut secundùm coniugationem, duo horum habentia, aut contra omninò temperata. atq; hanc veram esse doctrinam, in sequenti patebit.

SINGVLARVM penè omnium partium corporis assignata temperie; Quomodò ex Hypp. Gal. Auicenna, Arist. alijsq; philosophiæ, ac medecinæ principibus ea profluat, à materia generationis, nutritionis, & auctionis ostenditur. Cap. IX. B

VARIAM, Atq; diuersam, pro similarium partium diuersitate, varietateq; earundem esse temperiem; tùm nostra medicina vniuersa cognouit; tùm doctũ, non latuit, aduersarium; sed cui isthæc sit danda, paucis pro dictorum conclusione, repetendum. Demonstrata igitur falsitate, assertionis decimeseptimæ; respondentes C ad obiectionem, factam in assertione 18. in qua habetur. *Qui fieri*

Assertio 18. eiusq; confutatio.

potest, ut hæc membra sint diuersi temperamenti, uidelicet nonnulla frigida, & humida, ut cœrebrum; nonnulla frigida, & sicca, ut ossa, aliqua calida, & humida, ut caro, & sic de reliquis. Adnotatione dignum occurrit in primis: ex Galeno primo de temperam. Quòd membrum, quò mollius est, eò est humidius, & quo durius eo siccius in humano corpore: in hoc enim non potest interim, dum viuit tantus esse calor, vt emolliat sicca liquando, neq; tantum frigus, vt induret humida congelando: *Et propterea esto frigidissimam, & hu-* D

Gal. verba ex 1. de tẽperament.

midissimam esse pituitam, calidissimum sanguinem, non tamèn perinde humidum, ut pituita: pilum autem siccissimum, ac frigidissimum, minus eo, & frigidum, & siccum esse os: hoc uerò minùs siccam cartilaginem, post cartilaginem ligamentum, post hunc tendonem; deinceps membranam, & arteriam, & uenam, ipsa scilicet corpora uasorum: succedere his neruos duros, molles autèm neruos, in humiditatis, & siccitatis mediocritate, naturam cutis obtinuisse; nàm in altera oppositione, neruus mollis non est, in medio calidi, & frigidi. sed tantùm deficit caloris ei, quantùm sanguinis: ità uerò, & reliqua omnia prius dicta, tanto sunt cute frigidiora, quantò magìs exanguia. Esto præterea cum eodem Galeno in calce lib. quòd tunicæ ipsæ maximè sanguineorum uasorum, arteriarum dico, & uenarum,

E *narum, exangues sunt, & frigidæ naturæ, contactu autèm sanguinis cale-faciunt, atq; ad medium temperamenti statum ueniunt, sanguis uerò ipse à corde accipit calorem. Quippè id uiscus natura omnium animantis particularum, tùm maximè sanguineum, tùm uerò calidissimum est, proximum illi iecur est: Verùm cor paulò quàm cutis minus est durum; iecur multò: itaq; etiam humidius, quam cutis cor est, quanto .s. est mollius. Iàm uerò caro cute humidior etiam est, eadem quoq; calidior: spinalis autèm medulla, humidior quidèm, sed, & frigidior, & hac rursùs humidius est cærebrum: adhùc autèm ipso magis adeps, cui cõcretio contingit, propterea quod membranis adiacet: porrò minùs humida quàm adeps pulmonum caro est, ut quæ neq; ipsa*
F *calfacta liquescat: iàm longè etiam adipe, minùs humida est, tùm lienis, tùm renum caro, omnia tamèn hæc sunt cute humidiora.* Atq; hucusq; diuinus noster Gal. processit, in assignanda, varia partium corporis, temperie; ac vnius præsertim adipis; decernens, nullo pacto, siccum absolutè illum existere, sed humidiorem, cærebro, pulmonum carne, lienis quin etiam, & renum: & propterea quacumq; sublata, de adipis temperie difficultate, reuertentes ad obiectionem, commotam in assertione decimaoctaua. Asserimus cum vniuersa Medicorum schola, quòd non vnum, idemq; partium omnium
G extitit temperamentum (sed quarundam calidum, & humidum, aliarũ frigidum, & humidum, aliarum verò siccũ, & sic de alijs.) quià, nullo modo, sanguis, vt calidus, & humidus est eorundem vnum idemquè materiale determinatum, ac constitutum, generationis, nutritionis, auctionisq; principium; quod quidèm, cum semen fuerit statutum, ac sanguis: dicamus iuxtà diuersam vtriusq; naturam, diuersitatem ortam esse temperamẽtorum; neuè, à grauissimorum virorum placitis, nostra recedat sententia, Georgius Bertinus Campanus 4. suæ medicinæ libro, agnoscens hanc ipsam veritatem, apertè conscripsit. *Qualis porrò est singularum partium sub-*
H *stantia, ex semine nata, tale erit alimentum, ex puriori sanguine productum, quod in seminis naturam transit, nàm singulæ partes singulã resarciunt nutriendo substantiam spermaticam, & similem huic, quæ fluore dissipata est; qualis igitur partium substantia extiterit, tale erit alimentum, & quale alimentum, tale semen ex singulis partibus delapsum euadet, tales etiàm sumus, quale euadit semen, ex quo procreamur; Proindè cibi ex quibus humores succrescunt non mediocritèr iuuant semen, quod pro horum qualitate substantia, uel frugaliore usu uariam adipiscatur naturam, & hinc factum est, ut Hyppoc. lib. de dieta conscripserit, fœminas, à frigidis cibis, & mollibus exercitijs, mares à calidis, & siccis, & ualidioribus esculentis oriri.* ratio autèm est, quià ex frigidis cibarijs (quicquid dicat Aduersarius) sanguis generatur non absimilis, calore concurrente, non admodùm robusto.

Adipis repetita tẽperies à Galeno.

Responsio ad obiectionem.

Recentioris cuiusdam Medici pulchra doctrina.

Hyppoc. doctrina contra assert. 30.

busto. ex calidis, & valido calore, sanguis calidus, vndè calidum A
quoq; semen, ex calido verò semine, fœtus quoq; calidus. Ioan-
nes Diurius Bellouacus lib.2. sui medicinæ scrinij. *A quo inquit se-*
men decidit, in se gerit uim illius, undè primùm decisum est, hac de re coleri-
cus, natum gignit colericum, in cœterisq; similitèr, à naturisq; proprijs ma-
gìs, quàm à cœlo singula hìc in generatione, propriam suscipiunt qualitatem,
licèt influxu cœli quodamodò disponantur, undè qui à suis differt parentibus
monstrum quodamodò est, à proprio enim suorum genere aliquantulùm na-
tura degenerauit. Ioannes Baptista Montanus, commentatione
facta in primam fen libri primi Auicennæ; *Natura conscripsit, habet*
materiam propriam, & finem, nàm non generatur corpus immediatè ex ele- B
mentis, sed ex humoribus, humores etiàm habent propriam materiam, uideli-
cet cibum, & sic ex elementis generatur cibus, sed non ex quibuslibet elemen-
tis, sed ex certa commixtione, & determinata, sic etiam humores ex certa, &
determinata commixtione ciborum, & membra ex certa humorum, & sic
omnia fiunt ex certa commixtione, & propria natura; undè reportant tem-
peramentum. Hyppocrates libro de natura pueri quemadmodùm
aliàs fuit pronunciatum à nobis, loquens de materiali principio
vitæ nostræ: *Vnumquodq; dixit simile abit ad simile, densum ad densum,*
rarum ad rarum, humidum ad humidum, & unumquodq; ad propriam re-
gionem abit, iuxtà cognationem, & id à quo genitum est, & quæcumq; à den- C
sis genita sunt, densa sunt, & quæcumq; ab humidis humida, & reliqua iuxtà
eandem rationem fiunt in incremento. Arist. 4. Methaph. tex. 28. & 1.
de generat. & corrupt. tex. 30. scriptis mandauit simile à simile fie-
ri, & determinatum à determinato, non à quolibet produci, phy-
sicorum 1. asseuerauit. Galeni sententiam non est vt afferamus,
quandò in superioribus capitibus, satìs abundè monstratum est,
similares omnes corporis particulas, ex determinata, ac propria
seminis, gigni portione, à qua proprium, determinatumq; repor-
tant temperamentum; Vndè cur fiat, quòd non vnum idemq; D
partium omnium corporis extet temperamentum, quià satìs ex-
plicatum habemus, ex horum illustrium medicorum doctrina,
docente vniuersam aliorum medicorum posteritatem, ab vno
materiali principio tantum agnoscendum esse in humano corpo-
re, partium temperamentorum, discrimen. Quomodò non so-
lùm, à materia generationis, sed, & nutritionis, auctionisq; hoc
idem proficiscatur, nostrę sunt partes, vt inquiramus. Galenus
igitur, à quò numquàm recedere propositum est nobis 3. illo de
naturalibus facultatibus vltimo, nostram aliorumq; artis medicæ
professorum confirmans sententiam, textatum reliquit. *Mem-*
brum unumquodq; nutriri eo succo, cuius trahendi est illi naturalis potentia,
nihil

Ioãnes Diurii doctr. contra as-sert. 17.

Io: Baptistę Montani doctr. aduersa eidẽ assertioni.

Hypp. doc. respondens ad obiect. aduersarii.

Arist. aduersus auth. eiusdem assert.

Vniuersale Decretum scholæ Medicorum.

Membrorũ omnium

B *nihil.n. trahit proptèr ipsum trahere, sed ut eius, cuius trahendo fit compos fruatur*, & paucis interpositis, *porrò subdit, si retinet,& fruitur gratia eius, quòd ita contingit id facit; contingit autèm, ut quod qualitate conueniēs, familiareq; est, sibi faciat simile:* quamobrèm literis etiam commendauit 6. de vsu partium, alimento eodem non omnes ali partes, & 2. aphorism. 16. adnotauit, proprium alimentum habere vnamquamq; corporis partem, & 6. Meth. Med. affirmauit hoc idem; adeo vt, si nutritio, ex determinato fit alimento; non mirùm si determinatum, ac proprium, non autèm vnum, atq; commune humani corporis partium extat temperamentum: cui veritati innixus Auicennas prima fen primi, capite de complexionibus membrorum, apertè textatum nobis reliquit. *Omnem complexionem, siuè temperamentum membri naturale, simile esse eius, quo nutritur, & secundùm suam accidentalem complexionem, assimilari ei, quod ab ipso superfluit*. Sanguinem, dicebat Galenus 8. de decretis esse diuersum, in diuersorum membrorum nutritione; quibus haud contentus, secundùm sanguinem nutrientem, particularum oriri diuersitatem, lib. de consuetudinibus cap. 2. commemorauit. Arist. nō recedens à medicorum placitis literis commendauit, Fœtum, naturam sanguinis mestrui consequi, quòd alimento, quo vescebatur similis euadit; & quod de toto dicit Philosophus, idē quoq; de partib⁹ censemus dicendum, corde. s. carne simplici, iecore, liene, renibus, pinguedine, & adipe; quæ partes omnes id circo calidi sunt temperamenti, quià, tùm à primo suæ generationis ortu, tùm infrà in nutritione, auctioneq; calida ꝓ generatione, nutritione, auctioneq; constant materia. Quòd idem, de spinali medulla, cœrebro, neruis, arterijs, venis, membrana, tendone, cartilagine, vinculo, & consimilibus proferendum videtur, quę partes omnes frigidæ sunt, quia ex nō absimili genitę, enutritæ, & auctę sunt materia; vt, & de siccis, cuiusmodi os, cartilago, tendo, vinculum, membrana, neruus motui destinatus, ac pilus, quæ partes sunt siccæ; ac de humidis, sub quarum cēsu, neruus sensui accomodatus, cor, renes, iecur, lien, cœrebrum spinalis medulla, adeps, & pulmo accedunt. In quibus sanè omnib⁹, diuersum apparet temperamentum, quià diuersa omnium generationis, nutritionis, auctionisq; existit materia; quamobrèm solidarum, cōtinētiumq; corporis partium generatio, cum innotescat, atq; tēperies, nutritioq; earundē ex debita, conuenientiq; sibi materia, non lateat; assumpta in physiologia scribendi nos inuitat prouincia, vt de contentis, quorum nomine, humores accedunt; breuem, ac clarum (data ab Apologię Authore occasione) instituamus sermonem.

Nutritio vnde fiat.

Auic sent. de varietate tēperamentorum partium.

F

Fœtus consequitur naturam sanguinis mestrui.

G

Conclusio aduersa assertioni præcedēti.

H

Consilii ratio.

Humorum

HVMORVM In humano corpore generationis, & auctionis assignatis principijs, quanti alimentorum sit facienda, diuersa facultas, pro generatione, auctioneq; eorundem, decernitur. A
Cap. X.

IMILARIVM, solidarum, ac penè oīum cōtinētium humani corporis partium absoluto, in physiologia discursu; inuitant nunc nos assertiones in ordine 30. 31. 32. 33. 34. & 35. vt videamus, quomodò alimēta vim habeant producendi humores, hiq; suam sortiātur essentiam, facultatem, ac formam, ab essentia, facultate, & forma, alimentorum (hepatis vt in propria officina, generationis eorum concurrente calore:) Quantùm ergo à veritate aliena oratio illa sit, in qua scripsêrunt aduersarij. *Si quis commedat lactucas, cucurbitas, uel id genus aliorū frigidorum ciborum: ijsq; utatur per plures dies uniuersa sanguinis massa redditur frigidior, & habitus totius corporis refrigeratur, secundùm prædominium agentis qualitatis quæ reperitur in tali materia, &c.* quousq; asserant in assert. 33. *Et perdurat per aliquod tempus talis alteratio, quæ fit in corpore nostro, per contactum, uel potiùs nūcupetur pro nunc impressio accidentalis, & demùm donèc ex cibis generetur chilus, ex hoc quatuor humores, & sua etiam excrementa, &c. Et chilus, & deniquè sanguis, non habet aliam communem formam, quam complexionalem &c.* vel hinc, prætèr ea, quæ à nobis in philosophicis exercitationibus dicta fuêre innotescit. quod cum humor, ὕγρον à Græcis vocatum (cuius nomine intelligitur quicquid fluidum in corpore manet, siuè alimentum præstet, siuè excrementum existat, tàm vtile, quàm inutile) propriam nanciscatur formam, sanguinis videlicet, bilis, pituitæ, ac melancholiæ, ab alimentorum conditione, atq; caloris, ipsius hepatis natura; non video quomodò; ab alimentorum vsu, esuq; tùm vniuersa sanguinea massa non suscipiat alterationem, tùm vnusquisq; humor, suam non reportet temperaturam: Atq; hanc veritatem animaduertens Arabum princeps 1. fen. 1. cap. de humoribus, apertè docuit. *Quod sanguinis efficiens causa, temperatus est calor; materialis, quod de nutrientibus est temperatum, deq; potibus bonis, non absimile, formalis bona ipsius decoctio, finalisq; ut corpus nutriat*; quemadmodùm, & Gal. prædixit 2. de natural. facult. cap. 8. & 8. de placitis cap. 4. Ità vt cum materialis sanguinis causa, existat temperata alimentorum natura, hanc in sanguinem imprimi, ac remanêre, dicendum: quod idem demōstrans Auicennas de aliorum humorum generatione inquit. *Efficiens causa coleræ rubræ, calor hepatis igneus extat, atq; superfluus: materialis, quod de nutrientibus est subtile, calidum, unctuosum, acutum, & dulce*

[Margin notes: Verba asser. 30. — Assert. 33. — Assert. 40. — Humoris nomine quid intelligatur. — Conclusio aduersa assertioni 30. — Auic. doctr. ostendens vires alimēt remanere in humoribus.]

[Margin letters: B — C — D]

E *dulce formalis superfluitas decoctionis:* finalis verò, illa quam copiosioribus verbis 1. de humoribus recitauit ipse Gal. efficiens phlegmatis causa, dicebat idem Auic. materialisq; cum sit opposita, attenuata scilicet caliditas, quodq; grossum viscosum, humidum, ac frigidum ex nutrientibus manet; veluti melancholiæ, causę oppositæ causis generationis sanguinis: certè in hanc veniendum sententiam alimentorum vires, in humoribus atq; integra sanguinea massa communicari, & præcipuam alimenta habere, vim, ad huius, aut illius humoris, generationem. Ex alimentis igitur intra corpus assumptis diuersis conflatis partibus, tenuibus, aqueis, F crassis, calidis, frigidis, humidis, siccis, &c. Chilum effici in ventriculo, seu cremorem; qui per pilorum in ieiunnm trasmissus, & à venis meraraicis in hepar vectus, vbi Chimi sortitur appellationem, omnes iam norunt; Ex Chimo, diuersarum partium, compote tenuium, crassarumq; (hepatis beneficio) sanguineam totam massam sanguinis pituitæ, ac vtriusq; bilis participem, emanâre, (hac tamèn lege, vt simile producatur à simili) nullus negauit. Si .n. alimenta fuerint temperata sanguis producitur temperatus, si verò intemperata, huius aut illius humoris, qui ab alimentis genitus est, reportans intemperiem: At an alimentorum vires re- G maneant in sanguine, Chimo, & Chilo, lis orta est inter præclaros Apologiæ Authores, ac Phauorinum. Quamobrèm, vt paucis discordia vniuersa auferatur; meminisse oportet sententię Hypp. 6. epid. sec. 5. tex. 35. quo in loco, scribens diuinissimus senex, Mulieres, & Capras elaterio nutritas, pueris esse purgationem, Gal. duo summa obseruatione digna in comment. nos docuit. primum est. Elaterij nomine intellexisse Hypp. genus omne medicamenti, etiam subductorium, & lenitiuum: secundum, quòd duo documenta, perbreui hoc oraculo nobis definiuit, quorum alterum, ad H vsum attinet medicinę, ad physici dogmatis definitionem alterum. Pro vsu medicinę sanciuit, quòd si medicandi, aut purgandi sunt pueri, per nutrices solùm purgentur; pro physici dogmatis definitione conscripsit, quod quia controuersum inter veteres est, Numquid lac facultates, & vires ciborum retineat; a ijs negâtibus, quòd in tot permutationibus, & coctionibus nō possint seruari (cuius sententiæ fuit aduersarius in assertionibus 34. & 35. & 40.) alijs verò affirmantibus Controuersiam hanc dirimens Hyp. medicamentorum alimētorumq; vires, in lacte asseruari cōscripsit: Quòd si in lacte, dicimus nos, multò magis in sanguine, ex quo lac ipsum producitur: vtq; nostra fert sententia, in carne, solidis adhùc partibus, atq; spiritibus. Neuè à Gal. recedamus. *Quidam*

Quō ex alimentis fiat sanguinea massa.

Quando fiat sanguis temperatus & quandò intemperatus.

Hypp. doctrina cōtra assert. pręfatas.

Controuersia apud antiquos.

Hyp. doct. contra assert. 35.

C (inquit

Gal. doctr. aduersa asser. omnib⁹ 31. 33. 34.

(inquit hic nr̄ medicinæ parens) *nullā uim, ex ijs, quæ ab initio, in alimentis erant, post coctionem, & in sanguinem conuersionem remanere contendunt; alij uerò contrario, ualidas uires diutiùs remanere uolunt, adeò ut sudores etiam ipsas redoleant. huic uerò sententiæ quæ modò dicta fuere suffragantur, in istis enim commessorum qualitas reperitur. Quin, & apud nos uerno tempore quandò capræ scammoniæ germina, depastæ fuerunt, purgatorium ipsæ lac generant, quòd si titimallo uescantur, idem accidit, necnon, & in Doride, & Bœotia, & Thessalia, omnibusq; finitimis locis, multi ex Coturnicum esu, musculorum distensionibus correpti sunt, quoniam ueretrum .s. illæ comedunt: illud idem, & Athenis accidere nouimus, qui coturnicibus largitèr nimis sese impleuerunt*: atq; hucvsq; Galenus, ex cuius doctrina cum omnis de alimentorum vi, actioneq; in humanum corpus fuerit sublata; de generatione humorum, vera explanata sententia, ad auctionem accedamus. Ad hæc Gal. 1. de humoribus. *Adaugetur* (inquit) *in alio, atq; alio, alius humor, alia, atq; alia re, nimirum temperie, anni parte, regione, ætate, uictus ratione, quemadmodùm in omnibus, omnes statis periodis, ac temporibus, & generantur, & incrementnm habent:* hæc ibi Gal. qui causas afferens incrementi humoris cuiusq; has quinq; apportat, quæ si notis quibusdam comprææhendantur, propriæ cuiusq; humoris efficiuntur. Vndè temperamentum simplicitèr causa extat omnium humorum, si enim contrahatur ad calidum, & siccum, causa incrementi est bilis, si ad frigidum, & humidum pituitæ, si ad frigidum, & siccum melancholię, si ad calidum, & humidum sanguinis: quo eodem modo, considerata anni pars, regio, ætas, ac victus ratio, eius humoris fit incrementum, cuius temperies vni, vel alteri accomodatur: quod ipsum confirmans Gal. *Pedestrium* (dicebat) *& uotatilium carnes, & oua, & quæ facilia concoctu sunt omnia, & quæ bonum succum gignunt, sanguinem humorem accumulant, nisi quædam naturæ proprietas, in prauam aliquam qualitatem mutet ea, cum fuerint assumpta*: atq; huiusce Galeni doctrinæ afferens rationem Archangelus Piccolomineus Ferrariensis, hęc nobis reliquit textatum. Vna eâdemq; operâ potest doceri, tùm quia temperata sunt, quemadmodùm, & sanguis temperatus est, tùm quia pauci excrementi, & plurimum alimēti in se habent, tùm deniq; quià nihil negorij coquenti ventriculo facessunt, cum tota substantia sua, talia sint, quæ benè possint coqui, & in bonum sanguinem mutari. Quarè de humorum generatione, auctioneq; ex determinata victus ratione, quid dicendum sit, quià satis superq; patet; concludamus cum Hyppoc. lib. de alimento. n. 2. Alimentorum facultates peruenire, non solùm ad partes liquidas, seu humores, sed solidas, ossa .s. venam, neruum, arteriam, carnem, pinguedinem

De augum. humorum ex Gal doc.

Aliment. diuersitas quid faciat in corpore.

Conclusio aduersa assertionib⁹ 38 39.

E guedinem,&c.quæ omnes partes,licèt suas habeant qualitates, à propria dependentes forma (non de nouo acquisita, quia à primordijs generationis, hæc sibi conceditur) attamèn,mirumimmodum immutantur,alteranturq; ex diuersa victus ratione: neuè nostram,quis putet hanc esse sententiam,audiatur Gal. 4.de morbis n.10. *Postquàm homo comedit, aut bibit aliquid,quod sanguineum sit, trahit totum corpus in se ipsum,& cor sanguineum ad se ipsum, trahit enim similis humor similem, &c.* in qua tractione', quam trahens particula recipiat alterationem,quia ex dictis sat patet, quomodò in vegetabilibus,sensibilibus,ac rationalibus vis inferatur alimentorum,
F post corruptam eorum formam, ac postquàm versa fuerint alimenta in substantiam nutriti, sequens distinctioris doctrinæ gratia, disquiret oratio.

Contra assert. 41.

COMPLVRIBVS rationibus ex rei natura depromptis, & grauissimorum hominum placitis,ostenditur alimentorum uires imprimi in alito post eorum corruptionem, ac postquam alimenta fuerint mutata in substantiam nutriti. *Cap. XI.*

G ALIMENTORVM vires, ac facultates, imprimi in nobis, donec rediguntur ad minima, à calore nostro & non post ipsorum corruptam formam, non solùm in assertione 34.35.& infrà vsq; ad 38.absq; vlla ratione,ac authoritate scripsit Author Apologię, sed quomodò nostrum corpus alteretur,non subticuit; siquidèm. *Et perdurat* (dixit) *talis alteratio antequam fiat ultimum instans assimilationis, quæ alteratio fit in corpore nostro per contactum, uel potiùs nuncupetur pro nunc impressio accidentalis,&c.* Cœterùm quàm Galeniana hæc sit doctrina Gal.1. de tuenda, cap. 9.his verbis nos docuit. *In primis de nutrice ipsa, non minimam habendam esse curam censeo quid edat, quid*
H *bibat,quo pacto in somno,uenere,exercitatione se habeat,ut .s. lac eius ægregiè sit temperatum, quale certè erit si sanguis eius optimus sit: porrò is talis erit,qui nec flaua abundet bile, nec atra, nec pituitosus est, nec serosus, nec aquoso liquore permixtus,nascitur autèm eiusmodi sanguis, ab exercitatione moderata,& cibis tùm boni succi,tùm uicto tempore,modoq; assumptis;prætereà potione tempestiua, modiceq; sumpta.*

Asser. 33.

Gignit, & humores, melius uinum meliores,
Si fuerit nigrum, corpus reddit tibi pigrum.

Salernitana conscripsit schola,à qua neq; ipse recedens Gal.lib.de succorum bonitate,ac vitio cap.5.plurimi,commonefecit nos,facere,ad sanguinis moderatæ cõsistentię generationem, cibos,qui neq; crassi, neq; glutinosi sint; si igitur alimentorum facultates,&

vires non remanerent in ſanguine, ex hoc verò in lacte; ad quid, A
ſollicitus eſſe debebat Gal. & Auic. ante hos Plato, poſt omnes Salernitana medicorum ſchola, in commonefaciendis nutricibus, vt abſtineant à prauis vitioſiſq; cibarijs? vtq; Platoni arriſit, 2. de Repub. libro, à vino? Gal. idem, confirmans hanc noſtram, aliorumq; omnium medicinę principum ſententiam, libr. de conſuetudinibus cap. 2. hæc literis commendauit. *Sicuti unumquodq; eorum, quæ comeduntur, & bibuntur, ſecundùm aliquam qualitatem alteratur, ita, & ipſum quodam modo afficit id, quod alterat, licet autē huic rei euidens capere argumentum, ex humorum ab unoquoq; cibario genitorum differētia; nàm alia quidèm melanchollicum gignunt ſanguinem, alia pituitoſum,* B
uel qui pallidam, flauamq; nominatam bilem non paucam habeat, ſicutì nonnulla purum ſanguinem; differentiam ergo aliquam particulis, quæ nutriuntur inter ſe neceſſe eſt fieri, ſecundùm nutrientis ſanguinis ideam: hæc ibi Gal. à quo duo ſpectantur, primum quomodò alimentorum vires remaneant in ſanguine (quandò melanchollica alimenta, melāchollicum ſanguinem gignant, & ſic de reliquis:) ſecundum, cur diuerſæ noſtri corporis partes, diuerſum ſint ſortitæ temperamētum; ſed ſecundo omiſſo, confirmans primum Gal. victus rationem, præcipuè conducere, ad huius, aut illius humoris, pro excitanda febre, generationem 2. de feb. differ. cap. 1. narrauit. Quo- C
niam ergo non ſolùm alteratur id, quod nutrit, ab eo quod nutritur, ſed, & ipſum aliquo modo, exigua quadā alteratione alterat, neceſſum eſt exiguam hanc alterationem, tractu temporis notabilē fieri, ità vt, ad æqualem vim, cum familiaritate naturali veniat ea, quæ ex diuturnis conſuetudinibus fit; quid quod? alitum corpus ab alimento etiàm multùm immutetur, ſicutì textatus eſt idē 3. de ſymptomatum cauſis. Sed adhùc clarius, aliment. facult. & vires in carne remanere, nè dùm in ſanguine, ex eodem Gal. 11. de ſimpl. medicament. facult. cap. de viperæ carne, apertè colligitur; D
edocens enim, quo in loco captandæ ſint viperę pro trochiſcis cōficiendis; *Cauendum autèm* (inquit) *ne in locis mari proximis, ſanguinoſiſuè uenemur uiperas, ſeu ad eſum, ſeu ad Theriaces anthidothi præparationem, cum uiriſimile ſit, earum quæ in id locis genus capiuntur carnes, ſalſas exiſtere, ſiquidèm cum cibis etiam animalium mutantur carnes.* Verumenimuerò ordinatam, rerum omnium, quæ alimoniam captant, vt faciamus doctrinam, totius capitis tractatio, hunc digeretur in modum. Quòd igitur alimentorum vires remaneant in vegetabilibus, ſenſibilibus, ac rationabilibus; quantum nobis licuit varia antiquorum lectione obſeruare, inde pateſcit. quòd, de vegetabilibus loquens Virgilius.

Gal. doct. aduerſa aſſert. 34. 35 & infra.

Confirmatio eiuſdē ſententię.

Quō alimēmentorum vires imprimantur in alito.

Salſa

E *Salsa autèm tellus, & quæ perhibetur amara*
Frugibus infœlix, ea nec mansuescit arando,
Nec baccho genus, aut pomis sua nomina seruat,

in georgicis cōscripsit, argumentum quod quidèm firmissimum, non leuis animaduersionis esse (quò bacchus, seu vinum sua genera seruet, quouè poma nomina retineant, sibi à proprietate donata) alimentum, ex quo vegetabilia accrescant, ac nutriantur. hanc veritatem conijciens Theophrastus, nascēs asserit, elaterius intèr vites, vinum vsq; adeo prouocans vrinas reddit, vt omnes, qui bibant, graciles admodùm ventre efficiantur. Ioannes Baptista Porta Neapolitanus 2. suæ phytognomonicæ lib. cap. 6. *Mira* (recēset) *uitium natura, saporem alienum in se trahendi, qualem, & salium redolent Patauinorum in palustribus uindemiæ. Vnde Columella stercus uitibus ingerendum prohibet, quod uini saporem corrumpat. experientia namq; comprobatum est, Mandragoram uitibus adnatam, somniferum prouocare uinum, mercurialem herbam, suo sapore uinum inficere, lupinum identidem, amarulentum reddere uinum:* Dioscorides Rutam, monet, comedentes in Macedonia circa Halicmon amnem, emori, cum locus is mōtuosus sit, ac viperis scateat: hoc idē animaduertere licet clariori experimento in plantis, quæ super alias innascuntur, neq; in fungis, qui super chalibem, rubiginosumq; ferrum, vel marcidum quidpiā innascunē delitescit. quamobrèm iure meritò asseruit Theophrastus, quod mutatis alimentis, arborum omnium genera permutantur: iàm .n. ni alimentorum vires remanerent in alito, atq; hoc vegetabili (in præsentia) frustrà esset tot arborum commutatio, alimentorumq; circa easdem administratio. Suillum namq; stercus granatorum radicibus iniectum, dulcem ex acido eorum efficit succum, pruna purgatoria ꝓducuntur, si circa radices aqua inspergatur, in qua colocynthis ebullierit priùs; experiētiaq; cōprobatum apud me est, Phauorinum Clauarium, parentem mihi amantissimum, propè Illustrissimum, atquè Excellentissimum Iulium Cœsarem Columnam Prænestinorum Principem, vltrà vigesimum quintum annum, Medicum Physicum fortunatissimum, modum excogitasse, quo pensilis vua, recensue, mox è vite deprōpta, solutiua efficerē, ità vt absq; vllo periculo, vllo incommodo, aluus ad libitum seruaretur lubrica, modus autèm erat huiusmodi, secto per longitudinem palmite, demptaq; interiori medulla, iniecto scammonij puluere, conditoq; vt moris est, subtùs terram, vua solutiuam præseferebat potentiam, ex qua conijcere licet, alimentum maximoperè facere, ad aliti alterationem. Siquidèm, & Persica planta, quæ ex Perside in AEgyptum est traslata. vbi leta-

Virgilii sētētia cōtra assert. præf.

Theophr. sent aduersa eisdem assertionibus.

F

Columellæ doctr. aduersa eisdē.

Dioscoridis doctr. contraria assert. Aduersarii.

G

Theophr. pulchra doctr.

H

Phauorini Clauarii experimētum.

De planta Persica.

lis in Perside erat, in AEgipto alimẽtalis est. *Nàm Persica arbor (in-* A
quit Gal. 2. de semin. 1.) *in AEgyptum traslata, bonum alimẽtum nacta,*
esui idoneum fructum, cum priùs non esset protulisse conspicitur. De alijs
verò stirpibus, qui de Agricultura scripsêrunt, hoc idem nobis re-
liquêre textatum; sicutì, & de herbis, quę ex alijs, in alia trasporta-
tæ loca, sæpè minùs, quàm duorum stadiorum interuallo, multìs
modis alteratę sunt; cuius alterationis causa, nõ alia excogitanda,
prætèr alimenti mutationem: etenim dicebat Theophrastus, cum
inijcitur alimentum radicibus, ab his omnis alimẽti facultas traf-
mittitur, & dispensat̃, & è radicibus inito principio, protinùs stir-
pem alterat, & postremò fructus immutat, quale namq; principi- B
um, tale quoq; illud sequatur, ꝙ ab ipso principio prodit, necesse
est, sed ad sensibilium alitionem iam accedat hic stilus. Plinius igi-
tur, idemq; Theophrastus, ex quorum authorum doctrina, quod
inquirimus colligitur, memorię commendârunt, Arcades nõ me-
dicaminibus vti, sed lacte circa ver medicato, quoniam .s. tunc ma-
ximè succis turgescunt herbæ, medenturq; hubera pascuis, bibe-
req; narrãt vaccinum, quod omni succo fit herbarum, Io: Baptista
Porta à nostra, Plinianaq; nõ recedens sententia. *Quibuscumq; (in-*
quit) *in locis, pecora scammonium, ueratrum, aut mercurialem pascuntur,*
lac omne uentrem, & stomachum subuertit, quale in iustinis montibus esse à C
Dioscoride proditum est. pecudum lac allio uescentium, allio caseum olere, ser-
pentesq; balsamo uescentes lætales nõ esse AEliani testimonio comprobatur.
pecus item purgari silphio, eodẽ pinguescere, & carnes mirabilem in modum
suaues esse meminit Theophrastus qui mel optimum, ac uenenatum, apes ex
herbarum floribus, quibus uescuntur conficere nõ subticuit, & quæcumq; ani-
malia taxi Italiæ baccas deuorauerint, alui fluxu tentari, ab eodem didicimus;
vt propterea concludendum sit, tùm animantium, tùm plantarum
vires ab alimentis pendêre, id ꝙ nr̃m cum non lateret Gal. hic 1.
de tuenda cap. 7. retulit magni interesse alimentum, quo vescuntur D
animalia, quoniàm ex vitioso pascuo, acreq;, acutum, & austerum
reddit̃ lac, naturam herbarum imitatum, quò factum est, vt quæ-
dam pascua fuerint dicta ἀγάλακτα idest, inepta ad lactis gene-
rationem. Cœterùm sic prorsùs rem sese habere, pulcherrimum
illud medicorum declarat inuentum, quo ijs medentur, qui haud
facilè medicamenta admittunt. quarè si quis calculo velit mede-
ri, hircum per hebdomadam lauro saturat, huius .n. sanguis cal-
culo laboranti datus, cum vini ciato prodest, nàm, & laurus calcu-
losis medetur: sic enutritus lentisco hircus, huius sanguis ad hy-
dropicos valet; ad splenis morbos caprinum lac, si edera enutrita
sit capra: & ad gulæ saporem, quis ignorat plurimi facere, anseres
enutritas

Theophrasti positio.

Plinii doct. aduersa asser. aduers.

Io: Baptistę Portę sent.

Doct. Gal. confirmatio contra aduersarios.

Medicorum nobile, ac nouum inuentum.

E enutritas caricibus iecurq; in primis?

Aspice quàm tumeat magno iecur ansere maius
Miratus dices, hoc rogo creuit ubi?

cecinit Martialis;retulitq; Hieronymus Mercurialis, author Illustris ex Athænei sententia,9.dipnosoph.hac de causa,anseris iecur in mensis apud Romanos fuisse cœlebre. atq; in his,quæ ad gulam faciunt, nostra postquam illapsa fuit oratio. Gallinacei pulli, lacte, & panis micis saturati, quam ori præseferunt suauitatem? Quadrupeda,quę editioribus nascuntur,pascunturq; locis,quantùm (vti Camertia) grata extant palato? Gallinæ enutritæ coriandro,earum postmodum oua,quam possident facultatem,ac vires? porrò si Dioscoridi credendum lib.3 cap.63.cum coriãdrum plurimum generet sperma, putandum oua illa ad hanc spermatis ꝓductionem maximoperè factitare; hancq; ob causam, Illustrium quorundam Medicorum iussu, factum est, vt Gallinę in gratiam copiosioris gignendi seminis, hinc sobolis coriandro enutrirent. è cõtra verò,q̃,experiẽtia cõpertum est, vim habere veneficã animantium carnes,quæ è vermibꝰ alijsq; terræ cõputribus sunt enutritę? Sed ad rem medicam redeamus. Quanta vis insit alimentis,in sensibilium animantium alterandis corporibus, indè poterit depræhendi, quòd ad sanguinem vndequaq; fluentem, conuenientissimus est asininus fimus, cuius cinis cur dysentericis, atquè cœliacis medeatur ex Plinio, vnico patet intuitu. Equi coagulum eisdem opitulari, didicimus ex Dioscoride, qui recentem olfactum equi fimum, illud idem præstare animaduertit; bubulum sanguinem modicè cum aceto sumptum nouimus omnes, nequè ex varia Galeni, & Dioscoridis, latuit vnquam lectione, & Cameli sanguinem frixum, necnon stercus easdem possidêre vires,vnà cum caprarum deustis pilis, sanguine, seuo, atquè medulla. adstringendi potentiam obtinêre ebur, herinacei renes, dysenteriam curare, & suis iecur adstringere, meminit etiam Dioscorides: à quo si petat Aduersarius, cur maior adstringendi vis, dictorum animantium partibus inest, quàm alijs aliorum, putamus responsurum, adstringentium alimentorum causâ, id magis in vna specie animantis, quam in alia prouenire. Asinus enim spinis vescitur teneris, folijs, & perticis salignis, sarmentorum obiecto fasce, paleis ordeo, furfuribusq; ordeaceis, & consimilibus, quibus adstrictoriam inesse facultatem, nemo reuocauit in dubium.quo eorundem alimentorum genere,cum prædicta abutantur animantia,adstringentiorią; aliqua (quemadmodum Author est Porta Neapolitanus in sua phytognom.) hinc prorsus

Illustris Mercurialis doctr.

Carne quadrupedum Camertium optimę.

Alimentorum vis vt remaneat in alito.

Refellitur assertio ꝓcitata.

ſus ſit, quòd communicata eorum adſtrictoria facultate, ſanguini, A hinc carni, & adipi, pilis, vnguibus, dentibus, oſſibus, &c. cur adſtringendi præfatæ partes obtineant potentiam: refert idem Neapolitanus, quòd aquatica animalia, quià aquaticis herbis, atq; ſeminibus victitant, vt lente plantagine, & ſimilibus, igni medentur ſacro, quartanis quin item, inflammationibus, atq; huiuſmodi calidis morbis. vndè anſer, quia herbis rigidis, frigidiſq;, & humidis delectatur, phlegmoni eius adeps ex Gal. & AElyano, medetur. Moſchicapreolus herbis, quia paſcitur odoratis, ſpica nardi, & mirra, ſanguis in eius vmbilicum collectus, moſcus euadit. Scribit Auer. quod ſunt animalia carniuora, quę diuerſificantur, ſe- B cundùm diuerſitatem ciborum, quoniam comedentia carnes tēperamento calido, & ſicco, talis quoq; eorum corporis extat tēperies, ſicutì de vulpe adnotauit Gal. qui ſicci eſſe temperamenti admonuit vulpes, quia cuniculos, lepores, gallinas, mures, ſpiritu è cauernis attrahens, eſitant. quò fit vt vulpium oleum humidis noſtri corporis medeatur, affectionibus. *Quod ſi uulpes* (inquit noſter idem Gal.) *uuis nutriantur, ſicutì autumno hinc fit, ut palato gratioſiores habeantur*. & id circo venatores, vt 4. de victus ratione in acutis, & 3. de aliment. facul. conſcripſit, apud Græcos tunc ipſas eſitare cōſueuiſſe; non. n. iniucundus ex vuis generatur ſanguis, hincuè caro. C quòd autèm iucunditas ſanguinis faciat ad iucunditatem carnis, Gal. conſulatur in 3. de aliment. facult. quo in loco textatum reliquit, leporinum ſanguinem tanquàm omnium ſuauiſſimum, in magno pretio fuiſſe habitum; nàm carnem talē eſſe, qualis ſanguis eſt, ex quo producitur, millies ex eiuſdem placitis, eſt enarratum: vt propterea concludere cum Ambroſio Parreo Regio Chirurgo poſſimus, libr. de venenis cap. 4. *Neq; tutò, neq; innoxiè comedi poſſe, carnes animalium, quæ uenenatis nutriuntur, repētinas etenim mortes emanare ex carnibus animalium, quæ ueneno fuerint paſta adnotauit ibidem*. ergo, alteratur animantium corpus ex alimentis, nō p paucum tem- D poris ſpatium, non per contactum, non quouſq; fit attractio, retētio; appoſitio, aſſimilatio, non ante corruptam alimentorum formam, ſed poſtquàm alimenta fuerint conuerſa in ſubſtantiam nutriti, quemadmodùm, ex iam dictis vnuſquiſq; facillimè intuetur.

Ratio altera contra aduerſarii aſſert.

Auer doct. aduerſa aſſert. aduer.

Vulpina caro quando ſuauis palato.

Ratio altera contra aduer. aſſer.

Ambroſii Parrei doct. contra aſſert. aduerſ.

XX *Rei natura, ac grauiſſimorum Authorum placitis, confirmatur humanum corpus maximoperè alterari, atq; immutari, ab eſu, uſuq; alimentorum; quæ quomodò generis cuiuſdam morborum, apud incolas Maris rubri extiterint in cauſa, ex Agatarchidis, relata depræhenditur hiſtoria.* *Cap. XII.*

QVOMODO

E QVOMODO alimẽtorum vires, in vegetabilium, sensibiliumq; communicentur, corporibus; abundè satis monstratum est hactenùs, quamobrèm, an in rationabilibus hoc idem efficiant, institutus doctrinę ordo, vt iam inquiramus, exposcit: à rei igitur non recedẽtes naturâ, & grauissimorum authorum placitis. Monet ipsa natura, montium habitatores, vniuersamq; rusticorum progeniem, ob assiduũ vsum, & esum, castanearum, raparum, leguminum, alliorum, cœparum, atq; similiũ id genus eduliorum, quę crassa sunt satis, & viscida, ingenij dexteritate nihilum valère; ꝙ si accidat, F alimenta eos commutare (longo licèt temporis tractu) & vitam cõmutare, vrbanosq; adipisci mores, est animaduersum; argumẽtum non imbecille, alimentorum vires etiam in hominum alitis remanère corporibus, siquidèm congrua victus ratio temperiem, pręcipuum animę instrumẽtum, commutare est potens, qua postmodùm commutata, & spiritus clariores, lucidioresq; fiunt, sensuum organa depurantur, ac mens deniq; ipsa, vnà cum vniuersa corporis armonia, perficitur, ad animæq; obeunda munia redditur paratior. atq; ad hanc forsàn veritatem, respiciens Moses, vir G sanctissimus, ac Israëliticæ gentis ductor, populum sibi à Deo cõmissum, refractarium, cum animaduerteret, petulantioriq; ceruice, æternæ legis iugũ pertinaciùs excutere cognosceret; diuinum siscitatus oraculũ, illi planè cibos omnes interdixit, qui frigidos, crassos, viscidos, atq; tenaces succos (obstinatorum menti conseruandæ aptissimos) generant: quales. s. omnes in Leuitico sunt, prohibiti, vt sic tàdèm, rebellis populi naturã, ex mutato victu, quodamodò mutatam flexibilem, & ad diuina iussa alacriùs multò capessenda, promptiorem, paratioremq; redderet; quãuis attamèn piè credimus, diuinioris cuiusdam rei isthoc esse misterium; nàm, H & in quadragesimali tempore, multa interdicta sunt alimẽtorum genera, tanquàm ex horum prohibitione, libidinis vitium refrangatur. Sed. n. diuinis omissis, nemo est, qui non intelligat, apud Chartaginenses, leges fuisse sancitas, pro calidæ regionis naturâ, nè domi mancipium, nè in Ciuitate magistratus, ne in castris miles, degustaret vinum, cuius vim contemplans Plato lib. de Repub. interdixit ante decimum octauum annum pueris, cõcessit senib', vtpotè cõtraria pręditis natura. Vndè Pythagoras, alijq; veterum pleriq; tantì alimẽtorum faciebant delectum, vt alia commendarent discipulis, ꝓhiberent altera; non alia quidem lege, nisi vt cõuenienti victus ratione, eorum animos, quasi in libertatem assertos, suauiorib' bonarum cogitationum, atq; disciplinarum epulis pascerent,

Ratio altera contra sent. assert. dict.

Vires alimentorum in alito.

Mosis pręceptum in instituẽda victus ratione.

Cartaginẽsium lex in instituẽdo victu.

Pythagorę studium in victus ratione.

pascerent: quanta igitur alimentorum in nostrum corpus sit vis, A
quam eidem condonet facultatem, relinquatq; in eodem suæ essentiæ vestigia, licèt ex dictis plusquàm satis patescat, ex dicendis adhùc colligatur Gal. 1. de aliment. facult. in initio, tradita distinctione inter alimenta medicamentosa, & alimenta simpliciter dicta. hęc habet ad verbum. *Cæterùm si hominis quidèm corpus medij planè temperamenti sit, per alimenta medij temperamenti co in statu seruabitur, sin autèm frigidius, calidiusue, aut humidius, aut siccius id fuerit, medij temperamenti cibum, & potum perperàm exhibueris. Quippè huiusmodi corpus, quatenùs ab exactè media constitutione recesserit, eatenùs in diuersum statum traducatur oportet, idq; per præsentis intemperantiæ contraria,* B
in eodem gradu adhibita, quarè &c. Quid ad hæc? sed pergamus in Galeni scriptis; alimenta igitur, carnem maximè permutare ad suam ipsorum naturam 3. de sympt. causis animaduertit idem siquidē res, vel si longè potentior sit, ab illa cum qua versatur, afficitur: Vtq; quam faciant in humanis corporibus alterationem alimēta, cognoscatur ab Aduersario, audiātur, quæ literis mandata sunt ab Illustri Hieronymo Mercuriali, & 1. de morbis puerorū, & 2. suarum variarum lectionum libris, vbì scribēs morbos quosdam nouos, à victus ratione emanasse: ex Plutarchi (qui Agatarchidis historiam adnotauit) testimonio conscripsit. *Maris rubri incolas* (sic C
Agatarchides refert) *affectionibus nouis, & numquàm auditis esse tentatos, nàm dracunculi quidam parui crura, & bracchia edentes eruperunt, qui si tangebantur statìm emergebāt, atq; musculis infixi, minimè tolerabiles inflammationes pariebant: hoc morbi genus, priùs nemo uidit unquàm, neq; posterius alijs, nisi his solis contigisse, ut alia multa;* Hanc itaq; historiā animaduertens Illust. Mercurialis quærēs an ab aëre, an à regione, an à victu morbi id genus nasceret. *Certū me faciunt* (inquit) *uictū potiùs occasionē simili morbo dedisse; siquidèm illius maris, quidā populi* (dicit Agatarchides) *ob frequentem locustarum esum, non modò breuioris cæteris uitæ sunt, uerùm etiā fœdissimo quodam, nec admodùm dracunculis prædictis dissimili morbo consumpti intereunt. Nec à præfatis multùm differunt locustarum esores gens quidèm staturæ breuioris, aspectu macilens, ac supra modum nigra sub æquinoctium uernum, quandò apud ipsos Aphrici, & Zephiri spirant, ex loco quodam incognito, ineffabilis magnarum locustarum multitudo unà cum illis uentis peruehitur, quæ ab auibus uolandi facultate parùm, at corpore longè differunt, ab hoc animalium genere toto tempore nutriuntur, ijs sal tis, atq; alio modo paratis uescentes; uenantur autèm ipsas fumo, ex aere in terram deijcientes. Atq; hi agilitate quidèm, & pedum uelocitate pollere dicuntur; sed cum ualde siccum nutrimentum capiant, ultra quadragesimum annum, minimè uitā producunt, immò uita miseriorem sanè mortem* D
obeunt,

Gal. pręcepta in victus ratione obseruanda.

Mercurialis pulchra doctrina.

Nouum morbi genus à victus ratione.

E *obeunt siquidèm appropinquante senectute, eorum corporibus alta quædam pediculorum genera innascuntur, figura quidèm caninis muscis similium, sed alioquìn minorum: incipiunt à pectore, & uêtre breuiq; uniuersam faciei cutem depascuntur. atq; horum alij primum scabiosorum instàr afficiuntur, deindè se ipsos grauitèr dilacerant, tandemq; morbo consistente, necnon cum bestiolarum exortu, tenuioribus effusis humoribus, intolerabiles cruciatus miseri subire coguntur, sicq; uel ob succos, uel ob alimentum, uel ob aeris prauitatem intereunt.* Atq; ex Agatarchide pendent hæc omnia, ex quibus depromat Apologiæ author, quam facultatem possideant, ac vim alimenta, in corporib' hominum alterandis, non humorib' dum- F taxàt, vel spiritibus, sed, & carnibus, & solidis, nō ante eorum corruptam formam, non donèc fiunt attractio, retentio, concoctio, assimilatio, cœteræq; propriè nuncupatæ ab eo dispositiones, vel per contacthm (res prorsùs ridicula) sed post eorum corruptam formam, postquàm inquam alimenta fuerint conuersa, in substantiam aliti, veluti in sequenti capite, repetere non pigebit; difficultas nunc circa subtilissimum illius ingeninm diluenda, quî .s. fieri possit, vt cum alimentorum conditio sit pati ex Gal. 1. de facul. aliment. tantam alterationem corpori possit inferre: nàm inquit G ibì Gal. *Alimentum id propriè dicitur, quod medij est temperamenti, nullaq; insigni qualitate præditum, uêtrem nec soluit, nec cohibet, stomacho neq; robur, neq; imbecillitatē inducit, sudores, urinâq; non prouocat, neq; coercet, nec aliam quamuis dispositionē calidā, frigidam, aut siccam in animantis corpore ingenerat, sed quale id quod nutritur corpus assumpsit, tale prorsùs cōseruat:* Quò circa (dicet aduersarius) alimenti huiusmodi si manet conditio, non constat quam alterationem, chilo, chimo, sanguini, carni, vniuersoq; corpori, possit inferre. Ad hanc subtilē, ac doctā obiectionem, dicimus, paucissima esse alimentorum genera, quæ ea sint, qualia depinxit Galenus, ad eorum tamèn propriùs ac- H cedere naturam, sapore dulcia, pinguia, vel insipida (ἄποια nuncupata à Græcis) ac quæcumq; aciditate, vel acrimonia nil gustum irritant, illa siquidèm temperatis frigidiora, hæc calidiora sunt, & propterea cum manifestè corporis conditionem immutent, medicamentosa dicta à nobis sunt alimenta, quamquàm haud negandum, dari alimentorum genera; quæ accedentia, ad verorum alimentorum conditionem, nostrum corpus non alterent, sed conseruent, vtì alimentis verè vocatis competit, ac decens res est. Nunc quod negotium facessit, decernendum, an in hac alimentorum per nutritionem, restauratione humana alterentur corpora, & quomodò. Ad hęc, Illustris Hieronymus Cardanus, qui Hieronymum alterum anxium vidit, in

Conclusio contra assert. 30. 31. 32. & vltra.

Instantia Aduersarii.

Alimēt. def.

Solutio ad instantiā.

Vera alimēta quę sint.

Hieronymi Cardani doct. aduer. assert. aduer.

in hac sua obiectione, cōment. in lib. de aliment. lec. 3. ex Gal. mē-A te. 1. de elem. 7. hęc habet. *Duplex cum fiat mutatio in nostro corpore, una secundùm substantiam, quæ duplex est, sensibilem (uelùt sudor, & urina) alia secundùm substantiam insensibilē, quæ fit per meatus cutis, alia, uerò in qualitate, necesse est utramq; restituere, quod ergo restituit substantiam, dicitur alimentum, quod qualitatem medicamentum. Verùm quid qualitatem sine substantia non licet inuenire, substantiam etiam qualitatis expertem difficile, ob id alimenta ferè omnia mutant corpus, & medicamenta pleraq; nutriunt; quæ tamèn magìs mutant, minimè nutriunt, ea propriè, & maximè sunt medicamenta, quæ uicissìm nutriunt, & non mutant, ea appellamus alimenta, de quibus loquēs idem Gal. 3. de symptom. causis 2. Quàm uerò uim magnam* (inquit) *habeat nutrimentum ad carnis mutationem etiam ab Arist. est traditum, ubi meminit regionum, in quibus pecora tā colore, quā cœteris differētijs sensibilibus, mutantur, atq; alterantur. Qui uerò* (immediatè subdit) *à nutrimento alterari nutrita inficiantur, eius. n. quod uincitur est nomen, nō uincentis, hi de mutatione, quæ in animalib⁹ cernitur, quid recti dicant nō habent, multoq; minus de ea, quæ in stirpibus notatur, sed à rebus, quæ luculētèr omnibus apparent, quid dicant incerti, herentesq; redduntur, &c. cōueniebat igitur* (concludens ait) *qui aiunt nutrimēti nomen, eius, quod uincitur, alteraturq; atq; mutatur, dumtaxàt esse, non id modò scisse, ac dixisse, sed etiā de Leuces generatione disserere tentasse. Quippè aut ipsa nutrita caro, eius morbi causa est, aut ipsum nutrimenti uitium; sed si nutrimentum causa nō est,* (ità. n. volunt) *necesse est carnem dicāt. Quid ergo patitur hæc, quod nutrimentum sibi in totum non assimilat? fiet. n. eo certè pacto natura uitij causa; at multò satiùs arbitror, erat nutrimēto causam imputare. Iàm uerò nec propterea, quod nutriri opus sit, ut sibi nutrimentum assimilet, assimilari autē, ac mutari nutrimenti sit passio; non potest idcircò quod patitur, uicissim aliquid tametsi minimum, in id, quod facit agere. cum eius sententiæ maximè contrarium in disputatione de his non nos modò ostenderimus, sed etiam ex philosophis ij, qui omniū naturæ affectuum, ac passionum grauissimi interpretes fuerunt. Apparet. n. oīa, tametsi multò ijs quibus appropinquant, sint ualētiora, aliquid tamē ab ipsis sensibile, manifestūq; pati: etsi nō primò statìm occursu, at certè tēporis processu. Iā ferrū acutissimū, mollissima secanda carne est hebeatum, & durissimus lapis, à guttula lōgo tempore ictus cauitatē cōtraxit: Quid uerò in ijs, quæ mixta sunt fiat, omnes norunt. Siue. n. in amphorā aquæ feruētis* (ecce aduersantiū exemplū) *frigidæ heminā inijcias, quod mixtū ex ambobus est, nō solùm quod hemina uincatur, indicabit; sed etiā quod uincēs patiatur: siuè contra, heminam calidæ immittas in amphorā frigidæ, uincetur quidèm hemina patietur tamē pusillum aliquid, & amphora.* Atq; hucusq; Gal. philosophando processit; è cuius doctrina quid nobis velimus, doctiorum virorum committemus iudicio.

Medicamēta, & alimēta ex Cardano, quę.

B

Rationes Cardani cōtra assert. aduersarii.

C

D

REFELLITVR

E REFELLITVR solutio, obiectionis Aduersarij, de frigidorum eduliorum usu, refrigerante humanum corpus, per contactum, per paululum temporis, & per impressionem accidentalem: ubì, quam alterationem patiatur idem, post eorundem corruptam formam, declaratur. Cap. XIII.

HVMANVM igitur nostrum corpus, ab alimentorum vsu, tùm ratione, tùm authoritate alterari, fuit monstratum. Cœterùm quomodò huiusmodi fiat alteratio, edocens parùm exercitatos in Hyppocratica doctrina Aduersarius, hæc habet. *Quandò ex usu, esuq́; lac-*
F *tucæ, cucurbitæ, uel aliorum eduliorum frigidorum, corpus nostrum refrigeratur, uerùm est, sed talis refrigeratio, imprimitur in nobis, antequàm generetur forma substantialis, alicuius nostrarum partium, uidelicet antequàm fiat ultimum instans assimilationis nutrimenti in substantiam nutriti; hoc est dùm fit mixtio, dùm fiunt præuiæ illæ dispositiones, actiones, & reactiones, & alterationes, & in tali actione necessum est, nostrum corpus altereri, secundũ prædominantis qualitatis uirtutem: & qualitates postea, quæ reperiuntur, in aliquo nostrorum membrorum, uel totius habitu, sunt de nouo genitæ, ex natura suæ formæ, de nouo introductæ, nec ullo modo possunt esse eædem nume-*
G *ro.* Atq́; in his Aduersarij tota ad obiectionem, locata manet responsio; à qua cum fuerit reuocatum nobis in memoriam, Arist. problema; Cur sit, vt ab ingesto cibo, sæpenumerò inhorrescamus, haud ab re sit, illius in primis causam indagare. Arist. igitur, solutionem apportans habet. An quòd cibus frigidiusculus admissus, vincit principio magis', naturalem calorem, quàm vincitur? mehercle sic; ergò primùm refrigerant, quæcumq́; alimenta ventriculus compræhendit, & sua qualitate vniuersum corpus alterant; verùm ea frigiditas parùm durabilis; mòx à calore nostro, qui longè superat euincitur. Durat tamèn ad eorum, quę assumpta
H sunt, & caloris huic se opponentis, efficacię proportionem: Nàm qui natura, vel ex accidenti quopiã minùs calidi sunt, & frigidioribus vescuntur, eos frigus à pastu sentire diutiùs, rationi consentaneum est; in alijs mox discutitur; in alijs nullo pacto animaduerti potest, quià ventriculi estuans calor statìm ciborum qualitatem extinguit, & primò contactu iugulat. Atq́; hæc problematis videtur solutio, ad quam respiciens Apologiæ Author, præfatam forsàn, de alimentorum alteratione in humanum corpus, habuit sententiam. Verumenimuerò, quoniam non de illa nobis est sermo, sed de ea, quæ remanet post alimentorum corruptam formam, postquàm inquam conuersa fuerint in substantiam nutriti; quid Hypp. sentiat, aperire tentandum: lib. igitur de aliment. decernens

Integra sẽtentia asser. 3C. & infra.

Arist. pulcherr. problema discutitur.

cernens Hyppocrat. *Alimentum esse, quod auget, & roborat, & carnem gignit, assimilat, &c.* Subtilissimus Cardanus qui diuini senis interpraetatus est mentem, ait. *Assimilat, atq; dissimilat alimentum, iuxta naturam uniuscuiusq; hominis, & facultatem, quae est ab initio illius alimenti; quoniam si alimentum ab initio fuerit calidum, & siccum, & exhibitum fuerit calido, & sicco corpori, assimilabit illud, & maximè temperatum temperato; si autem alimentum temperatum, exhibeatur intemperato, aut intemperatum ab initio, idest antequam assumatur & edatur temperato, tunc dissimilabit ipsum sibimet; & in hoc aliquandò est utilitas reducendo intemperatos ad temperiem, aliquandò iactura reducendo temperatos ad intemperiem.* Cardani sunt hæc omnia, quæ diligentèr si cōtemplari velimus, apparebit, tantùm ad verum, hunc accessisse Hieronymum, quantùm ab eodem recessit alter. ecce sentit apertè Cardanus, ex intemperato assumpto alimento, proindè frigido, humido, calido, sicco, secundùm alicuius, ex istis qualitatibus, prędominantem virtutem, vtilitatem quandoquè consequi, aliquandò iacturam: vtilitatem quidèm, si ad temperiem, per intēperatum oppositumq; temperiei alimentum, intemperatum corpus, ad temperiem reducatur: iacturam verò, si temperatum corpus, per intemperatum alimentum ad intemperiem deducatur. Sed quomodocumq; sit, quærimus ab Aduersario huiusmodi iactura, atq; vtilitas, quandò fit, & quomodò fit, quantumq; perdurat? Ad hæc, respondens Apolog. Author, quò ad primum. *Alteratur (inquit) nostrum corpus quandò fit mixtio, & præuiæ illæ fiunt dispositiones, actiones, reactiones, & alterationes, & antequàm generetur forma substantialis alicuius nostrarum partium, & antequàm fiat ultimum instans assimilationis nutrimenti in substantiam nutriti.* En docte vir, conseruatur humani corporis temperies, ex temperato assumpto alimento, donèc fiunt pręuiæ istę dispositiones, an post absolutas coctiones omnes? postquàm .s. factum est, vltimum instans assimilationis nutrimenti in substantiam nutriti? primum, Hyppocraticam adamussìm cum profitearis doctrinam, asserturum te, non putamus; cum re vera, eousq; alimentum verum dicendum non sit, nisi quousq; aptum idoneumq; fuerit, vt vel quod deperditum est, restauretur, vel saltim priusquàm deperdatur, conseruetur; at neq; hoc, neq; illud fieri potest, nisi postquàm alimentum fuerit versum in substantiam aliti, & proindè in vltimo instanti assimilationis; ergo à pari, alteratur humani corporis temperies, ex intemperato alimēto, vsu, esuq; lactucę, cucurbitarum, & consimilium eduliorum, non quousq; præuiæ tuę fiunt dispositiones, attractio, retentio, concoctio, actio, reactio, &c. sed postquàm

Margin notes: Cardani doctr. solués Aduersarii quęst. — Destructio asser. 30. & infrà. — Verba asser. 30. — Confutatio sent. asser. 31. 32. 33. 34.

A B C D

E postquàm hæc omnia fuerint absoluta, secundùm prædominantis qualitatis virtutem; ac vt paucis res absoluatur, postquàm ex alimento vniuersa fuerit producta sanguinea massa, apta, idoneaq; pro nutritione partium omnium, calidarum, frigidarum, siccarum, & humidarum, iuxtà ea, quę à nobis statuta sunt, dum de materia nutritionis partium nostri corporis, dissereretur abbundè. Quò ad secundum, ad modum scilicet, quo alteratio fiat, vtiq; loquentes de prima illa alteratione, tacta ab Aristotele, dici posset fieri per contactum (sumpta similitudine fornacis ardentis, à qua ignis postea remoueatur) nàm vinum dicit Ga-
F lenus tertio de temperamentis, quod calidum natura est, arte refrigeratum, eo modo refrigerat, hoc est per contactum, & antequàm vertatur in substantiam nutriti; at postquàm fuerit conuersum, quemadmodùm ampliùs non refrigerat, verùm calefacit, sic eo modo non calefacit, sed quatenùs abijt in substantiam partis nutritę; quatenùs (vt ità dicamus) ex vino factus est sanguis, ex sanguine caro, quod idem non solùm de vino, sed, & ciborum genere, quocumq; asseuerandum, quod statim atq; in substantiam nutriti fuerit conuersum, calefacit, refrigerat,
G exiccat, aut humectat, assimilat, aut dissimilat, iuxtà similitudinem, vel dissimilitudinem, quam compererit in corpore, in caliditate, frigiditate, siccitate, humiditateq; quo sancitum est ab Illustri, excellentiq; Cardano, modo, Quò ad tertium, ad tempus scilicet, quod perdurat alteratio illa facta, ab vsu, esuq; alimentornm, certè haud paululum temporis durare fatendum, hoc est donèc præuiæ illæ fiunt dispositiones (ea enim alteratio respectu humani corporis partium, ex alimentis facta non atteuditur) verùm quousq; huius, aut illius intemperati alimenti generis, occasio assumendi corpori subministratur, ità quòd, si quis
H in diuturno persisteret vsu, cucurbitarum, atq; lactucæ, totum refrigeraretur corpus, neq; ab hac remoueretur refrigeratione, nisi eorumdemet remoueretur edendi occasio; quarè non quousq; alimentum in ventriculo coquitur, hanc vel illam in eodem facit ad calidum, frigidũ, & humidũ, siccũq; in humani corporis partib⁹ alterationem; sed postquàm hæ fuerint ab eiusmodi alimento nutritæ; tunc .n. alimentum expiat, conseruat, vel auget; expiat qualitate, vel substãtia; qualitate, quia calefacit, frigefacit, humectat, exiccat, attenuat, vel crassefacit; substantia, quia alimentum in relatione ad alitum, dicitur magìs, vel minùs attenuare. Conseruat verò, quia substantia æquat materiã resolutã, qualitate æquat tẽperaturę, si alimentũ sit temperatũ, & quãtitate æquat virtuti, &c.

Verã alterationem fieri post corruptam formam aliment cõtra assert. 31 32.

Duplex modus quo alteratur corpus ab alimentis.

Confutatio assert 33. 34.

Asser. 30. & 34.

De alteratione, & refrigeratione impressa in nobis, antequàm generetur forma substantialis, alicuius nostrarum partium, profectò quid sibi per hunc orationis typum velit aduersarius nō bellè callemus: nàm præterquamquòd, forma substantialis, partium corporis, aliundè (vt suo loco vidimus) reportat originem; accedit ad hoc, quòd nullus vnquàm extitit nobis sermo, an alimenta agant in formam substantialem, sed accidentrlem, seu complexionalem, sicutì hucvsq; fuit definitum: quamobrèm haud medicam putamus doctrinam, asserere formam substantialem generari ex alimentis, hanc eandem, de nouo in nobis introduci, ex cibo, & potu, vel eandèm receptam esse, per augumentum ex cibo, & potu, velutì tamèn aperto pronunciatum est ore, ab Hyppocraticæ doctrinæ defensore, in assertionibus 38. & 39. cui etiam, in his vt fiat satis: Substantialis partium corporis nostri forma, cum sit proprietas quædam vnius partis, vt puta carnis hepatis, cuius substantialis forma differt à forma aliarum partium, hepar per hanc formam contrahit facultatem significandi; hanc igitur facultatem, quis dixerit emanâre, ex cibo, & potu, vel saltèm per augumentum ex cibo, & potu proficisci? cum alioquìn ex primordijs naturæ, ab ipsa formatrice facultate, sanguificādi facultas cōcessa sit hepati. cuius sanguificandi vis, non ab alimentis immediatè afficitur, sed ab intemperie ab alimentis producta, vt suo loco mōstrauimus, quarè labefactata hepatis natiua complexione, seu temperie, tunc substantialem formam labefactari contingit: valeat igitur huiusmodi Aduersarij doctrina decernens, quòd, *Quādò generatur forma substantialis ultimata ex cibo, & potu, talis materia sub forma substantiali reperta, habet suas qualitates dependentes á tali forma substantiali, de nouo acquisita, & non à priori forma iam corrupta*. qua porrò sententia, quid in nostra medecina turpius, magisq; indignum, cum minimè detur; id conclusionis loco tanquàm ex præmissis scaturiat: immutari, alterariq; ex intemperatis alimentis, ad hanc ipsam, longo temporis tractu, partium nostri corporis tēperiem, ex hac verò substantialem formam offendi, à proprio munere deprauari, imminui, deperdiq; siue ipsius sit hepatis, siuè ventriculi, vel aliarum naturalium partium, siuè adhùc vitalium, atq; animalium, tàm vt vitales, & animales sunt, quàm vt sub naturalibus, horum particibus munerum asseruantur. Cœterùm quomodò temperies hæc immutetur, quoniàm satis superq; patescit ex dictis, ad alia conuertemus sermonem.

Refelluntur præf. asser. à doct. medicorum.

Forma substantialis partiū corporis quid.

Doct. contraria asser. 38. & 39.

Refellitur asser. 41.

Quō substātialis forma partium corporis deprauetur ab alimētis.

RATIONE

E *RATIONE, & authoritate decernitur, ſanguinem eorum, quæ ſunt in corpore eſſe calidum, temperatum, ac calidiſſimum; ità ut ob ſupremam eius caliditatem, haud ab re ſtatutum fuerit in paradoxo, uim habere comburendi. Cap. XIV.*

PLVRA equidèm ſunt, quæ (nacta ab Apologiæ Authore occaſione) non leuem in φυσιολογίᾳ expoſcerent diſceptationem. At quià grauioribus intẽtus eſt animus, prętermiſſa penſitatione illius duplicis ſolutionis, ad obiectiones, de, victus humidi in febricitantibus omnibus, exhibitione; necnon de ſyrupporum refrigeran-
F tium in eiſdem, vſu (nàm ex dictis colligitur) ad ſanguinis explanandam temperiem, accedamus oportet. Dicentibus igitur nobis Hircinum ſanguinem, eſſe tantæ caliditatis, vt vim habeat cõburendi: ſcribenteq; eo: *ſe numquàm legiſſe, ſanguinem quempiam cõburere, quinimmò, cum Hyppoc. in libr. de corde, non eſſe natura calidum, ſed incaleſcere, ob admixtionem calidorum:* quis veritatem attigerit, inquirendum. Ad hęc monens Gal. 1. de temperam. 1. *Neq; enim ullum animal, aut calidum in ſummo eſſe poteſt, ut eſt ignis, aut in ſummo humidum, ſicut eſt aqua, pari modo nec frigidum, ſiccumue in ſummo, ſed ab eo, quod in mixtura præpollet appellationem ſortiri: uocantibus nobis, id humidum, in
G quo eſt maior humiditatis portio, ſiccum in quo ſiccitatis, ità uerò, & calidũ, in quo calidum frigido plus ualet, frigidum uerò, in quo frigidum calido præſtat:* Nulli dubium, ſanguinem hircinum, ſtatutum à nobis calidiſſimum (ità vt habeat vim comburendi) non eſſe in ſummo calidũ, vt ignis; ſed eſſe calidum, quia in eo, calidum præualet frigido, vel vt dicere ſolet Aduerſarius, ob dominum caliditatis vincentis in eo. Et re vera, calidum eſſe ſanguinem ſui naturâ, non proptèr admixtionem calidorum; eſſe, & temperatum, eſſe adhùc eorum, quæ continentur in corpore, calidisſimum ratione, & authoritate
H patefcit. Vtq; ratione agamus primùm. Iàm patet ex dictis, conſtatq; nunc ex Gal. 2. de natural. facult. 7. in calidioribus tantùm animalibus, ſanguinem reperiri (vt propterea caliditas, efficiens, conſtituatur ipſius) nec latet, temperatam alimentorum conditionem, calidam proindè, & humidam, ad ſanguinis productionẽ concurrere: quî igitur fieri poteſt, vt non calidus ſanguis exiſtat, aliundeq; obtineat, id quod à ſuo naturali efficiente, & diſpoſitione materiei reportat, & habet? quarè calidus naturâ erit ſanguis. qui quidèm (& hinc alia deſumatur ratio) cum theſaurus dicitetur naturæ: niſi calidus naturâ eſſet, quomodò vita locata eſſet, in eo? pręterea cum quæcumq; calida, & humida ſui naturâ ſunt, facillimè computreſcant; & ſanguis, huiuſmodi ſit (dicente Gal. 2.

Aſſertio A eiuſq; reprobatur.

Adeps hircinus cur dictus calidiſſimus.

Sanguis in quibus reperiatur animalibus.

Quod ſanguis ſit natura calidus.

Ratio demōstras sāguinē esse calidum, & humidum.

de different. feb. 15. *Decumbentia excrementa in omni inflammatione putrescunt, non tamèn similitèr omnia, eo quòd quædam sunt pituitosa, alia melancho llica, nōnulla biliosa; sanguis autèm facilè, quià putredinis causæ sunt, largior humiditas, unà cum calore, quæ duo solùm in sanguine sinceriore depræhenduntur*) quomodò sanguis, naturâ non erit calidus? quòd si Apologiæ author sentiat cum Hyppoc. in lib. de corde, sanguinem incalescere, vel esse calidum, ex admixtione calidorum, quamuìs multis videatur calidus. Respondemus primùm, citatum librum, non esse Hypp. cum numquàm à Gal. inter genuina doctissimi senis opera, fuerit commemoratus: Addimusq; 2. decreuisse illius authorem (quisquis fuerit) sanguinem non esse naturâ calidum, quià cōsiderans eo loci sanguinē, vt temperatum; hinc factum est, vt ab hac temperie, scripserit discedere, ꝓptèr admixtionem calidorum, atq; ab his incalescere, hoc est, extra temperiem (de qua paulò infrà dicemus) reperiri: Sed ad authoritatem, Gal. lib. de tumor. prætèr naturam. *Secunda* (inquit) *coniectura est, ex ipsa sanguinis substantia, non enim, ut pix, & resina, & cera à frigore concrescit, sed, & semper, & natura calidior est. In sanguine* (repetit lib. de fœtus formatione) *qui in uenis est, absq; cordis calore tepidus quidam calor est insitus.* Idem Gal. 1. de temperament. & 5. de simplic. medic. facul. edocēs artem cognoscendi membra calida, quæ temperamenta habent ꝓ ratione alimenti, quo vtuntur hæc habet. *Cum alimentorum calidissimus sit sanguis (bilis. n. nisi cum multo sanguine permixta non nutrit) quò membrum, magìs nutritur sanguine, eò est calidius, quam caliditatem attextantur, tùm reliqua, tùm promptitudo, quam habet, ad suscipiendam putredinem.* ex qua Gal. authoritate, colligat nnnc aduersarius, quomodò non solùm sanguis calidus naturâ est, sed, & caro, quæ enutritur ex sanguine: de cuius etiam tēperie loquens Hyp. 4. de morb. num. 1. (prætèr ea, quæ à Gal. relata sunt 2. de temperament. 2. libr. de natura humana com. 36. & libr. de differ. morborum cap. 12. quibus omnibus in locis, calidum naturâ sanguinem prędicat.) *Sanguis* (inquit) *est unus ex quatuor humoribus, & hic est duplex, congenitus .s. atq; ex alimento generatus, & auctus, ex primo conflatus est homo, unà cum alijs humoribus, atq; ex eodem, quo gignitur, nutritur, & in esse conseruatur, dummodò ipsi humores sani sint: Augetur autèm is, qui congenitus est* (habet libr. de alim. num. 2.) *ab alimento, cuius facultas, peruenit ad ossa, & ad omnes partes, &c.* ac vtriusq; libr. de natura humana perpendens naturam. *Sanguinē* (inquit) *calidum esse, & humidum; signum est, quòd homines uere, & æstate maximè dysenterijs corripiuntur, & sanguis ex naribus ipsis fluit, & calidissimi sunt, atq; ruberrimi; & quia sanguis natura calidus est, & humidus, id circò sanguis humidus bonus* (libro conscripsit eodem)

Liber de corde non est Hipp.

Interpretatio loci author. lib. de corde.

Sanguis calidus absq; cordis calore.

Ratio demonstrans sanguinem esse calidissimum.

Doctrina Hypp. cōtraria asser. aduersarii.

E dem) *sanguis solidus malus, sanguis uerò congenitus est alijs humoribus calidior, & rubicundior, & sincerus, & illi, qui ex cibo confectus est, dat calorem, ruborem, sincerumq; reddit:* Quibus minùs contentus Hypp. inquit libr. citato de morbis num. 23. *Est pituita frigidissima, est natura calidissimus autèm sanguis, frigidior est etiam aliquãto bilis sanguine.* Quid igitur ad hęc, Impugnator? Ioannes Marinellus 2. de morbis com. 27. num. 2. *Viuere (inquit) non posset homo, si sanguis densior, & frigidior se ipso fieret, quandò frigescente sanguine, necessum est reliquum corpus perfrigerari: quamobrẽ, natura sanguinẽ esse calidũ, tũ Gal. tum Hypp. primus hucusq; substinuit.* Cumq; in his veritas extet locata; quo-F modò temperatus sit sanguis, spectemus. Gal. ergo lib. de nat. humana com. 39. Sanguinem ità attemperatum esse sanciuit, vt in eo calidum, neq; pualeat frigido, neq; frigidum calido, vtì ver quoq; temperatum est. *Sanguis* (dicebat 5. de simpl. med. facul. 21.) *particeps est caloris mediocris in animali; temperatum calorem, & qui modicè humidus est, sanguinis generandi causam esse, hacq; de causa ipsum sanguinem, succum calidum, & humidum potestate dici:* 2. de natural. facul. 9. & passìm 2. de temperamentis commonefecit idem; qui 10. de simplic. med. facul. in initio; Sanguinem nullum frigidum esse, cõgenitum scilicet, atq; ex alimentis productum sanciuit, & in finit. medic. G hæc habuit. *Humores quatuor sunt, ex quibus animal consistit, sanguis, pituita, biles duæ, flaua, & atra, hæc .n. etiam elementa corporis, medicorum filij uocant, quandoquidèm, sanguis calidus, humidus, dulcisq; est*) Nunc calidissimum eorum, quę sunt in corpore, esse sanguinẽ, nõ solùm ex sui naturâ (quia tẽperatus, actionum omnium edẽdarum grã factus in animante est) sed, ob admixtionẽ calidorum, siuè spirituum, siuè biliosorum humorũ, vel quia à corde caloris fonte, caliditatẽ reportet; adeò compertum est, vt nullo pacto posit addubitari, de illius in corpore, suprema caliditate; quam agnoscens 1. de tẽper. H vlt. Gal. *Humidissimum* (inquit) *frigidissimumq; in corpore pituita est, calidissimum sanguis, nõ tamẽ est is perindè humidus, ut pituita;* quã eãdẽ sententiã, cum Arabum princeps habuerit lib. 1. fen 2. doc. 3. cap. 2. cõcludamus, sanguinẽ eorum, quę sunt in corpore, esse calidissimum, non solùm ob admixtionẽ calidorum, sed sui etẽ naturâ, ità vt bilẽ etiam excedat. Nã loquẽs aduersarius de sanguine idoneo ad generationem, nutritionẽ, auctionemq; humani corporis (quicquid alij dicãt) hic bile cẽsendus calidior: & licèt idem Gal. lib. de nat. hum. com. 1. de vtil. resp. cap. 5. & de inæquali intẽperie 4. expressè affirmet, sanguinẽ, post flauã bilẽ, maximè calidum esse; eiusmodi authoritas sic interpretãda venit, vt sãguis, bile sit calidior, vt alimentũ; bilis verò calidior sit sanguine, vt excremẽtũ. Quamobrẽ

Sãguis humidus bonus, solidus malus.

Si sanguis esset frigidus homo non uiueret.

Quomodò sanguis sit temperatus.

Quod sanguis nullus frigidus sit.

Quod sanguis sit calidissimus.

Sãguis calidior bile.

Sententiæ pulchrę interpretatio.

cum explicatum habeamus, quomodò ſanguis naturâ ſit calidus, A
quomodò temperatus, ac quomodò eorum quæ ſunt in corpore,
calidisſimus: quomodò hircinus, adeò calidus ſit, vt ferè combu-
rat, pro capitis concluſione ſpectandum. Ad hæc, breuibus rem
agentes. Excedentem, in corpore calorem in parte, vel in toto,
ignem, vt plurimùm appellaſſe Hyppocratem, ſæpè Galenum, nec
rarò 2. de anima Ariſt. qni natiuum etiam calorem, ignem nun-
cupauit, apud omnes exiſtit compertum: & Gal. 1. de compoſ. me-
dic. ſec. loc. cap. 4. necnon 5. de medic. ſimpl. facul. volens oſtende-
re medicamentorum acrem, erodentemq; facultatem (qualis hir-
cino indita eſt adipi.) *Periculoſa autem* (inquit) *quodamodò ſunt u-* B
ſtoria, quæ ſi quis paulò negligentiùs adhibeat, bullas excitant, & exulce-
rant, & aliquantulùm cutem exurunt. Hypp. 1. epid. com. 3. tex. 29. cum
aliquem ingenti calore, ſiue febre correptum, ſignificare voluiſſet,
igne correptum eſſe dicebat. *Hermocratem* (ſcripſit) 3. de morbis
vulg. com. 1. *fuiſſe igne correptum. Ignis* (com. 21) *Oceati corripuit uxo-*
rem. Cleonactidem (com. 31.) *corripuit ignis erraticè, Adoleſcentulum,*
qui in mendacium foro decumbebat, corripuit (dicebat ibidem) *ignis, ex*
laxitudinibus. Rigor à ſuperiori uentre, ignis uerò magis ab inferiori pro-
uenit. 6. de morbis vulgaribus ſec. 5. par. 31. admonuêre vtriquè. C
Ignitum euphorbium lib. de dynamid. appellauit Gal. qui ignita
dictitauit, cum nimis incaluerint, hypocondria: combuſtionem
dixit ſtomachi, cum hic nimìs fuerit calefactus: ac, vt magìs ſpe-
cificè, cum eodem loquamur 4. aphoriſ. 37. & 48. internas admo-
nuit, partes corporis, ſub ipſa refrigerata cute, in quibuſdam acu-
tis febribus, comburi. *In febribus intermittentibus ſi partes interiores fri-*
gidæ, interiores uruntur, ac ſitim habeant lethale eſt, in aphor. admonuit
nec ipſoſmet ſpiritus (quia calidisſimi ſunt) ſubticuit, 5. de placitis
eſſe igneos: vt propterea, cum excedentem caliditatem, modò in
corpore, modò in medicamentis, comburendi facultatem habere D
admonuerit ſępè Gal. haud ab huius doctrina, nos receſiſſe dicē-
dum, quippè qui (præceptorem inſectati) volentes demoſtrare, ſu-
premam hircini ſanguinis caliditatem, dixerimus, eum habere
vim comburendi. Quòd enim re vera calidisſimus ſit, tùm ſui na-
turâ, tùm ex admixtione calidorum, ac præcipuè ſpirituum, quia
colligi poteſt ex dictis, ſtylum conuertemus ad alia.

Hircinum ſanguinem vim habere comburendi.

Ignem, febrē ingentem vocabat Hypp.

Spiritus ignei dictitāti ab Hyp.

PROPONITVR, tres eſſe facultates corpus noſtrum diſpenſantes, Vitalē, Animalē, ac Naturalem; de qua inſtituta doctrina, decernitur, Generationē, Nutritionem, Auctionēq; indè emanare: ac Nutritionis exorſa tractatione, quid nutritio, ſibiq; facultates ſint inſeruiētes, unà cum modo, quo alimentorum, alito fit aſſimilatio, clariſſimè explanatur. *Cap. XV.*

E CALIDISSIMVM, nè dùm temperatum, & calidum, sanguinem (vt alimentum) esse, & rationib⁹, & authoritatibus, fuit hucvsq; monstratum: De huius itaq; generatione loquens in asser. 34. Aduersarius, dicens. *Et in nobis quousq; ex cibis generatur chilus, ex chilo generantur quatuor humores, uel sanguinem appelles, & sua excrementa, & demùm donèc fiunt concoctiones, attractio, retentio, appositio, & assimilatio, omnes istæ alterationes dicuntur præuiæ dispositiones ad formam introducendam substantialem, quæ educitur de materia in ultimo instanti assimilationis:* huius inuitat nos lectio, vt, & de nutritione, & de assimilatione alimenti cum alito, repetamus nonnulla. Explosa igitur in primis, ea sẽtentia, quâ substinet doctus vir substantialẽ formam partium nostri corporis, educi de materia alimentali, in vltimo instanti assimilationis: De nutritione, volentes disserere, hinc altius cum Gal. desumemus, exordium. Tres cum sint facultates, corpus nostrum dispensantes, Naturalis, Vitalis, ac Animalis, in effectione, dignitate, ac situ, instrumentisq; differentes (nàm alia operatur naturalis, alia vitalis, & alia adhùc animalis:) In cœrebro etenim p neruos, hæc in omnes partes sensu, & motu voluntario præditas delata, est summa; Vitalis in corde per arterias, in vniuersum corpus distributa, est media; Et naturalis in hepate, per venas cum naturali spiritu, & sanguine, in totum corpus sparsa, infima. Vndè nutritio scaturiat videndum, scire igit̃ expedit, quòd cum naturalis facultas, in viuente corpore illa sit, quæ generando, nutriendo, augendoq; corpori præest, proindeq; eius opera sint generare, nutrire, & augere, & generatio, & nutritio, & auctio indè scaturiet. Est verò generatrix facultas, quæ ad nouam substantiam, & formam perducit, singularumq; corporis partium structuram, decenti ordine effingit, certo numero, legitimaq; magnitudine disponit; quæ omnia, & per alteratricem, & formatricem accommodat. est autèm alteratrix, quæ semen, ac sanguinem, subiectam proindè generationis materiam immutat, ac partium suppeditat substantiam; formatrix verò vis illa, in semine insita, à membris deriuata, quæ figuram, situm, conformationem, compositionemq; in toto ac partibus effingit. Nutrix facultas, quæ generatrici succedit, ob perpetuam humani corporis, ab agente calore dissolutionem. ea vis est, quæ assumptum alimentum in corporis substantiam, conuertit, eiq; assimilat; ità vt velutì generatrix versatur, circa commutationem materiei, quæ fit ad nouæ substantiæ per se, ac simplicitèr productionem; ità nutrix, circa alimenti commutationem, atquè assimilationem: vt propterea nutritio nil aliud sit,

Margin notes: Assert. 34. — F Refellitur assert. prędictæ particula. — Tres esse facultates nostrum corpus dispensantes. — G Naturalis facultas, quę. — Generatrix facultas, quæ. — H Alteratrix quæ. — Formatrix, quę. — Nutrix facultas, quę

Nutritio quid,& quõ fiat.

quàm trasmutatio alimenti in substantiam nutriti, facta in corpore viuente, vsq; ad extremum vitę, à facultate alteratrice, cui inseruiunt attractrix, retentrix, concoctrix, expultrix, mediante calore naturali, ac proprio omnium partium corporis, proptèr vitæ indiuidualis cõseruationem, hęc nutritionis absoluta numeris omnibus sit definitio: quam si animaduertisset vir prudens, mehercle, haud literis commendasset, substantialem formam educi, de materia alimentali, in vltimo instanti assimilationis, nàm est nutritio motus, ad substantiam quidèm, sed alteri iam per se consistenti, adhærentem: atq; in hoc præcipuè à generatione differt nutritio, quandoquidèm hæc trasmutatio est, quę in ipsamet substãtia iam facta, erat, illa verò trasmutatio, ad nouàm substantiam. Cœterùm inseruiẽtes nutritioni facultates cum sint numero quatuor, circa singulas discurrendum. est ergo attractrix, ordine prima, vis humani corporis partibus omnibus insita, familiare sibi attrahendi alimentum; Retentrix, quæ id ipsum, quod attractum est retinet, donèc facta est concoctio, quæ alterando, & assimilando procedens; id quod attractum, retentumq; est concoquit, in qua cõctione, quia plura inepta sunt vt in substantiam nutriti possint conuerti, ad hoc vt assimilentur ei, hinc facultas orta est expultrix, quæ, quod qualitate, & quantitate molestat expellit. atq; hæ pręuię illæ sunt dispositiones, tactę ab Apologiæ professore, antequàm vera alimenti, cum alito fiat assimilatio; quam præcedẽs adhùc appositrix, & agglutinatrix facultas, hęc ea est, quę succum parti alẽdę appositum, agglutinat, atq; appingit, illa verò, seu appositrix, quæ sanguinem in rorem, alendæ parti familiarem cõuertit: quas duas facultates, assimilatrix (quæ alimentum per singulas corporis partes effusum, appositum, & agglutinatum, & substantia, & colore, in partium singularum alimentum immutat) insectans; in huius celebratione, ipsa absoluitur nutritio, membrũq; nutritur, cuius substantialis forma, non educitur in vltimo assimilationis instanti (quià sic nullum intèr generationem, atq; nutritionem esset discrimen) sed conseruatur, aut restauratur, cum ob talem finem fuerit à naturâ excogitata, & facta: quarè assimilatio ipsa, cum vltima sit forma nutritionis, quomodò hæc fiat in singulis videndum. Ad nutritionem igitur faciendam, cum prætèr obiectum, nutriens, requiratur etiam subiectum, tale recipiens obiectum, quod est corpus; assimilatio alimenti cum alito erit circa corpus, totum. s. atq; partes, dummodò verè viuentes, tàm similares, quàm dissimilares sint: de qua assimilatione, loquens Gal. 1. de natural. facult. cap. 10. *Cum actio nutricis* (inquit) *facultatis sit assimilatio,*

Contra aduersarium. — Nutritio quid sit. — Attractrix facultas, quę. — Retentrix. — Coctrix. — Expultrix. — Appositrix & Agglutinatrix facultas, quę. Assimilatrix. — Discrimen inter generationem, & nutritionem. — Assimilatio alimenti cum alito quõ fiat. — Gal. doctr.

E *similatio, nec fieri possit, ut assimilentur, mutenturq; ulla, nisi societatem aliquam, cognationemq; in qualitatibus habeant, idcircò primum quidèm, nec quodq; animal, quocumq; cibo nutriri potest* (hęc notet vir doctus) *deindè, nec quibus nutriri potest, ijs utiq; protinùs; nàm quo pacto ex sanguine os fiet, nisì is prius, & crassetur plurimùm, & dealbetur, aut quomodò ex pane gignetur sanguis, nisi, & paulatìm deponat alborem, & sensìm accipiat ruborem? quippè caro ex sanguine non magno negocio fit; si enim eatenùs naturæ opera crassescat, ut constantem substantiam habeat, nec etiam sit fluidus, prima, & recens concreta caro iam existet; at uerò ut sanguis, os fiat, longo huic tempore, multo etiam opere, ac mutatione opus est.* Quarè ex F his Galeni verbis, cum satis superq; constet, alimentorum assimilationem, cum alito, esse circa corpus; atq; in hoc complexionalis, seu accidentalis, substantialisq; insit forma; in qua assimilatio fiat; adhùc contemplatione dignum. Idem Galenus quarto de simplic. medic. facul. cap. 10. apertè scribit, quod quæ simùl omnibus qualitatibus conueniunt, hoc est temperamento, ea, tota substantia conuenire dicuntur, quarè assimilationem hanc, atq; conuenientiam, esse in qualitatibus, & forma substantiali, relinquitur; quò fit, vt id ipsum sit nutriri, in eodem scilicet statu, formę conseruari, siuè amplior, siuè minor corporis comparetur moles, G aut ęqualis retineatur: atq; de nutritione sint satìs isthęc, è quibus colligat (si libet) Aduersarius, substantiales corporis nostri formas, non educi ab alimento, sed in proprio statu, conseruari: nutritionemq; non fieri indifferentèr ex omni alimento: Siquidèm Gal. authore, lib. de attenuante vict. ratione cap. 2. olera, quæ frigida sunt, & humida, aquosum gignunt humorem, exemplo ibidem allato de cucurbitis; calida verò, & sicca calfaciunt, & attenuant. quod ipsum confirmans Rasis, 9. ad Almansorem, Hyp. ab oleribus per hiemem abstinendum, (quòd ea refrigerent, & hu- H mectent) admonuit pro olerum tamē qualitate, vndè sanguis etiā ex lactuca genitus, ex Auicenna (referente Cardano in contradictione 11. tract. 3.) per tempus declinat ad frigidum. De animali facultate, necnon de vitali, quià nulla data est nobis disserendi ansa, omissa contemplatione vtriusq; cum, & vtraq; aliquo pacto fuerit innuta: de spirituum essentia perbreuem operepretium duximus instituere discursum, tanquàm necessarius hic esse videatur, pro totius humani corporis absoluenda fabrica: quippequam ex continentibus, seu solidis, contentis, seu liquidis nempè humoribus, atq; spiritibus, quos impetentia nuncupauimus, constare prædiximus.

Cōtra aduersarium.

In quibus fiat assimilatio alimēti cū alito.

Nutriri quid sit.

Doct. cōtra assert. 34.

DE spirituum omnium, ad hominis accedentium compositionem, essentia, discrimine, sede, generatione, facultate, necessitateq; βραχιλογία. A *Cap. XVI.*

MANCA, humani corporis, allata à nobis nè videatur structura; reliquorum post habita tractatione, quæ lõgiorem, quàm institutum exposcit, præsentem reddere poterant, sectionem; de spiritibus dumtaxàt disserendi restat occasio: hanc itaq; absoluentes paucis, à rei exordientes naturâ, ex Gal.3.de natural. facult. 7. & 6. de vsu partium 2. asserimus, ꝙ spiritus substantia est lucida, ætherea leuissima, ex tenuiori sanguinis producta portione, facultatum omnium vinculum, ac primum functionis obeundæ instrumentum: siuè vt alijs placuit: Spiritus corpus est calidum, tenuissimę, ac leuissimæ substantię, vt ex Gal. (innatũ definiente spiritum 5. de simpl. medicam. facult. & 12. med. Method.) colligit̃. Corporea etenim moles, cum satis ponderosa esset, inagilis, & iners ad motum, spiritus necessarius extitit, qui sua pernicitate, celeritateq; p vniuersam effunderetur; huiusmodi igitur spiritus fuit, qui animæ tamq̃ præcipuum instrumentum inseruiens, ex eo in corporis gratiam, functiones omnes scaturiunt, animalis. s. vitalis, ac naturalis, vndè triplex etiam, eodem insignitus nomine, constitutus est spiritus, Animalis, Vitalis, ac Naturalis, determinatas vnusquisq; posidés sedes, ac determinatis quicumq; accõmodatus, obeundis muneribus. Cœterùm spirituum antequàm exprimamus essentiam, animaduersione dignum occurrit, duplicẽ esse spiritum: influentẽ. s. atq; insitum, hic ille est, qui cum innatus, & infixus etiàm dicitur, ex semine parentum, & influente calido ꝓcreatus, in singulis partibus residet, & inhęret (quemadmodũ textatus Gal. est 5. de simplic. medicam. facult. 9. Influens autèm ille est, qui ex puriori sanguinis portione, productus, ex visceribus principatum obtinẽtib⁹, dimanat: differt verò spiritus à fluente humore: quòd humor corpus est liquidum, spiritus verò aërea, ac tenuis (vti p̃diximus) substantia; verùm in hoc spiritus conuenire videtur cum ipso calore, quià ab hoc non discernitur, vnaq; eorum est substãtia, licèt ratio ipsa diuersa: cum namq; concoquit, attrahit, retinet, assimilat, &c. rectè natiuus calor à latinis, ἔμφυτος θερμὸς dictitatur à Græcis; cum verò palpitat, mouet, naturalis spiritus nuncupat̃; sic. n. Gal. 8. de Hyppocratis, & Platonis decretis, & in libro de tremore, & palpitatione conscripsit, à quo minùs differés Ioannes Crato, isagogico suo libello (nequaquàm pro Medicinæ tironibus aspernãdo) spiritum adnotauit substantiam esse aëream, calidam, & humidam,

Marginal notes: Spiritus definitio. — Spiritus in corpore necessitas. — Triplex in corpore fũctio, vndè. — Spiritus insitus, qui. — Spiritus influens, qui. — Discrimen & conuenientia caloris, & spiritus. — Spiritus essentia.

Margin letters: B, C, D

E midam, à vi cœlesti cõtemperatam, in semine, & sanguine materno; & non solùm ijs membris, quæ auditioni seruiunt, verùm omnibus humani corporis partibus, insitam, caloriq; innato ità vnitã, vt ab ea magìs cognitione, quã re ipsa posit discerni: quæ omnia, cum bonus Crato effuratus fuerit à principe Philosophorum 2. de generatione animalium cap. 3 quid de innato spiritu sentiat Philosophus inquirẽdum. In semine igitur, spumosoq; corpore, hunc contineri, elemento stellarum proportione respondêre, fœtusq; esse principium, commonefecit Philosophus; à quo discrepãs medicorum coriphæus Gal. non solùm in semine, sed, & in sanguine F mestruo, ac vtrisq; insimùl permixtis in vnum motum, motusquè principium conspirantibus, & cõtineri, & efformari 2. de semine, & 14. de vsu partium mãdauit memoriæ; edocens actiones omnes naturales adaugere, qui quidèm spiritus, cum in pueris copiosissimus sit, caliditate symetrus, innati caloris nomine, fuit 1. aphorismorum particula, aphorismo 14. decoratus: deq; insito spiritu, vt per parergon isthæc sint satìs; redeuntes ad influentem, porrò huius cum patescat essentia, generationisq; ex sanguinis tenuioribus portionib[9] origo, equidèm, vt innutum est, spiritus hic triplex est, G Animalis, Vitalis, ac Naturalis: de quo non est, vt in Galeni doctrina, contendamus, in dubiumq; reuocemus an detur; quandò de hoc ipso, perspicuè loquutus est, tùm 5. de simplic. medicament. facultat. tùm cõment. 15. aphorismi, primæ sectionis aphorismorum, quibus in locis solida membra hoc spiritu constare affirmat: licèt verò 12. Meth. med. cum de vitali, ac animali orationem instituisset, dixerit, quod si naturalis, quoq; aliquis spiritus est, vtiq; is in iecinore, & venis continetur; vbì non adeò perspicuè videtur fuisse loquutum, locum tamèn cum significarit ipsius, eumq; à p̃dictis diuersum: rationi consentaneum est, vt eius extiterit mens, H naturalem hunc spiritum dari; quùm hepar inter corporis nostri partes, adnumeretur princeps. Esto igitur naturalem spiritum dari, quandò ad sanguinis crassitiem attenuandam, pro singularum omnium partium alimento est necessarius, de hoc discurramus in primis. Illustriores itaq; medicę rei professores, vnanimitèr sensêre naturalẽ spiritum, ex aërea defœcatioreq; chyli portione cõfici, quę à spiritu iecori ingenito, vim accipiens, tamquàm in prima officina elaboretur, vt per venas sanguinem, huius vehiculo, in totum corpus suggerat: Nàm hepar in sua fornace maximam sanguinis, & spirituum suppellectilem, ad totius corporis alimentum conficiens, hoc quià circa hepatis regionem contineri non potest, natura venosum omne genus ad huiusmodi conseruationem construxit;

De spiritu innato Arist. doct.

Cap. 1. & 4.

Spiritus influens triplex, & qui

Capite 5.

Naturalis spiritus necessitas.

Hepatis munus.

struxit; sicq; ab hepate, vnà cum sanguine, naturalis per totũ (dictam ob necessitatem) influit spiritus; Nàm quemadmodùm Animalis facultas in corpus, absq; spirituum animalium beneficio, emicâre non potest (vt in paralysi patet, in qua proptèr neruorum obstructionem, spiritus distribui, effluereq; non possunt.) sic, neq; naturalis in eodem, absq; naturalis spiritus beneficio potest quicquam moliri, generare videlicet nutrire, & augere, quæ suprema sunt, ipsius naturalis facultatis, munia: generare quidèm non potest, quià nisi spiritus hic naturalis in semine esset, infœcundum hoc esset, quandò hic ille est, qui facit, vt fœcunda sint semina; Nutrire verò, quoniam, ad nutritionem, sanguinis in totum necessaria cum sit distributio, fieri nequaquàm hæc potest, nisi naturali mediante spiritu, qui sua caliditate, agilitateq; sanguinem alioquìn crassiorem, subtiliet, atquè transportet: quamobrèm cum nutritio, absq; hoc naturali spiritu celebrari non possit, sic nequè ipsa augumentatio, quę sine nutritione non fit: ex quibus omnibus cum colligatur, naturalem spiritum dari, ex nutritione, auctione, generationeq; orta necessitate (eoq; magìs cum Authorem Apologię fautorem habeamus, decernentem, sanguinem incalescere, ex admixtione spirituum.) Dicamus vnà cum illustrioribus rei nostræ medicæ professoribus, naturalem hunc spiritum, vitalis esse basim, hunc verò animalis; naturalem præterea, ex tenuissima sanguinis portione productum, minùs reliquis esse defœcatum, lucidiorem, tenuioremq; naturali vitalem, tenuissimum, splendidissimumq; animalem: ac vnumquemq; in propria sede elaboratum magìs consistere, animalem in cœrebro, vitalem in corde, naturalem in hepate: deq; spirituum essentia, muneribusq; ac facultate hæc satis esse putamus; monentes, ex spirituum isthac βραχιλογία ex contentis, continentibus, ac impetum facientibus, humani corporis (statuti iam medicinæ subiecti) absolutam fabricam esse, atq; structuram, sicq; ea omnia in physiologia nos attigisse, quæ vel summoperè necessaria erant, ad culturam medicinę studiosorum, adaugendam; vel quæ alitèr (ac medicorum omnium ipsa physiologia docet) fuêrunt à doctis nonnullis viris in eorum assertionibus conscripta.

[Marginal notes: Operationes spiritus naturalis, quæ. — Sanguinis distributio quomodò fiat. — Spiritus naturalis est basis vitalis, & hic animalis. — Sedes vnius cuiusq; spiritus. — Corporis fabrica ex quibus cōponatur.]

[Right margin letters: A, B, C, D]

EXERCITATIONVM

E EXERCITATIONVM MEDICARVM

SECTIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

F

QVID Nostrę Medicinę principes, in ea, quam in superiori sectione pręstitimus, disceptatione, senserint in his; de quibus concertatio orta erat non inutilis, inter ęgregios quosdam viros, & paradoxę conclusionis, authorem in physiologia, definitum est hactenus. Quid itaq; iidem sentiant, in his, quę ad Pathologiam attinent, reliquum est aperire tentemus. Nacta ergo philosophandi occasione, ab his, quę prudentes nonnulli, in arte medica professores, scriptis mandarunt, aduersus nostra Pathologica in medicina, placita; rerum omnium prętèr naturam, morborum .s. causarum, atq; symptomatum, afferemus in pręsenti essentiam: diuisioneq; ac subdiuisione eorundem allata, fluxionum penè omnium, quibus aluus tentatur, clara, atq; dilucida apparebit tractatio.

G *MORBI Inter res pratèr naturam allata definitione, explicatione, atq; subiecto: tria suprema morborum genera, in intemperie, mala compositione, & solutione unitatis, innotescunt.* *Cap. I.*

FIRMAM, Solidam, ac veritati consonam, exposcentib⁹, à nobis viris nonnullis doctis, in pathologia, doctrinam; iam nostras esse partes animaduertimus, de ijs præsentem orationem ordiri, quæ principem in allata medicinæ parte, obtinent locum: huiusmodi autèm, cum sit morbus, morbi causa, & symptoma, inuitat sententiæ
H nostrę impugnator, vt quid vtrumq; sit, aperire tentemus. A Gal. igr̃, non recedentes (quò in singulis fiat satis assertioni 96. asserenti communitèr, & largo modo morbum, atq; symptomata nos accepisse) Morbus ex lib. de diff. sympt. 1. ἡ νόσος appellatus à Gręcis εἴρηται κατασκευή τις οὖσα παρὰ φύσιν, ὑφ' ἧς ἐνέργεια βλάπτεται πρώτως. *Morbus .s. dicitur constitutio quædam existens præternaturam, à qua actio læditur primùm*; quam eamdem definitionem, cum alibi milliès confirmarit Gal. breuitati intenti: adnotandum, quòd, morbum, siuè constitutionem dicas, aut affectum, structuram, statum, vel dispositionem, nihil intererit; dummodò vna, vel altera præternaturam sit, & ità permanens, vt remota etiam causa, maneat, nec vnà cum illa auferatur: generis ergo locus Galeni

Morbi defin. ex Gal.

in

Morbus reponitur in prędicamēto qualitatis.

in data definitione possidebit vox illa, *Constitutio* (morbum in qualitatis prædicamento reponens, nàm, & διάθεσις appellatur à Grę- A cis) differentiæ verò, vox sequens (*præternaturam*) ad differentiam .s. sanitatis, quę est constitutio secundùm naturam. Cœterùm quià omnis corporis affectus, qui à naturali statu recessit, vel morbus, est, vel morbi causa, vel morbi symptoma, vt discrimen constaret, inter hos ipsos affectus, addita à Gal. est altera particula, in qua dixit, ἀφ' ἧς ἐνέργεια βλάπτεται πρώτως .i. *à qua actio læditur primum*, *Cum dicitur morbus* (scripsit Gal. lib. de different. symp. cap. 1.) *est corporis affectus, qui actionem impediat, ijs, qui statìm subaudiunt, quòd primùm, & ex se id facit*, *sufficiens est definitio*. Quid itaq; morbus sit, B patescit, quò ad subiectum; hoc nuper innutum fuit, esse corpus, cuius constitutio, cum triplex sit, ex partibus similaribus prima, ex dissimilarib⁹ secunda, ac ex vtrisq; commixtis tertia, has ipsas, morbi esse subiectum (quatenùs, ad vnius corporis concurrunt structuram) ex eisdemq; partibus, tria summa prima morborum oriri genera, hinc satìs constabit. Morbus cum accidens sit, & ꝓpterea alicui sempèr inhęreat; iuxtà subiecti, cui inhęret varietatē, varietas summorum generū emanabit morborum : quarè partes, seu subiectum, cui inhærent morbi vniuersi, cum sint similaria mē- C bra, dissimilaria, ac ex vtrisq; mixta; & in similarib⁹, & in dissimilaribus, ac in vtrisq; morbus constiterit : in similaribus quidèm, morbus in intemperie; in dissimilaribus, morbus in mala compositione, seu etiam conformatione : ac in vtrisq; morbus vocatus in soluta vnitate. Etenim humanum corpus, in prima sui constitutione (singulorum generum rationem, vt afferamus, & causam) cum constet ex elementis, non immediatè, vt superior commostrauit sectio, sed mediatè, mediante inquam semine, ac sanguine, in quo quatuor primorum corporum delitescunt qualitates, necnon substantiæ; quoniam, ex Galeno libro de differen- D tijs morborum cap. 3. prima corporis constitutio, ex partibus est similaribus, & partes similares ex primis constant elementis, seu horum virtutibus (vtì Auerroës in Paraphrasi secundi de partibus animalium luculentèr textatus est) ratio exposcit quæcumquè ad similares has partes, genus morbi spectare in intemperie; quandò ex elementorum virtutibus, non aliud insurgat, quàm temperies, vel in temperie constitutio, quæ si fuerit naturalis, sanitatem in similaribus producit, si prętèrnaturam, morbum, constitutionem appellatum in intemperie prętèr naturam: hancq; veritatem, medicorum cognoscens coriphæus noster Galenus, hic libro de Differentijs Morborum, capite quarto, perquirens morborum

Morbus est accidens.

Qui morbum optimè definiant.

Triplicis generis morborum subiectum quale.

Prima corporis constitutio ex similaribus.

Vndè sanitas, & morbus.

E morborum summa genera, ac differentias. *Age igitur* (inquit) *sint prima elementa numero quatuor calidum, frigidum, humidum, & siccum, quibus inuicèm moderatè cõfusis, sanum fit animal, immoderatè uerò ægrum, erunt consequio ægritudines quatuor, prima caliditas, quæ naturalem excesserit symmetriam, secunda frigiditas, tertia humiditas, & quarta siccitas: Hi sunt iuxtà secundam suppositionem, morbi uniuersi earum partium, quæ similares appellantur*. atq; hucvsq; Gal. à quò princeps etiam non recedens philosophorum Aristoteles, decernens hic 2. de anima tex. 143. & 7. physicorum tex. com. 17. sanitatem esse symmetriam, ac proportionem, quatuor primarum qualitatum, decernit etiam, quod F si hæc dissoluat, ità vt, noxa actionibus inferatur, hic iam morbus est, qui excessu primarum fit qualitatum, quę natiuam illam temperiem vitiant, vndè, & morbus dicit in intemperie. Quòd spectat ad alterum dissimilarium morbi genus, in mala compositione vocatum, hoc certè adeò proprium est organicarum, dissimilariumq; partium, vt similarium illud: Nàm vox ea constitutio, cum nil aliud sonet (quemadmodùm nos docuit Arist. 5. Metaph. 19. & 20.) quàm partium, ex quibus aliquod compositum est coordinationem, ob quam malè, vel benè illud constitutum dicitur: quotiescumq; mala in dissimilarbus obseruatur hæc constitutio (quæ G quidèm obseuari solet, in magnitudine, figura, numero, inconuenientiq; situ) tunc morbus in mala compositione, eas ipsas compræhendit: sicutì enim, ex compositione, seu coordinatione similarium partium, ex ipsis elementorum virtutibus sanitas oritur, vel ægritudo, sic ex dissimilarium, organicarumq; ex similaribus compositione, vtraq; ducit originem, sanitas quidèm, ex bona naturaliq; compositione; ægritudoq; ex mala, ac prætèr naturam. De altero genere morborum in soluta vnitate, hoc decernendum, spectare .s. hoc ipsum ad similares, dissimilaresq; insimùl cõmixtas partes, eâdem lege, qua morbus in intemperie ad similares, in H mala autèm compositione ad dissimilares, ex necessitate reducitur. *Tertia namq;* (dicebat Gal. corporis constitutio lib. de differentijs morborum cap. 30.) *cum ea sit, quæ participat constitutione similarium, & dissimilarium, consistitq; in utrarumq; unione; nulli dubium, quòd proba hac existente, sanitas, undè actiones scaturiunt procedit, uitiata uerò, morbus ille consurgit, qui in solutione dicitur unitatis, quæ porrò dissoluitur, cum similarium dissimilariumq; inter sese, dissoluitur ad actiones obeundas, pernecessaria continuitas. Vnum tamèn* (morbi genus, scripsit Gal. lib. de differentijs morborum cap. 4. vbì epilogo tria summa morborum genera nobis proposuit) *commune est omnium, & simplicium, & compositorum corporum, siue prima sint instrumenta, siue secunda, siue tertia*

Morbi in intemperie quot ex Gal.

Sanitas ex Arist. quid.

Vox constitutio cõmunis ad similares, & dissimilares.

Morbus in mala compositione vndè fluat.

Morbus in soluta vnitate vndè fluat.

tertia (quæ autèm hæc ſint, recurratur ad citati capitis lectionem) A *quod nunc explicabimus, ad huius uerò inuentionem, uiam nobis præſtat, quædam in omnibus dictis particulis natura communis; ſi quid.n. commune omnibus inſit; quatenùs ſecundùm ſe habere dicuntur, quod uel uſum aliquem, uel actum animalibus largiatur, omninò eo corrupto communis quidèm aſſidet morbus. Sed quidnam hoc, eſt, quod omnibus commune exiſtat? ſuarum unicuiq; unitas partium, quæ cum affuerit, cauſa erit, ut pars quælibet una eſſe dicatur, unumq; actum, uel uſum perficiat, quòd ſi qua ſolutio contingat, partis illius erit ægritudo:* ex quibus Galeni verbis, cum tertium, in ſoluta vnitate, genus colligatur morborum, quid vnumquodq; ſit, cum eodem videndum. B

***ALLATA** eſſentia triplicis ſummi generis morborum, in intemperie, mala compoſitione, ac ſoluta unitate, ſpecies indagantur penè omnes, primi ſummi generis in intemperie, morbuſq; à tota ſubſtantia, à proprietateuè, obitèr demonſtratur. Cap. II.*

QVID morbus ſit, inter res præternaturam, medico in Pathologia conſiderandas, quod morbi extet ſubiectum, ac quotuplex ſupremum ipſius genus, ex Gal. cuius ſempèr profeſsi ſumus doctrinam (quantum præſens noſtrum inſtitutum expoſcit) monſtratum eſt ſatìs; quod itaq; ad eſſentiam attinet generis vniuſcuiuſq;. A rei nõ recedentes naturâ, morbus in intemperie conſtitutio quædam eſt ꝑtèr naturam, partium ſimilarium, facta, meritò quatuor primarum qualitatum, inter ſe agentium, ac patientium; primò, & per ſe manifeſtè operationes offendens: dictum fuit, morbum in intemperie eſſe conſtitutionem prętèr naturam, vt genus pateret, vnicuiq; ſpeciei commune; additum fuit, partium ſimilarium, ad differentiã morborum, ſpectantium ad diſsimilares; dictum etiã fuit, conſtitutionem hanc emanâre, à diſcordia quatuor primarum qualitatum, &c. ad differentiam conſtitutionis prętèr naturã, quę obſeruatur in diſsimilaribus; non ſubticuimus tandèm, conſtitutionem eam, &c. primò, per ſe, ac manifeſtè operationes offẽdere; quoniam, id proprium vnicuiq; morbo eſt: nec morbus cenſendus eſt, niſi primò, ac per ſe, & manifeſtè operationes lædantur. Eſt verò, in mala compoſitione morbus, conſtitutio paritèr præternaturam, ſed diſsimilarium, ex mala ſimilarium ortum traducens, compoſitione, primò ac per ſe, manifeſtèq; operationes offendẽs; cuius omnes definitionis particulę, cum ſatis innoteſcant ex dictis, dicamus obitèr, quod quatenùs conſtitutio hæc, reſpicit conſtitutionem ſimilarium in gratiam diſsimilarium, harumq; in gratiam

Morbus in intemperie quid. C

Morbo cuilibet ꝓpriũ quid. D

Morbus in mala compoſit. quid.

E gratiam totius corporis, illud determinat morbi genus, ꝙ in soluta dictum est vnitate, vt propterea, morbus hic, si nobis sit definiēdus, dicendum; constitutionē, & hunc prętèr naturā existere, tàm similarium, quā dissimilarium, & totius, à solutione dependētem continui, vel à disiunctione totius, vel partium, primò paritèr per se, ac manifestè actiones lædentem; cum. n. vnitę partes, ad inuicēq; coniunctæ, ordinatæq; ac constitutæ, disiunguntur, dissoluunturq; actiones, & similarium, & dissimilarium totius, vel partis, lędi necessarium est: Quò circa, his hunc in modum constitutis, epilogo concludamus, Intemperiem, morbum esse partium similarium, à F proprio, ac natiuo dissitarum temperamento: Malam conformationem, morbum esse partium organicarum, harum peruertentē compositionem, ac ordinem: Solutionemq; vnitatis, cōmune esse vitium, & similarium, & dissimilarium, earum soluēs vnionem, ac compagem, deq; summis morborum generibus isthęc sufficiant. Quod ad species attinet determinatorum generum, strictā, ac ꝓpriā, vt faciamus doctrinā. Morborum in intemperie species, tot equidèm erunt, quot primę primorum corporū qualitates, à q̄bus trahunt originē (vt dictum) in calida. s. intemperie, frigida, humida, sicca, & proindè quatuor, hæq; simplices; quæ quià nō rarò cō-G iunguntur, ex hac cōiunctione, aliæ quatuor, quæ cōpositę dicunt̄, emanāt; calida nimirùm, & humida: calida, & sicca: frigida, & humida: frigida, & sicca; vt propterea quatuor, simplices, ac quatuor compositę, morborum in intemperie cum sint species, hæ octo sint numero, iuxtà simplicitatem, atq; primarum qualitatum, inter se compositionem: quæ preterea octo morborum in intemperie species, quià esse possunt, cum affluxu materię, vel absq; affluxu; hinc fit, vt quæ sunt absq; materia, immateriales dicantur, quę autèm cum materia, materiales; circa quas hoc adnotandum venit, ma-H teriales intemperies, numquàm simplices esse, sed cōpositas, iuxtà materialis humoris naturā, qui cum intēperie constiterit, Gal. sic decernente 1. de differ. morb. cap. vlt. Cœterùm intemperies quæcumq; quià esse potest totius, vel partis, totius cum est, eaq; calida, φλόγωσις nuncupat̄ à Græcis, incēsio à latinis; q̄ si diutiùs ꝑseueret febris dr̄, ab eisdem, quamuis φλόγωσις nomē vnicuiq; cōmune sit intēperiei; ꝙ si partē occupet, ꝑcipueq; caput, ἔγκαυσις, seu ardor dicit̄, licèt ambustio, & exustio, non ineptè (Gal. auth. lib. de causis morb. cap. 2.) à plerisq; dicat̄, si verò totū, à soleq; ꝓcedat, καῦμα etiā dictitat̄, veluti ab igne πυρακτώσις, incendium. s. atq; ambustio, vtì Gal. lib. de differ. morborum cap. 5. diligentèr admonuit, quem locum diutiùs contemplantes, in eā deuenimus sententiam authorem

Morbus in soluta vnitate, quid.

Epilogus essētiæ triplicis generis morborum.

Species morborū in intēperie simplic. & composita.

Materialis intemperies numquā simplex.

Galeni locus emendatur.

Diuersus effectus ignis, & solis in producenda intemperie.

Exiguę mutationes in intemperie humida, & sicca, non depręhenduntur.

Imbecillitates quę.

φλεγμονὴ quid sit.

ἐρισίπελας.

οἴδημα.

authorem (quisquis fuerit) in versione aberrasse; habēs enim Græcus cōtextus, ὅ.αι καὶ αἱ τυφωειδεῖς, καὶ πυρατωδεῖς quemadmodùm eę, quę inflammationes, & incensiones. s. sunt, vertedum erat: non autèm sicutì eę, quæ squammeæ appellantur, vt trastulit interpræs; ratio autèm est, quià sol, inflammationes facit, eiusq; ardor, inflammationes producit non squammas, ignis verò incensionem, & squammas, vtì experientia comprobatum est hiemali tēpore, in quo calefaciētes ad ignē sese homines, squāmas in cruribus, incensionesq; sæpissimè incurrunt. Verumenimuerò intēperies si frigida sit (vt hiemali tempore videre est, in agentib' iter, Germaniam versus, aliasq; frigidissimas regiones) Gal. 3. de tuenda cap. 10. ψυγμοὺς, & ψύξεις alterationes hasce appellat, quales spectatæ sunt in compluribus militibus, post reditum à præsenti Germanię bello, necnō in apoplecticis, epilepticis, tremulis, atq; conuulsis, vt idem author est Gal. lib. de differentijs morborum cap. 5. quo in loco differens de prętatis morbis, seu affectionibus, quatenùs à frigida dependent intemperie, apertè nobis declarat, quomodò in prædictis symptomatibus, refrigerationes illę consequantur; sed pertractans paulò infrà, de morbis in intemperie, qui passiuas insectātur qualitates, exiguas in his, inquit, mutationes, non facilè depręhendi posse, magnas verò manifestissimè in membris patêre, quę præsertim emoriuntur, & propterea in sphacelo ità exiccari, vt sale conditę partes esse videantur; & contra, quandoq; ità madidas, laxasq; fieri, vt tamquàm aqua manibus nequeant contrectari, quod ossibus (quę alioquìn durissima sunt, ac siccissima) vsu euenire affirmat: tandèm reliquarum intemperierum species, quæ adeò sensui manifestæ non sunt, imbecillitates appellantur. In reliquis de intemperie composita cum materia, animaduersione hoc dignum occurrit, ꝙ in intemperie calida, & humida φλεγμονὴ nuncupata à Græcis, inflammatio continetur à latinis; quæ intemperies calida existens, & humida, cum materiæ sanguineæ affluxu, in tumorum etiam genere collocatur, sicutì, & ἐρισίπελας tàm à Græcis, quàm à latinis dictum, ignisq; vocitatus sacer, qui inflāmatio est calida, & sicca, biliosi humoris insectans naturam; *Cum uerò bilis flaua* (dicebat Actuarius de dignoscendis affec. cap. 29.) *partem afficit, enascitur quòd ità appellatur* ἐρισίπελας cui oppositus existens tumor, vocitatus οἴδημα siuè etiam à latinis oedema (Galeno referente in sectione trigesima lib. Hyp. de ijs, quę fiunt in med.) tumor est laxus citrà dolorem, factus ab humore pituitoso, cuius refert naturam, ac intemperiem: quam, non vt ampliùs frigidam, & humidam, sed frigidam,

&

E & ſiccam conſequens cancer, & ſcirrus, hunc definiens Galenus in comm. libr. Hyppocrat. de victus ratione in morbis acutis, σκίῤῥος inquit ὁ ἀντίτυπος ὄγκος, καὶ ἀνώδυνος ſcirrus videlicet tumor eſt renitens, ac doloris expers. atq; hæc de ſpeciebus ferè omnibus morborum in intemperie, tàm ſimplici, quàm compoſita, & materiali, & immateriali, originem traducente, ab vnius, vel alterius qualitatis exceſſu, cum humorum tamen affluentium æqualitate, diximus cum æqualitate, quoniàm facillimè fieri poteſt, vt inæqualitèr affluentes humores, phlegmonem eriſipelatodem, œdematodem, atq; ſcirrodem producant, vt, & eryſipela
F phlegmonode, œdematode, atq; ſcirrode; & ſic reliquas tumorum pręternaturā ſpecies, œdema .ſ. atq; ſcirrum, illud phlegmonode, eryſipelatode, & ſcirrode producētes, hoc verò nempè ſcirrum, phlegmonodem, eryſipelatodem, & œdematodem; de quibus tumorum principibus ſpeciebus, quoniam mens minùs eſt tractationē ordiri, asſignato quid nominis, eruditisſimo Aduerſarij Collegæ, committemus quid rei; id ſolùm animaduertentes, partes omnes vno, vel altero dentatas tumorum genere, duplici correptas eſſe morbo, in intemperie nimirùm (vt dictum eſt)
G atq; in mala compoſitione, auctam, reſpiciente magnitudinem. Sed .n. de partium intemperie, tàm ſimplici, quàm compoſita, & cum materia, & aſq; materia hęc conſcripſiſſe ſufficiat; reliquum modò eſſet, vt de totius intemperie, proindeq; febre, aggrederemur contemplationem; Verumenimuerò, quià hanc præcedere videtur generica alia contemplatio morborum, qui à tota dicuntur ſubſtantia; qualis, & de his noſtra fuerit ſententia, obitèr afferemus. Vt igitur, ex pręfata manifeſta primarum qualitatum diſcordia, manifeſtum illud morbi genus, quod in intemperie dicitur, dependet; ſic, & ex eorumdem occulta ſimplicium corpo-
H rum diſcordia, aliaue occulta cauſa, rati nos ſemper fuimus, genus alterum morborum effluere, quod ad totam referatur ſubſtantiā: illudq; eſt, quod à proprietate, dicitur. Et quamquàm generis huiuſce morborum, nullam ſit viſus Gal. habuiſſe memoriam, non ob id aſſerendum, non dari: quandoquidèm edocens nos Medicinam per indicationes, hæ quoniàm ab occultis non deſumunt; hinc eſt, cur nullā de morbis, à ſubſtantiæ ꝓprietate, atq; occultis nobis reliquit tractationem; quā tamē inſinuās Hyp. tex. 1. prog. hæc habuit. ἅμα δὲ, καὶ εἴ τι θεῖον ἔνεστιν ἐν τοῖσι νούσοισι, καὶ τούτου τὴν πρόνοιαν ἐκμανθάνειν. hoc eſt. Simul autē, & ſi quid diuinū, in morbis ineſt et huius ꝑnotionē addiſcere: quāq̃, & de peſtilentib⁹, aëris ſuſcitatis contagio, ſit ibi etiam loquutus Hyp. Sed ad alia.

Compoſita tumorum genera.

Pars tumore affecta laborat duplici morbo, & quo.

Morbi à tota ſubſtantia vnde fluant.

Morbos à tota ſubſtantia per Hyp. quis.

E MORBORVM

MORBORVM *in intemperie totius, ac proindè febrium omnium, summis allatis generibus; species, indagantur prioris ad spirituale spectantes.* Cap. III. A

NTEGRAM, atq; perfectam (quò ad præsens institutum exposcit) faciētes Pathologiam: allatis summis morborum generibus; species tractandæ se offerunt. A febre igitur, quę species est morbi, in totius intemperie capientes exordium; cum satis superq; pateat, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, πυρετὸν, febrem dictam esse à Græcis, à feruore autèm à latinis. (Vndè optimo iure, doctus Auicennas 1. fen 4. trac. 1. cap. 1. febrem definiens. *Febris* (dixit) *est calor extraneus, accensus in corde, & procedens ab eo mediantibus spiritu, & sanguine per uenas, & arterias in totum corpus inflammatur in eo, inflammatione, quæ nocet operationibus naturalibus.*) Primæ febrium differentiæ tres extant. Spirituales, Humorales, ac fixæ, siuè hecticæ. Cum etenim Hypp. authore Galenoq; passim τοῦτ' ἐστιν αὐτῷ τῷ πυρετῷ εἶναι, τὸ θερμασίαν ἔχειν καπνώδη. hoc est. *ipsi febri essentia sit* (vt verbum verbo reddamus) *calorem habere igneum*. si calor accendatur in spiritibus, spiritualis producitur, si in humoribus, Humoralis; si in solidis, fixa, vel hectica, à voce ἕξις, quæ habitum significat, ducta nomenclatura, propagatur. Atq; hę primę differentiæ febrium censentur. *Quæ uerò* (dicebat Gal. 1. de different. feb. 1.) *à materia, differentiæ sumuntur, in qua hic calor prætèr naturam accenditur, maximè propriæ sunt.* Est verò spiritualis febris, ab huius definitione, vt sumamus exordium, extraneus, & ipsa calor, accensus in spiritib⁹, qui sunt in corde, à quo, spiritu mediante, & sanguine, totum incalescens corpus, actiones læduntur: dictum fuit, calorem esse extraneum, quià ad hunc, febres omnes, vt ad genus commune reducuntur; qua in re, scitu dignum occurrit, in spiritualibus, calorem haud tantùm esse extraneum, vt à toto genere sit prætèr naturam; quemadmodū ex vrinis, facillimè intuetr, ac sensus demōstrat, quādoquidē vita cum eo stare non posset, sed eousq; limites transcendere naturę, quousq; vitalis potiùs lædatur facultas, quàm naturalis; vndè fit, vt vrinæ similes sanis conspiciant, & calor quò ad tactum sit mitis, ac blandus: dictum verò fuit, calorem hunc accēsum esse in spiritibus, ad febrium humoralium, in quibus humores accenduntur, discrimen; necnon hecticarum, in quibus corporis habitus, incalescit. Humoralis febris, calor etiàm est extraneus, primùm cordis, deindè totius corporis, dependens ab illius extranei caloris accensione in humoribus, primò, & per se, vitales nō solùm lædens operationes, sed, & naturales; hæcq; humoralium febrium generis

Lib. de frac. com. 3. sec. 8.

Febris def. ex Auic.

Proprium febri vnicuiq; quid.

Primæ febrium differentię ex Gal. quę.

Febris spiritualis defin.

Feb. spiritual. calor quis.

Febris humoralis definitio.

B

C

D

E generis, sit definitio, quam quia pauci definire tentârunt (nàm putridarum dumtaxàt genus, in humoralibus, vt primum omnes agnouêrunt) non sit ab re, paululùm in definitione insistere. diximus igit humoralem febrem, calorem esse extraneum, tùm quia, calor hic, genus omnibus est, in humano corpore commune, statutis febribus, tùm quia definiendum cum nobis esset accidens, ea vox in definitione stat loco formæ: additum fuit primùm cordis, deindè totius corporis, ad significandum subiectum, cui inhęret definitum accidens; non subticuimus extraneum hunc calorem, & cordis, & totius corporis, dependêre ex accensione extranei caloris, in humorib⁹ magna vt patesceret differentia, inter spirituales, in quibus spiritus accenduntur, ac hecticas, in quibus solida; ad quarum tamèn febrium differentiam, spiritualiumq; pręcipuè, diximus actiones non solùm lędi vitales, sed, & naturales, vtì vltima particula, allatæ definitionis expręsit; vndè fit, vt in vrinis, quę affectiones arguunt venosi generis, & proindè humoralis massę alterationem, tàm varia, iuxtà propriam determinatamq; speciem inspectetur, in colore, substantia, atq; contentis, varietas. Hectica febris, siuè hecticarum febrium genus, illud est, quod solidas animalis occupat partes οὕτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν τὰ στερεὰ, τοῖς ὑγροῖς ἀντιδιαρέμενοι 1. de differentijs febrium cap. 7. dicebat Gal. hoc est, ità enim consueuêrunt vocare solidas partes, humidis ex aduerso distinguentes: hecticas verò febres appellârunt, vel qm̄ firmæ, ac solutu difficiles sunt, quemadmodùm habitus, aut quoniam ipsum corporis habitum compræhendunt; ità vt, si nobis genus hoc febrium definiendum sit; dicendum, hecticam febrem nō solùm calorem esse extraneum, sed, & intemperiem calidam, & siccam, vel cum caliditate extranea, etiam siccitatem morbosam existere, primū cordis, deinde totius corporis, iuxtà solidas vtriusq; partes, quæ intemperies dependēs, ab immodico earundem feruore, substantialem depascente humiditatem, primò ac per se, ad instàr morborum omnium, actiones offendit: quæ definitio, cū satìs patescat ex dictis, satius nunc iam sit, species generis cuiusquè indagâre. A spiritualibus igitur sumentes exordium, seruantur tamquàm sub genere species, & diaria quæcumquè, & sinochus nuncupata, non putris; de diaria, quia manifesta res est, quomodò ad spiritualium genus reducenda sit synochus, cum Galeno monstremus. Esto itaquè per synochum (de imputri loquimur) intelligendam esse febrem, quæ non magnam mutationem habet, quæq; inflatiua dr̄ à nonnullis practicis cum inflationem quamdam ægri manifestam percipere videantur, & in qua

Febribus omnibus quid commune.

In feb. humoral. quę actiones lędantur.

Febris hecticę def.

Febris hectica cur intemperies calida, & sicca.

Febr spiritual. species.

Febris synochus, q.

(Margin letters F, G, H beside the text.)

vna accesſio ab initio ad finem, in multos dies porrigitur. Synochum Gal. 9 Meth cap. 1 extenſam, & plurium dierum appellauit ephemeram, & 1. de differẽtijs febrium, ephemeram, non putrem ſynochum dictitauit: ratio autem indè ex eodem dependet, quòd prima cauſa, & ephemerę, & non putris ſynochi, tenuior ſanguinis accẽſa exiſtit, portio: iã verò tenuior ſanguinis portio, quid aliud, præter ſpiritus? hanc veritatem confirmantes illuſtres rei medicæ profeſſores, inter hos, vnus excellentisſimus Mercurialis dicere ſolebat, in ſynocho, nõ ſolùm ſanguinem ipſum incaleſcere, ſed ſpiritus cum eodem inflammari: & Laurentius Ioubertus, tribus prioribus ſuæ medicinę practicæ libris capitibus 2. & 3. ſynochum cõſcripſit, ex ſanguine inflammato (cuius pars tenuisſima flagrat, quam ſpiritum nuncupare posſis) oriri; Quo circà cum, & in ephemera, & in ſynocho ſpiritus inflammentur (quicquid alij dicant) è ſpiritualium genere, ſi nõ nomine, ſaltìm re, ſynochus extiterit febris; quòd ſi nunc eâdem hac ratione, qua ſpiritus inflãmãtur, à naturaliq; dimouentur ſede, decernere velimus, febrem, quę in vera peſte, ex aëris maligna conſtitutione producta, ſpectatur, de genere eſſe ſpiritualium, medica forsàn hæc eſſet doctrina; quandò per ſupremum receſſum ſpirituum, à ſuo naturali ſtatu, febris hæc vno interficiat die: Triplici igitur ſtante hac ſpiritualium febrium ſpecie, Diaria. ſ. vera, ſynocho non putri, vera quò ad rem, ac verè peſtilenti, ex ſpirituum alteratione, vocata, quid vnaquęq; ſit inquirendum. Ad hæc, Diaria à latinis nuncupata febris, ἐφήμερος dicta à Gręcis, eo quod diei vnius, aut paulò diutiùs perduret ſpatium, eſt Alexandro Tralliano lib. 12. cap. 2. auth. necnon Gal. paſsìm, calida intemperies, ipſorum ſpirituum vitalium influentium, ortum traducens ab aliqua præcedenti cauſa, vitales primò, ac per ſe offendens operationes; dictum à nobis eſt, Diariam febrẽ, eſſe intemperiem calidam, quià hoc febrium omnium extat caracter; additum fuit, hanc intemperiem eſſe ſpirituum vitalium influentium, tùm ad differentiam humoralium, fixarumq; tum aliorũ ſpirituum, forma nãq; ephemeræ febris, ſtat Gal. authore 2. de cryſibus vltimo, in accenſione vitalium ſpirituum. cauſam expresſimus febris huius, præcedentem, exiſtere; quoniam, vt Gal. ipſemet textatus eſt, 1. de differentijs febrium 7. hoc præcipuum ephemerarum inditium febrium eſt, ab aliqua incipere recenti cauſa, ac manifeſta, quæ ante præceſſerit, quam omnes medici iuniores, vſitato vocabulo, procatarcticam, ſiue præincipientem appellant: conſcripſimus tandèm intemperiem hanc reſpicere ſpiritus vitales influentes, ad diſcrimen implantatorum;

particulæ

Illuſtrium virorum ſententia de ſynocho.

Febris vera peſtilens de genere ſpiritual.

Febris Diaria, quæ.

Febris Diaria quas lędat actionis.

Febrium ephemerarum inditium.

Febris synochus, q.

E particulæ aliæ cum innotescant, accedamus ad synochum: Est igitur febris hęc, & ipsa calida cordis intemperies, excitata à spirituum, qui in sanguine continentur inflammatione, à qua calefacto etiam corpore, ad quintum, & sextum vsq; diem, vitales præsertim offendens operationes, absq; vlla mutatione procedit: in qua definitione, quià plures ex declaratione præcedentis, innotescunt particulæ; dicamus in gratiam discriminis synochi, ab ipsa verè nomine, ac re ephemera; dixisse, addidisseq; in synocho, inflammari spiritus, qui continentur in sanguine, quià in ephemera corporis humani partes, à causis incalescunt externis, quibus cale-

Synochi discrimen ab ephemera.

F factis, ab his calefiunt vicinæ, hìnc aliæ cordi propinquę, quousq; calefacto corde, influentes accendantur spiritus, per vniuersumq; corpus, quo dictum est modo, dispergantur, ac dissipentur: In synocho autèm, ipsimet sunt spiritus qui inflammantur, & accenduntur, non ab aliqua externa causa, sed obstructione, absq; putredine, existente in corpore; quò forsàn factum est, vt febrem ex oppilatione, synochum prima 4. tract. 1. cap. 33. appellarit Auicennas. Synochi species triplex est, iuxtà maiorem, aut minorem spirituum ad cor eleuationem, ac dissipationem: si etenim in hac eleuatione spirituum hi sempèr dissipentur, modicaq; in dies ma-

Febris ex oppilatione Auicenę.

G gìs fit eleuatio, vna insurgit species (si tali facilioris doctrinæ gratia cohonestanda est nomine) quę paracmastica, & à Græcis, & à latinis dicitur, quamquàm decrescens rectiùs, à latinis dictitaretur. cum decrescendo sempèr procedat, hæcquè ea est, quæ, & nomine, & re ad ephemerum magis accedit. Quòd si in eadem eleuatione spirituum, ij non dissipentur, sed maior fit eleuatio, quàm dissipatio, species altera, huic opposita producitur, Acmastica, siuè accrescens, eoquod accrescendo, & augendo procedat nuncupata, ad extremumq; suæ durationis diem, semper pu-

Συνόχων species. Παρακμαστική.

Ακμαστική καὶ Αναβατική.

H gnet. Quòd demùm si eleuatio eadem semper fiat, ità vt cor eodem assiduè modo afficiatur, à spirituum accęsorum, ab ipso sanguine, eleuatione; media oboritur inter extremam vtramq; speciem, febris; quæ homotona est dicta, eundem quippequæ, tonum sempèr seruet ac rithmum, atquè de imputri synocho, vt sub spiritualium genere asseruatur, hæc adnotasse sufficiat. Accedit nunc, altera spiritualium febrium species contemplanda, ac pestilens nuncupatur diaria, quę cum ortum traducat, ex spirituum vitalium, ab venenato aëre contaminatione, iure inter spirituales reponetur à nobis, qui disserturi de pestilentialibus, & veris, & minus veris febribus omnibus, in harum tractatione, differtionēq; quæ diarię pestilentis extet essentia, vnico apparebit intuitu: Dif-

Ομότονος.

Febris pestilens diaria.

ficultas tollenda est modò, ab vno dumtaxàt nostræ tempestatis A
commota, excellenti rei medicæ professore, Simone Simonio in
sua de Naturâ humoralium febrium, synopsi, vbi (data occasione)
accusans de incuria Perillustrem, excellentisſimumq; virum, bonorũ meorum authorẽ, Hieronymum Mercurialem, laude omni dignisſimum, summamq; suam (rebus in omnibus) ob diligentiam, commendabilem; quòd in explanatione quorundam verborũ Hyppocratis, lib. de semine aberrarit; nostras esse partes animaduertimus, quomodò longè magis ipsemet aberrarit, tùm in repræhensione condonata doctisſimo Medicorum omnium præceptori, tùm in primis, febrium omnium asſignandis differentijs: B
vtq; exordium capiamus, ab illius maiori incuria, tentante destruere spiritualium febrium, definitum à nobis genus; videamus, quę ad huius destructionem literis commendarit: Habet igitur cap. 8. suę synopseωs. *Ephemeræ uox, temporis indicat terminum, quo uiget febris. contra omnem igitur diuidendi rationem, ephemeram febrem contra putridam, atq; hecticam distinxere, nec profectò minùs supinè sentiunt, qui uolunt purum ipsum spiritum, influentem rem* (dico) *per se aridam, tenuisſimam, rarisſimamq; quæq; uel sensum ipsum effugit, febrilis ardoris fomitem, & quidèm uiginti quatuor horis esse posse.* In his C
eius locata manet sententia, quę sanè quantùm sit vana, suiq; indigna, ex Galeno primo de differentijs febrium cap. primo, colligatur apertè. scribit Galenus repræhendens eos, qui fuère superflui, vel defecêre, in primis febrium indagandis generibus. *Neq; uerò solùm in diariarum generibus plurimi Medici deliquerunt, uel quià uidelicet superaddentes fuerunt, adeo ut eas etiam, quæ nullius usus essent commemorarent, aut quià utiles etiam prætermittendo defecerunt, sed unà etiam in ipsa generum in proprias differentias sectione aberrarunt. statìm enim cum primum, atquè præcipuum diariarum genus, ab ipsius rei diuisæ substantia sumatur, intueri licet medicorum nonnullos, genus hoc pœnitùs prætérire, nonnullos uerò, uel superfluos esse in diuisione, uel deficere;* ac per- D
gens Hyppocratis commendare doctrinam, de febrium diuisione, sumpta à propria substantia, nempè à calore, atq; dignotione, ità nostram confirmans, primam febrium omnium diuisionem, inquit. *Quæ uerò, à materia differentiæ sumuntur, in qua, hic calor prætèr naturam accenditur, maximè propriæ sunt, siuè quòd idem calor ipsum cordis corpus occupauerit, siuè quòd eos, qui in eius uentriculis continentur, humores: Reliqua autèm, ac tertia est, post has differentia, cum sola aerea substantia sufficientèr incaluit, humores autèm, & solida corpora calescunt quidèm adhùc, nondùm autèm sunt calefacta, nequè enim parùm refert, si calescere dicamus, aut calefactum esse.* Hæc ibi Galenus, à quo, cum explicatum

Refellitur quędam excell. Simonii sent.

Gal. contra Simonium.

Nostrę sententię confirmatio.

E explicatum habeamus, tertiam febrium differentiam esse, cum sola aërea substantia sufficientèr incaluit, non satis patet, quomodò, ac qua lege destruere velit vir ille spiritualium ipsarum febrium differentiam: licèt namq; diaria, suæ tantùm significet durationis tempus, à quo non conuenit genus præfatū haurire; attamèn quià in aërea fundatur substantia, sufficientèr incalefacta; hinc est, vt velit nolit, iuxtà Galeni doctrinam (decernentem differentias febrium maximè proprias esse, quæ à materia in qua calor accenditur desumuntur), cogatur affirmare, primum genus febrium esse spirituale, vel diarias, quę ad spirituales reducuntur, F eiusdem esse speciei. Quòd si dicat vir doctus, *satis supinè eos sentire, qui uolunt purum ipsum spiritum, rem per se aridam tenuissimam, rarissimamq;, quæq; uel sensum ipsum effugit, febrilis ardoris fomitem, & quidèm uiginti quatuor horis esse posse*, respondemus, cum eodem Galeno, spiritus longè magìs febrilis ardoris fomitem esse, quam humores, vel solida; faciliùs enim accenduntur spiritus, quàm humores, vel solida; quam veritatem, cognoscens Galenus 1. illo de differentijs feb. 1. *Facillima* (scribit) *ab humoribus ad spiritum caliditatis transumptio, non æquè autèm promptè, unà cum spiritu accenduntur humores, corpus etiam solidum humoribus, atq; aereæ substantiæ* G *facilius calor impartitur, quàm ipsum ab eisdem suscipiat; omnis siquidèm substantia tenuis, promptiùs alteratur, quàm crassa, est autem tenuissima quidèm aeris, crassissima uerò corporum solidorum, media humorum est substantia*; ex qua Gal. authoritate, quià clarissimè patet, spiritus promptissimè accendi, ex accensis spiritibus (quidquid dicat Aduersarius) febrium omnium, primam oriri differentiam, concludamus: dicamusq; cum Alexandro Tralliano libr. 12. cap. 1. quòd quoniam febris, est non solùm absolutè calor naturali contrarius, sed, & in materia quadam subsistit, materia verò triplex in nobis H genere habeatur, manifestum est, quòd febris quoq; in tribus consistere materijs cognoscetur, in spiritibus nempè, humoribus, ac solidis particulis, à quibus triplex, febrium oritur prima differentia, spiritualis, humoralis, ac fixa; deq; vana Simonij sententia aduersùs modicos ferè vniuersos isthæc sufficiant; Quod spectat ad calumniam illatam perillustri viro Hieronymo Mercuriali, ab præfato synopseωs authore; adnotatione occurrit dignum, quòd volēs doctissimus Mercurialis auferre omnem discordiam, super Hyppoc. sententiam lib. περὶ γονῆς 4. suarum variarum lectionum lib. cap. 16. sic Hyppoc. verba traduxit. *Semen autèm uiri ortum ducit ab omni sana corporis parte.* cum ἀπὸ παντὸς ὑγίεος non autem ἀπὸ παντὸς τοῦ ὑγροῦ vaticanus habeat codex: aduersùs quam

Ratio cōtra Simonium.

Spirituum accensio, facilis.

Tralliani sententia contra Simonium.

versionem insurgens Simonius, plusculum diligentię, & accurationis in Mercuriali, se desiderare conscripsit, nulliusq; animaduertit momenti, mutatæ à tanto viro lectionis existere rationem; sentitq; legendum esse, semen decidere in homine ab omni humido, non autem ab omni sano, vt trastulit Mercurialis: En Simoni, q̄ obsecro maior poterat, in tāto viro exposci diligentia, cū omnē, vt auferret, inter medicos discordiam, satiùs duxit, vertendum cum vaticano codice, semen decidere ab omni sano, siuè sana corporis parte, quàm omni humido? Si namq; per humidum omne intelligitur (vt intelligi debet) tàm naturale, quàm excrementitium, & proindè quicquid fluidum in corpore continetur, siuè alimentum, siuè excrementum sit; ac per omne sanum intelligendæ sunt tàm solidæ partes corporis, quàm liquidæ: quænam versio à contrarietate medicorum magìs remota est, an tua, an Mercurialis? Iudex si futurus sim ego, tuam versionem, & contrarietatibus, & ambagibus refertam, proponam, Mercurialis verò, ab vtrisq; immunem: cum apud omnes in confesso sit, semen non ab omni viri humido, indifferentèr tàm alimentali, quàm excrementitio profluere, sed ex purissima sanguinis portione, proindeq; alimentali; ab excrementitij naturâ remota; pręterea cum semen decidat in homine, non solùm ex purissima sanguinis portione (sanguinem assumentes pro tota massa sanguinea, ad nutritionem idonea, vndè factum est, vt superfluitas alimenti dictum sit à quibusdam semen) sed ex ipsis solidis humani corporis partibus (argumento sumpto ab imbecillitate, quam solida perpetiuntur ex larga seminis effusione) longè magis philosophica, ac Medica Mercurialis videtur doctrina, quàm tui Simonis, qui particularem Hyppocratis reddis assertionem (hanc coarctans ad solum humidum) cum sit vniuersalis sit, sese extendens ad omne sanum, tàm humidum, quàm solidum corpus, quemadmodùm sua ductus prudentia trastulit Mercurialis. Sed ad nostrum reuertamur consilium.

Dirimitur cōtrouersia inter doctissimos viros.

Semen vnde fluat à corpore.

Cur membra solida patiuntur in venere.

A B C D

HVMORALIVM febrium, & in putridas, & in minus putridas (quæ ex humorum fiunt incendio, exarsione, alterationeq; potius, quàm putredine uera, ab Aristotele definita) assignata diuisione: Quomodò genus id febrium, absquè humorum putrescentia, ac corruptela, in eisdem consistat, grauissimorum hominum placitis, rationibus, ac authoritatibus, confirmatur. Cap. IV.

FEBRIVM

E FEBRIVM Humoralium, in quibus scilicet calor in humoribus accenditur, vndè postmodum denominationem sunt species omnes huiusce generis sortitæ, aliæ putridæ sunt, non putridæ aliæ; vel vt clariùs loquamur, aliæ sunt, quę in simplici humorum versantur alteratione; aliæ verò, quæ in eorundem substantiæ consistunt mutatione: primę speciei, vel generis subalterni sunt, in quibus dumtaxàt incalescunt humores, absquè vlla ipsorum puttedine, secundi autèm illæ, in quibus, & incalescunt ijdem, vrunturq; ac notam putredinis concipiunt. Quæ febrium humoralium distinctio, cum à paucis rei medicę professoribus; fuerit hucvsquè animaduersa, quandò putridas solùm, inter humorales, vniuersi cognouerint; haud ab re alienum putauimus (nostra ne sapere nouitatem videatur doctrina) paulispèr in allata humoralium febrium, diuisione insistere: & quoniam totum hoc negocium, in grauissimorum virorum authoritatib⁹, ac rationib⁹ manet locatum, & rationes, & authoritates afferendæ, quibus data humoralium febrium distinctio firmetur, ac confirmetur. Ab authoritatibus igitur capientes exordium, Hyppocrates primus agnoscens genus hoc febrium, quæ sola ipsa humorum alteratione, absq; putredine in humoribus concitantur, his verbis, nobis eas proposuit. *Si uerò cibi maneant in uentriculo* (scripsit 4. de morbis num. siuè tex. 17.) *ampliori tempore, quàm opportunum est, & alij ad ipsos incidant, corpus utiq; repleatur, & dum præmuntur à plenitudine uenæ, calor, ac dolor corpori accesserint, æstate quidem citius, hieme uerò posterius: & si calido adhuc existente uentriculo* (paulò inquit inferius) *calidior, quàm opportunus est spiritus, homini accedat, nihil miri est, hominem, ex tali febrire. Cum homines laborarint* (repetit num. 25.) *quibus sanè maximè sanguinis afflictio contigerit illic firmatur, ac calescit, & ex hoc dolor oboritur; si autèm aluus, & uessica non breui copiam expulerit, febris ex hoc irruit, & si quidèm prior humor æqualis fuerit nequaquam, si uerò in labore ipsorum plurimus in corpore permaneat, superat ille; quæ febris hoc modo oboriens, nequè periculosa, nequè fortis est. At si calescente sanguine* (subdit) *exalat maximè per hunc humor aquosus, qui febri est infestissimus, remanet pinguis, & leuis, qui est biliosus, & febris maximè nutrimentum, & attenuatus hic biliosus humor, corpus magis calere facit: Ego* (textatum reliquit lib. de veteri medicina num. 30.) *hoc maximum signum esse puto, quod non propter calidum simpliciter homines febricitent, neq; hoc simpliciter sit affectionis causa, sed est amarum, ac calidum idem, & calidum, & acidum, & salsum, & acidum, & alia infinita, & rursus frigidum cum alijs facultatibus coniunctum. Frigescente sanguine* (affirmat 1. de morbis num.

Feb humoral. 1. diuisio.

F

Allatę diuisionis cōfirmatio.

G

Febris ex ciborum plenitudine.

Febris ex labore quō.

H

Bilis nutrimentū febris.

Cur homines febricitent.

num. 2.) necesse est, & reliquum totum corpus perfrigerari, & ubi huiusmodi quid factum fuerit rigor appellatur, & siquidèm uehemens fiat rigor, uehementior etiam est tremor; nàm dùm contrahuntur uenæ, sanguine, & coacto, & congelato, corpus, & contrahunt, & tremere faciunt; uerùm cum sanguis percaluerit, & uim depulerit, & rursùs ad suam naturam redierit, concalescit simùl, & pituita sanguini permixta, & sanguis ipse seipso multiplicitèr calidior euadit, his igitur percalefactis, necesse est, febrem succedere, post rigorem præ sanguinis caliditate. Cum igitur bilis (confirmat num. 28.) *commota ad uenas, & ad sanguinem ingressa fuerit, sanguinem ex consueta compage, ac motione dimouet, & seorsùm facit, ac calefacit, calefactus autèm, etiam reliquum totum corpus incalescit, & desipit homo, & non sibi constat præ febris copia, & sanguinis ad serositatem trasmutatione, ac motione, non solita contingente. Cum bilis commota fuerit per corpus* (addit num. 27.) *& contigerit, ut uenæ, & sanguis attrahant bilem, eamq; plurimam ex carnibus, & uentriculo ad eum, qui priùs inest, utpotè cum etiam natura calidissimus sanguis in corpore existat, cum ita percaluerit ex carnibus, & uentriculo supra eum, quia inest, adhuc, magìs à bile percalefit etiam reliquum corpus, & fit febris.* Hæq; ac consimiles, Hyppocratis nři extant authoritates, è quibus meridiana luce clariùs spectatur, dari ex humoribus febres, quæ sola eorundem fiant, alteratione, incalefactioneq; ac vstione (vtì infrà patebit) absq; vlla ipsorum putredine, ac corruptela. In quarum sanè authoritatum explanatione, non est vt insistamus, cum singulę penè voces alterationem, incalefactionemq; nobis demonstrent humorum, non autèm putredinem, vt perperàm quis posset existimare, & propterea accedentes ad Galenum, hic admittens, & ipse dari quandoq; humorales febres ex simplici humorum alteratione, apertè 10. Meth. hanc vnam veritatem affirmat; loquens namquè de iuuene ætatis suæ vigesimumquintum annum nato, calido, & sicco temperamento donato, musculoso vt cane, longo itinere defatigato, cogitabundo aliquì, cura ac sollicito mœrore confecto, &c. Quippè (textatus est) *æger is, quem ante descripsimus, exemplo omnibus est, qui proptèr siccitatem, à principio cibo indigent, etiamsi febricitare iam incipiant, nàm cum accenditur in his febris, proptèr mordentem acrimoniam, excalfacti, attenuatiquè ex sole, & inedia, & laboribus succi, maximum eius remedium est humidum nutrimentum; sicut è conuerso ubi, ob copiam, uel obstructionem, uel phlegmonem, uel ut semèl dicam humoris alterius putredinem febris est orta, maximo malo est cibus:* ex quibus Galeni verbis, febrem dari, ex sola humorum accensione, calefactionequè absq; putredine, cum vnusquisq; dignoscat, non enim humidum victum approbasset Galenus, dicamus optimo iure, factum à nobis fuisse, vt

Rigor quãdo fiat in corpore.

Post rigorem cur calor.

Homo qñ desipiat in febre.

Sanguis natura calidissimus ex Hyppo.

Conclusio ex dictis.

Gal. doctr.

Eiusdẽ sẽtentię confirmatio.

E vt, & in putridas, ac minus putridas, humoralium febrium dissecaremus genus, eoq; magis cum, vna bilis sanguini, pituitę, vel melanchoniæ admixta, potissimum ex Hyppocratis doctrina, febrium omnium censeatur alimentum. τὸ δὲ χολῶδες (dicens) δια τὸ λιπαρὸν, καὶ κοῦφον εἶναι τῷ πυρὶ τροφὴ μάλιστά ἐστιν. .i. *Bilis enim reliquos ad instar sulphuris igni concipiendo, & conflagrando idoneos facit.* scilicet humores, propter suam oleositatem, ac mobilitatem. Sed ad Galenum, loquens hic secundo de simplic. medicam. facultat. cap. 14. de febribus vrentibus. *Putrefacientia* (inquit) *uocantur, non quidèm utentes nominis propria appellatione (nàm*
F *quæ sunt putrefacientia, humectantia cum calefactione sunt) tamen eodem modo uocamus, propter symptomatis similitudinem.* ex qua Galeni colligitur, doctrina; humorales febres omnes, appellare medicos solitos esse, putridas; non solùm, quæ à putredine vera dependent, sed, & quę ex exustione: ità vt, propter similitudinem accidentium, quæ visuntur in verè putridis, & in putredine carentibus, sed solùm exustione humorum concitatis, humorales febres omnes putridas, appellare medici soleant. Alexander Trallianus, videns haud à ratione alienum fore, febres asserere, ex hu-
G morum excitari posse vstione, excandescentiaq; hæc monumentis literarum lib. 12. cap. primo commendauit. *Non desunt qui in uniuersum febrem numquàm, à putredine fieri pronunciant, Nàm humores in uenis excandescere, non putrescere dicunt, quæ sententia, etsi omninò uera non sit, cum à putredine etiàm fieri febres posse monstrabimus, attamèn haud aspernenda, tanquàm rationibus, & authoritatibus sit munita.* hęc illæ, rationes autèm, vt ad has tandèm descendamus, quas adducit Trallianus, ex istis depromantur: De vera loqui volentes putredine quæ, vt Aristoteli placuit, necnon Galeno: *Corruptio est caloris natiui in unoquoq; humido, à calore ambiente*, siuè vt proprijs
H vtamur Arist. verbis. φθορὰ τῆς ἐν ἑκάστῳ ὑγρῷ οἰκείας, καὶ κατὰ φύσιν θερμότητος, ὑπ᾽ ἀλλοτρίας θερμότητος; certè haud in febribus (salutaribus præsertìm) putredine isthac corripiuntur humores, quoniam agens ambiens calor, siuè extraneus in humidum quodcumq; natiuum, calorem ità extrahit, humidumquè depascit, vt quod putrescit singulis momentis, siccius euadat, donèc ad extremum toto dissipato humido εἰς γῆν, καὶ κόπρον desinat mixtum: quem portò finem, cum numquam in salutaribus febribus sortiantur humores, dicamus ad omnem tollendam difficultatem; quòd cum humoralium febrium, quædam sint salutares, quędam non; salutares ab humorum produci exarsione incendioq;, minùs salutares, eorundem putredine, ac corruptela.

Bilis febriũ omnium alimentũ.

Febres vrentes ex Gal. quæ.

Alexandri Tralliani doctrina.

Putredinis definitio.

Putredinis finis.

Quod quispiam si nunc velit asseuerare, & exarsionem, siuè vstionem, atq; incendium, putredinem esse; ex vtriusq; discrimine, sapientioribus iudicandum relinquimus; vstio .n. (non de vera loquimur, nàm hęc intra corpus nō datur) cum ipsorum humorum, à propria temperie, ad calidum sit mutatio, ab extraneo aliquo, vel exurente facta calore, absq; vlla putredinis nota; non facilè patet, quomodò huiusmodi confundi posśint voces, putredo, ac vstio; efferuescentiam ebullitionem, superassationemq; ac nimiam quampiam calefactionem, vstionis nomine (vnà cum Auer. 3. colliget cap. 4.) nobis volentes, à quo Auer. didicimus, humorales etiam concedi febres, non ex humorum putrescentia, sed exarsione, atquè combustione, vtì rationibus, & authoritatibus hactenùs explanatum habemus: Scribit etenim, eo loci Auer. quòd, *Quādò causa caloris extranei, fit à calore, tunc superuenit membris assatio, atq; combustio, sed non putrefactio*, propterea ergo non est ex necessitate, vt omnis calor extraneus, aut omnis febris sit putredinalis, & maximè causus: Concludamus igitur posse febres in humoribus accendi, absq; eorum putredine, quotiescumq; per bilem efferuētem, ebullientemq;, reliquis huiusmodi efferuescentia, & ebullitio fuerit communicata, necnon quotiescumq; aliqua in corpore fuerit obstructio, qua non liberè, qui continentur in vasis humores traspirent; hoc enim modo, nulla occurrente externa causa, sua ipsorum, vel multitudine, vel crassitie, vel lentore, obstructionem in finibus vasorum creant, tumq; calidiores ob reflexum calorem redditi, febrem accendunt, nondùm putridis effectis humoribus. Atq; in hac conclusione, consentientes viri grauissimi. Nicolaus Florentinus summa eius 4. cap. 2. apertè sustinet, quod quemadmodùm accendi possunt spiritus, absq; eorum putredine, & genus constituunt febrium spirituosum, sic accendi posse atq; humores, dictis de causis, absq; quod vlla eos inuehat putredo; & Auicennas prima fen 4. tract. 3. cap. primo, ex prima humorum ab eo facta diuisione, febres statuit excitari, tùm putredinis, tùm ebullitionis, idemq; Galenus primo de different. feb. 5. loquens de humorum incalefactione, humores absq; putredine accendi, & febres producere animaduertit, & ex copia sanguinis, & feruore febrem oriri, calidissimam admittens, secundo de differentijs febr. primo, & 2. de crysibus 6. vnà cum Hyppocrate libro de natura humana, ex sincerissima bile febres, quæ Synochi dicuntur, produci affirmat: cum accessionis remissio ex feruentium humorum traspiratu contingere soleat, non traspirant autèm in vehementi stipatione, necesse est plurium dierum fieri accessionem

Vstio quid.

Auerrois doctrina.

Febres absq; putredine quandò cōcitentur.

Nicolai Florentini doctrina.

Auicennę doctrina.

Humores absq; putred. febres excitare.

Synochus ex Hypp. vnde.

E accesſionem, ſcriptis mandauit 9. Meth. Gal. à quo diſcere poſſumus, modum continentium febrium citrà putredinem, nō in ſanguine ſolo, vel bile, vt admittit Hyppocr. ſed humoribus omnibus admixtis, minùs traſpirationi ob ſtipationem, expoſitis. Quid ꝙ, ſi cum Hyppocrate ſtare velimus, excitatur ab efferueſcente bile, abſq; putredine, non ſolùm ſynochos dicta febris, ſed, & χαῦσος nuncupata à Græcis, ardens verò à latinis, quam ſanè febrem ipſa etiam accenſa conſtituit, pituita. *Cum bilis, aut pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus incaleſcit, & uocatur hoc febris*, 1. illo de morbis mandauit memoriæ Hyppoc. qui 4. victus acutorum, cauſum F alterum ex bile ſinceriore, alterum ex pitutoſiore conceptis verbis admiſit; adeò vt cum pręter bilem, accendi poſſit, & pituita, accenſioni omninò aduerſa, dicendum, & melancholiam efferueſcere, proprieq; aduri, eaſq; excitare febres, quas, ab eiuſdē largo modo ſumpta putreſcentia, excitari poſſe in ſequenti videbimus. Non ignorandum interìm ex Archangelo Mercennario, philoſopho eminentisſimo, diſputatione illa de putredine, aduerſus Eraſtum cap. 10. vbì difficultatem hanc inter medicos animaduertit, quòd poſtquàm verę putredinis propriæq; dictæ attulit definitionem; loquens de putredine quæ dicitur ſecundùm partem. G *Elementorum, hæc inquit, putredo, quæ eſt ſecundum partem ſuccis etiam, & humoribus communis etiā eſt, ex quibus putridæ febres oriuntur humorales, enimuerò horum putredo, quæ morboſa dicitur, nil aliud eſt, niſi alteratio quædam, receſſuſq; à propria ipſorum natura, & temperamento: non enim dum humores putreſcunt omninò intereunt, ſed ſecundùm partem prout alterantur, & à naturali ſtatu dimouentur, à quò ſanè interitu, & putredine, ſi citò remedia adhibeantur liberari poſſunt*. Hæc ibi Mercennarius à quo intelligere poſſumus, humores in febribus ſecundùm partem putreſcere, putredinem hic appellans, cum Ariſt. 1. de gener. & corrupt. H contextu 2. alterationem, ac mutationem ſecundùm accidētia, quamquè exprimens paulò infrà. *Fit autèm* (inquit) *humorum putredo per alienæ materiæ commixtionem, ut per commixtionem unius humoris cum altero, ratione cuius à propria natura, & temperamento dimouetur, necnon per caloris intenſionem, cum enim calor plus iuſto adaugetur, igneuſq; efficitur, humorum morboſa oritur putredo, ità ut putredo hæc exuſtioni potiùs, quàm putredini ſimilis eſſe uideatur:* In qua ſanè aſſertione, quantùm noſtræ accedat Mercennarius ſententiæ, decernenti, humores in febribus (ſalutaribus tamèn) vſtionem potiùs pati, proindeq; alterationem, quàm veram putredinem, quia iam ſatis pateſcit; dicamus pro dictorum concluſione, ſtatuiſſe nos vſtionem, qua humores in febribus corripiuntur, eſſe mutationem, quoniam ad

Bilis, quo cauſa feb. ardentis.

Cauſus duplex ex Hypp. & qui.

Archang. Mercenarii doctr.

Putredo in humorib⁹ quomodo fieri poſſit.

ad hoc vt febres, in humoribus accendantur, siuè putridæ siuè impures, & sola humorum alteratione productę; necessum est, mutationem humoribus interuenire; quæ porrò mutatio cum fieri possit, in accidentibus, & in substantia, quò constaret mutationem hanc in febribus, quæ ex exustione fiunt, esse in accidentibus, non in substantia; hinc factum est, vt addiderimus, mutationem esse ad calidum; quod itidem calidum, cum possit oriri, excitariq; tùm à putredine, tùm alijs quatuor de causis infra dicendis hinc factum est (vt constaret in humoralibus febribus, absq; putredine, ab alia, etiam causa posse humores accendi) cur addiderimus, ab alio calore exurente, atq; extraneo exustionem in humoribus produci, quemadmodùm, & ab Hyppocrate, Gal. Tralliano, Taddeo Florentino, Auicenna, ac inter recentiores philosophos Archangelo Mercēnario explicatum habuimus. quid nunc de putridis humoralibus, dicendum sit tempestiuum iam est, vt nostra insculpat oratio. A B

Febres humorales quomodò producantur.

DEFINITA, ex Galeni, Aristotelisq; mente, putredine; quomodò in definitione, ac definito consentiant, demonstratur; allatoq; putredinis perfectæ, & imperfectæ discrimine, ac utriusq; proposita essentia, quod imperfecta putredo ea sit, quæ humores in putridis humoralibus inuadit, decernitur, quidq; putrida humoralis sit febris, definitur. C

Cap. V.

POSSE in humoribus, febres accendi, absquè eorum putredine, sed sola exarsione, incendiouè, ac vstione, multiplici authoritate (rationibus non neglectis) superior commonstrauit hic sermo; superest nunc earum febrium, vt assumamus discursum, quæ ex eorundem putredine traducunt originem: id quod facili negocio, vt absoluere possimus, quid putredo sit, sese offert in primis animaduertendum: quandoquidèm velutì forma febrium humoralium, absq; putredine, est definita exustio, sic putridarum ipsa putredo. Hanc igitur definiens Galenus 2. Meth. cap. 6. mutationem totius putrescentis corporis, ad corruptelam, à calido externo existere, commonefecit; quæ definitio licèt minus consona videat̃ Aristotelicæ, desuper allatę, diligentèr tñ si cum Aristotelica comparetur, ad illius naturam accedere fiet conspicuum; propterea quod vbì Galenus dixit, putredinem esse mutationem ad corruptelam, Aristotelis scripsit esse corruptionem; quæ cum absquè mutatione ad deterius fieri non possit, & cum facta est, idem est, atquè corruptio; sequitur nihil discriminis esse, intèr Aristotelis, D

Forma febrium putridarum, & humoraliũ, absq; putred.

E Aristotelis, Galeniq; mentem, in putredinis allata definitione: in qua dicens Galenus, mutationem hāc ad corruptelam, esse putrescentis corporis, Aristoteles conscripsit esse, caloris natiui in vnoquoq; humido, quod paritèr cum totum necessarium sit putrescere, quando corrumpitur, hinc fit, vt idem statuat Aristotelis, atquè Galenus, putredinis siuè corruptionis, commune subiectum: & quò tandèm ad causam, agnoscens hanc Galenus, calorem externum, Aristotelis alienam ambientis agnouit caliditatem; vt propterea cum inuicèm conueniant Philosophię, ac Medicinæ principes, dicamus definiuisse putredinem Galenum, citato Methodi loco, in gratiam febrium putridarum, quę à putrescente in corpore mixto, traducunt exordium, definiuisse verò philosophum 4. Metheorolog. cap. 2. in gratiam mixti, vt mixtum est. Quamobrèm meritò eo loci conscripsit Galenus, repetitq; 2. Method. 8. quod alter quidèm alienus, ac præternaturam excitatus calor, primùm quidèm ipsos succos proptèr humiditatem, & putrefacit, & corrumpit, spatio verò tùm adipem inuadit, tùm carnem, iam verò, & adeps, & caro, atq; humores, mixti corporis naturam subeunt, atquè conditionem, ex qua licebit nobis inferre, quòd quæcumquè dicta sunt ab vno Aristotele, in gratiam corruptionis (generationi aduersę) mixtorum corporum, hęc eadem dicenda se præbent, de humorum in febribus, putredine; cuius cum constet forma, quę est corruptio proprij caloris, vel mutatio ad corruptelam, manifestum cum sit subiectum, quod est corpus quodcumquè humidum, non lateat efficiens, quod calor extat extraneus, finisq; cum Aristotele, sit fimus, ac terra, quem Galenus subticuit, quia ob nimiam putrescentium humorum humiditatem, numquàm in fimum, ac terram conuertuntur humores: omnis hinc intèr medicos, atquè philosophos auferatur discordia, locata in ea difficultate, in qua reuocatur in dubium, an eadem sit putredo humorum, febrium putridarum, ac aliorum mixtorum: quandoquidèm cum id solùm versetur discriminis, circa maiorem, vel minorem corruptionem humorum, atquè mixtorum quorumcumquè corporum, haud ex hoc potest inferri, aliam esse putredinem humorum, & aliam mixtorum aliorum quorūcūq; corporum; quocircà cum magis, & minùs differre nō faciant specie, minime etiam specie different inter sese putredo humorum, definita ab ipso Galeno, & putredo mixtorum definita ab Arist. licèt alio nomine (vt dictum) definita sit, ab vno, ac altero medicinę, ac philosophię principe: Quā veritatē adinuenient nostra hac tēpestate Ill. Iacobus Zabarella, in suo Naturalium

Putredo definita à Gal. quo nomine.

F

Quicquid dixit Arist. de putred. mixtorum idem Gal. de putred. humorum

G

Putredo humorum & mixtorum cadē.

H

quęstionum

quæstionum volumine, scriptis mandauit, definitam ab Aristote- A
le, Galenoq; putredinem, aliam perfectam, aliam imperfectam es-
se, siuè vnam secundùm totum, alteram secundùm partem, nec in-
uicèm differre specie; perfectamq; dixit putredinem esse illam,
qua mixtum perfectè dissoluitur in elementa componentia, ità vt
nō remaneat nisi terra, & fimus (qua putredine omnia putrescunt
mixta, quæ sunt à prędominio terrea, cum enim hęc parum habe-
ant humidi, non est difficile totum humidum euaporare, & sepa-
rari à sicco, ità vt solùm remaneat siccum terreum, velutì in ossib⁹
accidere solet) imperfectam verò illam, in qua mixtum nō dissol-
uitur in elementa componentia, sed secundùm partem componē- B
tium putrescit mixtum, nec finis est terra, vel fimus, licèt ad hunc
tendat cum fuerit facta perfecta, aut cum magìs perficietur: quam
imperfectam putredinem illis mixtis accidere determinauit, quæ
à prædominio fuerint humida, vt vinum, dicimus nos humores,
vel massam totam humoralem, ex cuius imperfecta putredine fe-
bres concitantur putridæ, humorales denominatę, salutares, & hæ
vt plurimùm; læthales verò cum à totius putredine, perfectaq;
captitatur eadem; quod putredinis genus (tali si cohonestanda est
perfecta putredo, nomine) in pestilentialibus, & maximè putridis
conspicitur febribus; de quibus loquentes nos medici, asserimus C
non rarò, modò maiorem, modò minorem in ipsis dari putredi-
nem, hanc quidèm in simplicitèr putridis, illam verò in pestilen-
tialibus, quas ab ingenti, excellentiq; putredine emanare conten-
dimus: Quamobrèm omnis de medio inter nos, vt tollatur con-
tentio, res hunc in modum decernenda venit. Tentantur humo-
res in febribus putredine perfecta, tentantur, & imperfecta: hac
ipsa tentantur, cum extraneus calor, incipit in eosdem agere, na-
tiuumq; eorundem calorem, extraneum, igneumq; reddit, & pro-
indè magìs agit in accidentia, quàm substantiam, vndè postmo- D
dùm fit, vt febres, quæ ex huiusmodi excitantur humorum putre-
dine, potius in fieri, quàm in facto esse (sic.n. Gal. definiuit putre-
dinem in febribus ipsis humoralibus) absq; symptomatum consi-
stant grauedine, nec medicum fatigēt, in huius aut illius sympto-
matis, cum maximè vrget, curatione: tentantur, & humores per-
fecta putredine, cum extraneus calor, non solùm agit in acciden-
tibus, sed in substantia, non secundùm totum (si febres adhùc salu-
tares futuræ sint) sed secundùm partem; secundùm totum verò,
hoc est, in quo tota forma corrumpitur substātialis (totum à no-
bis in exercitationibus philosophicis appellata) in læthiferis, atq;
pestilentialibus, quæ, & cum symptomatum ingrauescentia fati-
gant

Putredo perfecta, quę.

Putredo imperfecta quę.

Febres putridę salutares, quę.

Humorum putredo in pestilentialibus, quę.

Putredo duplex in humoribus & quæ.

Humores cum tententur perfecta putredine. Humores quandò omnimoda tentantur putredine.

E gant medicum, quæq; mirumimmodum patientem infestant. Putredinis hoc in febribus, discrimen agnoscens Gal. 1. de different. feb. 6. *Quotcumq;* (admonuit) *in abscessibus putredinis, sunt differentiæ, totidem, & in febribus, quæ ex putredine accenduntur, sunt in urinis eorum, quæ apparent, formæ:* iam verò, cum multiplex sit putredinis in abscessibus differentia, vt ex pure colligitur, quod quandoq; laudabile est, & opus naturalis caloris existit; quandoq; ità malignum, ac fœtidum, vt abradendi vim habeat; sequitur, & in febribus, non vnam, eãdemq; semper esse putredinis, formam. *At talis* (dicit Galenus, loquens de imperfecta putredine citato nunc loco) *quidèm*

Vrinarum varietas in febribus.

Putredo imperfecta ex Gal.

F *putredo, non simplicitèr quidèm putredo existit, sed aliquid in se continet coctionis, nàm adhùc ui coquendi uasorum, remanente, qui interim putrefit humor, ad talem peruenit alterationem:* loquens verò, de perfecta; *Sed, & aliud* (scribit) *est putredinis genus, cum ea uis, cui coquendi officium est demandatum, adeò imbecillis facta est, ut nullam amplius facere possit, in putrescente superfluitate, ad optimum, trasmutationem; quod quidèm usu cõtingit nonnumquàm, cum eadem uis ad ultimum imbecillitatis peruenit. etiã si id, quod putrescit, mediocritèr sit uitiatum: Huiusq; superfluitatis putredo, neq; consistentiam, neq; colorem, aut odorem habet unum, sed sempèr secundùm substantiam putrescentem permutatur, ac multis modis euariat illud,*

Putredo perfecta ex Gal.

G *quod putrescit:* ex qua Galeni verborum serie, cum colligatur, quicquid in animo nobis est, de ipsa, humorum in putridis febrib⁹, putredine; dicamus cum Gordonio, qui doctisimè controuersiam omnem, inter medicos abstulit; quòd duplex est putredo, quędam per viã ebullitionis, & talis nõ inducit fœtorẽ, estq; talis in febribus; & alia est, quæ est substantiæ corruptio, & talis inducit fœtorem: & ideo, quandò in febribus continuis apparet fœtor, signum mortis est; quoniàm non solùm significatur ebullitio, sed substantiæ humidę corruptio. Est autèm humoralis putrida febris, ex-

Putredo duplex ex Gordonio.

H traneus, & ipsa calor, vel calida cordis, ac totius intemperies, quæ dependet, ex imperfecta humorum fluidorum putredine, primò, & per se, ad instàr aliorum morborum vitales, ac naturales offendens operationes: in qua definitione, cum omnes ferè innotescant particulę; dicamus pro dictorum omnium confirmatione, dixisse nos, febrem putridam humoralem, dependêre, ab imperfecta putredine, quoniàm simplicitèr putridæ febres, in hoc à pestilentialibus differunt; quòd in his, excellens, atq, ad naturam perfectæ putredinis accedens, consistit putredo; quę cum neq; in humoralibus, ex humorum incẽdio obseruetur; hinc factum est, vt ab imperfecta putredine, putridas simplicitèr humorales febres produci, conscripserimus: addidimus vero, putredinem hanc imperfectam, in

Febris putrida quid sit.

Putredo imperfecta cur in putridis simpliciter.

Feb. putridarum humoralium subiectum.

fluidis, sitam esse humoribus, putridarum vt innotesceret, humoralium subiectum: & ad differentiam humidi natiui, ac congelati carnis. s. & adipis: modus putredinis cum innotescat, sitq; ex dissolutione, vel saltèm alteratione, partium componentium elementalium, facta, à dominio passiuarum qualitatum, supra actiuas, proptèr ambientis calorem, vel calorem ipsum extraneum, corporis penetrantē meatus, sensibilitèr, vel insensibilitèr, quocumq; accedat modo, diligentissimè ab Auicenna proposito lib. 4. fen 1. trac. 2. cap. 1. à Gal. effurato 8. de compositione medicament. secundum loca; lib. de inæquali intemperie cap. 2. 9. Meth. 9. ac 3. de tuēda sanitate cap. 10. quib' in locis τὴν ἐμφράξιν, & στέγνωσιν, p̄cipuam humoralis putredinis agnouit, causam: quot febrium putridarum, imperfecta isthac putredine, sint species videndum.

Humores quomodo putrescant.

EX eo quia, sanguis dùm putrescit, uertitur in naturam bilis, aut melancholiæ, decernitur, tres dumtaxàt febrium humoralium, primas esse differentias, in quibus ratio diuersitatis, in continuitate, intermissione, simplicitate, duplicitateq;, ac alio quocumq; discrimine, indagatur. Cap. VI.

RIMAS, humoralium putridarum febrium, species, volentes inquirere; an sanguis, inter humores, eâdem, qua reliqui omnes corripiuntur, putredine, corripiatur, & ipse, animaduersione dignum occurrit in primis; si etenim vna eademq; humorum omnium extat, putredo; nulli dubium, tot, putridarum febrium, futuras species, quot humorum: sanguinem igitur, putredini esse subiectum lege definitum extat antiqua; nàm necessum est, vt omnia orta occidant, communisq; rerum omnium occasus, putredo censetur; & propterea, modum assignans Gal. quo sanguis putrescit; ab aliena caliditate, putredinem sanguini aduenire commonefecit; vt in solis deustionibus, in pestilenti, & suffocato aëris statu, & in febribus vniuersis, quacumq; ex causa productis, necnon inflammationibus, cum sanguis videlicet ipse, ob prohibitam traspirationem, non potest difflari; ex cuius tamèn putredine, febres simpliciores, quàm ex alijs humoribus fiunt, accessionum proportionem, tertiano præcipuè circuitu assumentes, hæc 2. illo de diff. feb. cap. 9. Gal. à quo, cum habeamus, sanguinem putrescere, id solum discriminis, ex eodem colligimus, quòd putrescens sanguis, febres cum hic producat simillimas tertianis; in sanguinis putredine, & ad sanguinis putredinem, bilis, à qua tertianę excitari solent, generatur; non autèm alia vlla ex sanguinis putredine, consequitur

Sanguis qua lege putrescat.

Libr. 2. de feb. cap. 9.

Febres ex sanguine putrescente, quę.

E sequitur febrium species; quæ putrescentem sanguinẽ, absq; quòd in bilem vertatur, possit arguere. Victor Trincauellius nostram confirmans sententiam. *Quamuis (ait) febris hæc, quæ inter putridas recensenda est, ex sanguine putrescente accendatur, nemo tamèn est, uel mediocritèr in Galeni decretis uersatus, qui nesciat illi, hoc ab omnibus in præsentia attribui, quòd sanguis dùm putrescit, non ampliùs sanguinis propriam naturam seruat, sed quod in eo tenue, & ichorosum est, uertitur in bilem; quod uerò est crassum, uertitur in melanchollicum succum, undè id genus febris, in eas refert, quæ ex putrescente bili gignuntur, cum iam in bilem sanguis transcat*, F ex qua grauissimi authoris sententia, cum clarissimè habeamus, sanguinem, cum ad putredinem accedit, conuerti in bilem, vel melanchollicum succum; genusq; excitare febris, quæ ex bile producitur; hęc autem tertiana sit: dicamus, nullam, ex putrescẽte sanguine, determinatam humoralium putridarum, oriri febrẽ; sed tertianam, aùt quartanam, iuxtà naturam humoris, in quam putrescens inclinat, sanguis; Atquè ipsissimam hanc veritatem videns Gal. 2. de differentijs feb. 8. *Neq; enim* (scripsit) *plurima est earum multitudo, cum omnes tres numero existant, & quæ ex amara bile, & quæ ex atra, & quæ ex pituita generatur, quarum singulæ duas habent differentias, G continuæ. s. atq; intermittentis; adeò ut omnium, quæ ex humorum putredine ortum habent, fiant sex numero differentiæ*. hucvsq; Gal. qui primam humoralium putridarum proponens differentiam, & in biliosas, & in pituitosas, & in melanchollicas, quodammodò diuisit, in continuasquè ac intermittentes, subdiuisit. Sed de re vili satis, omnes. n. norunt, & Gal. libr. de elem. ac de natura humana adnotauit, quòd sanguis prætèr naturam, cum fieri possit, aut simplici alteratione, & permixtione aliorum humorum; aut quandò in eo permutatio fit, ad aliam substantiam: ex simplici sanguinis alteratione, secundùm spirituosam præcipuè partem, de spiritualium H genere producitur dicta Synochus; ex permixtione, cum alijs humoribus, Synochus de genere humoralium, non putridarum oboritur; ex mutata verò substantia, nulla putridarum emanat, quarè tres tantum numero erunt febres à bile, pituita, & melancholia productæ. De intermissionis, atq; continuitatis causa, proponenda nulla. Sentimus igr̃ (quicquid alij dicunt) cum Galeno secundo de different. febrium primo, & secundo de crysibus 6. necnon capit. vltimo pręcitati libri, continuitatem febrium prouenire, ex diuersitate loci, in quo humores putrescunt, ab ipsis intermittentibus, ità vt, harum putredinis locus, sit extra venas, ad intrà, verò illarum: ratio verò, cur ex humorum putredine, exarsioneuè, aut incendio, in non putridis, ad intra

Sanguis dum putrescit transit in alium humorem.

Febris nulla ex sanguine ex sui natura.

Febrium humoralium primæ differentię.

Sanguis vt fiat pręter naturam.

Synochus spiritualis, & humoralis vndè.

Contra Laurentiũ Ioubertũ in paradox. dec 2 cap. 3.

Continuitatis ratio in febribus.

venas, febris excitetur continua, συνεχείς dictitata, à Græcis, indè A
dependet; quòd febris, calor cum sit extraneus, accensus in corde, delatusq; in totum corpus, per venas, & arterias, &c. ob continuitatem, quam venæ, arteriæq; habent cum corde, putredine, existente in vtrisq; continua producitur febris; continuis namq; à venis, & arterijs ad ipsum cor, eleuatis vaporibus; febrem oriri continuam necessum est: quòd si aliqua, in continuis animaduertatur remissio, auctioq;; has ex humorum aduentãte, vel discedẽte copia, pendêre dicendum: verùm de diuersitate, quæ in continuis appareat, infrà: Ortum ducunt intermittentes, ab humorum peccato, ad extrà venas, oppositam prorsùs ob causam; quià .s. haud continua ad cor, humorum, seu vaporum subministratur eleuatio, qua in extraneo illo calore, perpetuò pars deteneatur ac totum, cor inquam, ac corpus. *Febres, quæ ad infebricitationem deueniunt* (dicebat Gal. 2. de crysibus 6.) *& tertianæ, & quotidianæ, & quartanæ eandem hypostasim cum continuis habent, uno solo inter se differunt, quòd per uenas, uel per totum corpus, per carnes præcipuè deferuntur humores*: & 1. ad Glauconem 5. clarius adhùc loquens, & lienem in quartana, & hepar in tertiana, vtì, & ventriculum in quotidiana, affectum esse perscripsit; quibus omnibus partibus, si addere nos velimus, in intermittentibus maximè febribus, mesaraicas venas esse affectas, à veritate non recedet hic sermo. Meserei enim si obseruetur substantia, quæ mollis, spongiosa, ac debilis est; & proindè apta, ad suscipiendam putredinem, quæ à valentioribus trasmittitur; rationi consentaneum videtur, tùm ex ratione allata, tùm ex tensione, quæ ea apparet in parte, tùm ex indicatione, sumpta ex iuuantibus adhibitis; mesareum, esse partem illam, in qua humores putrêre solent, in intermittentibus. Est autem putrida intermittens febris Gal. authore, 1. ac 2. de different, feb cap. 1. febris illa quæ ad infebricitationem deuenit; & in qua, dicta iam à nobis φλόγωσις, D
vicissìm soluitur, & certis quibusdam interuallis recurrit: At cõtinua huic, opposita ex 2. de crysibus 6. est, quæ ad infebricitationem (ἀπυρεξίαν dictitant Græci) antequàm ex toto soluatur, non desinit, etsì declinatio aliqua sensibilis appareat. Cœterùm vlteriùs antequàm procedat hic stilus; animaduersione dignum occurrit, vt cum quælibet prima febrium differentia, tertiana, quotidiana, siuè quartana existat, intermittens, vel continua; exquisita esse possit, vel non exquisita (quæ nota dicitur) simplex, in vna propria differentia, aut composita cum altera, cum secunda, vel tertia, & duplex vel triplex: paucis discrimen hoc vniuersum, febribusq; vniuersis commune, aperire tentemus: & propterea à Galeno

Auctio atq; remissio in continuis.

Intermissionis ratio in febribus, quæ. B

Viscera præcipua quæ afficiuntur in feb. omnibus. C

Mesareum quomodo afficiatur in febribus.

Febris intermittens & continua quæ.

Tertia feb. humoral. subdiuisio.

E Galeno non recedentes, ex huius, 2. de differ. febrium cap. 8. decernimus, sententia; ab humorum putrescentium multitudine, putredinis qualitate, ac quantitate, modo motus, particula, in qua fit putredo, simplicitate, vel eorundem, cum alijs admixtione, varietatem omnem in putridis humoralibus febribus proficisci: A multitudine quidèm, quoniàm si bilis (vt de prima febrium differentia, quę à bile procedit, instituatur oratio) exigua sit, fit tertiana exactè exquisita, si copiosior simplicitèr dicta exquisita ἀκριβεῖς, & γνήσια à Gręcis: si copiosissima, tertiana extensa vocata, producitur; A putredinis qualitate, quià si putrescens bilis, sit nō

F admodùm calida, tertiana oboritur simplicitèr appellata exquisita, si calidior exquisita exactè, si calidissima causon: A quantitate, quę cum qualitate in præsenti confunditur, ex magna putredine, siuè exquisita, exquisita putrida emanat febris; ex non exquita, seu imperfecta, minùs exquisita producitur eadem: ex modo motus, quoniàm, si putrescens humor citiùs moueatur, citior fit paroxismus, atq; anticipat, si tardior, & paroxismus fit tardior, atq; postponit. Ex particula, in qua fit putredo, non exigua in febribus, generis cuiusq; apparet discrepantia; quoniam non solùm si vnica

G sit particula, in qua sita est putredo, simplex producitur febris, & si duplex, gignitur duplex; Verùm maximi, quod extat momenti, iuxtà locum putredinis, in febribus, obseruatur varietas, collocata potiùs in motu febrium, quàm altero, allatorum discrimine: & propterea si putredo fiat in toto, pestilens oritur maligna, Si verò in parte, quia partes corporis maiores, aut minores continent venas, propinquas adhùc, aut remotas, à corde: Putredo humorum, in maioribus, si accidat venis, cordiq; propinquis, febres oriuntur continuæ, absq; vlla paroxismorum exacerbatione, quas ardentes, ac deurentes appellat, citatis locis Gal. quòd si putredo, acci-

H dat in venis minoribus, atq; à corde remotis, febris producitur continua, iuxtà naturam peccantis humoris; verùm cum aliqua paroxismorum exacerbatione; quòd, si extra venas putredo fiat, intermittens efficitur, maiorem, aut minorem obtinens intermissionem; iuxtà maiorem, vel minorem, quam cordi habuerit, putrescens humor, vicinitatem. A simplicitate demùm, admixtioneq; putrescentis humoris, discrimen spectatur insigne, quoniàm, si putrescens humor sit simplex, exquisitam, vnius, vel alterius febrium generis producit, febrem: si verò cum altero admixtus, spuriam nuncupatam, ac notam, quid autèm vnaquæq; sit in sequenti patebit.

Tertiana exactè exquisita. Tertiana extensa. Tertiana simplicitèr exquisita. Exquisita exactè. Putredo exquisita, & non exquisita. Paroxismorum tarditatis ratio. Simplicitatis, & duplicitat. in febribus ratio. Pestilens maligna quando. Continua absq; exacerbatione. Continua cum exacerbatione. Intermittens febris. Exquisita vnius generis. Spuria, & nota.

TERTIANAE febris in genere allata definitione, cur bilis de tertio in tertium, pituita quotidie, melancholia de quarto in quartum, faciat accessiones, ac quid tertiana sit quæcumq; in specie, definitur. *Cap. VII.* A

ACTIS fundamentis, discriminis cuiusq; apparẽtis in febribus; doctrinæ inuitat nos ordo, vt essentiam earundem specificè magis in pręsenti attingamus, quamobrem, à tertiana, quæ τριταῖος nuncupatur à Gręcis, sumentes exordium Est tertiana febris, intemperies, & ipsa, calida per se, sicca, & per concomitantiam, & per humoris naturam, à qua ꝓcedit, à bile inquam, de tertio in tertium, affligens, primò ac per se lædẽs operationes &c. atq; hæc communis sit definitio, febrium omnium quę ad primam hanc, putridarum humoralium attinent, differentiam: tertianam inquam in genere: Dictum igitur est, febrem tertianam, intemperiem esse calidam, & siccam; tùm quia, & generis, & speciei cuiuscumq; febrium forma, in caliditate locata est; tùm quià, ex necessitate, febris hæc, cum à bile procedat; calidam, & siccam, ipsius bilis cõsequitur naturam; additum est, à bile tertianam procedere, & ad differentiam quotidianæ, quę à pituita dependet; atq; quartanę, quę à melancholia producitur, quæ autem sit bilis, quæ tertianas omnes producere apta est consulatur Gal. 6. epidem. com. 5. tex. 14. vbì, bilis data distinctione in naturalem, atq; excrementitiã, hac subdiuisa, quæ febres tertianæ producantur ex illa, patescit; constatq; clarè, mitissimas febres à bile naturali procreari, sæuissimas, à præternaturali. Addidimus, tertianam febrem, de tertio in tertium, magis affligere, ad maiorem, primarum differẽtiarum febrium, ad inuicem distinctionem. *Etenim, cum quis indicare uoluerit* (adnotauit Gal. 2. de differ. feb. 8.) *qualisnam sit febris ægrotantis, hoc diligẽtiùs efficiet, accessionis, atq; intermissionis spatium ostendendo, quã si nomen certum, ac præfinitum, quod idem commonstret, inuenire studuerit.* Ratio autem, huius, de tertio in tertium afflictionis est (vt, & pituitosi humoris, quotidiè, melanchollici verò de quarto in quartum) particularis, vnicuiq; horũ humorum, insita natura, ac multitudo; vndè bilis, quià in minori est, quàm pituita, copia; in maiori, quàm ipsa melancholia, accessiones tardiores facit, ac rariores pituita; crebrioresq; melancholia: quòd si naturã, singulorum, ad putredinem concipiendã, spectare velimus; quoniam melancholia maximoperè putredini resistit, hinc fit, vt tardiores suas habeat, accessiones; quia pituita minimùm, propterea crebriores; qm̃ verò bilis mediam obtinet, inter pituitã, atq; melancholiã, naturam; ob

Febrium forma quæ.

Tertiana à bile ex Gal. 2. de diff. febr. vlt.

Vt febrium differentię cognoscãtur.

Bilis cur de tertio in tertium affligat.

Melancholia cur de quarto in quartum.

B C D

E ob id fit, cur hæc de tertio in tertium, pituita, quotidiè, melancholia de quarto in quartum, suas patienti afferat, afflictiones; ex quarum accessione, tertiana, quotidiana, atquè quartana febris, suum adepta fuit agnomen. Sed ad differentiam iam accedentes, quæ in tertianarum specie reperitur. Tertiana exquisita simplex intermittens, definienda est nobis. Insectantes igitur statutas in superiori capite, leges, statuimus, & in præsenti. Tertianam simplicem exquisitam intermittentem, intemperiem esse calidam, &c. de tertio in tertium affligentem, productam à bile putrescente, vel exardescente (si de humorali imputrida loqui velimus) in maiori

F copia, absq; alterius humoris admixtione, extra venas, in vno loco tantùm, primò ac per se operationes lædentem, duodecim horarum non excedentem spatium, septimum non transeuntem periodum. Cuius definitionis particulæ cum plurimæ, ex iam dictis innotescant, earum attingamus explanationẽ, quę ad earum omnium febrium conducunt explanandam naturam; quæ ad tertianarum genus facili, vel negocio reducuntur: dictum itaq; fuit, febrem tertianam, (τριταιοφυῆν, etiam à Gal. appellatam 1. de morbis vulgaribus com. 3. eo quòd tertianæ naturam referat) à

G bile peccante in maiori copia dependère, ad differentiam tertianę exquisitæ exactè, & ad differentiã, febris tertianæ extensæ; quãdoquidèm, hæc à maxima bilis copia producitur, illa verò à minima, quæ septèm horarum non excedit spatium; ità vt tertiana febris simplex exquisita, quò ad causam, à qua dependet, media sit inter tertianam extensam, & tertianam exquisitã exactè: additum fuit, exquisitam simplicem tertianam fieri, à bile pura, seu absquè alterius humoris admixtione, ad differentiam notarum, siuè spuriarum, quę ex miscela humorum adinuicèm traducunt originẽ; non subticuimus, exquisitam simplicem tertianã intermittẽ, ema-

H nâre, à bile putrescente, extra venas; ad differentiã cõtinuæ, quæ à bile peccante in venis, & ad intrà, suum reportat principium: diximus, bilem hãc putrescere in vno loco, ad discrimen duplicis, quæ à bile, in duplici peccante loco oborit̃: additumq; à nobis est, tertianã hanc simplicem exquisitã, duodecim horarum nõ excedere spatium, qm̃ vt Gal. cit. nuper placuit loco. Febris quæ intra duodecim horas cessat, exquisita appellat̃ tertiana: quæ verò accessionẽ habet plurimùm productã, paruũ autẽ interuallũ, ea iã tertiana appellat̃ pducta; quæ ad integritatẽ nõ venit, sed horrificas, primò die facit accessiones, altero simplicẽ vnã accessionẽ, semitertiana hæc dr̃, & adnotauimus eãdẽ, definitã febrẽ, septimũ nõ trãsire periodũ, ad diff. notarũ, q̃ ipsũ trãscẽdũt. Atq; hæc, quò ad intellectũ

Febrium differentiis nomẽ vndè impositum. Tertiana simplex intermittens quę.

Tertiana exquisita à bile sola.

Febris tertianæ exquisitæ spatium.

particularum, in definitione contentarum; ex quibus, cum colligatur essentia alterius cuiusq; speciei tertianarum, locatę sub prima febrium differentia, sub tertiana absolutè dicta reposita. Dicamus quòd tertiana exquisita continua intemperies est, &c. producta à bile pura, atq; sincera, peccante ad intrà venas, & has paruas, &c. ad differentiam Causonis, qui febris existens, de genere tertianarum continuarum notarum, vel exquisitarum, iuxtà simplicitatem, vel bilis cum altero humore, admixtionem, à bile dependet, putrescente in magnis venis, cui veritati innixus Gal. 3. de de regimine acutorum vlt. Causus inquit vel causon, hoc est ardens à latinis dicta febris, pura, & exquisita à flaua fit bile, putrescente in magnis vasis, non pura verò ex phlegmate salso, vel bile admixta cum pituita, & propterea καῦσος scripsit. 1. de morbis Hyppoc. magìs corripit biliosos, loquens de exquisito causo, corripit, & pituitosos, loquens de spurio; quam eandem repetens sententiam 4. acutorum, causum alterum ex bile sinceriori, alterum ex pituitosiori, conceptis verbis, descripsit; Cœterùm quòd causon de genere sit tertianarum continuarum, sicutì, & putrida Synochus, ex putrefacto sanguine, in naturam bilis conuerso, vel indè colligitur, quòd alternis diebus (ex iactis fundamentis discriminis, primarum febrium, differentiarum) exacerbationem habent manifestam; quę tamèn in biliosa ipsa synocho, multò obscurior est, & septem de se non pertransit dies, ad instàr exquisitæ tertianę; à qua in hoc differt, quòd causon, ex loco putrescentis bilis, absq; vllorum paroxismorum exacerbatione, procedit, tertiana verò continua, per subintrantiam paroxismorum exacerbatur: atq; hac occasione, de ardente febre, in genere tertianarum, contenta, sit pertractatum à nobis: differétię alię, tertianarum genus insectantes, cum patescant ex dictis, epilogo concludamus, quòd tertiana febris, vel cōtinua extiterit, vel intermittens; & vtraq; exquisita, vel nota, simplex, vel duplex, & hęc etiam exquisita vel nota. Si continua, vel cum exacerbatione paroxismorum, vel absq; si cum exacerbatione paroxismorum, febris tertiana simplex erit continua, exquisita vel nota (vt dictum est:) si absq; paroxismis, vel Causus erit, siuè ardens, vel synochus appellata, acmastica, paracmastica, & homotona: Si tertiana sit intermittens, hæc erit, vel exquisita exactè, vel simplicitèr exquisita, aut extensa; si ab exquisita fiat bile, absq; alterius permixtionis; vel nota, si cum admixtione alterius, simplex etiam vel duplex; & triplex, iuxtà duplicem, vel triplicem putredinis locum; quibuscum autèm vnaquæq; componatur, opportunum iam est, vt decernat oratio.

Tertiana continua, quæ. Causon febris, quæ.

Καῦσος .i. ardor, & ardens.

Καῦσος quibus accedat.

Καῦσος è genere tertianarũ.

Καύσου discrimen à tertiana exquisita.

Febrium tertianarũ omnium epilogus.

TERTIANARVM

E *TERTIANARVM compositarum humoralium putridarum febrium inuestigatur natura, & quid compositio, confusioq; sit, ex Gal. inquiritur. Cap. VIII.*

IMPLICES tertianas febres, nec plures, nec pauciores esse, allatis; biliosi humoris, à quo dependent, nec minus, nec multiplex, nobis declarauit peccatũ. Quod itaquè ad compositas attinet; ὁμώνυμον diluentes: Sciendum in primis aliud esse compositionem, complicationemuè, atquè complexionem, & aliud confusionem ipsarum febrium: complexionem appellat Gal. 2. de differ. febrium F 8. quandò febres, differentibus horis inuadunt: confusionem verò, quandò eodem tempore incipiunt; atq; exemplum apportans, complicatarum febrium, inquit cap. 7. citati libri. *Si pituita putrescens, ex qua, febrem illam quæ singulis diebus accessionem facit, accendi dicebamus, misceatur amaræ bilis humori, ex qua tertiana gignitur febris, duplex iam causa, & dispositio coniungeretur; Alter siquidẽ humor, affert quotidiè accessionem, alter uerò, tertio quoq; die; Itaq; alter quidèm dies, duas habet accessiones, altèr uerò unam tantummodò nisi accessionum tempora in easdem horas conueniant, si .n. conuenerint, fiet una febris confusa, quæ, neq; tertianæ, neq; quotidianæ, exquisitam formam præfert:* hæcq; ibi Gal. à G quo, cum explicatam habeamus essentiam, febris compositæ, atq; confusæ; videamus an febris tertiana duplex, à nobis appellata (eo quod duplex in die fiat accessio) de genere dici possit compositarum. Certè Gulielmus Rondoletius, pratèr explanationem hanc, à Gal. allatã, in gratiam cognitionis febrium compositarum, apportans, & ipse suam, lib. de curandis febribus, hæc nobis reliquit textata. *Cum compositæ febres simplicibus opponantur, compositæ erunt, quæ pratèr unius generis febrem sui generis, uel alterius unam, uel duas accessiones habent adiunctas, ut sunt duplices, uel triplices quartanæ, quotidia-* H *næ, uel semitertianæ omnes, uel febris cõmixta continuæ.* in quib⁹ verbis, compositionem, atq; complexionem, spectandam esse, non solùm in febribus diuersarum specierum, simùl vno, & eodem die infestantium, à diuersa tamèn depẽdentium peccantis humoris naturâ, sed eiusdem etiam speciei (ità vt tertiana, & duplex, & triplex, sic, & quotidiana, quartanauè hanc compositionem faciat) cum colligatur; dicamus breuioris doctrinæ gratiâ, Illas compositas complicatasq; esse febres, quę ex diuersis accidentibus sui generis, vel diuersi componuntur, quorum ratione, curandi etiam rationem medicus mutare tenetur: Eiusdem planè generis, & speciei compositio fit, dum causi duo, aut duæ tertianæ continuę &c. vel duæ tertianę intermittẽtes, vel quartanę tres, &c. simùl cõueniũt.

Cõplexio feb. quæ.

Confusio feb. quæ.

Febres cõpositę quę.

Medicus in feb cõpositione, vt curare debet.

diuersi

Compositio feb. diuersarum.

diuersi tùm generis, tùm speciei compositio fit, quandò tertiana A intermittens, quotidianæ continuæ coniungitur; vt in febre, semitertiana à latinis nuncupata: diuersi autèm generis, & eiusdem speciei compositio fit, si continua tertiana, tertianæ intermittenti copuletur, vel causus tertianę exquisitæ, &c. eiusdem verò generis, & speciei diuersę, quotiès intermittens quotidiana, tertianę intermittenti coniungitur; vel continua quartana, continuæ tertianæ, vel quotidianæ fuerit adnexa: atq; in his, & ex his complicatæ, siuè compositæ veræ scaturiunt febres; inter quas assumentes, quę ad nostrum faciunt institutum.

Compositio tertianæ, cum quotidiana.

Composita febris, contemplationi hoc in capite subijcienda, tertiana extat cum quotidiana; cuius B naturam volentes afferre, dicendum, ex tertiana, atq; quotidiana; hemitriteum compositam febrem, propriè insurgere, à putredineq; pendêre, duorum adinuicem commixtorum humorum: neuè à Galeno nostra recedat doctrina, scribit Galenus 2. de different. feb. 7. vbì, & nomen, & rem huiusce assignauit febris.

Febris hemitriteus.

Sicutì Semideus, dimidia quidèm parte Deus esse monstratur, cum uerò alteram hominis habeat, quæ in nomine omittitur; sic, & hemitriteus, dimidiam sui ipsius partem habet tertianam, alteram autem dimidiam, quotidianam continuam: atq; hæc de nomine significauit ibi, rem verò proponens in C sequenti capite inquit. *Quandò æqualis duarum febrium fit mixtura, quæ ex duobus humoribus æquipotentibus constat, qui cum admiscentur horrorem faciunt, cum neuter horum humorum bilis. s. & pituitæ alterum uincit, sed ambo æquipotens existunt, hoc tempore exquisitus est hemitriteus, talem formam repræsentans, qualem de eo Hyppocrates manifestauit cum primo epid. com. primo, tex. 23. in hanc deuenit sententiam. Erant uerò eorum plerisq; passiones huiusmodi, febres horridæ continuæ, acutæ omninò quidèm, non intermittentes; modus uerò erat hemitriteus, cum altera die leuiorem ferrent, altera uerò inualescerent, ac summoperè in acutiem augerentur.*

Hemitritei exquisiti causa.

Quamobrem accessio, ex vtrisq; commixta, quãdò humores fue- D rint æquipotentes exquisitam hemitriteum facit; dicimus exquisitam, quoniàm quandò alter humor euincit alterum; pituita scilicet bilem, vel è contra, non exquisita producitur. Cœterùm quià tertiana febris componitur cum quotidiana quatuor modis, Galeno authore cap. 7. lib. citati de different. febrium, vel scilicet quia

Tertianæ compositio cum quotidiana quadruplex

tertiana continua, cum quotidiana continua iungitur, vel quia tertiana intermittens, cum quotidiana inteemittente adnectitur; vel quià tertiana continua, cum quotidiana intermittente copulatur; vel quià tandèm tertiana intermittens, cum quotidiana cõtinua admiscetur exquisitus hemitriteus est, cum quotidiana continua tertianæ iungitur intermittenti. *Necesse est igitur* (dicens Galenus)

E lenus) *si horridus simùl, atquè continuus fit hemitriteus futurus ex duabus ipsum febribus generari, quarum altera sit intermittens, altera uerò continua; atq; idcircò tertiana quidèm scilicet intermittens, cum quotidiana continua confusa, facit hemitriteum, cum neq; utraq; continua, neq; utraq; intermittens queat febrem generare:* quarè verus hemitriteus, & exquisitus erit, cum vna eademq; prima die morbi, accesſio fit tertianæ, & quotidianæ, secunda verò quotidianę tantùm, tertia vtriusq; & sic vtraq; progreditur vsq; ad infebricitationem, cui veritati innixus Hyppo. 1. epid. sec. p. & 2. *Inuadebant* (inquit) *febres continuæ, quæ magis uno die affligebant*: nec ab Hypp. Gal. recedens. *Hemitriteus* (cōscripsit) *est non intermittens, una die grauior, alia leuior:* Hemitritei tres

Hemitriteus exquisitus qui.

Hemitriteus Hyp.

F sunt differentiæ parua, media, magna, longitudine, & breuitate, quælibet differens: verùm de compositione tertianæ cum quotidiana isthęc sint satis. Componitur tertiana, licèt rarò, cum quartana, primaq; die bis inuadit, duobus sequentibus diebus semèl, quarta bis: febris autem nomen, illud extiterit, quod ab humoris prædominio, in vna, vel altera compositione, acquisierit; Quòd si prætèr duplicationem, compositionemq; confusio obseruetur in febribus, harum species, earum sortiētur conditionem, quam prędominans humor consequitur; ità vt, si bilis prædominetur, bi-

Tertianę compositio cum quartana.

Compositarum febrium denominatio.

G liosarum, seu tertianarum, confusæ febres redolebunt naturam, hancq; spuriam semper, proptèr miscelam, seu alterius humoris, cum ipsa bile, confusionem; si pituita quotidianarum; si demùm melanchollicus humor, quartanarum; Sed ad quotidianas nunc accedamus.

QVOTIDIANARVM putridarum humoralium febrium in genere, & in specie demonstrata essentia, undè uarietas in speciebus animaduertatur; quid syncopalis febris sit humorosa, quidq; minuta, unà cum quotidianarum cum alijs compositione, decernitur.

Cap. IX.

H HVMORALIVM putridarum febrium prosequentes explanandam naturam; quotidiana, post tertianā tractanda se nobis proponit; & propterea siuè καθημερινὸς aut ἀμφημερινὸς nuncupetur à Græcis, quotidiana verò (cum quotidiè accedat) à latinis, intemperies, & ipsa calida est per essentiā, sicca per solam concomitātiā, primùm cordis, deindè totius corporis, dependens ab incendio, vstioneuè, atq; putredine, pituitosi humoris, quotidiè suas faciētis accessiones, discrimenq; constituentis in ea, iuxtà ipsius multitudinem, qualitatem, modum, motus, locumquè putredinis. Dictum igitur fuit, quotidianam febrem, calidam per essentiam, & siccam per concomitantiam, esse intemperiem; allatam desupèr ob

Definit. explanatio

ob rationem; additum fuit, dependêre ab incēdio, & vstione, necnon putredine, pituitosi humoris: quoniàm iam suppositum est à nobis, humores quoscumq; à sua dimotos natura febrem posse ꝓducere; quamquàm verò, exustioni concipiendæ inepta ob sui naturam appareat pituita; (ex primo ad Glauconem) hæc tamèn, ad bilis miscelam, flagrat, & ardet: atq; hoc est, quod dicere volebat Hypp. 1. de morbis, dum scripsit, quòd, *Cum bilis, & pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab his calefit, & uocatur hoc febris.* ad quam eandem veritatem respiciens inter recētiores Laurentius Joubertus 2. suę medicinæ practicę libro, cap. 16. de simplicibus febribus loquens in genere. *Neq; nos* (scripsit) *simplicem, & exquisitam febrem definimus, ex unius, simplicisq; humoris ustione natam; sed, quæ ex unius, aut alterius humoris dominio, & excellentia, in quadam, ad alios proportione suscitatur; quarè unica, & simplex febris est, quæ à prædominante, post bilem, humore unico, hanc, uel illam speciem inducit.* Nunc ad rem, dictum à nobis fuit, quotidianam febrem, à pituita pendêre, tùm quià Galeni hęc expressa manet sententia 2. de differen. feb. 2. tùm quià, omnis medicorum decreuit schola, à pituita quotidianam proficisci: additum etiam fuit, pituitam hanc, quotidiè suas facere accesiones, ad differentiam bilis; quæ de tertio in tertium, suos producens paroxismos, tertianam constituit; pituita .n. humida cum sit, & tenax, ob lentoremq; non euacuetur, in omnibus suis partib⁹, faciliùs putrescit, quotidianasq; facit accesiones; has quidèm continuas, vel intermittentes, iuxtà locum, in quo putredinem concipit pituitosus humor. In reliquis causa differentiæ cuiusq;, quæ in quotidiana spectatur, continua .s. vel intermittente, exquisita vel nota, circa simplicitatem, adhùc, vel duplicitatem, compositionem, paroxismorum longitudinem, vel breuitatem, nulla alia est, quàm pituitosi humoris qualitas, multitudo, ac modus modus: vtq; à qualitate sumamus exordium; secata pituita, in naturalem, & excrementitiam ex naturali pituita (quarto corpore, inter ea quatuor, quæ generantur in hepate, Galeno authore, quarto de Vsu partium, cap. 3. vltimam non attingente perfectionem, apto tamèn consequi, vt ipse sanguis) febris producitur quotidiana, continua, vel intermittens, iuxtà locum putredinis; simplex vel exquisita, iuxtà simplicitatem, vel eiusdem, cum alijs humoribus admixtionem; ex præternaturali verò, siuè excrementitia (sub qua vitrea, dulcis, acida, salsaquè asseruatur) quotidiana, re vera producitur, continua, vel intermittens, simplex, vel duplex. Sed, & sempèr nota, & alijs infestans, cum symptomatibus: ex salsa namquè, pituita in venis putrescente magnis

Marginal notes: Pituita inepta ad accensionē. — Iouberti doctr. — Quotidianę causa pituita. — Pituita cur quotidianas faciat accesiones. — Causa different. in quotidianis. — Quotidiana ex pituita naturali. — Pituitę excrementitiæ species.

Margin letters: A (line 1), B (line 11), C (line 20), D (line 30)

E magnis, cordiq́; propinquis, febris ardens excitatur nota; quòd ſi in minoribus, à cordeq́; remotis, quotidiana ſimplicitèr nuncupata ſpuria, ex acida verò, & dulci; quotidiana ſimplicitèr non exquiſita dicta; Ex vitrea, epiala nuncupata, atq́; liparia; hoc tamèn diſcrimine, quòd producitur liparia, ſi vitrea pituita, in partibus putreſcat diuerſis; ità vt, ex eius putredine, vel præſenti, vel futura, partes aliquæ incaleſcant, frigeſcant aliquæ; vt interiora vrantur, exteriora frigeſcant; quemadmodùm Gal. admonuit libr. de inęquali intemperie cap. 8 atq́; 2. de different. feb. 6. Excitatur autèm epiala, cum vitrea paritèr pituita, in paruis putreſcit partib⁹; F non putrida verò mouetur in alijs; ità vt, ſenſus minùs diſcernere poſſit, vbi ſit calor, & vbi frigus: ex qualitate igitur, ſeu ſpecie pituitoſi humoris, tota obſeruata eſt, in quotidianis varietas, iuxtà cuius multitudinem, & breui etiam tempore colligitur, & frequētiores, collecta, longioreſq́; efficit paroxiſmos: quoniam verò pituita, quę bilem inficit, eſſe poteſt craſſa, vel tenuis, craſſa ea eſt, quę quotidianam intermittentem exquiſitam, extrà venas putreſcens, Gal. auth. 2. de different. feb. 2. producit: Quòd ſi pituita in ore, & copioſa ſit, atq́; putreſcat; febris illa, de pituitoſarum geG nere emanat, quæ ſyncopalis dicitur humoroſa; de qua loquens Gal. 12. Meth. cap. 3. vbi maxima ſuccorum crudorum copia ventriculi os infeſtat, ità vt ſyncopis ſæpiſimè proſequat̃, febrem illã ſyncopalẽ humoroſam excitari prædixit: eleuatis namq́; à crudo, pituitoſoq́; illo humore, vaporibus ad cor, ſyncopis procreat̃, vndè ſyncopalis febris adepta eſt nomen. Verùm in ſyncopalem febrem, poſtquàm incidit oratio, haud ignorandum, ex Auicennæ, Galeniq́; placitis, alteram dari febrem ſyncopalem, ſed minutam appellatam, à bilioſis potiùs humoribus excitatam (vt Gal. eſt author 12. Meth. cap. 6.) quàm pituitoſis, quemadmodùm ex perH ſcripta victus ratione, alijſq́; medicamentorum generibus, ab eodem perſcriptis, licet colligere; attenuatis etenim humoribus, facilè exalant ſpiritus, ac diſſipantur, vndè ſyncopis conſtituitur, atq́; hoc forſàn eſt, quod dicere Auic. volebat, dum à ventoſa materia ſyncopalem minutam pendêre aſſeuerauit: in hoc ab humoroſa diſcrepantem, quòd hęc, à craſſa copioſaq́; fluit pituita, à bilioſis verò, tenuibuſq́; humoribus, vaporibuſq́; diſſipatis, illa. Febris hæc vtraq́; ſyncopalis, tàm humoroſa, quàm minuta, exquiſita eſſe poteſt exactè, vel ſimplicitèr exquiſita; primi generis eſt, cum humoroſa à pituita dependet craſſa; ſecundi, quandò, à crudorum ſuccorum (qui impropriè pituita dicuntur) tenuitate emanat: quo eodem modo, etiam minuta ſyncopalis progreditur,

Febris ardens nota ex pituita ſalſa.

Quotidiana nõ exquiſita.

Liparia.

Epiala vndè fiat.

Quotidiana intermittẽs exquiſita.

Syncopalis humoroſa.

Syncopalis minuta.

Syncopalis humoroſa ex Auic.

Febris ſyncopalis diuiſio.

Bilis quemodo, causa syncopalis.

tur, exquisita.s.exactè à crassa si fiat bile; exquisita simplicitèr, cum à tenuiori procedit. Sed ad quotidianas reuertamur, porrò quotidiana quæcumq; febris componi facillimè potest, cum altera diuersi generis, non solùm tertiana, sed, & quartana; componiturq; non rarò, cum altera eiusdem generis, quotidiana, ex reduplicata paroxismorum accessione; velutì si duę quotidianæ intermittentes simùl iungantur; quòd si accidat, accessionem vnam, alteri addi, duplex censenda est febris, vtì, & triplex, si duæ accessiones addantur vni; quarè, cum intrà vigintiquatuor horas, duæ accessiones, cum frigore fiunt, composita dicatur quotidiana, quæ alioquin simplex existit, cum vigintiquatuor horarum spatio semèl infestat. deq; altera, inter primarias putridarum humoralium febrium, differentia, hęc erunt satis. A B

Quotidianæ compositio.

QVARTANAE febris, allata definitione, quòd differentiæ omnes, quæ in ea conspiciuntur, dependeant, ab uarijs humoris melanchollici speciebus, ostenditur: quartanæ febris, cum alijs significatur compositio, deq; quintana, septana, nonanaq; nonnulla afferuntur in medium. Cap. X.

Θεταρταῖος quarta.feb.

TERTIAM, in ordine putridarum humoralium febrium, explanandam aggredientes differentiā, quartana nuncupata à latinis, τεταρταῖος dicta à Græcis tractanda se offert. est verò intemperies, & ipsa, &c. primùm cordis, deindè totius corporis, ab humore procedens melanchollico, & exardescente, & putrescente intrà venas, vel extrà, de quarto in quartum, suas faciens accessiones, primò atq; per se lędens operationes. dictum est, quartanam febrem ab humore procedere melanchollico (alias pręcedentes, vt omittamus particulas) & ad differentiam tertianarum, quotidianarumuè, ab alijs pendentium humoribus, ac vt melanchollici humoris nomine, omnes ipsius complecterentur species: quæ, cum in prima sui diuisione, ad naturalem, excrementitiumq; reducantur; omnes, & ad μέλενα, & μελανχολικὸν χυμὸν pertinent: quandoquidèm melancholiæ nomen, propriùs morbum, quàm humorem significat: cum igitur, ex melanchollico humore, quartana gignatur, Gal.auth.2.de different.feb.5.quicquid discriminis apparebit in ea, totum id, dandum esse diuersitati eiusdem, dictitat ratio: & propterea melanchollicus naturalis humor, quartanam producet exquisitam, continuam, vel intermittētem, iuxtà locum putredinis; simplicem, vel duplicem, iuxtà diuersitatem eiusdem; nō dicimus ad intrà, vel extrà venas; cum continuitatis, ac intermissionis C D

Quartana à melāchollico humore.

Melancholiæ nomē quid sonet.

sionis

E fionis caracter indè emanet; sed in vno vel duplici loco, quemadmodùm explanatum habemus; Melanchollicus.n.humor naturalis,cũ terrena planè,sanguinis in hepate generati,sit portio, crassa admodùm cõsistentia,colore ex purpureo, nigrescẽte, sapore dulci,cum quadam leui aciditate,frigidaq; & sicca,tẽperamento,cõcrescens veluti sanguis;quartana, quæ ex ipso producitur,non admodùm grauis,& perniciosa est:cum tamen vnicuiq; cõstet,quartanam febrem, ex nonnaturali siuè excrementitio productam, in maiori,vel minori pernicie versari,& notam esse, iuxtà maiorem, aut minorem perniciem,quę in ipsius reperitur specieb⁹: ad quas, F cum reducatur atra nuncupata bilis μέλαιναχολῆ appellata à Gręcis,atq; μέλαινα simplicitèr dictus.s. humor ater;ex vtraq; seuiores, & satis perniciosiores,quàm ex naturali producuntur febres: Atra namq; bilis,quæ per adustionem,ex naturali fit,necnon,ex nõ naturali,impropriè dicta melancholia,ex sanguine item, bili, ac pituita,qualitatibus omnibus,existens ingrata, inutilis, ac toto genere pręter naturam, summè acerba, acidaq; perniciosam quàm maximè producit quartanam; & vbi sola impermixta, corporis partibus adhæret, ex edendo exulcerat; quam forsàn ob causam, dysenteriam, ex huiusmodi atra bile productam, lætalem esse adG notauit in aphoris.Hypp. quamuis,non leue etiàm obseruetur discrimen,in quartanis febribus,ab atra bile productis,iuxtà diuersitatem materiei, à qua atramet ipsa bilis est generata; quandoquidèm experientia compertum est, atram bilem genitam, ex naturali melãchollico humore,per adustionem perniciosam,ac grauem ꝓcreare febrem,atram bilem ex flaua productam, perniciosiorem,genitã verò ex illa bilis specie,quæ eruginosa vocatur,perniciosissimã:differt verò,ab atra hac bile humor ater, melãcholia impropriè dicta; quià licet vtraq; non naturalis dicatur (non .n. H alendis corporis partibus videtur accommodata) attamèn non, vt atra inutilis permanet,cum,si ad ventriculum demittatur, appetẽtiam producat;maniam si ad cœrebrum illa, & læthales, si aliò cõfluat,proferat affectiones: quamobrèm optimo iure,factum videtur à nobis, vt ex melanchollico naturali humore, scripserimus quartanã produci exquisitam,ex præternaturali notam;de qua tñ, licet à plerisq; dubitatum sit,an possit, ex omni non naturali melãchollico humore ꝓduci, statuimus cum integra, in præsenti nos medicorũ schola,à quocumq; nõnaturali melanchollico humore, spuriã ꝓcreari quartanã;dummodò humores, ex quib⁹ nõnaturalis humor ꝓducit, in cinerem fuerint cõuersi; ità vt priorem, vndè genitus est, naturã minùs retineat; siuè ex sanguine, bile, vel pituita melanchollicus,

Cõtinuitas, & intermissio in febribus vndè.

Quartana ex melancol. humore naturali

Quartana ex atra bile, quę,

Quartanarum discrimen ab atra bile, vndè.

Appetẽtia vndè.

Quartana exquisita, & nota vndè.

Atra bilis à quibus fiat humoribus.

melanchollicus, non naturalis procreetur, humor: ex quibus ipsis humoribus, atra per adustionem, facta est bilis: in cuius adustione, cum atra nunc dicta bilis, ad finem peruenire posit adustionis, nempè ad cinerem, vel non posit, sed adusta incensaq; ad instar carbonis igniti remaneat: Quartana quæcumq; spuria, ab atra bile, adustionis finem adepta, dependet, ab ea verò, quæ accensa adhùc restat, nec finem adepta est adustionis, vlcera, caner, aliaq; seuissima symptomata producuntur. Sed ad alias accedamus definitionis particulas: Adnotauimus, melanchollicum hunc succum, de quarto in quartum, suas facere accessiones; & desuper narratas ob causas, & proptèr ineptam ipsius naturam, ad febrile suscipiendum incendium: quam etiam ob causam, & quartanæ febres rariores sunt, alijs duobus generibus, tertiaria .s. atq; quotidiana, & raro exquisitæ videntur; quę tamèn si dentur (Gal. authore 2. de crysibus cap. 12.) & ætas, & anni tempus, regio, constitutio, natura, vitæ, conditio, & ea, quæ antecesit, victus, ratio, accidentiumq; pręsentia, ad naturalis humoris, à quo procedunt, generationem, concurrere debent: hincuè est, cur exquisita quartana (quandò ea omnia, ad præcitati humoris concurrunt, generationem) ex se ipsa, nulla alia præcedente febre, oboriatur; oppositum cum obseruetur in spuria, quæ post aliarum febrium cursum aduentat: ad quam veritatem, respiciens Hyppoc. 3. prognostic. aphor. 30. *Interpollata* (inquit) *febris, eademq; errabunda, in quartanam mutabitur, præcipuè si proxima est autumno*. Cœterùm, etsì rarum est, exquisitarum quartanarum genus, ob vnius, vel alterius, prædictorum defectum; attamē rarius adhùc est continuarum, quàm intermittentium; ratio autèm est, quoniam vtì Gal. animaduertit, 2. de different. feb. 8. melanchollicus humor, naturalis præsertìm, in aliorum comparatione sempèr paucisimus est, & adeò paucus, vt vix sufficere posit ad continuam excitandam febrem, quid? neq; spuria etiam continua, admodùm frequēs est, quoniam dependēs hæc, ab atra bile, ob sui prauitatem, eius, natura nō permittit generationem, vel tantam, ad continuam procreandam accumulationem: ex quo fit, vt quartanę etiam compositę, tùm eiusdem, tùm alterius inter se generis minimè, vel paululùm infestent: componuntur attamèn quartanæ hunc in modum, eiusdem generis intermittēs quartana, cum altera, & bis, & ter componitur, generis eiusdem; vnde duplex, & triplex insurgit quartana, facilioris existens cognitionis, tertiana duplici, aut triplici; quoniam plus temporis intercedit, ex cōpositione trium quartanarum intermittentium, quam tertianarum eiusdem generis, intermittētium;

Margin notes:
- A (beside line 1), B, C, D section letters in right margin.
- Atra bilis quorū morborum causa.
- Quartanæ exquisitę raro.
- Quartana exquisita quando fiat.
- Quartana & erratica.
- Quartana continua, rara.
- Melanchollicus humor paucus respectu aliorum.
- Quartanarum compositio.

E tium; quibuſcum componitur, & quartana, quotieſcumq;, & ex bile, & ex melãcholia febris, iuxtà caracter tertianarium, ac quartanarium procreatur: quin etiam, & cum quotidiana componitur, quandò .ſ. à pituita producta febris, à melancholia etiam ſubminiſtratur, eo modo, quo de compoſitione tertianarum ſpectatum eſt deſupèr; obſeruata dumtaxat, temporis vel dierum, de tertio in tertio, de quarto in quarto, atq; quotidiè, accesſione. Sed ad quartanarum attinent genus, ex Auicenna, Hyppocrateq; 1. epid. ſect. 3. & Raſi, quintana, ſeptena, & nonana vocata, ab eodẽ melanchollico humore traducens originem; hic enim quotieſ- F cumq; crasſior, & frigidior reddit, quàm eius naturali, præcitatę conueniat formæ; tunc quintana, vel ſeptena, aut nonana producitur; iuxtà maiorem, aut minorem, in qualitatibus, tùm primis, tùm ſecundis, à naturali forma, ipſius melanchollici humoris, receſſum: ex quo quintana profertur, quià de quinto in quintum fit febris accesſio; ſeptena de ſeptimo in ſeptimum; atq; nonana de nono in nonum. Sed ad hecticas iam conuertatur oratio.

Melãchollicus humor, vt cauſa quintanę, ſeptenæ, & nonanę.

G *HECTICARVM, inter tria prima febrium genera, apportata eſſentia, in forma ſubiecto, atq; efficiente, locata; & undè Hecticarum profluant gradus, quid inter Maraſmum, & hecticam uerſetur, diſcriminis; quotuplex Maraſmi ſit differentia, ac quibuſcum febribus, hectica componatur, unico ferè pateſcit intuitu. Cap. XI.*

SPIRITVALIVM, humoraliumq; febrium, tàm ex ſimplici alteratione, quàm in ſubſtantia, facta mutatione, concitatarum, abſoluto diſcurſu; hecticarum, inſtituti ordinis, expoſcit ratio, vt aggrediamur eundem; A Gal. igitur non recedentes, 1. illo de different. feb. 7. repetamus quod hectica febris, intemperies calida, & ſicca H eſt, primùm cordis, deindè totius corporis, iuxtà ſolidas vtriuſq; partes, ab immodico, earundem dependens, feruore; ſubſtãtialem quamcumq; depaſcente, humiditatem, primò atq; per ſe operationes, offendens: Dictum itaq; eſt, hecticam febrem intemperiem eſſe, cum febris, quęcumq;, intemperies ſit hucuſq; ſtatuta; & quamquàm calida (vti ex dictis deprehenditur) hæc tamèn, & calida, & ſicca eſt, non ſiccitate illa, quæ caliditatem in alijs febrium generibus inſequitur, ſed morboſa; proindeq; primò, atq; per ſe actiones lędente: ad quam veritatem reſpiciens oculatus Auerr. hic 3. ſui colliget lib. cap. 2. in hectica conſcripſit febre, humiditatem conſumi ſubſtantialem; ad cuius conſumptionem, cum ſiccitas procedat, hinc factum eſt, vt hecticam dixerimus intemperi-

Febris hectica, quæ.

Morboſa ſiccitas in hectica.

em esse calidam, & siccam per se &c. Ab Auerroë, Trallianus libr. A
12 cap. 4. minùs recedens. *Cum immodicus feruor* (scripsit) *humiditati substantiali superuenerit quæ solidis partibus inest, non tamèn hæc dissipata fuerit, uerùm salua adhùc in eis perseueret, semperq; ferueat, & nullam declinationem habeat, tunc huius febris speciem, hecticam nominant:* immodicus ergo feruor; hecticæ febris est causa; subiectum, solidæ cordis, & corporis partes; forma verò, humiditatis cuiusq; substantialis dissipatio; ex qua, cum siccitas dependeat: optimo iure perscriptum est, hecticam febrem, intemperiem esse calidam, & siccam; per quam, adeò distinguitur humoralis, ab hectica; vt nì sicca, ad hecticæ constitutionem concurreret intemperies; hectica B
minimè foret: & quamquàm in omni hecticæ gradu, necessum nō sit, siccitatem tantoperè offendi: attamèn, nullus vnquam hecticæ dabitur gradus, nisi siccitas intercedat, alicuius ex quatuor secundarijs, vocatis humoribus, ad nutritionem absoluendam, idoneis, qui autem sint, paulò constabit inferiùs. Sàt nunc scire sit, ad hecticam constituendam febrem, siccæ intemperiei, prętèr calidam, necessarium esse aduentum. *Cum caliditas, in parte solida* (dicebat Gal. 1. de differen. feb. 8.) *impressa est, tunc est febris hectica:* quę si fit in in principio, ita vt corporis habitum omninò non occupauerit, schetica potiùs, ex eiusdem Gal. sententia 8. Meth. cap. 1. est nuncupanda, quàm hectica; cum hæc re vera fit, quando illum omninò C
occupauerit, & substantialis humiditas in dies magis absumetur: & propterea hecticæ febris, cum innotescat essentia: animaduersione in præsenti, hoc dignum occurrit; quòd licet, & spiritus, & humores accendantur in hectica (accensis .n. solidis, & spiritus, & humores, facillimè incendio attentantur) minimè suspicandum, triplex febrium genus, ex accensione isthac excitari (quamquàm sæpissimè cum humorali hectica componatur) quoniam accensio, quæ in spiritibus, atq; humoribus animaduertitur, non primariò D
in eisdem est collocata, sed in solidis; ex quorum primaria accensione, hectica producitur: Additum in definitione fuit, ab immodico feruore, substantialem, quamcumq; depasci humiditatem, & ad differentiam feruoris, humoralium, spirituosarumquè, haud natiuam quamcumquè depascentis humiditatem; & ad hecticæ omnes consignificandos gradus. Cum etenim, prætèr enarratos humores (humoralium febrium subiectum) alij denduntur, secundarij nuncupati, humiditates rectiùs appellatæ: ex vnius, aut alterius absumptione, diuersi hecticæ febris proficiscuntur gradus: qui porrò, vt innotescant, Auicennas consulendus, prima fen. p. doc. 4. cap. 1. quo in loco, quatuor numero proponens humiditates

Hecticæ causa subiectum. Forma.

Sicca intēperies necessaria ad hecticam.

Hectica, & schetica.

Dubietas diluitur.

Hecticę gradus vndè.

E miditates. *Vna* (inquit) *est, in foraminibus paruarum uenarum, contenta, membris simplicibus propinquarum imbibentium ea, uel, à quibus ipsa membra imbibunt. Secunda est humiditas, per omnia simplicia transiens membra, sicut ros, qui in nutritionem conuerti est aptus, cum corpus nutrimento caret; & ut membra humectet, cum aliqua causa fortis motus, aut alia exiccauerit. Tertia est humiditas, quæ in tempore proximo fuit coagulata, & est nutrimentum, quod in substantiam membrorum, ex parte complexionis, & similitudinis conuersum est, sed ex parte essentiæ completæ, non dùm conuersum fuit. Quarta est homiditas, quæ est intus in membris simplicibus, à principio natiuitatis, per quam partium earum continuitas exi-*

F *stit, cuius proprium est ex spermate.* Hucusq; Auic. quem, insectatus inter recentiores, Fernelius 4. suæ physiolog. cap. 5. primam humiditatem alimentariam nuncupauit, secundam rorem, cum ad roris instar inspergatur; tertiam gluten, cum membris agglutinetur, & quartam cambium, natiuamq; humiditatem. Hacq; secundarum humiditatum, stante distinctione; apertè asserimus, ex cõsumptione roris, hecticæ primum proficisci gradum; glutinis secundum, ac cambij, tertium: Elicnij in lucerna, cum oleo contenti, Auic. intellecto exemplo: At si natiua consumatur humiditas, siue ab incendio, siue huius diuturnitate hectica Marasmo-

G des constituitur. *Si substantialis* (aiebat Trallianus libr. 12. cap. 4.) *humiditas in nobis consumatur, huiusmodi febris, à marcore Græcis Marasmodes appellatur; sin autem in totum consumpta fuerit, aut torrefacta, tunc absolutè Marasmus constituitur, undè hectica quidem, non adeò difficilem curationem recipit, torrida autem, & marcida nullam.* Cœterùm Marasmum aliud esse, ab hectica, audiatur Galenus libr. de Marcore, vbi decreuit, Marasmum esse corruptionem, viuentis corporis ex siccitate: Est verò Marasmus duplex, calidus vnus, torridus dictus, frigidus alter. Est torridus consumptio omnium humiditatum,

H etiam radicalium, facta, à calore præternaturali: Est frigidus earundem, consumptio, sed, à frigido facta, naturali: nihilq; aliud est, quàm senectus, viuenti vnicuiq; communis, ob radicalis humidi, natiuiq; caloris defectum. De hecticæ compositione, cum alijs febribus, hoc scire expedit, hecticam componi, cum putrida, quotidiana, tertiana, atq; quartana, nec raro cum atrophia, cachexia, phtysi, atq; similibus; Ex quibus, cum in dies compositio obseruetur, nec raro origo; stylum traducamus ad alia.

Secundariæ humiditates ex Auic.

Secundariis humiditatum nomina.

Hectica Marasmodes.

Marasmus duplex, & quis.

Hecticæ compositio.

PESTILENTIS *febris, allata definitione, explicatione, diuisione, ac subdiuisione, causa apportata specierum subdiuisarum, quid unaquæq; sit, ex subiecti innotescit, uarietate.* *Cap. XII.*

Febris pestilens.

ABSOLVTA, febrium omnium, vt elucescat doctrina, de pestilenti superest, vt ordiamur discursum. Febris igitur pestilens λοιμώδης dicta à Græcis, intemperies, & ipsa est calida, cordis, atq; totius corporis, ab ingenti dependens putredine, tùm externa, tùm interna spirituum, humorum, ac solidorum, primò, atq; per se actiones offendens: cuius definitionis priores particulę, cum innotescant ex dictis: dicamus, pestilentem febrem, dixisse, ab ingenti tùm externa, tùm interna dependêre putredine, & ad differentiam simplicitèr putridarum, ac vt pestilens febris quęcumq;, & vera, ab aëris suscitata contagio, & non vera, ab interna humorum, excellenti, producta putredine cōplecteret̄. Aërem verò, atq; hunc putridum, verę pestilentis causam esse, apertè nos docuit Gal. 1. de different. feb. 4. hic. n. pestilentis cuiusq; proponens causas, duas potissimùm agnouit; vnam, qualitatem venenatam, & putrem, in aëre sparsam: quę quasi furibunda, passìm in vulgus inuolat; (quo nomine pestis ipsa accedit;) alterā, humorum, ex improba victus ratione collectorum, putrescentiam. Spargitur venenata qualitas in aëre, cum aliquid perfectæ, & exquisitæ putredinis, siuè fœtor, siuè mollities, sibi commiscetur, atq; communicatur; communicatur autèm, tùm à reliquis, tùm ab ipsis cœlestibus syderibus, quorum dispositio, veluti generica censenda est causa; sic particularis, fœtidus quicumq; vapor, eleuatus (ex Auic. placitis) à lacubus, paludibus, stagnis, sentinis, latinisq;, vel è terræ cauitatibus: quibus si addenda est, anni diuersa tempestas, ventorum proprietas, expiratusq; hominum, ac animantium infectus halitus; à veritate, haud recedet oratio. Aduentat putridorum humorum colluuies, & ex consimili victus ratione, & ex cacochimia, quę potentissima in primis existimatur, ad febrem excitandam pestilentem, non inquam veram, ex aëris productam labe; sed veræ non absimilem, ex humorum ingenti præcitata putredine. Cœterùm improba victus ratio, est, vel ex sui naturā, vtì experientia constat in febribus pestilentibus, anni nonagesimiprimi, vel ex certis syderum aspectibus immutatur, vt facilè putredinem cōcipiat; quemadmodùm eādem anni tempestate, in diuitibus fuit etiam obseruatum: Vbi enim pauperes, ob cacochimiam genitam, ex vsu esuq; olerum, inassuetorum seminum, leguminum, & carnium, minùs alendo corpori accomodatarum corripiebantur. Ab eisdem capiebantur, & diuites, sed ob cacochimiam genitam ab alimentis, frumentaceis inquam, prauis terrę halitibus coinquinatis: Additum in definitione est, ingentem isthanc putredinem, non solùm

Febris pestilentis causæ.

Aer quō inficiatur.

Humorum putredo quō producatur.

A B C D

humorum

E humorum esse, sed spirituum, ac solidorum; quia ex his nostri corporis cum sit constituta fabrica, non minùs spiritus, quàm solida, ingenti eàdem attentantur putredine; cui veritati innixus Gal. 3. de presag. ex pul. cap. de pul. frigidę temperaturæ; apertè textari visus est, & in spiritibus, & humoribus, & solidis ingentem putredinem posse consistere; ita vt febres producantur pestilentes, de genere spiritualium, humoralium, & hecticarum; *Torrò* (scripsit Laurentius Ioubertus lib. de peste cap. 6.) *cum febrium omnium sedes præcipua sic in cordis spiritibus, humoribus, aut solidiori substantia, eaq; omnia putredinis labem sustinere possint, tot pestilentium febrium, à subiecta*

Putredinis subiectum in pestilētibus febribus.

F *materia scaturient differentiæ spiritualium nempè, humoralium, ac hecticarum*. vtq; à spiritualibus exordiamur, adnotatione dignum occurrit in primis, quòd licet febrium omnium subiectum sit cor, iuxtà triplicem enarratam substanntiam spiritualem, humoralem, ac solidam: Attamèn, diuerso modo, subiectum statuitur in pestilentialibus, ac in simplicitèr putridis, vel humoralibus, necnon spiritualibus, & hecticis non pestilentibus: propterea quòd in non pestilētialibus (cuiuscumq; sint generis) nulla spirituum, humorum, vel solidorum cordis intercedit putredo, sed putridus dumtaxàt

Febr. pestilentis differentię vnde.

Doctrina notatu digna.

G calor, is ille ipse est, qui à putridis eleuatus vaporibus, cor ipsum occupat; at in pestilentialibus, tùm veris, tùm minus veris, putridus ille calor, situs est in ipsius cordis substantia, spirituali, humorali, ac solida. In spirituali primùm, eaq; pestilenti vera, ab aëris venenositate producta, quia spiritus primus est, qui alterationem ab aëre suscipit; venenosus etenim, à quacumq; causa constitutus, & factus aër (vel ab halitu etiam eorum, qui febre pestilenti non vera sunt corrupti) spiritus offendens primò (vt qui ab aëre semper contemperentur) à propria, hi dimoti temperie, per caliditatem præcipuè pestilētis aëris, incipiunt putrescere; *Calidiores pro-*

Spiritus primò alteratur ab aere.

H *pterea* (dicebat Gal. 1. de differ. febr. 4.) *aeris status, quales maximè circa canis ortum contingunt, per inspirationem quidèm manifestè cor calefaciunt, & cum supra modum incaluerit, febrem constituit:* etenim cum hic aër, quem necessariò cum spiritu attrahimus, sit omnibus communis, & nostræ vitę necessarius, contagione quadam in spiritus, ob quandam symboleitatem permeat, de genereq; spiritualium vera pestilens febris producitur; quòd si ijdem inficiantur spiritus, non ab externa causa, sed interna, cuiusmodi excellenti illa putredine, cordis occupante substantiam, quia tenuissimi sunt prompteque alterationem suscipiunt, pestilens nòn vera febris constituitur spiritualis, aut diaria, pestilentium omnium pessima; humoralis enim, ab ingenti humorum excitata putredine, haud tàm perni-

Pestilens vera vnde.

Febris pestilens non vera vnde.

Hum. pestilens minus periculosa spirituali.

ciosa est, quoniam facultatis expultricis subsidio, humores, veneni putredinisq; capaces, ad ignobiliorem semper aliquam, inter externas propelluntur, partem; in qua, carbunculo excitato, vel bubone, aliquid pollicetur nobis spei. Cœterùm humoralis pestilens febris, tàm vera, quàm non vera (quæ prætèr diuersitatem causæ putredinis, tàm excellentis in ipsis humoribus, à vera differt pestilenti, quia bubones non semper conspiciuntur in non vera, sicutì vera.) multiplex apparet in nobis, quemadmodum simplicitèr dicta, suo loco, putrida: quamobrem iuxtà humorum, qui tàm excellentèr putrent, naturam, varia pestilentium humoralium febrium constituuntur genera: si namq; bilis putredini subijciatur, quæ tamèn sola difficillimè putrescit, de genere tertianarum emanat febris; si pituita quotidianarum; si melanchollicus humor, (qui etiam solus ineptus est) quartanarum: Quòd si tota sanguinea massa, eidem subijciatur, excellenti putredini; cui apta idoneaq; est, ob calidam humidamq; naturam (quæue talia sunt facillimè putrescunt.) Synochus constituitur pestilens, atq; hæc homotona; cum omni insigni mutatione, à principio vsq; ad finem extet, orbata. hæcq; pestilens febris, frequentior inter humorales est; quoniam massa sanguinea ob suam propensionem, ad concipiendam putredinem, frequentiùs, tota simul ex praua victus ratione inficitur, quàm distinctus alius, ab eâdem humor: & hoc est, quod antiquum atq; vulgatum vult sibi adagium, μετὰ λιμὸν, λοιμὸς, hoc est, post famem pestis; quoniam cum famis tempore, sanguinis moles, ex vsu esuquè pessimorum alimentorum, labefactetur, ex necessitate synochus humoralis pestilens procreatur. At quia (inquit Galenus primo de different. febr. 4.) humores corporum ex victus prauitate erant putredini obnoxij, hinc febribus pestilentibus data est origo. Sed quòd, ex deprauatis humoribus, maximoperè infectis, ab praua victus ratione, pestilens non vera trahat exordium. iterum Galenus audiatur 3. de præsag. ex pul. 4. 3. epid. sec. 3. comm. 57. & 6. de locis affectis 5. vbi expressè consignificauit, quasdam esse pestilentes febres, sine peste, hoc est aëris contagio, putrilaginotam habentes caliditatem, vt 6. epid. sect. 1. fuit idem textatus. Differunt non veræ pestilentes, à veris, in exacerbatione, quæ quidem, in non veris consistit; (iuxta adnexionem, quam cum vno, vel altero genere, primarum differentiarum, fuerint sortitæ.) in veris abest. Semel etenim in corde, perfecta concepta putredine, continua producitur febris: cuius perfectæ putredinis argumentum, fœuissima censentur symptomata, papulę scilicet, post aures

Veræ pestilentis à non vera discrimen.

Humoralium pestilẽtium diff.

Pestilens Synochus homotona.

Pulchrum adagium.

Febris pestilens ex praua victus ratione.

Discrimen verę pestilentis à nõ vera.

Symptomata pestilentium.

E res, vel in inguinibus tumores, &c. Hectica datur pestilens, quotiescumquè pestilens febrilis calor, secundarias iam dictas inuadit humiditates, quas sanè, quia occupare non potest, nisi priùs, spiritus, humoresquè primarij inficiantur, hinc fit, vt spiritualem, humoralemquè pestilentem febrem, hecticam præcedere necesse sit. *Hecticam pestilentem uocamus* (inquit doctus Joubertus libr. de peste, cap. *6.*) *non in qua ipsius cordis substantia putret, aut computrescit; sed quæ fixum habet calorem putrem, in primis humoribus, nec iam fomite alieno indiget*: & quoniam ex primis humoribus generantur secundi, hinc fit, cur dixerimus in hectica pestilenti, secundarios etiam, à pestilenti calore occupari humores; quã-F quàm huiusmodi febris non possit perseuerare; atquè de primo morborum in intemperie genere, hæc satis esse putamus. — Hectica pestilens.

SECVNDI *Morborum generis, in mala compositione, ex Galeni doctrina, repetita definitione, eiusq; singulis speciebus allatis, quid unaquæquè sit demonstratur.* *Cap.* XIII.

G MORBORVM in intemperie, similarium humani corporis partium, absoluto discursu; Tripartiti morborum omnium generis, inuitat nos ordo; vt quid morbus, in mala compositione sit, perquirat oratio. Esto igitur, Galeno authore, libr. de constitut. artis cap. *6.* & 7. intelligendum esse, per morbum in mala compositione, officialem, instrumentalemquè vocatum à latinis, organicum à Grecis: eo quod organicæ instrumentales, officialesquè offendantur partes, earumquè actionum functiones. Est morbus hic, ex cap. 8. libr. artis medicinalis Constitutio (vtì diximus) præ-H ter naturam, ipsarum partium dissimilarium, in numero, magnitudine, conformatione, ac situ, malè, ac præter naturam, ex similaribus, vel alijs componentibus particulis, ordinatarum, compositarum, atquè constitutarum, dissimilarium partium, vt dissimilares sunt, lędentium primò, atquè per se actiones. Cuius morborum generis definitio, cum satis, superquè constet ex dictis: dicamus cum Galeno libr. de different. morb. cap. *6.* quod. *Aegritudines in dissimilaribus partibus fiunt, uel naturali formatione permuta, uel non seruato numero, partium opportuno, aut unicuiquè parti conuenienti magnitudine; uel quod, ut naturalis positus expetebat, minus ipsæ cohereant*: ex qua Galeni sententia, quatuor præfati morborum generis cum colligantur species; quid vnaquęq; ipsarum — Nomina in morborum compositione. — Morbi in mala compositione species.

sit, inquiramus. Galenus idem cap. 8. cit. libr. Morbi in numero A
proponens essentiam, inquit. *Cum componentium partium in dissimilarium constitutione, congruus non adest numerus, sed mancus, aut superfluus, tunc morbus insurgit in numero*, acuto quidèm, cum quid, in ea constitutione dissimilarium abundat, quod abundare non deberet (siue naturale id sit, siue preternaturam.) Imminuto verò, cum pari pacto, aliquid deest, quod minùs deesse deberet, obq; cuius defectum, instrumentalis pars, suo fungi, non potest, officio: quod idem est, ac si dixisset. Morbus in numero est constitutio pratèr naturam, ex defectu, vel redundantia partium componentium, ipsarum partium dissimilarium, primò, ac per se offendens B
operationes: quę definitio cum per se nota sit; dicamus dumtaxàt, quòd cum defectus, vel redundantia partium componentium, sit quid naturale, vel quid præternaturam: Naturale erit quicquid ęx vtili, conuenientiq; materia, tùm in vtero, vt sextus digitus, tùm extra, vt caro in vulneribus genitum est: prętèr naturam verò, quicquid ex inutili, inconuenientiq; materia extat productum. Qua in re, adnotatione dignum occurrit, quòd morbus in numero imminuto, semper fit ex defectu rei alicuius naturalis; in auctu verò, ex vtriusq; redundantia. Quod spectat ad morbum in magnitudine, in memoriam reuocandum, quòd velutì ad hu- C
mani corporis, obeundas actiones, certa discreta quantitas requiritur membrorum, sic ad easdem continua: quæ quotiescumq; excedens, aut deficiens fuerit, morbum producit in magnitudine acuta, vel imminuta, in toto, vel in parte. Totius dicitur morbus, cum corpus ad eam deuenit magnitudinem, ac molem, vt actiones primò, atquè per se lędantur, vt Nicomacho Smirneo 6. de different. morb. cap. 9. accidisse conscripsit Gal. & nos in quodam Raphaele Polidoro Ciui Fabrianensi diligentèr conspeximus: huius etenim corpus, ad eam deuenerat molem, vt non solùm minùs D
posset incedere, neq; sedem propter ventris obesitatem contingere, sed nec liberè expirare; quas omnes actiones in obesis corporibus offendi 14. Meth. Med. cap. 15. enarrauit Gal. At partis dicitur morbus in magnitudine, cum aliqua nostri corporis pars tantum susceptat augumentum, quod necessariò illius offendat operationes, vel liberè exerceri non possint, sicut in lingua à Gal. relata, quæ tantam adepta sit magnitudinem, vt loquelam impediat; vtq; Gabriel Fallopius Mutinensis, ex Scaligeri conscripsit sententia, suo de Lue gallica libro, cap. 3. lingua cuidam adeò grandis extiterat, vt mendacij suspitio silentium indicaret; sed, & manus in fœmina, altera duplo maior, obseruata est, propter elephantiasim:

Morbus in numero.

Morbus in numero vnde profluat.

Morbus ex numero imminuto.

Morbus in magnitudine.

Morbus in magnitudine partis.

E elephantiasim: & crura vidimus nos, multo mediocri ventre, maiora. Quòd, si eisdem partibus imminu io accidat, ac toti; commune vtrisq; nomen est ἀτροφία. De morbo in situ, id venit decernendum, Galenum hunc appellasse morbum compositionis. *Euariante* (dicentem libr. de differ nt. morborum cap. 10.) *ea, quæ secundum naturam compositura sunt ægritudines*, ita vt, dicendum cum Galeno sit, morbum in situ, euariationem esse dissimilarium mēbrorum, à naturali compositura, ac situ; ad quam veritatem, accedens, & Auic. *Morbus* (inquit) *in positu est, cum partes, situm, & compositionem suam non retinent*: sicutì exemplo proponit Galenus cum F articuli suis excidunt sedibus, aut loco tantum mouentur, aut cum omentum, vel intestina, ad inferiorem testiculorum tunicam, deuoluuntur: in quo eodem genere sunt, & linguę, & pudendorum nexus immodici, ad eandemq; (inquit Galenus) attinēt ægritudinis differentiam, si labia vlcerata, si palpebræ, vel sedes, vel digiti, vel si quę tales particulę præter naturam coaluerint; vtq; βραχιλογία singulas morbi in situ compræhendamus species, reducuntur ad eum, partes omnes, quæ è propria, ante ortum naturæ, vel postea ceciderint naturali sede; vel vt apertè nos docet Galenus 7. de officina medica cap. 25. species morbi in situ est, cum quacūq; G occasione, dissimilarem partem, ab alia dimoueri accidat, vel prętèr naturam coniungi, aut connecti, quando. s. partes, quæ coniunctæ esse deberent, disiunguntur, aut quæ disiunctę esse deberent, coniunguntur, dummodo tamen actionum lęsio, ex coniunctione, vel disiunctione sequatur. De specie morbi in conformatione ordine tertia, à nobis omissa, quia longioris erat tractationis, quid dicendum sit, patescet imposterum.

Morbus in situ ex Galeno.

Morborū in situ species.

Causę morborum in situ.

MORBI in conformatione allata essentia, eiusdemq; indagatis speciebus, ac differentijs; quomodò species morbi in cauitate, dicta, in uia, alias sub se contineat species, in H *excessu, & defectu multitudinis, & magnitudinis, demonstratur.* Cap. XIV.

ORBORVM in conformatione, indagaturi species; illud meminisse oportet; quòd cum medicus artifex sit sensitiuus, cui externarum, internarumquè, humani corporis partium forma, (quam Μορφὴν dictitant Græci) consideranda proponitur; iuxtà vitiorum species, quæ in ea visuntur, morborum in conformatione emanant species: & propterea, cum in figura, cauitate, asperitate, lenitatequè, & totius, & partis, vitium collocatum sit formæ; & in figura, & cauitate, & asperitate, & lenitate, morborum

Species morborū in conformatione vnde fluant.

in conformatione numero quatuor consistent, species. *Extrinseca* (dicebat Galenus) *totius uel partis forma* (lib. de different. morborum cap. 4.) *cum accidat primò corrumpi; si figura partis uitietur, uelutì cum nasus efficitur simus; secundò si cauitates opportunas amittat, ut in eadem simitate, nares occludente constat; & tertio si aspera, uel lenis, præter habitum naturalem reddatur, uelutì in capillorum profluuio, uel scabie:* manifestè apparet, in his morbi in conformatione collocatas esse species: quas si genericè definire velimus, dicendum ex allata Galeni doctrina, quod morbus ἐκ διαπλάσεως idest in conformatione (quę genus est omnium) constitutio est, præter naturam, formæ partium dissimilarium, dependens à figura, cauitate, asperitate, lenitateque totius, vel partis, naturalitèr minus sese habentibus, & ob id primò, & per se actiones offendentibus: Cœterùm quia generica definitio omnibus innotescit, definiti generis venemur nunc species; Morbus igitur in figura, esto quòd sit constitutio præternaturam, &c. (addamus ad differentiam aliarum specierum, morborum in conformatione) quæ oriritur in parte quacumq; tùm externa, tùm interna, ab ipsis præter naturam componentibus dispositis particulis; hæ siue maiores, vel minores sint, quàm natura exposcat: in numero deficiant, vel excedant opportuno: in alia quàm par sit collocentur sede; vel cum altera sint connexę: morbum in figura constituunt, partium quidem externarum; vt si accidat membrum aliquod esse obliquum, quod tamen rectum esse deberet, vel in aliam mutatum figuram, à qua actio primò, atquè per se impediatur, velutì si vitietur figura crurum, vel bracchiorum, vel etiam capitis, quod naturalem, ad instar paruę sphere vtrinquè depressæ, haud retineat figuram, sed φοξὸν sit, hoc est acutum, aut acuminatum, in quo etiam (iuxta illud Hyppocratis primo prognosticorum) oculi sint caui, nares acutę, aurésquè contractę: internarum verò, vt si eueniat ventriculum esse rotundum (vtì proposuit Galenus libro artis Medicinalis cap. 87.) cor cœrebrum, hepar, ac renes conuenientem suam non obtineant figuram, ex cuius defectu illarum partium actio impediatur: ac, vt de figura totius, aliquid etiam attingamus; morbo in figura afficitur totum, cum homini (cuius figura conueniens, recta est) obliqua, vel tortuosa, à natura, ex vitio componentium partium, extat tributa. Morbus in cauitate est, quicumq; vt dicebat Galenus libro de differentijs morborum cap. 7. incongruum respicit cohalitum, obstructionem, angustiam, compresionem, subsidentiam, atquè reserationem: vnica dicamus nos voce, inconuenientem in dissimilaribus, viam: in excessu,

Morbus conformationis quid sit.

Morbus in figura.

Morborũ in figura partium externarum.

Morbus in figura partium internarum.

Morbus in figura totius.

Morbus in cauitate.

E excessu, defectu, magnitudine, multitudineq; collocatam. Est verò cohalitus, vnio illa, quę fit inter extrema, meatuum, cauitatum, aut viarum, partium instrumentalium; siue ad propriè dictas conueniat vias, cuiusmodi, venę, arteriæ, nerui, exophagon, optici nerui, vteri ceruix, vrinæ meatus, ac reliquæ omnes in corpore cauitates, siue ad concœptacula; quorum nomine, ventriculi, ac capacitates omnes accedunt, ventriculi scilicet cœrebri, & capacitates, in quibus aliquid humoris, vel spiritus asseruatur: accidit verò huiusmodi morbi species, dum extrema dictarum partium coalescunt, quam ipsam ob causam, σύμφυσις à Græcis, F (ab coalescentia, traducto nomine) cohalitus, est vocitatus; nàm extrema vteri, extremaq; oris inuicem coalescunt. Obstructio quæ ἔμφραξις, est dicta ab eisdem, constipatio appellata, à latinis, euenit, & ipsa in cauitatibus, sed in ijs; quę propriè vię appellantur, & proindè venis, arterijs, neruis, vrinarioquè ductu, ac alijs, quę nō rarò occupantur, à viscida, lentaquè, ac crassa materia, vasorum, ac canalium spatia, occludente: id quod, in venarum mesaraicarum obstructione solet vsu venire, vrinarioquè ductu; obstructo, vel à sanguinis grumo, vel callo, liberè vrinæ fluxum, inhibente. Angustia, quæ στενοχωρία, hoc est loci stricG tura dicitur, ea est; quę à tumoribus præter naturam, à quibus viæ redduntur angustæ, excitatur. Compresſio quæ in plus se habet, quàm angustia, θλίψις vocitata à Græcis, euenit cum vas aliquod, ab aliqua contundente re, siue percutiente, compellitur, θλίψις enim idem sonat, ac attrisionem, strictionemquè ab aliquo factam, propter quam interna vasorum spatia, vel pœnitus intercipiuntur, vel angustiora redduntur. Subsidentia σύμπτωσις dicta à Græcis, concidentia, & conniuentia à latinis, fit, cum vasorum tunicæ, & parietes conceptaculorum, vel minores redH duntur, vel ab euacuata materia occluduntur; vt euenire solet, in vesſica plena, cum euacuatur. Reseratio demùm, ad oscula attinens vasorum, (quorum resetationis gratiâ ἀναστόμωσις dicta est à Græcis) reclusio quædam est osculorum, ipsorum vasorum, propter quam contenta effunditur materia; quemadmodū in sanguinis reiectione quandoquè solet accidere. Atquè hæ morbi, in via nuncupati ab Patauinę Accademię Doctoribus censentur species, tàm in excessu, quàm in defectu magnitudinis, & multitudinis (sexta dempta) constitutæ. *Cauitatum omnium* (dicebat cap. 7. bis citati libri Gal.) *quæ partibus debentur, tùm multitudo, tùm magnitudo, nisi seruetur, necessariò etiā occasione lædetur actio; Quæcumq; igitur* (paulo

Morbus in cohalitu.

ἔμφραξις morbus in obstructione.

στενοχωρία morbus in angustia.

θλίψις in cōpresſione.

σύμπτωσις in subsīdētia

In reseratione ἀναστόμωσις.

Morbi cauitatum ex Gal quādo fiant.

(paulo adnotauit inferiùs) *ægritudines concauitatibus adueniunt, cum præter modum obstruuntur, uel laxantur, omnes ad formationis genus referuntur, in his siquidèm formatio naturalis quodammodò uitiatur.* In quibus verbis proponens nobis Galenus excessum, atq; defectum magnitudinis, cauitatum, atq; viarum, conceptaculorumuè; excessum proponit, dum, inquit, laxantur, defectum verò cum dicit, obstruuntur. Sed in excessu, & defectu multitudinis, contingunt præfatę morbi in conformatione species; quando meatus plures sint, quàm natura exigat, aut pauciores, quàm eadem sufferat; vel morbi fiunt in defectu multitudinis, cum meatus vasorum conceptaculorumq;, sunt pœnitùs occlusi; quòd nì pœnitus occlusi sint, sed obstructi, in defectu magnitudinis succedūt morbi. Quod spectat ad alteram, in lenitate, atq; asperitate, morbi in conformatione, speciem, loquens de ipsa Galenus in fine citati capitis; in omnibus animalis partibus eam contrahi animaduertit, cum .s. id quod natura lenę esse oporteat, asperum fit, vel è contra asperum, quod lene esse deberet; ita vt morbi huius essentia in aspera, vel leni superficie collocata, esse appareat; non solùm partium externarum, sed, & internarum; ex quo fit, vt externarum partium gratia, lepra morbus sit in asperitate superficiei, variolæ, atq; consimiles. Sed, & partes internę, in hanc morbi speciem incurrunt, cum asperitas remouetur ab eis, vt in dentibus, ventriculo, intestinis, vtero, ossibusq; nonnullis; quæ leuigata cum fuerint, eorum offenditur actio; quòd si lenitas, ad aliam aliorum conducat, vt in aspera arteria, & oculi pupilla, eaq; auferatur; morbus in lenitate vtrumq; offendit. Cœterùm quanti, asperitas, lenitasq; facienda sit, inde patescit, quòd, si à quibusdam partibus, sua auferatur, lenitas, vel asperitas superaddatur alijs, earum obleditur actio. Vt, & in elephantiasi costat; quæ tactus in primis obledit actiones. Sed ad genus alterum morborum in soluta vnitate accedat oratio.

Morbus in asperitate.

Lepra in quo genere morbi.

Morbus in lenitate.

MORBI, in soluta unitate, inter primas morborum differentias apportatur essentia, quæ cum ex definitione dependeat; hac allata undè differentiæ scaturiant, siue species, perbreui oratione finitur. *Cap. XV.*

TERTII, inter primas tres morborum differentias, generis, morbi .s. in soluta vnitate, aggressuri tractationem; meminisse in primis, cum Galeno libro de causis morborum oportet, quod, & ἑνωσεώς, καὶ συνεχείας λύσις, morbus in solutione vnitatis continuitatis, aut continui appellatus à latinis, est dictitatus à Grecis: Ego

E *Ego uerò* (scripsit capite vltimo citati libri Gal.) *uniuersum hoc genus, unitatis solutionem appellare consueui, aut unitatis corruptionem, aut continuitatis solutionem, uel quomodolibèt alitèr, prout sperauerim, sermonem auditoribus fore perspicuum*: à qua eàdem sententia, non recedens libr. de constitutione artis, cap. 6. *Si quis* (adnotauit) *cohalitus dissoluatur, uocetur genus hoc morbi, illustrioris doctrinæ gratia; unitatis solutio, nil tamèn refert, si quis continuitatis solutionem uocet*: ex quibus Gal. verbis, nomen cum constet, accedentes ad rem; repetamus morbum in solutione vnitatis, constitutionem esse prętèr naturam, tàm similarium, quàm dissimilarium; dependentem, à solutione vnitatis, F siuè continui, vtrarumq; &c. siuè autem dicas, à solutione continuitatis, siuè soluta vnitate, nihil intererit; sumitur enim vnitas hìc, vt idem existit, cum continuitate: est verò continuum, philosopho 8. physicorum tex. 27. authore, cuius extrema, vnum fiunt; vt propterea cum diuelluntur, in his solutionem fieri, (siuè similaria, siuè dissimilaria sint) est necessarium: quatenùs igitur, vnitatis solutio, contingit in vtrisq; eatenùs, morbus in soluta vnitate, est constitutio præternaturam, &c. Cæterùm quod spectat ad differentiam, generis huiusce, morborum; ab alijs duob⁹ summis generibus: sita hæc est, & in diuersitate subiecti, morbi in solutione G vnitatis, à morbo in intemperie; & in mala compositione; atq; in discrimine efficientis causę; à qua præternaturalis omnium constitutio dependet, ac fluit: id quod animaduertentes nos, & similares, & dissimilares, humani corporis partes, morbi in soluta vnitate, prędiximus, esse subiectum; & à solutione vnitatis, vtrarumq; præter naturam adnotauimus, constitutionem pendere. De subiecto morbi, in soluta vnitate, hoc animaduersione dignum occurrit, & partes similares per se, ab alijs seorsùm, distinctas subiectum esse posse, morbi in solutione continui, & dissimilares identidèm H seiunctas ab illis, & vtrasq; simul adnexas, q̄ in vsum, vt plurimū solet venire; vix enim fieri potest, occurritq; rarò, vt in similarib⁹ partibus solutio accidat vnitatis, quæ, & dissimilaribus non sit communis. Quod spectat ad causam efficientem: porrò efficiens vnitatis solutionis causa, duplex agnoscitur à rei medicę professoribus; interna vna, externa altera: Interna, est humor quicumq; acris, & mordax, erodendi obtinens facultatem, qualis spectatur, in ea solutione vnitatis; quam διάβρωσιν appellauit Galenus 12. Meth. 7. Sed, & humor idem, copiosus existens, peccansq; quantitate potiùs, quàm qualitate, solutionis vnitatis esse potest in causa; sicuti in τάσι, à Galeno nuncupata libr. artis medicin. cap. 8. vsu solet venire: fieri enim potest, vt humores adeò redundent in corpore

Nomina morbi in soluta vnitate.

Morbus in soluta vnitate quid sit.

Vnitas in data definit. quid sonet.

Morbi in soluta vnitate ab aliis summis generibus differentia

Morbi in soluta vnitate subiectum.

Causa morbi in soluta vnitate.

corpore, vt extensione facta, à plenitudine, venæ disrumpantur; A
quemadmodùm in altera solutionis vnitatis specie contingere solet, quam ῥῆξιν Græci, rupturam, & ruptionem appellant latini: externa causa est, quidquid vi, ac impetu quodam, extrinsecùs in corpus potest irruere, siue animatum, siue inanimatum existat; primi generis, animalia sunt quæcumq; morsu, aut punctura continuitatem soluentia; secundi verò, quicquid, ictu facto, à telo, gladio, fustis, sclopis igniuomis, lapidib⁹, atq; consimili externa materiaq; eandem potest soluere continuitatem: quas omnes causas volētes sub definito quodam coarctare numero, dicimus vnà cum

Immediatę causæ solutionis vnitatis.

Gal. lib. artis medic. citato cap. quatuor immediatas esse causas, à B
quibus vnitatis solutio dependet: prima est sectio, secunda erosio, tertia contusio, quarta tensio. atq; ab hac veritate, haud recedens doctisimus Ambrosius Parreus 7. de vulneribus lib. cap. 2. apertè decernit, ex quadruplici hac causarum, varietate, solutionem continui producentium, varia solutis partibus indita esse nomina, ità

Sectio.

vt à sectione, solutæ partes, dicantur sectæ, ab erosione erosæ, à cōtusione contusæ, atq; à tensione tensæ; fit verò sectio, vt eidem placuit authori, à re quacumq; incidente externa, quę incisio quomodocumq; fiat, aut secando, aut incidendo, aut pungendo, soluta iàm pars incisa denominatur: Erosio, vt innuimus, ab interna ef- C

Erosio.

fluit causa, erodente, vtì humore, & ab extrinseca, sicutì medicamento quodam, extrinsecùs apposito, erodendi obtinente facul-

Contusio.

tatem. Contusio, & ex grauium, & obtusarum rerum concursu, vt

Tensio.

lapidibus, baculis, atq; similibus, emanat. Tensio verò, non aliundè, quàm à re intrinsecùs existente, tendenteq; (vt diximus)

Ελκος. Κάταγμα. Τλάσμα. Σπάσμα. Αποσπάσμα. Ρῆγμα. Τράυμα. Vulnus, & & vlcus quid. Vulnus ab vlcere discrimen.

traducit originem. Cœterùm ad species deuenientes incisionis, erosionis, contusionis, & tensionis, adnotamus ex grauissimorum rei medicę professorum sententia, pręfatas solutionis vnitatis species, Celso in primis authore 5. suæ medicinæ libro, cap. 26. aut D
à parte affecta, aut efficiente causa, suum adeptas esse nomen, ac differentiam: quandoquidèm vt idem Celsus est author, vnitatis solutio facta in carne, helcos dicitur, in osse catagma, in ligamento thlasma, in neruo spasma, in vasis apospasma, in musculis regma. τραῦμα verò genericè tùm in carne, osse, ligamento, neruo, vasis, ac musculis: τραῦμα dicens Celsus, vulnus est quodcumq; musculum, aut neruum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem lædit: est autèm elchos, quę dictio, vulnus sonat apud latinos, & vlcus, solutio quęcumq; vnitatis, accidens in parte molli, siuè carnosa; hoc tamen discrimine, quòd vulnus continuitatis extat solutio, recens, cruenta, sine putredine completa,

E pleta, purulentaq; in mollibus particulis, ab ictu, lapsu, vel morsu, originem ducens. *Morbus* (dicebat Gal. in definitionibus medicis) *magnus est uulnus, quod carnosis in partibus magnum spatium obsideat, & proindè ab externa aliqua semper causa*. At vlcus Galeno met teste, continui est solutio, ab erosione facta, tàm externa, quàm interna concurrente causa, in molli pariter infixa parte, haud cruenta, sed sordida, impura, multo sanie, aut alia quauis corruptione redundans: sic enim Auicennas secunda primi doc. prima cap. 5. definire fuit conspectus, & Parreus lib. 12. de vlceribus, & fistulis, & hœmorroidibus cap. 1. confirmauit. Cœterùm tàm vulnus, F quàm vlcus simplex esse potest, aut compositum: simplex extiterit, cum nullius morbi, aut symptomatis complicatio adest: compositum verò cum vnius, aut alterius, aut vtriusq; compositio est. Quòd si ex accidentibus differentia sumenda sit, ex quantitate dicendum, & vlcus, & vulnus esse magnum, mediocre vel paruum, longum adhuc, latum, & profundum, breue angustum, & superficiarium, ex figura autèm, rectum, obliquum, rotundum, vel angulare. Verumenimuerò in nominum impositione præsens nostra nè insistat oratio: morborum specierum omnium, in soluta vnitate locatarum, nominalem, qui affectat doctrinam, Galenum consu-G lat 2. Meth. 2. & commentatione sexta, aphorismi quadragesimi quinti, & vbi vbi de fracturis pertractat: his enim omnibus in locis, latissima, de nominibus habetur, disputatio; ex qua vnicuiq; factum est satis, circa species vniuersas, quæ ad morbum in soluta vnitate traducuntur, & ex figura, & ex modo solutionis denominatę; ac quemadmodum vnitatis solutio, in humani corporis partibus contingat. Nunc symptomatum, aggrediamur essentiam.

Vlcus ex Gal. propriè quid.

Vulnus simplex.

Vulneris differentia ex accidentibus.

Nominalis doctrina morborum in soluta vnitate.

SYMPTOMATIS inter res præternaturam, assignata essentia, eiusq; summorum H *generum in actiones læsas, qualitates mutatas, ac exeuntia mutata, allata diuisione, omnium, epilogo apportantur species.* Cap. XVI.

DYSENTERIAE, ac dysentericarum deiectionum, necnon doloris, qui dysenteriam insequitur, vt patescat essentia: Morborum omnium, (quatenùs institutum permisit) diuisione allata, ac subdiuisione: de symptomatibus, non ignobilis sese offert discursus: Scribens .n. Apol. auth. *Nos autem haud facilè percipere possumus, quid uolueris insinuare per deiectiones dysentericas, scimus tamèn, deiectiones, in dysenteria esse symptomata*; & paulò infra superuacaneos nos fuisse, in doloris allata definitione, huiusmi inuitāt assert. vt difficultates Asser 93.

omnes

omnes, ex symptomatum explanata essentia, diuisione, item, ac subdiuisione, aperire tentemus. A Galeno igitur, non recedentes, ex eiusdem decernimus placitis, quòd *σύμπτωμα* nuncupatum à Gręcis, accidens, & casus, nec rarò etiam symptoma, à latinis. Est quid prætèrnaturam, aliud quiddam præternaturam insequens. siuè morbus, siuè causa, vel aliud symptoma: dictum fuit symptoma esse quid prętèrnaturam, quià *Omnis corporis affectus* (Gal. auth. lib. de different. symp. 1.) *qui à naturali recesserit statu, uel morbus, uel morbi causa, uel symptoma extat: symptoma* (ibidem dixit) *est quod animali præternaturam incidit, qua ratione morbus quoq; sub generali symptomatis appellatione accedet, quin etiam præcedentes morborum causæ in animalis corpore, sub generali symptomatis nomine cadunt*. Sed quicquid sit, commune tanquam omnibus genus est, quid præternaturam. ꝓpria autèm differentia, aliud præternaturam insequi. ἐστὶ (dicebat Gal. lib. de differ. symp. 1. *σύμπτωμα πάθους ἐπιγέννημα*. *Est* .s. *symptoma affectus accessio*, quicquid inquam (vtì nominis indicat ethimologia) morbo, causę aut symptomati *συμπίπτει*, nimirùm accidit. *Quotquot* (idem inquit Gal. lib. & cap. citat.) *affectus à morbo procedunt, ij morbi non sunt; quòd si ulli alij cum ijs, affectus incidunt, qui ipsos uelutì umbræ sequantur, nec hos morbos uocabimus, sed symptoma*.

σύμπτωμα apud Græcos, & latinos.

Symptomatis proprium.

Cœterùm ex Galeni scriptis adnotatione occurrit dignum, quod aliquale (strictè loquendo) verratur discrimen inter symptoma, & epigennema: siquidèm symptoma illud est prætèr naturam, quod tàm morbum, quàm causam, vel alterum symptoma insequitur; ità vt, detũ symptoma morbi, symptoma causę, & symptoma symptomatis: Epigennema verò, illud est, quod solos morbos insequitur. Morbi symptoma, imminuta V. G. ventriculi erit coctio, quę morbum in intemperie insectatur. Causę symptoma, vitiata erit ventriculi coctio, non à morbo, vel intemperie, sed ab extrinseca causa, alimentorum .s. copia, vel qualitate. Symptomatis symptoma est, quod aliud insequitũ symptoma, cuiusmodi flatus, vel acidi ructus, ex imminuta eiusdem ventriculi coctione. Præterea aliud sciendum versari discrimẽ inter *συμπτώματα* nuncupata, & *συμβεβηκότα* à Græcis dicta; hęc enim accidẽtia in sanis dicuntur, absq; manifesta offensione actionum, illa verò, cum manifesta, licèt non primò, ad differentiam morborum.

Discrimen inter symptoma, & epigennema.

Symptomatũ summa genera tria sunt: in actionib⁹ læsis: in qualitatib⁹ mutatis; Ac in exeuntibus mutatis: siuè functionum offensæ, genus constituunt primum; Corporis nostri affectus secundum: Atq; immodica excretio, aut retentio, tertium. Symptomata primi generis sunt, cum corporis nostri actiones, Animales, Vitales, ac Naturales

Symptomatum prima genera tria.

E Naturales, læduntur, imminuuntur. s. deprauantur, vel auferuntur, Secundi generis, existunt, cum aliqua in nostro corpore præternaturam apparet mutatio in qualitatibus, quò ad externos sensus. Tertij demum, cum aliqua in ipsis exeuntib⁹, similitèr, quo ad externum sensum, apparet mutatio, siue in substantia, siue qualitate, ac quantitate, sit eorundem. Hacq; symptomatum, in tria summa genera stante distinctione, reuertentes ad primum, genus symptomatum actionum animalium lesarum, vel est sensibilium, vel motiuarum, vel principum, seu rectricum, quas hegemonicas appellāt Græci. Sensibilium, actionum lęsarum symptomata sunt, visus,

Symptom. diuisio ex Gal lib de symp.dif.3

F auditus, olfactus, gustus, & tactus: Visus existunt Amblyopia, s. imminuta visio: Allucinatio, hoc est deprauata visio; & cœcitas, idest ablata visio: Ad auditum attinent καρυβαρία grauis nimirum, ac debilis auditus, vel imminutus; obauditio, deprauatus videlicet auditus; & surditas, ablatus nempè auditus: Olfactum respiciunt, quæcumq; odorē imminuunt, deprauant, vel auferunt. Ad gustum verò, & tactum, ea paritèr omnia spectant, quę gustandi, & tangendi actionem, vel facultatem imminuunt, deprauant, vel auferunt; cuiusmodi pruritus, & dolor, vt suo loco patescet: Sēsibilium ergo

Visus symp.

Auditus symp.

Olfactus sympt.

Gustus symp.

G actionum particularia symptomata hæc ipsa sunt; communia verò, atq; generica, sentiendi imbecillitas, vitiosa sensatio, atq; insensibilitas: quibus si addere velimus vigiliam veternum, soporē, & peruigilium, à Galeni haud recedemus doctrina. Motiuarum actionum extant symptomata, imminutus, deprauatus, ablatusq; motus: primi generis, est, stupor totius, vel partis; secundi cōuulsio totius videlicet, vt in tetano, epistotano, & emprostotano, partis autem, vt in singultu, labiorum contractione, terrore, horrore, rigore, sternutatione, tusti, pandiculatione, atq; oscitatione: tertij verò Paralysis, & Apoplexia: In paralysi enim, seu neruorum re-

Symptomata communia omnibus sensibilibus actionibus

Symptomata actionum motricū.

H solutione, motus aufertur neruorum, deseruientium respirationi, vt in Apnea, voci, vt in Aphonia, linguæ, vt in sermonis vitio: In resolutione pręterea Musculorum deseruientium collo vesicę, vt in inuita vrinæ deiectione, ac sedi, vt in stercoris inuoluntaria excretione. Principium actionum sunt symptomata, quæcumq; imaginatricem, rationatricem, & recordatricem facultatē, imminutam, deprauatam, vel ablatam reddunt. Imaginatricem imminuit coma, deprauat delirium, aufert carum *Est* (inquit Gal. cap. 3. cit. lib.) *imaginatricis facultatis alia uelutì paralysis, siue resolutio quadā, quam Græci caron, & catalepsin uocant; alia uelutì paruus quidam, erransq; motus, quem utiq; paraphrosinen, seu delirium nominant; alia uelutì deficiens, & imbecillus, qualis in comatis, & læthargicis cernitur.* Rationatricem

Symptomata actionum principiū.

H respicit

respicit imminutam, fatuitas, deprauatam delirium (quod ratio- A
natrici,& imaginatrici esse potest commune) ablatam dementia, & stultitia. Memoratricem insequitur imminutam, torpor; deprauatam delirium; ablatam obliuio. Atq; hæc Animalis facultatis exempli gratia existunt symptomata.

Symptomata actionis Vitalis.

Vitalis censent microsphixia, cacosphixia, pulsus .s. imminutio, deprauatio: & asphixia .s. pulsus ablatio; vt à Gal. habetur cap. 4. libri præcitati; ex cuius etiã doctrina, habemus, arteriosi sanguinis imminutam, deprauatam, vel ablatam generationem (in spirituum vitalium gratiam,) in id symptomatis genus posse referri: cui, & syncopes, & animi deli-
quium, ex pulsus imminutione, deprauatione, atq; ablatione ac- B
comodantur: siq; cum philosophis persistendum, ira, pusillanimitas, audacia, & amor in eodẽ reponitur. Nã, *Res est solliciti plena timoris amor*, dicebat Poëta.

Symptomata actionis Naturalis.

Naturalis actionis symptomata sunt, vel speciei, vel indiuidui: Speciei erit, imminuta, deprauata, vel ablata cõceptio. imminuta, vt rara: deprauata, vt mostrifica: ablata, vt sterilitas. Indiuidui aũt nutritio, & auctio, imminuta vtraq;, vel deprauata. *In nutriendi (*dicebat Gal.*) actione, atrophiæ quædam, & tabes, frustrationes eius sunt* (ecce imminuta nutritio) *leuce uerò, & ophiasis, & alopecia, & quicquid eiusmodi symptomatũ genus habetur, à uitiosa nu-*

ἀτροφία symptoma quale sit.

tritione procedit. Cæterùm quia perfecta fieri nõ potest nutritio, nisi C
intercedat actio facultatis attractricis, retentricis, concoctricis, & expultricis; hinc fit, vt ad has quoq; actiones imminutas, deprauatas, atq; ablatas, propria spectent symptomata: cum .n. magna difficultate, alimentum attrahit, symptoma est attractricis imminutæ. quando ventriculus attrahendo conuellitur, palpitat, tremit, atq; concutitur, deprauatæ; quando nulla fit à ventriculo, vel altera parte attractio symptoma est ablatę.

Symptoma retentricis.

Sic, & in retentrice, cũ minùs retinetur quod retineri deberet, symptoma est imminutæ (vt
fluctuatio eiusdem ventriculi) cum saltu quodam, aut conuulsione D
retinetur, deprauatæ; cum euomitur attractum, ablatæ.

Concoctricis.

In concoctrice eadem contingunt. Symptoma .n. imminutæ facultatis concoctricis est βραδιπεψία, tarda videlicet coctio; deprauatæ alimenti coquendi in aciditatem mutatio, ablatæ incõcoctio;

Expultricis.

Expultricis demum symptomata sunt, imminutæ, disuria, atq; tenasmus; deprauatę dysenteria, & stranguria: ablatæ voluulus, & colica passio.

Symptomata in qualitatibus mutatis.

Deuenientes nunc, ad secundum symptomatum genus, in qualitatibus mutatis, hoc cum locatum videatur in continentibus humani corporis, partisq; impressæ, substantia, has sub se cõtinet species, visibiles, odorabiles, gustabiles, atq; tangibiles. Visibilium sunt colores, qui prætèrnaturam vniuersum occupant corpus, vel

E eius partè, vt icterus niger, vel flauus, aut leucos, siue albus: linguæ nigredo, flauities, aut rubedo. Odorabilium symptomatum species est, Gal. auth. ibidem, fœtor per cutis poros trasmissus, vel aliam quamlibet corporis partem, per os, nares, aures, &c. Gustabilium, est, sapor amarus, vel dulcis, salsus, austerus, vel acidus, præternaturam, sensus gustui representatus. Tangibilium tandèm est, dura, distenta, aut præarida cutis, præhumida item, rugosa, vel simile quidpiam preternaturam. Postremum symptomatum genus exeuntium mutatorum, excretorum. s. præternaturam, vel retetorum, tùm qualitate, tùm quantitate, tùm deniq; substantia has ipsas sub

Symptomata in exeuntibus mutatis.

F se continet species. Substantię. n. mutatorum excrementorum sunt, sanguinis è corpore toto vel parte profluuium, siue à copia, imbeccillitate, reseratione, rarefactione, apertione, ruptura, vulnere, contusiore, vel validiori facta expultrice, profluat, à naribus s. auribus, ore, vomitu, vrina, vel vulnere, &c. Vnde meritò 4. aphoris. 2. Hypp. *Sanguis quidem supra qualiscumq; fuerit malùm*: Eiusdem speciei symptomatum substantiæ. s. mutatorum, excrementorum, sed retentorum, sunt lapis, vermes, arenulæ, ac cōsimilia, quæ cum fuerint retenta, noxam inferunt. Ad mutatam attinent qualitatē, excrementa naturalem non seruantia, odorem, colorem, atq; sa-

Symptomata in qualitate, & quātitate mutata.

G porem. Ad mutatam tandem quantitatem eadem excrementa, retenta, aut excreta, per vomitum, vrinam, sudorem, vterum spermatica vasa, sedem, plusquam naturę modo coueniat, atq; sub hac specie sunt diabites, stranguria, disuria, iscuria, lyenteria, dysenteria, voluulus, colica, suppressio mēsium, emorroidum, gonorrea, & consimilia. Quibus hunc in modum digestis, quid dysenteria sit, quid dysenterica deiectio, quid dolor, tempestiuum iam est, vt cum Gal. quæramus.

H *DYSENTERIÆ in genere assignatur essentia, ex qua, conflata definitione, affectiones omnes, quæ ad ueram concurrunt constituendam dysenteriam, specificè, explanantur, causæ proponuntur, & differentiæ assignantur.* Cap. XVII.

FIRMISSIMIS, ac veritati consonis, iactis in Pathologia fundamentis, circa morborum omnium, atq; symptomatum essentiam, diuisionem in summa genera, ac subdiuisionem in proprias, atq; determinatas species: iam nostrę sunt partes, difficultatem omnem intelligentiæ auferre, ab Apologię Authorum, subtilissimo ingenio, in his quę ad dysenteriæ, & dysentericarum deiectionum spectant essentiam, dolorisquè obitèr allatam naturam,

Difficultates allet. 93

Ordinata dicendorũ series.

Vt igitur, ordinatam hic faciamus tractationem, trium se nobis A
offert, non inutilis, nec iniocunda discussio: primùm ipsius dysenterię; secundò, deiectionum dysentericarum; ac tetiò, concomitãtis vtrasq; doloris: quę tria, cum ad veram concurrant, constituẽdam dysenteriam, genericè in primis, specificè mox, de singulis disseremus. Hypp. ergo lib. de affectionibus num. 24. demonstrans dolorem, & deiectionem, seu alui fluxum, in dysenteria adesse, hoc nobis reliquit testatum:

Quę ad dys. concurrant ex Hypp.

Δυσεντερίη ὅταν ἔχῃ, ὀδύνη ἔχει κατὰ πᾶσαν τὴν κοιλίην, καὶ στρόφος, καὶ διαχωρέει χολήν τε, καὶ φλέγμα, καὶ αἷμα ξυγκεκαυμένον. hoc est; *Dysenteria cum habuerit, dolor adest, per totum uentrem, & tormen, & egerit bilem, & pituitã, ac sanguinem combustum:* B quemadmodum ex Gal. etiã primò colligit 9. de comp. med. secundum loca, cap. 5. & lib. med. definit. vbi;

Dysent. ex Gal. quid.

Dysenteria (inquit) *est intestinorum exulceratio, cum inflammatione, cruentisq;, ac fæci similibus excretionibus aut strigmentis, cum morsu, atq; dolore alui, & intestinorum:*

Celsi doct. de dysen.

Celsus lib. eius 4. cap. 15. *Cum intus* (scribit) *intestina ulcerantur, cruor ex his manat, isq; modò cum stercore aliquo, semper liquido, modò cum quibusdam quasi muccosis excretus, interdùm simùl carnosa quædam deijciuntur frequensq; deijciendi adest cupiditas, dolorq; in ano, & cum eodem dolore, aliquid exiguum excernitur, atq; eo quoq; tormentum intenditur:*

Actuarii de dysent. sententia.

Actuarius lib. περὶ διαγν παθ. cap. 41. *Vbi* (inquit) *mordax humor in intestinis heserit, radit, & ad deijciendum stimulat, dysenteriam facit, quam alui difficultatem appellant latini, & quidam tormina:* C ex quorum illustrium medicorum placitis, cum habeamus, ad dysenteriæ vocem, significari apud nos, intestinorum exulcerationem, fluxũ, atq; dolorem: haud est, vt dicat Aduersarius se, minùs percipere posse, quid nobis velimus per deiectiones dysentericas; scire autem dysenteriam esse morbum, nimirum vlcus in intestinis, & deiectiones in dysenteria, esse symptomata: Siquidem cognoscens hęc duo dysenteriam .s. esse vlcus in intestinis, & deiectiones esse symptomata, facilè percipere poterat, quid voluerimus per deiectiones D dysentericas:

Dysenterię def. ex dictis.

Dysenteriam ex dictis definientes modò, dicamus quod dysenteria (de vera loquentes) est alui fluxus sanguinolẽtus cum dolore, & exulceratione intestinorum, facta ab aliqua erodẽte causa, &c.

Def. expl.

dictum à nobis est, dysenteriam esse alui fluxum, tum quia Hyp. lib. de internis affect. & Gal. 4. de articulis tex. 40. omnẽ alui fluxum: dysenteriæ nomine intellexêrunt; tum quia nisi aluus fluat, ac pręternaturam fluat, vera esse non potest dysenteria: additum à nobis est, hunc alui fluxũ esse, cum dolore; quia prætérquã-quod, sic Gal. atq; Hypp. vniuersiq; medicinę coriphæi decreuêre; accedit, ꝙ, cũ solutio adsit vnitatis, vlcus nimirùm intestinorum;

ex

E ex necessitate, dolorem adesse dicendum; non subticuimus, exulcerationem adesse intestinorum, tùm quia, nobis de vera dysenteria est sermo, tùm quoniam sic passim 3. de sympt. causis 2. decreuit Gal. Quarè dicentibus nobis in paradoxo: *Hircini adipis improbatur usus in dysentericis curandis deiectionibus*, & paulò infrà, *in dysenteriæ dolore, & adhuc in dysenterijs, similibusq; intestinorum curandis affectibus*: haud vitio dandum est, quòd nō strictè, nec propriè (vt in scientia conuenit demostratiua) loquuti fuerimus. Tria. n. cum in vera dysenteria concurrant, deiectio in primis dysenterica, dolor, & intestinorum exulceratio: ita vt non detur deiectio dysenterica, F absq; dolore, neq; hic absq; exulceratione; cum nobis propositum esset, in vera dysenteria, hircinum interdicere adipem; hinc factum est, vt iuxtà scribendi consilium, ijs vsi fuerimus vocibus, quæ modò exulcerationem, modò dolorem, modò deiectionem, valebant exprimere. cum. n. quæ in dysenteria excernuntur, deijciunturq;, Gal. aothore, 2. de sympt. cauſ. 3. symptomata sint, eaq; in exeunte mutato: nulli dubium, & deiectiones dysentericas esse symptomata: quæ cum morbum in præsenti insequantur, dysenteriam. s. hoc nomine, deiectiones, dysentericas nuncupauimus: ad differentiā. s. G deiectionum, quę lienteriam, diarrœam, aliasq; alui fluxiones insequuntur. hancq; differentiā, cognoscens Gal. citat. nunc lib. & cap. *Quartæ* (inquit excretioni. s. dysenterice) *& minutim, & exiguo tempore expulsio facta uisitur, alias quidèm, ueri sanguinis, alias concreti, in qua non rarò, & puris aliquid excernitur; etiam ulcerum crustulæ, quæ Græcè ἐφελκίδες dicuntur, præterea membranosa, quædam corpora, quæ intestinorum ipsorum sunt particulæ, sed, & stercus super his collectum, sæpenumerò excernitur, sanguinis in se guttas habens*. Ad significandum ergo, id genus excretionis, dysentericarum deiectionum nomenclatura, fuimus vsi. Quod sanè excretionis genus symptoma est, de genere H exeuntium mutatorum, spectantium ad substantiæ, qualitatis, ac quantitatis excretionem, quò. n. ad substantiam excernit sanguis, quò ad qualitatem excretiones, proprium, ac naturalem non seruant, colorem, odoremq;: & quò ad quātitatem, eędem excretiones excernēdi modum excedunt. Additum in fine definitionis est, intestinorum exulcerationem (quę propriè etiam dysenteria dicitur, à Gal. 1. de locis affec. 2.) ab aliqua erodente causa, esse factam, siue acri pituita, aut flaua bile, aut atra, aut sanguine acriori, vel pharmacis, quę sua acrimonia igneitatequè intestina exulcerent, quoniam, cnm mordax humor (Gal. ibidem authore) intestina, ab initio abstergit, abraditq;; prius etiam, quàm ea exulceret, dydysenteriam parit. Atq; hęc quò ad definitionis particulas gene-

Necessaria in vera dysenteria solutio intestinorum.

Quę ad veram dysenteriam cōcurrunt.

Deiectio dysenterica est symptoma.

Deiectio dysenteriorum ex Gal qualis.

Deiectio dysent. in quo genere sympt. reponatur.

ricè dicta sufficiant. Specificè magis nunc easdem tractantes. Galenus 3. de symp. caus. 2. Dysenterię (prout sanguinolentus est fluxus) enarrans species. *Cæterum* (inquit) *differentiæ sanguinolentæ excretionis, quatuor in uniuersum sunt, quatuor succedētes affectibus, una quidem ipsius sanguinis, in ijs, in quibus artuum aliquis est abscissus, uel qui exercitationem dimiserunt, per circuitum repetens; Altera cum ex imbecillitate iecinoris aquosus sanguis deijcitur, quem utiq; loturæ carnis assimilant. Tertia, quæ mox est dicta melancollici splendentisq; sanguinis. At hæ quidem tres, ut multum, & simul excernantur efficiunt. In quarta, & minutim, & exiguo tempore expulsio facta uisitur, aliàs quidèm ueri sanguinis, aliàs concreti, &c.* vt nupèr significauimus, de qua loquens ibidem Gal. *Quartæ autem* (inquit) *de qua modò egimus, intestinorum, exulceratio est affectus, quam etiam nonnulli dysenteriam nominandam censent.* hucusq; Medicinæ pręceptor, qui intelligēs, dysenteriæ nomine, cum Hyp. lib. de artic. tex. 4. omnes sanguinolentas excretiones; propriè tamen, quæ cum intestinorum exulceratione fiunt; vt, & 2. de locis affec. 5. & 6. eorundem 2. admonuit; Atq; huius propriè dysenteriæ, dictæ apportans differentias AEtius, prima inquit; est, cum corpora quædam pinguia excernuntur; secunda, vbi ramenta intestinorum, abrasa eorum superiori superficie, deijciuntur; & tertia, cum aliquid ex ipsa intestinorum substantia abraditur. Δυσεντερίη dicebat AEtius lib. 2. περὶ χρον. παθ. cap. 9. τῶν δὲ τῶν ἑλκεῶν αἱ ἰδέαι. Dysenteria .s. est horum vlcerum species, hoc est intestinorum. Quarè à primo ad vltimum, veræ dysenteriæ essentia, in intestinorum exulceratione, sanguinolenta fluxione, vt vidimus, atq; dolore est collocata. Sed specierum omnium magis adhuc vt elucescat natura, de causis specificè etiam differendum. Causa ergo specierum dysenterię, varia est, pro specierum commemoratarum 3. illo de symp. causis, varietate: prima .n. à Gal. citata à sanguinis nascitur copia, aut suppressa quadam euacuatione vt 5. de locis affec. 7. commonefecit idem, aut à truncato membro. Secunda, quæ hepatica dicitur dysenteria, à sanguinis etiam infertur exuperantia, vel imbecillitate facultatis alteratricis, & retentricis hepatis, vndè hepaticus quoq; dictus est fluxus. Suscitatur tertia, ex commemorata sanguinis acrimonia. Quarta verò, ex intestinorum exulceratione, quæ propriè dysenteria vocat. ὡς σημαινούσης τῆς προσηγορίας ἐντερῶν ἑλκωσιν: significante videlicet appellatione ipsa, intestinorum exulcerationem 6. de locis affec. 2. dicebat Gal. Cœterùm exulceratio, vel internam, vel externam habet causam; huius generis est, nimium frigus, ardor, venenatorum pharmacorum potus, acrium alimentorum vsus, & esus, cruditates, & consimilia;

Margin notes: A (beside line 1), B (beside "creti, &c."), C (beside "cum aliquid ex ipsa"), D (beside "fec. 7. commonefecit").

Dysenteriæ species ex Gal.
Prima.
Secunda.
Tertia.
Quarta.
Dysenteria propriè dicta, ex Gal.
Verę dysenteriæ differentiæ.
Verę dysenterię essentia.
Causa primę speciei dysent.
Causa secūdę speciei.
Causa tertię, & quartæ.
Exulcerationis causa, quæ.

milia;

E milia; prioris verò, præcedēs inflammatio, humorum acrimonia, atq; mordacitas, à toto vel à parte, vel in intestinis producta, atq; tenesmus. γιγνέται δὲ ἀυτη ἡ νόσος, ἐπειδὰν χολὴ, καὶ φλέγμα καταστηρίξῃ ἐς τὰς φλέϐας, καὶ τὴν κοιλίην. dicebat lib. de affec. num. 24. Hypp. *Fit s. ipsa morbus cum bilis, & pituita, in uenas, ac aluum incubuerint; ægrotat quidèm sanguis, & corruptus secedit, ægrotat autèm, & intestinum, & raditur, & exulceratur, paulò infrà conscripsit.* AEtius verò lib. 3. cap. 42. ex tenesmo, vel quadam ex prædictis alui turbationibus, nunc per se incipere, dysenteriam, textatus fuit. Actuarius lib. 1. cap. 41. & apud interpretes 20. humorum agnouit acrimoniam:
F deq; dysenteriç essentia, distinctione, ac causa hæc apud medicinę principes, memoriæ commendata comperimus. De dolore, dysenteriam insectante, nunc dicere, reliquum esset: verum quia, longiorem eius contemplatio exposcit tractationē; reliquas alui fluxiones (tanquam hinc omnia, quæ de dysenteria diximus futura sint clariora) explanandas aggrediamur.

APPORTATVR essentia lienteriæ, diarrææ, tenesmi, ac fluxus nuncupati cœliaci; omnium ad inuicem innotescit discrimen, & causa indagatur. Cap. XVIII.

G GRAECORVM, in alui fluxionibus explanandis, insectantes doctrinam, lienteria ex Hypp. libr. de affect. num. 25. tractanda se offert. à dignotione autem sumentes exordium. Λειεντερίη τὰ σιτία διαχωρέει ἄσηπτα ὑγρα, ὀδύνη δὲ ὀυκ ἔνεστι, λεπτύνεται καὶ τὸ σῶμα. hoc est. *Lienteria, cibaria excernit incocta, humida, dolor autem non adest, & corpus attenuatur.* ἡ λειεντερία inquit Gal. com. 6. aphoris. sec. 1. ταχεῖα διέξοδος ἐστι τῶν ἐσθιομένων, τε, καὶ πινομένων, τοιούτων ὑποχωρούντων, ὁποῖα κατεπόθη. hoc est. *Lienteria uelox*
H *exitus est, eorum quæ commesta, & potata sunt, talitèr excretorum, qualitèr sunt deuorata.* Morbum, in quo celeritèr ea, quæ comeduntur, talia deijciuntur, qualia deuorata fuère, leuitatem intestinorum nominant, hoc est lienteriam (quæ leuitas intestinorum dicitur à latinis) com. 4. aphor. sec. 12. similiter commonefecit Gal. qui dicens com. illa sexta aphor. Liēteriam esse priuationem coctionis, quum neq; quò ad consistentiam, neq; quò ad colorē vel odorem, vllàuè in ventriculo qualitatē facta fuisset mutatio ciborum, manifestè visus est eam reposuisse in genere symptomatum actionis naturalis retentricis ablatæ. ità vt, vbi dysenteria ratione symptomatis, collocatur in genere exeuntium mutatorum in qualitate, quantitate, & substantia; lienteria seruatur in genere actionis natu- Dysenteria in quo genere symptom. possit reponi.

ralis retentricis ablatę, inteſtinorum. atq; hãc veritatem animaduertens Actuarius lib. 1. περὶ διαγν. παθ. cap. 42. *uitium (inquit) ex ipſo quaſi nomine pateſcit, nam leuibus, & quaſi lubricis factis inteſtinis, nec ad breue quidèm temporis ſpatium, alimentum continere poſſunt*: cauſa ergo huius ſymptomatis eſt leuitas inteſtinorum, hoc eſt amiſſa naturalis aſperitas eorundem: amittitur autem vt plurimùm vel ab intemperie ſummè frigida, imbecillam reddente retentricem, (quodamodò. n. inteſtina relaxantur) vel ab vlcere aliquo abradẽte aſperã ipſorummet ſuperficiem; vnde dicebat Paulus AEgineta lib. 3. cap. 40. *Læuitas inteſtinorum duplici continetur diſcrimine, una quidèm, ut plurimum ex inteſtinorum ulceratione contrahitur, ſecundum aliquos autem propter cicatricem, ex dyſenteria, & ex alijs, ut plurimum fit fluxionibus: altera uerò, ex infirmitate, & lãguore uirium alimenta in uentriculo cõtinentium creatur*: hęc abſq; dolore ſemper eſt, cum cruciatu, & dolore illa, ſtimulata etenim expultrix facultas, ab vlcere; & hoc ab acrimonia alimentorum, vel humorum, inteſtina minùs aſſumpta valent retinêre alimenta; quorum gratiâ (prout abſq; vlla coctione excernuntur) ſi conſideretur lienteria, hæc erit ſymptoma ſymptomatis: ſymptoma inquam (vt Gal. monuit 3. de cauſis ſymp. 2.) in genere exeuntium, immodicè excretorum, inſequẽs ſymptoma in genere actionis naturalis retẽtricis ablatę inteſtinorum. Sed. n. non ſola intemperies. vel exulceratio lienteriam producit, ſed humor aliquis, vt plurimum frigidus; à vẽtriculo, & vt Auic. placuit, à cœrebro in inteſtina delabens: necnon alimẽtorum ingeſtorum conſimilis natura, ea inquam, quæ leniẽdo ſoluunt, ventremq; mirificè laxant, ac de lienteria ſatis. Diarrœa altera inteſtinorum fluxio vel profluuium, eſt non ſolùm inteſtinorum ſymptoma, ſed, & ventriculi in genere exeuntiũ mutatorum: eſt verò auth. Celſo lib. 4. cap. 19. copioſior alui fluxio diuturna, ſine phlegmone, & exulceratione vel vt Gal. placuit 1. de morbis vulgaribus, deiectio crebra humidorum excrementorum, abſq; lienteria, dyſenteria, & teneſmo: in qua deiectione, quia excernũtur humores vitiati, & corrupti, à cœrebro, ventriculo, pulmone, hepate, veſica fellis, liene, venis, meſaraicis, vel ab alia altera corporis parte, vel etiam à toto, abſq; vllo dolore, phlegmone, vel vlcere; hinc à lienteria, & dyſenteria, diarrœę ſpectari poteſt diſcrimen: nàm prętérquamquod in diarrœa, nõ vna ſemper affecta eſt pars, ſicut in vna, vel altera dictarum fluxionum, inteſtinorum: Accedit, quod, quæ excernuntur, & diuerſo modo excernuntur, & varia ſunt excreta: diuerſo quidèm modo, quia vbi in lienteria velox fit exitus eorum, quæ eduntur, & bibuntur, abſq; vlla coloris mutatione, ſine fœtore, atq; dolore

Lienteriæ cauſa.

Lienteria quomodo ſit ſymptoma ſymptomatis.

Diarrœę definitio.

Multiplex pars affici poteſt in diarrœa.

A B C D

E lore (qui tñ in dysenteria adest, vnà eẽ cum fœtore, & fœcũ excre-
tarum varietate;) In diarrœa nullus est dolor (non.n.exulceratio
adest) non ita velox assumptorum fit euacuatio, assumpta mutanẽ,
mutataq; fœtẽt: varia verò sunt excreta, quia iuxtà affectionẽ par-
tium, à quibus colluuies emandatur excrementorum, varietas pẽ-
det eorumdẽ: si namq; à cœrebro; excremẽta (Hyp. auth. 5. aphor.
2.12.& 14.) excernuntur spumosa, si ab ventriculo incõcocta alba,
& pituitosa, crebra, atq; exigua; si à pulmone, purulenta: si à iecore
chilosa (potissimum si illius facultas fuerit oblesa) si à vesica fellis
biliosa; à liene, nigra, ab alijs verò partib⁹, vt intestinis, oris, ac lin-
F guę affectionibus, vt in pueris, cum dentire incipiant, ob humidi-
tatis redundantiam, fluida. Quòd si, à toto diarrœa procedat, ex-
crementa varia etiã sunt, pro varia affectione totius; à plenitudine
.s. huius, aut illius redundantis humoris, referentia naturam: à ca-
chochimia, cachochima; à liquatione exigua, glutinosa, opima, &
graueolentia: à tabe, hectica, vel ardẽtissima febre, similia: vtq; ab
vna, vel altera, totum corpus afficitur ęgritudine, varia, atq; diuer-
sa apparent excreta: recipiens .n. venter Gal. auth. 2. prog. aliarum
partium humores (valida existente expultrice) ventriculus, & in-
testina languidiora facta, præfato symptomatum genere ęxeuntiũ
G mutatorum, immodiceq; excretorum, corripiuntur: ita vt conue-
niant ratione excretorum immodicè, tria hæc dysenteria, lienteria,
ac diarrœa; differãt in excernendi modo, excretorũ varietate, atq;
diuersarum partium affectione. Causa huius sympt. multiplex esse
potest affectio; tùm totius, tùm ꝑdictarũ partiũ, quemadmodum,
facili, vel negocio, vnusquisq; dignoscet, quamobrem epilogo cõ-
cludẽtes: Diarrœę cuiusq; causa est (cum clarissimo Altimaro lib.
de medẽdi hum. corp. morb. cap. 73.) vel malè concoctus, vel malè
distributus cibus in inferiori ventre, vel humor quispiã, ad eũ cõ-
H fluens à toto, vel aliqua corporis parte criticè, aut symptomaticè
diductione, à finib⁹ concidẽte: Supersunt nunc inter cõsimiles alui
fluxiones τεινεσμὸς, atq; κοιλιακὴ affectio, tenesmus .s. dictus eẽ à
latinis, atq; cœliacus fluxus: est autẽ tenesmus (Aegineta teste lib.
3. cap. 4. πάθος, προθυμία πρὸς ἔκκρισιν ἀπαραίτητος, οὐδὲν ἐξάγου-
σα πλὴν ὀλίγων αἱμωτῶν, ἢ καὶ μυξωδῶν. *Passio .s. concupiscibilis, &*
implacabilis, ad excernendum, nihil educens, præter pauca sanguinolenta, &
muccosa; eandem habens causam, ac dispositionem (dixit comm. 7.
aphor. sec. 27. Gal.) quam in difficultatibus intestinorum suscipit
aliquod ex superiacentibus intestinis: hoc est, vt nos prædiximus,
vlcus, sed recti intestini, ꝙ (vt Actuarius libr. 1. cap. 41. refert) quia
in eo affectu τείνεται i. extendit; tenesmus ab ipsomet symptomate
(Gal.

Varietas excrementorum in Diarrœa vndè.

In quibus dysenteria lyenteria, & diarrœa conueniãt & differãt.

Diarrœę cuiusquè causa.

Tenesmi definitio.

(Gal.asseuerante 2.meth.2.) nuncupatur. Est autem, apud Arabes A

Tenesmus duplex, & quis.

tenesmus duplex, verus, vlceris comes: non verus, eiusdem expers,
à frigore, vel indurato stercore productus. affectus cœliacus, διάθεσις κοιλιακὴ nnncupatus à Græcis, perperàm (ni fallor) cum lienteria à Paulo confusus, velox paritèr exitus est (vt AEtius confir-

Affectus cœliacus.

mat lib.9.cap.37.) eorum, quæ per os assumuntur, verum non omninò crudorum, & inconcoctorum: vt propterea, cœliaci affectus, à lienteria discrimen sit, non in genere symptomatis, sed in actionum læsione facultatis concoctricis, necnon retentricis, cui si addere velimus, diuersitatem partis affectæ, profectò non aberrabimus: vbi .n. in lienteria nulla assumptorum alimentorum apparet B
coctio, aliqualis in cœliaco fluxu visit, ita vt, hac ratione sympto-

Discrimen lyenteriæ à cœliaca passione.

ma sit facultatis concotricis imminutæ, quã veritatem cognoscẽs ipsemet Paulus lib.3.cap.4. hæc memoriæ commendauit. *In utroq; leuitatis genere (quod .s. factum est, ab intestinorum exulceratione, quodq; à languore, & infirmitate uirium, alimenta in uentriculo continentium) cœleriùs inquàm in cœliacis, quæ assumpta sunt egeruntur, eoq; intenta est cruditas, ut alimenti assumpti genus apertè cognoscatur, atq; hac nota potissimùm à cœliacis discernuntur.* Causa huius affectionis est Actuario teste lib.

Causa cœliaci affectus.

περὶ διαγν. παθ. cap.40. *Vbi refrixit, incaluitq; uehementiùs uentriculus, uel squalet, & humet, atq; in habitum iam intemperies abiuit:* pars ergo C
affecta in cœliaco fluxu est ventriculi intemperies, lienteriæ verò, intestinorum, vt personat nomen: aliarum omnium fluxionum, vt plurimùm, ipsamet intestina, vna vel altera prædictarum partium, concurrẽte affectione. Sed .n. distinctior, ratione eorum quæ excernuntur, huiusmodi fluxionum, vt appareat differẽtia Adnotatione

Discrimen excrementorum in omnibus alui fluxionibus.

occurrit dignum, in cœliaca fluxione, excrementa excerni, cremori ptissanæ haud dissimilia aliquantispèr mutata: in lienteria nihil prorsùs immutata, sed pœnitus incocta, & cruda. In diarrœa excremẽtitia, & varia, iuxtà varietatẽ partiũ, à quib⁹ ꝓlabunt: in dy-
senteria, diuersa, iuxtà diuersitatẽ specierũ, vt dictũ est: In tenas- D
mo verò, cruenta mucosa, & pinguia, in nõ vero, copiosa, & dura: & qm̃ in dysenteria, modò gracilia, seu tenuia, modò crassa afficiunt intestina, in tenasmo verò semper crassa, & inter ea, ꝙ rectũ dr: haud prætermittendũ, excrementa dysenteriæ, tenuiũ intestinorũ, esse admodùm confusa, diutiùs post dolorẽ rejecta, tenuia fœtida, cumq; acerbissimis doloib⁹ excreta: crassorũ aũt, crassa, lata, pinguia, impermixta, supernatantia, minùs fœtida, ac statim post dolorẽ reiecta. Tenasmi demùm, siue ab vlcere, siue ab inflãmatione,

Authoris consilium.

vt plurimũ saniosa, & cũ dolore, tumoreq; recti intestini, à frigore verò cum sola absq; doloris acerbitate, tẽsione: quarè fluxionum penè omnium, cum patescat essentia, quid dolor sit, inquiramus.

B EX *doloris definitione, explicationeq́; decernitur, contra aduersarij placita, dolorem esse symptoma spectans ad læsionem actionis sensus tactus.* Cap. XIX.

NOVITATIS, nè quidpiam, nostra sapere videatur, doctrina. Scribēs Apolog. Auth. *Quærerem ego abs te, ad cuius differentiam ponis, quod dolor est symptoma ad læsionem spectans, sensus tactus, cum sat fuisset dicere, quòd est symptoma, in actione læsa, facultatis animalis, cum tristit sit sensatio.* huius tāti viri assertio, inuitat, vt quid dolor sit insculpat nunc stylus. A rei igitur non recedentes naturā. Dolor ἄλγημα, ἀλγηδών, ἄλγος, πόνος, & ὀδύνη, nuncupatus à Græcis, Gal. auth. 3. Meth. F vlt. & lib. de differ. symp. 3. est sympt. ipsius facultatis animalis externę, spectās ad læsionem, actionis, sensus tactus, depēdens, à præsentia alicuius obiecti iniucundi, siuè tēperies extet, vel soluta vnitas, aut vtrumq́; interiori sentiendi cōcurrente potentia: ex cuius definitionis declaratione, cum omnia prudēti viro, futura sint clariora: dicamus, dolorem decreuisse, esse symptoma, tùm quia eiusmodi vox, generis obtinet locum, ad omnes dispositiones, & corporis nuncupatos affectus, tùm quia, cap. 3. lib. de diff. symp. sic definiuit Gal. reliquas addidimus particulas, & ad differentiā symp. G facultatis animalis internæ, & ad differentiā aliarū externarū functionum. *Sensibilis animæ functio* (dicebat Gal. cit. loco) *quinq́; in totum habet differentias, uisiuas, olfactiuas, gustatorias, auditorias, & tactorias:* harumq́; referēs ibidèm symptomata. *Porrò* (ait) *tactus ægregium, præter cæteros sensus in actione læsa symptoma, possidet dolorem, qui etiam reliquis sensibus, sed tamen ab externis proprijs sensibilibus incidit: huic uerò, non solùm ab externis, sed etiam multò magis ab affectibus, qui intrà corpus consistunt; isq́; subindè tàm uehemens, ut nonnulli cruciatu uicti, sibi ipsis mortem consciscant: At sentiunt quidèm oculi, ex lucis splendore dolorem quemdam, & aures ex magno quopiam, & aspero sono: sic in gustu quoq́;, & odoratu, H alij tales incidunt dolores, à proprio tamèn sensibili, unoq́; sensu malè affecto. Maximi uerò dolores tactus sensui cōtingunt, quippe qui ex aurium flegmone, alioue affectu uehemētèr nos angunt, ij propriè auditus nō sunt, sed tactus: Est .n. is sensus omnium sensoriorū cōmunis. reliqui quatuor, sui quisq́; solius. Ad eumdē modum in oculis, nō rarò dolores immodici urgent, tāgendi .s. in his sēsu cōtristato, nō minus etiā in dentib⁹, & in crasso intestino: iā pruritus quoq́; ex hoc genere symptomatum est. Nō est igitur, quod per unumquodq́; membrum, proprium nomē quæras, qualia .s. Cephalalgia .i. capitis dolor, & cardialgia, idest cordis dolor, & otalgia idest aurium dolor, non enim inuenies positum; sed oratione omnia talia explicasse contentus eris, uessicæ: & renum, & lienis, dolores, item genuum, & pedis, cæterorumq́; ad similem modum dolores appellans, ac talia quidem, & sensibilium actionum sunt symptomata.*

Asser. 101.

Doloris nomina apud Græcos.

Doloris definitio.

Dolor cur symptoma.

Dolor cuius facultatis symptoma.

Dolor est propriè sēsus tactus.

huc vsq́;

Dolor vt communis aliis sensibus.

hucvsq; Galenus à quo cum habeamus, dolorem esse symptoma, A non solùm propriè sensus tactus, sed aliorum etiam sensuum, quatenus hi tangendi quoq; facultate sunt prędíti: haud costat, quomodò ausus fuerit vir prudens nos accusare de nouitate doctrinæ, eoq; magìs cum admonens strictè, ac propriè loquendum esse, in scientia demonstratiua, strictissimè, & maximè propriè (vt ita dicamus) fuerimus in medicina loquuti. Cœterum, quam larga ipsius sit doctrina, hinc depromatur. Est quidem dolor (vt ipse inquit) sensatio, eaq; tristis, verum hæc sensatio, non magis ad sensum tactus, quàm alios potest referri: Sensatio.n. cum facultas existat, sensibilis animalis corporis, qua animal, non solùm viuit, sed sentit, B dijudicat, appetit, spirat, & loco mouetur: eiusmodi vox (sensatio) nimis generica esse videtur; cum, preterquamquod, & internos, & externos omnes respicit sensus, motus etiam animalium comprehendat. Præterea quemadmodum voluptas, blanda quædam, atq; iucunda extat sensatio, ab iucunditate obiecti, producta, non magis, in sensu tactus, quàm alijs, sic, & tristis sensatio, ex qua dolor prouenit, non magìs, ad vnum, quàm ad alterum, ob pręsentiam obiecti iniucundi, reducitur sensum: ita vt nisi hæc tristis sensatio, coarctaretur ad sensum tactus; ex solo, tristis sensationis nomine, C nullo pacto, in demostratiua, huius viri doctrina, concludi possit, ipsius solùm sensus tactus, depræhendi dolorem; quoniam inquam Gal. auth. 3. Meth. Med. cap. vlt. Noxę omnium sentiendi actionum communes, vitiosus sunt sensus. i. tristis, ab aduersario, vocata sensatio. Sed ad definitionis iā redeamus particulas. Diximus, dolorē esse symptoma facultatis animalis externæ, ad differentiam, doloris, occupantis internam; ad quā animi magis q̄ corporis, attinet dolor: addidimus, spectare ad læsionem sensus tactus, qm̄ maximè propriè sensus tactus, dolor est symptoma. & ratio est, tū quia, sentiēdi facultas, per totum corpus est distributa, tū quia rationi cōsentaneū erat, totum corpus, quadā particulari, affectū esse sensatione; ob quā demonstraret, tangendi facultatē, per vniuersum esse D distributā. huiusmodi verò, cū fuerit voluptas, & dolor: hinc factū est, cur dolorē dixerimus, symptoma esse facultatis animalis, externæ, spectareq; ad læsionē actionis, sensus tactus: ita vt nō in gratiā magìs intestinorū, quā aliarū partiū, obitèr in paradoxo, doloris à nobis, data sit definitio, sed in gratiā eius facultatis sensibilis; cuius, vt ꝓpria passio, dolor existit: Additum in definitione, à nobis est, dependêre dolorem, à præsentia alicuius obiecti, iniocundi, siue temperies sit, vel soluta vnitas, aut vtrumq; quia vt infrà patescet, quicquid soluere, & corrumpere potest sensum tactus, vel

Dolor vt tristis sensatio.

Voluptas quibus cōmunis.

Tristis sensatio quibus communis.

Tactus per vniuersum corpus.

Dolor vt definitus in paradoxo.

E vel intemperies, vel vnitatis extat solutio: quando, & temperies, & vnitas, naturalis censetur constitutio, per quã sensus tactus per bellè exercetur: diximus postremò, ad dolorem (qui λύπη etiam, à διαλύσεως forsan est dictus, corporis .s. dissolutione) sentiendi concurrere potentiam; quoniam nulla externa sensatio, perfecta tamèn, absq; interna fieri potest, & contra; nihil .n. in intellectu, quin priùs fuerit in sensu, & quoniam, diuinus etiam Hypp. adnotauit, 2. aphoris. 6. quòd si aliqua parte dolentes, dolorem non sentiant, his mens, ægrotat; quam eãdem veritatẽ cognoscens Arist. 1. rethor. cap. 4. & 6. dolorem conscripsit, in parte fieri, cognoscen-F te: deq; doloris essentia, & causis in aduersarij gratiam, hæc obitèr sint typis mandata: quibus si addere velimus, Hypp. lib. de sacro morbo, conscripsisse, tactum esse doloris subiectum; & Ioannem Marinellum, eius interpretem asseruisse dolorem propriam esse, sensus tactus passionem: Auerroëmq; magnum 3. colliget cap. 30. statuisse hoc, idem: consona, veritati adducemus; vbi Turrisanus quoq; arguens, pro opinione Auicennæ volens demostrare dolorẽ non fieri nisi in sensu tactus, com. 88. 2. artis medic. hoc vtitur argumento. *Vbi non est perceptio causæ doloris, ibi non est dolor; sed in alio sensu non est perceptio causarum doloris, quàm in sensu tactus, quia mala tè-*G *peratura, & solutio cõtinui solùm, à tactu percipiuntur, & hæ sunt causæ doloris secundùm omnes: quarè dolor erit, solius sensus tactus:* hæc ibi vir doctus, quocum persistens Victor Trincauellius lib. 3. suorum Cõsil. con. 64. Altimarus lib. de med. humani corp. morb. passim, Cardanus in contradictionibus, ac Valeriola lib. 3. enarrat. 2. firmitèr decernẽdum, dolorem, symptoma esse, & corruptam sensationem facultatis animalis externæ, &c. vt definiuimus.

Dolor à Grecis vnde dictus.

Dolor fit in parte cognoscẽte.

Doloris essentia, & subiectum.

QVOD *Dolor definitus obitèr in paradoxo per corruptam sensationem sensus tactus, &c. fuerit optimè definitus.* *Cap. XX.*

H

DICENTIBVS nobis in paradoxo. Dolorem esse corruptam sensationem, &c. insurgens aduersus hanc obitèr eo loci allatam definitionem Auth. Apologię. *Cum actiones* (scripsit) *triplicitèr lædi possint, uel quia diminutæ sint, uel ablatæ, uel deprauatæ: ideo quãdo dicis dolorem esse symptoma, uel corruptam sensationem, nescio quid per corruptam sensationem insinues, an diminutam, an ablatam, an depruuatam, quodcumq; tamen dixeris, difficultatem patitur apud me.* Ab hac igitur difficultate, vt aduersarius euadat; veritatem cum singulis medicinæ, atq; philosophię principibus, venemur. Gal. in de placitis Hypp. & Platonis

Asser. 102

Dolor vt corrupta sensatio.

tonis lib. passim, hęc habet. Sicuti voluptas perfectio quædam est sensus, ita, & dolor eiusdē extat corruptio: dum etenim dolet homo, ipsius natura corrumpitur, & alteratur. Plato ipsemet lib. cui titulus est Philebus commendans literis, dolorem esse armoniæ corporis corruptionem, apertè visus est demostrasse, dolorem esse corruptam sensationem; idem sibi volens, per corruptam, ac deprauatam: ita vt, si liberè loqui velimus, dicendum, eam vocem (corruptam sensationem) proximum esse genus, in definitione allata, inter actiones animales, tàm externas, quàm internas; quæ cū lęduntur, sunt diminutæ, ablatę, vel deprauatæ: quia igitur in dolore deprauantur, hinc factum est, vt Plato, & Gal. dolorem scripserint esse, sensationem corruptam: siquidem naturæ nostræ corruptionem, doloris causam passim Plato in Philebo agnoscit: quarè ad differentiam imminutæ, & ablatę, corruptam diximus. *Fames* (dicebat citato loco diuinus Plato) *quidem solutio est, atq; molestia, commestio uerò repletio, atq; uoluptas. Sitis iterum corruptio, solutioq; & dolor. Quoties corrumpitur animata species* (dicebat infra) *ex infinito, & termino, secundum naturam, ut diximus genita, eiusmodi corruptio dolor est. Dictum est sæpenumero* (sub Socratis persona aiebat idem) *quòd quorumlibet natura, concretionibus, uel discretionibus, repletionibus, uel euacuationibus, incrementis, uel decrementis corrupta, dolores, molestiæ, cruciatus, cæteraq; id genus exoriuntur.* Cœterùm à doctissimis Apol. Auth. præceptoribus nè recedamus. Ioannes Baptista Montanus, in præfat. librorum Gal. ad Glauconem, ostendens quomodo actiones, in humano corpore, triplicitèr possint offendi, vel quia. s. auferantur pœnitus, vel diminuuntur, vel corrumpuntur: loquēs de operationibus corruptis hęc explicatis habuit verbis. *Dicamus uerò, operationes esse corruptas, quotiescumq; fit quidem operatio, sed corrupta, ut stomachus concoquit quidem, sed corruptè, assat. n. & adurit, oculus uidet, sed uidet nebulas, & obiecta, quæ nō sunt extra, intellectus intelligit, imaginatio imaginatur, sed corruptè, & non sunt, sicut oportet.* Atq; hucvsq; per varia operationum corruptarum exempla, procesit Montanus, qui intelligens per operationes corruptas, deprauatas; haud intellectu, difficile esse debebat prudenti viro, quid voluerimus in paradoxo insinuare, per corruptam sensationem; quando eiusdem præceptor palàm edocuerit, tunc corruptam fieri operationem, aut sensationem, quando vtraq; corruptè in organo proprio, cuius est, operatio, aut sensatio, exercetur: Vt propterea, cum corruptè in dolore, organi ꝓprij fiat operatio, siue sensatio, iurè factum sit, vt per corruptam sensationem definierimus dolorem. atq; hanc ipsissimam veritatē, vidētes Perill. viri, Hieronymus Mercurialis, atq; Hieronymus

Corrupta sensatio qūo genus in definit. dol.

Quod dolor sit corruptio.

Actiones in corpore qūo offendantur.

Operatio corrupta apud Montanum.

Illustrium virorū sen-

E nymus Capiuaccius, vtriq; in suis lucubrationibus, scriptis mandarunt; dolorē esse corruptā sensationē, dicebat.n. Mercurialis. *Dolor est alteratio corrupta, & ratio est, quia cum dolet homo, ipsius natura alteratur, atq; corrumpitur.* Capiuaccius verò, decernēs, & ipse, dolorē esse corruptam sensationem, ad differentiam ablatæ, & diminutæ, dicere solebat. *Intelligant iuuenes hanc ueritatem, Diximus nos dolorem esse sensationem corruptam, ut ex hoc pateret definitum esse accidens: & cum accidens sit morbus, atq; etiam symptoma, proculdubio est symptoma, quod distinguitur ab exeunte mutato, à qualitate mutata, quoniam sensatio est actio. Est autem actio corrupta, non eâ ratione, qua error sit in iudicio, ut obiec-* F *tum dolorificum non sentiatur, sed quia deprauatè sentitur:* hęc ibi vir doctus, qui corruptam sensationem, appellans dolorem, exemplum afferens ait. *Admoneantur iuuenes Icterici quotiescumq; offertur ipsis aliquod obiectum album, imaginantur esse citrinum, est error in iudicio* (qm̄ .s. dicimus nos, malè affectum est organum.) *in dolore hoc nō contingit, quia sensus iudicat obiectum, quemadmodū est, ut V. G. si apponatur fel supra linguam, hæc percipit amaritudinem fellis, non errabit in iudicio, tamen non erit sensus iucundus, sed ingratus: ideò dicimus esse sensationem corruptam, quia fit cum uiolentia, & proindè præter naturam V. G. in actione naturali, in colica illa passione, in qua uentriculi expultrix insurgit ad expellēdum expul-* G *sio illa, est prætèrnaturam, est expulsio deprauata, quamuis expellitur id quod est noxium; sed dicitur deprauata, quia fit cū uiolētia*; sed de re vili, satis.

Sententia de doloris definit.

MORBIFICÆ efficientis causæ morborum, allata inter res præternaturam definitione, diuisione, ac subdiuisione, quid unaquæq; sit innotescit. Cap. XXI.

CVM igitur in omni affectu præternaturam, qui medico proponitur considerandus, triplex esse soleat consideratio, nimirum, aut ipsius morbi, aut morbi causæ, aut à morbo emanantis symptomatis. Inuitat præsentis assertionis auth. nè de morborum causis, in Pathologia, prętermittamus discursum. Morbificæ ergo causæ nomine, effectricem morborum intelligentes. Est Gal. authore lib. de differ. sympt. 1. quid in corpore præternaturam, quod cum morbum pręcedat; aliquam suæ generationis confert causam, actiones non primò, lædentem: Causam diximus esse quid præternaturam; tùm quia eiusmodi vox genus est, rebus alijs præternaturam, symptomati .s. ac morbo, tùm quia causa morbosa existens, quicquid morbosum est, præternaturam est. Additum in definitione fuit, causam, pręcedere morbum; & ad differentiam symptomatis, quod insectatur, & morborum, qui eamdem insequuntur. *Cum non statim* (dicebat Galenos cit. lib.) *quicquid est præternaturam, morbum uocemus, sed id, quod actionem*

Asser. 76.

H

Causæ morbificæ definitio.

Discrimen causæ morb à rebus aliis et præternat.

actionem primùm uitiat, morbũ, quod hunc insequitur symptoma, quod eumdem præcedit causam. Non subticuimus, aliquam suæ generationis conferre causam, ad significandum, solam effectricem causam, hãc vim habere. Formalis enim, ideam repræsentat, & Materialis subiectum. Finalis, vt quid boni non repręsentans, à medico non consideratur. Innuimus tandèm, causam morbificam non primò lædere actiones; *quia affectus, qui non secundum suam ipsius functionem labefactat, sed morbi interuentu, talem affectum, non morbum, sed causam, quæ morbum præcedat, appellamus*. Hacq; morbificæ causę, stante essentia; diuiditur, ex Gal. 3. com. in sextum epid. tex. 20. in Προκαταρκτικὴν Προηγουμένην atq; Συνεκτικήν præincipientẽ, antegresam, & continentem latinè diceres, externam, internam, & coniunctam, vel præcedentem, antecedentem, & contentiuam, eodem idiomate, nuncupares. Cœterùm quia de continente, vel coniuncta, aut cõtentiua causa, nonnulla vagatur, inter medicinę proceres; controuersia; hanc dirimentes in primis: Sciendum, genus id causę, cum doctissimo Trincauellio, epist. 10. ponendum in medicina esse, in gratiam symptomatum omnium, quæ in genere actionis sunt læsæ: propterea quod, veluti actiones integræ, atq; perfectæ, coniunctam, proximamq; causam habent, sanitatem; quæ effectrix est, perfectarum omnium functionum, sic eædem imperfectæ, oblesæq; coniunctam causam habent, morbum. hincq; fit; vt symptomata, semper morbum insequantur, ad eiusq; ablationem, pereant. At si de morbis placeat colloquium, certè non adeò facile, coniuncta hęc causa, potest admitti, quandoquidèm, cum morbus, tunc dicatur, quando res eò prouecta est, vt permanens adeo sit, vt remota causa, illa non statim tollatur, sed remaneat: Morbi tunc temporis, coniunctam non habent causam: de qua tamen loquens Gal. lib. de causis coniunctis; *Ego namq;* (inquit) *ne nimis contentiosus uiderer, & qui nellem, de uerbis, citra utilitatem contendere, illo interdum (nomine .s. causæ coniunctæ) utor, & admitto; Cæterum non ita in uniuersum ut illi soliti sunt uti, sed cum quadam limitatione, in illis nimirum, quæ fiunt, & quatenus fiunt, & quorum essentiam in motu, & trasmutatione est*, quasi dicere velit Galenus; Ego in ijs morbis, qui ad πάθον reducũtur, hoc est passionem, ac affectionem, quę est in motu, & trasmutatione, vtor, & admitto causam coniunctam; at in ijs, qui ad διάθεσιν referuntur, hoc est ad affectum, qui iam stabilis est, & manens, non vtor, neq; admitto. Sed de re millies disputata satis: coniuncta causa, quæ aliud, à continente re vera est, ex Vallesio lib. 4. suarum contrad. cap. 3. postquam continens in generatione habet essentiã (licet 1. de causis sympt. 5. uomina videatur confundere Gal. inter

Causę morbificę munus.

De causa continente quædã.

Morbus quando propriè dicatur.

Causa contineus in quibus est morbis.

τὸ

E τὸ Συνέχον .ſ. αἴτιον Συνεκτικὸν, & Προσεχὲς, quod eſt continuũ, coniunctã, vel continentem) eſt, qua pręſente, pręſens eſt morbus, & abſente ſoluitur συνεκτικὸν (inquit Valeriola libr. 6. epiſt. 1.) δὲ αἴτιον ἐστιν ὃ παρόντος, πάρεστι, καὶ νόσημα, καὶ ἐξαιρουμένου, λύεται. Sed præincipiens cauſa, de qua nulla vnquam lis orta eſt inter medicos, quæq; procatarctica, latino etiam idiomate nuncupatur, ea eſt, quæ ſiuè in corpore gignatur, ſiuè extrinſecùs contingat, manifeſta eſt, ſenſu depræhenditur, & non coniectura; & procatarctica propriè dicitur cuius prouentus extrinſecùs eſt: cuiuſmodi ſunt, Gal. auth. lib. de cauſis morb. cap. 2. res omnes dictę nonnaturales. F Aër, cibus, potus, ſomnus, venus, labor, quies, & animi accidentia. Cauſa, verò antecedẽs, interna, atq; proigumena (vt hac voce vtamur) ea eſt, quę ortum habet in nobis, nec ſolùm occulta eſt, ſed manifeſta quoq;: Antecedens cauſa dicebat doctisſimus Trincauellius lib. atq; epiſt. citat. quæ nõdùm actu morbum efficit, vtpotè, quę remotior ſit. Cauſa vtraq; procatarctica dicta, & nupèr ꝓigumena vocata, hoc eſt, pręincipiens, & antecedens, vel antegreſſa, duplex eſt, pręincipiens, eſt externa per ſe, vel per accidens: externa per ſe, ea eſt; quæ per ſe morbos producit, veluti aër, cibus, G potus, & aliæ res omnes nonnaturales. externa per accidens eſt, quicquid accidentalitèr non per ſe concurrit, ad morborum conſtitutionem: veluti, ſi quis, vini potum alicui offerat, indè verò, febre corripiatur. Antecedẽs cauſa eſt adſcititia, vel cõgenita. prioris generis eſt, quęcumq; in lucem edito iam corpore, ipſi aduentat: congenita verò, quę fœtum antequàm in lucem exeat, concomitatur, eaq; eſt, quæ ex parentum ſeminibus inſita quoq; vocat: Ad internã. ſ. adſcititia attinet πληθώρα, atq; κακοχυμία humorum: Ad congenitam, quæcumq; hæreditatis producit morbos. Pręter vtrumq; cauſarum genus externum, & internum; duplex alH terum, in medicina conceditur vnum eſt, quod concauſæ apud latinos, συναιτίας apud Græcos gaudet nomine; alterum verò, quod αἴτιον, τὸ ἄνευ οὗ. à Græcis, cauſa, ſine qua non, nuncupatur à latinis. Eſt concauſa, quæ ſola quidem nihil operatur, ſed vna cum alia morbifica cauſa, morbo, qui fieri debet, aliquam ſuę generationis, confert cauſam: Cauſa verò, ſine qua non, ea eſt, ſine cuius interuentu, ægritudo induci non poteſt, veluti ſi dicatur, articulorum imbeccillitas, in eorundem tumore. Atq; de cauſis in vniuerſum hæc ſunt ſatis. De particularibus generis cuiuſq; morborum, quid dicendum ſit, in ſequenti pateſcet.

Cauſa cõiuncta, q.

Cauſa pręincipiens, quæ.

Cauſa ꝓcatarctica, quę.

Cauſa antecedens, quæ.

Res nõnaturales ſub quo genere cauſæ.

Antecedẽs adſcititia, & non genitus.

Cauſa, & concauſa.

PARTICVLARES, atq; ſpecificæ tùm externæ, tùm internæ morborum omnium in intemperie, mala compoſitione, atq; ſoluta unitate aſſignantur cauſæ. Cap. XXII.

Causę internæ morborum calidorum.

D particulares generis cuiusq; morborũ causas accedentes morborum in intemperie calida, internæ causę sunt, humorum omnium in qualitate, & quantitate peccatum: verùm vnius in primis bilis, & sanguinis, exardescentia, ac vtriusq; cum pituita, & melancholico humore, putredo: interna quin etiam principum viscerum, vel totius corporis, obstructio: Externæ, eiusdem calidæ intemperiei existunt, ignis, sol, calida victus ratio, calidus potus, acria medicamẽta, exercitatio vehemens, & graues animi affectiones, ira, rabies, &c. ita vt, genericè si tractanda res sit, quinq; sint causæ morborum in intemperie calida. Motus, putredo, vicinia rei calidæ, constrictio, cibus, & potus calidior. Cœterùm frigidorum morborum, internę causæ sunt: frigidus pituitosus, ac melancholicus humor, partium corporis rarefactio, & constipatio, ita vt calor à principe parte ad alias trasmitti non posit: externæ autem, nix, aqua, glaciês, frigida aëris costitutio, otium, timor, mœstitia, atq; similia. Suffocatio, dissipatio, tabes, & alteratio (dicebat Vallesius 4. suarum contradict. cap. 3.) frigidorum morborum sunt causę: suffocatio quidem, eo modo, quo multa lignorum copia, calor extinguitur, & sic obturatione nimia, otio, motu, & mœstitia. Dissipatio, vt si exercitatione nimia, vigilia, & gaudio immoderatis calorem dissipat. Tabes, vt si subtractione alimenti: Alteratio, verò vt cum frigidorum actione calor extinguitur. Humidorum morborum internę causę sunt, frigidorum, humidorumq; humorum colluuies, vt pituita: externæ humidus aër, imbres, balneorũ dulcium frequentia, cibi, potusq; humidioris natura, copia, medicamenta similia, somnus longior, vita otiosa, ignauia, mala educatio, & superflua quies. Siccorum morborum causę oppositæ existũt pręfatis. Siccitas, & humor (dicebat doctus Vallesius, ex Galen. sentent. lib. de causis morb.) fiunt duplici ratione, siccitas alteratione, aut resolutione, humor alteratione, aut retentione expirationis. Alteratione, alimenta, aut medicamenta siuè interius assumpta, siuè exterius applicata, sicca desiccant, humida humectãt. Resolutione desiccant, quæcumq; faciunt corpus plus resolui, quã nutriatur, quod nonnulla faciunt vehementèr augentia resolutionem, etiamsi nutritionem non impediant, & si vehementèr nõ resoluant, vt cura, mœstitia, & inedia, & vsus alimentorum parùm nutrientium, adstringentiumq; medicamentorum, quæ meritò damnata fuêre à Galeno libr. 8. Method. cap. 7. Sed quantùm ad exiccationem mœror conducat Pythagoras, hoc ægregio adagio declarat.

Causæ externæ morborum calidorum.

Causę morborum frigidorum internæ.

Causæ externæ eorundem.

Causæ internæ morborum fluidorum.

Causæ morborum siccorum.

E declarat. ΜΗ ΕΣΘΙΕΙΝ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑΝ. Nè comedas .s. cor: quandoquidèm, & Homerus, ijs exedi, & consumi cor ait; qui vehementiori aliqua ægritudine confli&antur. Contra corpora humectãtur, alteratione, ex vicinia humidorum, ab humidis affecta, vt ab humidioribus alimẽtis, largo potu, balneo aquæ dulcis, & tepidæ, & statu cœli humidiori. vtq; cum Hyppoc. 3. aphor. partic. concludamus. Sicci morbi, ex siccis constitutionibus, humidi ex humidis fiunt; simplices ex simplicibus cõcurrentib⁹ causis; compositi ex cõpositis: veluti si calida, & sicca causa, in vnum aliquando concurrunt, calidus, & siccus producitur morbus; si calida, & humida; calidus, & humidus, & sic de reliquis, ita vt, & in his locum habere videatur, propositio Aristotelica. Ab vno, in quantum vnum, non prouenit nisi vnum. Morborum causæ in mala compositione, diuersæ sunt, pro specierum diuersitate: in diminuto igĩt numero, Gal. auth. lib. de causis morb. cap. 8. sectio, vstio, putrefactio, valida refrigeratio, materieiq; defectus, existunt: In aucto verò copia eiusdem, atq; excessus. In magnitudine aucta, & virium robur, & materiei multitudo, causa existimatur; in manca autem, tùm vtriusq; defectus, tum causæ eædem, à quibus morbus in imminuto numero procedit. Morborum causæ in mala conformatione, sunt (vt innuimus) & primùm, morborum in figura, mala conformatio, tùm intra, tùm extra vterum, ob vitium matricis, atq; nutricis: In viis, obstructio, à lentis, ac viscidis producta humoribus, adnata caro, germen aliquod, durus aliquis, inflammatoriusuè tumor, absciſsus in instrumentorum corporibus, callus, sanguinisq;, aut alterius fluentis humoris, in corpore grumus; & quicquid extrinsecùs cõprimere aptum est. Dilatationis autem earundem viarum causæ sunt, immodicus expultricis facultatis motus, retentricis imbecillitas, medicamenta aperientia, instrumẽtorum immodica mollities, tum calidus, ac humidus aër. Causę morborum in asperitate, sunt ex Gal. humorum, ac medicamẽtorum acrimonia, abstergentia, puluis adhuc, venenum, quæq; per inferius induntur, ac per superius aſſumuntur cibaria: quarè lenitatis causæ erant, his prædictis oppositæ. Morborum in situ plures sunt causæ, at in articulis subitus, repentinusq; motus, immodica circa eosdem humiditas, laxans, & rarefaciens, ac superciliorum ossium fractio: laxatio item, & abruptio meatus, à peritoneo, ad testiculos pertingẽtis, vt in epiplocele, & entherocele, vsu solet venire. Causę morborum in soluta vnitate præterquãquod patescunt ex dictis cap. 15. præsentis sectionis consulatur Gal. cap. vlt. cit. libri, satius nunc sit ad alia deuenire.

Pulchrum adagium Pythag.

Hypp. sententia.

Causę morborum in mala cõpositione.

Causę morborum in mala conformatione.

Causę morborum in situ.

EXERCITATIONVM MEDICARVM

SECTIO TERTIA.

✠

ARGVMENTVM.

INSTITVTI ordinis rationem insectantes, Therapeutica, quam medendi Methodum appellant latini, omni βραχιλογια tractanda nobis se offert. Scribens .n. Gal. in de victus ratione in morbis acutis, lib. 1. commentatione prima. *Neq; id artis opus est, si nihil prætermiserint eorum, quæ à plebe ipsa cognosci possunt: Non etenim is artifici est scopus, sed quæ ad curationem idonea sunt, omnia conscribere, qua propter sæpius nonnulla adijcere; quæ uulgus non nouit erit opus, & multa, quæ huic nota sunt auferre, si nihil ad finem artis conferre uideantur.* Nostræ videntur in præsenti partes, ea literis commendare, quæ in omni curando affectu, idonea esse visuntur; quarè Methodi assignata essentia, explicatione, ac vsu; qualis in medēdo, morbo, symptomate, ac causa, esse, debeat prudēs Medicus, sciscitabitur, in ordine postrema, nostratum hęc Medicarum Exercitationum, sectio: in qua dysenteriæ per proprias indicationes allata curatione, quomodò huic eiusq; symptomatibus sit occurrendum, innotescet. B

MEDENDI Methodi allata definitione, & explicatione: quid sit indicatio, inseruiens ipsi, quæ Medico in omni affectu consideranda sint, & quæ primæ omnium indicationum sint differentiæ, ex Galeno inquiritur. *Cap. I.* C

AVSPICATAM philosophandi sectantes, occasionem; scribentes Apologiæ professores, assert. septuagesimasexta: *In omni affectu præternaturam, qui Medico considerandus proponitur, triplex esse solet consideratio, nimirùm, aut morbi ipsius, aut morbi causæ, aut à morbo emanantis symptomatis.* Inuitat assertio isthæc Therapeutica, vna cū sequētib⁹, suo tn̄ recensendis loco, vt quid medendi methodus, sit à quocūq; aperire tentemus. Est igiť medēdi Methodus (vt ex nominis ethymologia, habetur) ordinatus quidam, in medendo progressus, cui perfecta inseruiens diuisio, per indicationes, ex diuisione inuētas; tutò, citò, atq; iocundè, qui eo vtitur medeť Medicus. Dictum est, Methodum medendi esse ordinatum progressum, tùm quia id sibi, præcitata Methodi vox, apud Græcos exposcit, (quasi dicas cum via, & ratione) tùm quia sic, diuinus nr̄ Gal. 9. de decretis Hypp. & Platon. pasśìm visus fuit definire: quarè definitionem explanātes, additum fuit, hunc ordinatum progressum, esse, in medendo; D

Assert. 76.

Medendi Methodus, quid.

E ad differentiam, illius, qui in alijs penè omnib⁹ obseruatur doctrinis, scientijs in artibusq; tradẽdis: in his.n. omnibus methodus necessaria cum sit (quando Platonemet auth. *qui artem se acquisiuisse sine Methodo arbitratur, sciat se umbram artis habere, non artem:*) in vna factitanda medicina, ob humani corporis prestantiam, apprimè vtilis iucunda extat, & necessaria: Addidimus, medẽdi Methodo, inseruire diuisionem; & hãc perfectam; qm̃, idem Plato, in Phedro, & in Philebo, diuidendi, & componendi artem, ad artium constitutionem docuit, esse maximè necessariam; ita vt, duobus modis, se quispiam posit exercere, à primo .s. quodã generalissimo, vsq; F ad ea, quæ nullam sectionem admittunt, per medias descendendo differẽtias: atq; à specialissimis, ad summum vsq; generalissimum ascendendo: Non subticuimus, ex diuisione, indicationes esse inuentas, atq; adinuenire; quoniam Gal. 2. Meth. 7. dicens. *Quisquis cõdere medendi Methodum ad unguem parat, huic à primis est indicationibus hauspicandum, atq; hinc ad eas, quæ deinceps sunt, transeundum; rursusq; ab his ad proximas, ita quòd pergenti, non prius desistẽdum, quàm ipsius compositus finis:* nulli dubium, indicationes, omnes, per diuisionem adinueniri: per quas sanè vtentum methodo, diximus mederi: tum quia, G eodem Gal. auth. lib. & capite præcitato. *Omnis medendi methodus per indicationem fit,* tùm quia ex lib. ad Glauconem conscriptis: *ille minùs in medendo, quantum humanis permittitur uiribus errabit medicus, qui sciuerit indicationes haurire:* Tutò, citò, atq; iocundè, tandèm mederi eum diximus, qui vtitur methodo; quoniam, Medici officium, ex Asclepiade, vt retulit Celsus lib. 3. cap. 4. est; *ut tutò, ut celeritèr, & iocundè curet.* Quæ omnia, cum per indicationes cõmittat. Quid indicatio sit inquiramus. *Indicatio ergo* (ex Gal. lib. de optima secta ad Trosebul. cap. 2.) *est iuuantis compræhensio, simul cum compræhensione nocentis, aduenien sine obseruatione, & ratiocinio.* Diximus, indicationem H esse compræhensionem, non solùm, quia Græca vox ἔνδειξις demonstrationem, & relationem quamdam (vndè compræhensio ꝓcedit) significat; sed quia in causa est, vt humanus intellectus, in omni affectu preternaturam qui sibi curandus proponitur, & quid agendum, & rectam agendorum administrationem compræhendat: atq; hanc ipsam veritatem confirmans Gal. 2. Meth. 7. indicationem, ἔμφασιν appellauit, insinuationem .s. est igitur indicatio insinuatio: diximus autem, insinuationem hanc, esse iuuantis, simul cum compræhensione nocentis, quia per indicationem insinuatur intellectui, non solùm, quod iuuans, & conferens est, sed consequutione quadam; quod nocet. Vnde colligitur, aduersus quorundam sententiam, solertem medicum, in affectib⁹ curandis,

Methodus in omnib⁹ necessaria.

Diuisionis necessitas in artibus, & sciẽtiis.

Quòd indicationes per diuisionem reperiantur.

Medendi Methodus omnis per indicationem.

Medici officium. Indicationis definitio,

Conclusio contra nõnullos Med.

adhibere debere, & quæ iuuamen sunt allatura, & pro viribus repellere, quæ noxam, ac detrimentum. Cœterùm innantis nomine, vt Gal. est author lib. artis medic. cap. 19. & medicamẽtum, & alimentum, & salubris quæcumq; causa subaudienda: Monuimus postremò, indicationem aduenire sine obseruatione, & ratiocinio, qm̃ ex 2. Meth. 7. in initio. *Quicquid ab experientia seiunctum est, id totum indicatio nominatur.* Est verò experientia, ex lib. ad Trasib. cap. 2. eius quod frequenter, & eodem modo visum est, compræhensio, memoria, & obseruatio: Ratiocinium autem, siue Analogismus dictus à Græcis, comparatio, & perceptio causarum iuuantium, per similitudines. Hæcq; per Galenum indicationis, sit definitio, præter quã, si studiosus aliquis inquirere velit, cur paulò infrà eodem in capite dixerit. *Indicatio est, quando rebus percipiendis perceptis, simul, & quod confert percipitur, absq; ostensione, & obseruatione:* in memoriam huic reuocandum, quòd cum preter sententiam, aduersarij in 76. assertione, duo consideranda sint in omni affectu: morbus .s. morbi causa, & symptoma (quę res præternaturam existunt) & quicquid secundum naturam, in affecto patiente reperitur; cuiusmodi vires, atq; temperamentum: hinc fit, vt volens Galenus, per indicationes occurrere, rebus pręternaturã, indicãtibus sibi contraria: & rebus secundum naturam, indicantibus, sibi similia, præfatam indicationis attulerit definitionem. ex hac igitur cum satis apertè colligatur, quàm manca, & imperfecta existat aduersarij positio, vt quæ prętermiserit, ꝙ in paradoxo in primisq; cõscripsimus, dicentes (*in dysenterijs curandis, præcipuus scopus, & indicatio, urgente tamen dolore, nonnè huius est mitigatio? proculdub. sic, Gal. passim, ac præcipuè 12. Meth. Med. cap. 1. asseuerante, scribenteq; ex accidente symptoma quoq; curandi rationem aliquãdo mutare, causæ. s. eo tempore habens uelutì in dysenteria dolor, una cum uirium imminente ruina*) concludamus cum Galeno 3. Meth. 3. quod. *Scire licet, duas esse primarum indicationum differentias: quod secundum naturam se habet, custodiam sui indicãte; & propterea, quæ similia sui sint, postulante; quod præternaturam est sublationem sui, eoq; contraria requirente.* Sed de his infra.

Indicatio.

Experientia.

Ratiocinium.

Indicationis alia definitio.

Quę sint consideranda in omni affectu.

Pręcipua indicatio desumpta ab paradoxi auth. à viribus.

Duplex indicationũ primarum differentia.

EX Indicantis definitione, diuisione, ac subdiuisione, decernitur tria esse indicantia; Morbum scilicet Causam, & Virtutem, hinc tres indicationes curatiuam à morbo; præseruatiuam à causa, & uitalem à uirtute desumptam. *Cap. 11.*

QVAM

E QVAM vulgaris, & manca septuagesimasexta in ordine, præcitata Auth. Apol. existat assertio, licèt patescat ex dictis; hinc tñ facilè deprehendetur, Indicatio omnis, cum ab indicante aliquo desumatur; & indicans sit quicquid, in humano existens corpore, agit, & quod vtile est, repræsentat: Cum ea, quæ existũt in corpore, duplicis sint generis, præternaturam. s. & secundùm naturam (primiq; generis sint, quæcumq; humani corporis essentiæ sunt destructiua, sicutì morbus, causa, & symptoma; secundi verò, quę ad eiusdem essentiam conducunt, vel necessariò eam sequuntur, velutì proprietates, F & operationes, &c.) nulli dubium, quòd non solùm morbi, symptomatis, ac causę, Medico habenda est cõsideratio, sed, & virium naturaliumq; omnium operationum, atq; proprietatum: pręter quę, cum nil aliud reperiatur in corpore; sequitur, quod indicans erit, in prima sui diuisione, duplex, & quod est pręternaturam, & ꝙ est secundum naturam: *Quisquis* (dicebat Gal. 1. ad Glauc. 1.) *omnia quæ secundum naturam, & præternaturam sunt, ad hanc uiam, & rationem reuocauerit, & ex omnibus ijs, quæ per diuisiones inuenta sunt, integras desumpserit indicationes, is solùm quantum per humanas uires licet, medendo* G *non aberrabit*. Medici siquidèm officium est, nõ solùm curare, sed pseruare, & cõseruare; curare. s. morbum; præseruare siue præcauere causas; & cõseruare vires, atq; virtutem: quæ oĩa, quia in corpore agunt; morbus. s. & causa lædunt; vires verò conseruant: hęc duo, pcipua in corpore fuerint indicantia: atq; hãc veritatem cognoscẽs Gal. 4. Meth. 3. apertè docuit, quòd ab eo, ꝙ non agit, nulla sumitur indicatio; ex quo sequitur, vt pręcipuę indicantis conditiones tres sint, prima, vt existat in corpore, ad differentiam coindicantis; ꝙ extra reperitur; secunda, vt agat, & tertia, vt docuit Gal. vnum per se indicet: quando ex libr. de arte curat. ad Trasibul. cap. 44. *Absurdum dictu sit, idem, nullum discrimen accipiens, diuersa indicare*: H dictum in fine definitionis fuit, indicans, quod vtile est, repræsentare: quoniam id indicantis esse debet officium, indicare quid vtile, & consequutione quadam, quid inutile, quid iuuans: id quod vt indicans indicet, necessum est, vt sit notum intellectui, ab eodemq; appræhendatur; atq; id ipsum cognoscens Galenus primo Meth. 5. dicere solebat. *Quoniam omnis morbi curationem inuenire propositum est, necesse est, morborum numerum prius sciri*: quibus si addere velimus, morborum ideam, speciemq; vt alibi idem, nos cõmonefecit, absoluta erit, indicantis essentia: Indicans ergo cum innotescat: Indicatum est, præsidium illud, siue vtile, siue iuuãs, ꝙ

Indicantis definitio.

Indicantis diuisio.

Conditio Pręcipua indicantis in corpore quæ.

Indicantis munus.

Indicatum quid.

indicatur ab indicante, in corpore collocato, vna cum recta eiusdem administratione, quantitate nimirum, tempore, quantitate, & modo. Neuè à Gal. 2. Meth. 1. recedamus; cum omnis materia, quæ quomodolibet corpus alterat, quo tempore iuuat, auxilium, dicatur: hoc erit ab indicante indicatum, auxilium. s. præsidium, siuè remedium, vel dicas medicamentum, alimentumuè. *Cum sanitatis causæ* (dicebat Gal.) *sint omnia, quæ sanitatem efficiunt, una certè earum est, quod auxilium, remediumuè uocatur:* ea igit lege, qua, vox præsidij, magis generica est, ad omnes alias, continetq; sub se, præfata omnia nomina, diximus indicatum esse presidium; Additum fuit, vtile, & iuuans, quoniam, vtì monuimus indicatio est iuuantis cõpræhensio: diximus tandem indicatum indicari ab indicante in corpore collocato, vna cum recta eiusdẽ administratione; & quia indicantis officium est, non solum, quid agendum indicare, sed rectum etiam agendorum vsum, vt imposterum proponemus. Indicationis, indicantis, ac indicati cum patescat essentia: diuisionẽ repetamus. Indicans in prima sui diuisione, vt habetur ex dictis, duplex erit, preternaturale vnum, secundum naturam alterum; curando ac præseruando procedens primum; conseruando secundum: Indicans præternaturale, siuè præternaturam, est duplex, curans, & præseruans; secundum naturam, vnum, quod est conseruãs; & sic indicantia, à rebus preternaturam, & secundum naturam desumpta, tria erunt; quæ sanè, si considerentur in gratiam sanitatis deperditæ, recuperandæ; curatoria omnia nuncupantur; Quòd si strictam facere velimus doctrinam, Indicans desumptum à morbo, propriè vocatur curatorium; à causa verò præseruatorium; & hanc veritatem attingens Gal. 2. Meth. 2. *Maximè* (inquit) *propria in soluendo morbo intelligitur curatio* (ecce indicans curatiuum) *sed per abusionem, etiam mixtum genus, tùm ex uera curatione, tùm prouisione, quam profilacem appellant:* & c. 12. autem Meth. 1. *Ex morbis* (inquit) *ipsis, & curationis indicationem præstari; uelutì ex causis ipsis prouidentiæ,* cuius nomine si intelligere velimus præseruationẽ, nil vetat; qm̃ remotio causę, siuè preuisio causę, indicatio dicitur præseruatoria. hæc de indicante duplici preternaturam, curatorio, & preseruatorio. De conseruatorio, vocato à nobis vitali, loquẽs idem Gal. 9. Meth. 13. scripsit, quòd vires quoq; vnam rem semper indicabunt: quare vsurpato communitèr nomine, virium, atq; virtutis, indicans ex viribus atq; virtute, constituetur vitale, de quo loquens ibidem: *Maxima* (inquit) *dignitas ipsarum est uirium, quando uiuere ipsum, nobis ex harum custodia constat, utpotè cum uitam, aut ipsas esse uires, aut earum actiones, sit necesse: at uita ipsa nihil esse prius in animantis corpore potest; proptereàquod,*

Indicata à Gal. quę.

Indicantis pręternaturam diuisio.

Indicans curatorium & pręseruatorium.

Indicans vitale.

E *propterea quod, nec sanos esse, citra uitam licet. Virtus ergo prima omnium custodienda in hominibus est; seruabitur autem, si nec eius substantia inaniatur, nec tanta alteratione alteretur, ut ea corruptioni sit propinqua: atq; huius custodiæ pars est, ubi uel bonam ipsam temperiem præsentem seruamus, uel absentem inducimus. A uirium indicatione proxima est; quæ ab affectibus, quos curare proponitur, datur; postea deinceps reliquæ.* atq; hucvsq; Gal. qui proponens quid in omni affectu, medico agendum in primis sit. *Prima igitur* (inquit) *omnium indicatio est, quæ à uirtute sumitur; uerum non sic prima, ut quæ curationem doceat, cum ex numero curatricum indicationum non sit; uerum ut ita dixerim uitalium, siue quæ ad uitæ custodiam pertinent:* quam eandem sententiam repetens 9. Meth. 3. vbiq; nos docuit virtutem, ac vires, indicationem in curandis morbis habere; vt quæ, circa ægrum administrantur, omnia firmè eius vnius causa fiant: Atq; huic curandi rationi, intenti nos in paradoxo, à viribus indicationem desumpsimus. moniti ex Gal. præcepto 12. Meth. 1. asseuerante. *Quod si ex dolore uires resoluantur, atq; ex eo periculum impêdat, & mitigari dolor, & roborari uires, debebunt.* sed hac de re infra. Cōcludamus nunc quòd cum tria prima in omni affectu curando, sint indicantia, Morbus, Causa, & Virtus, tres erunt indicationes, à morbo, causa, atq; virtute, depromptæ; ab hac quidèm vitalis indicās sui custodiam per similia; à causa, pręseruatiua; curatiua à morbo sui ablationem indicantibus per contraria. Quòd si Gal. 9. Meth. 14. Affectum naturalē, affectum præternaturam, ambientemq; aërem, vt indicantia adducat, Hyppoc. verò consuetudinem, ætatem, anni tempus, &c. ita vt plura, quàm tria, esse videantur indicantia, & sic plures quoq; indicationes, decernendum, præter prima illa tria indicātia, omnia habere rationem signi, vel coindicantis. cuiusmodi V. G. vires in sanguinis missione, de qua loquens latinorum princeps Celsus lib. 2. hæc in viriū gratiā, reliquit testata. *At firmus puer, & robustus senex, & grauida mulier ualēs, tutò curatur.* De symp. q̄d dicendū sit patescit imposterum.

Prima omnium indicatio ex Gal. quæ.

F

Authoris consilium in paradoxo.

G

Indicatio triplex, & quæ.

Responsio ad obiectionem.

Coindicās quod.

H

EX Diuisione eorum quæ sunt p. n. ostenditur, quando symptoma indicet, & quando non: quid indicet, & quæ ab eo sumatur indicatio. Indicantisq; in artificiosum, ac in inartificiosum diuisione allata, ac definitione. Quod indicatio artificiosa sit triplex, & quæ, definitur. Cap. III.

INDICATIONVM, & indicantium, in vtiles, ac inutiles, seu artificiosas, ac in inartificiosas, antequā spectemus subdiuisionem; videamusq; quomodo indicationum, alia sit generica, alia subalterna, & alia specifica: quid indicet symptoma, & quando indicet, ꝑ absoluta rerum preternaturam consideratione, medico animaduer-

tenda

tenda proposita; reliquum est, vt explicare tentemus. *Eorum igitur,* A *quæ præternaturam sunt, cum alia per se subsistant, alia uerò sint in ipso fieri, in eoq; suam habeant essentiam, ac umbræ ritu affectus comitantur: nulli dubium, quòd sanatio, affectuum ipsorum est sublatio, hanc uerò symptomatum amotio consequitur, quibus* (inquit Gal. lib. 2. Meth. cap. 12.) *quamquàm ipsis nihil prima ratione adhibeatur; attamèn in ijs quoq; perpetuum illud præceptum manet; quòd contraria contrariorum sunt remedia; quippè cum affectus, quos symptomata sequuntur sanamus, symptomata nimirum ipsa, in contrarium statum perducimus:* hæc ibi Gal. quem si liceat cõmentari; compertissimum est, symptomata, vt quid præternaturã sunt, indicare, & ipsa sui ablationem, per contraria; verum quia B huiusmodi indicatio inartificiosa est, & inutilis (vt infra patebit) dicamus, statuisse Galenum, amotionem symptomatum sequi sublationem affectuum; quoniam ab affectibus, qui sunt in facto esse, dependent symptomata, quæ suam habent essentiam in fieri, atq; in ipsismet affectibus, per se subsistentibus: ita vt, hoc modo consideratum symptoma, nil artificiosum indicet. Cœterùm, quia 12. Meth. 1. symptoma indicare, & ad se indicationem, & curationem trahere admonuit, veluti nos in initio paradoxi conscripsimus. repetamus inibi Gal. sententiam, & videamus quando indicet, queue eius sit indicatio. Quò ad primum, Gal. symptomatum C omnium apportans distinctionem, hæc habet. *Ex prædictis uerò tribus, Actionum quidèm offensæ, si contristant, sollicitudinem Medici ad se cõuertunt. affectumq; deserere cogunt. Idem faciunt, & eorum, quæ retinentur, uel excernuntur excessus. At genus symptomatum, quod in affectibus cõsistit, alterius quidem quem curare oportet, est signum: ipsum tamen nullam seorsum curationem exigit, utpotè cum affectu, unde nascitur, una cessans.* hæc ibi Gal. qui referens primas symptomatum differentias: & ad actiones læsas, & ad exeuntia mutata, spectantes, inquit curationẽ pertinere: ad qualitates verò mutatas, nequaquàm, cũ ad affectus D sublationem, tollantur: Ratio autem, cur eæ indicent est, tum quia curationem ad sese trahunt, tum quia, remedia morbo adhibẽda, quandoq; prohibent: quod autem aptum est prohibere, aptum simul, & indicare. Indicant autem symptomata, Gal. auth. 12. illo Meth. 1. causæ locum eo tempore habentia: adeo vt, indicatio, quæ ab eis desumitur, dicenda sit præseruatiua; à causa, quãdo hæc desumatur, vt dictum. In reliquis, quod spectat ad indicationum in capitis initio, propositam subdiuisionem. Scribens Gal. 3. Meth. 1. *Quoniam omnibus in confesso est, primas indicationes ex affectibus esse sumẽdas, certè laborandum pluribus frustra nõ est, ut hinc esse incipiendum doceã: illud potiùs demonstrare tentemus, neq; totum hoc esse, neq; prorsus magnam*

aliquam

Eorum quæ præternaturam sunt diuisio.

Symptomatũ quæ indicent.

Symptoma quando indicet.

Quæ symptomata indicent.

Quod indicet.

A symptomate quæ indicatio sumatur.

E *aliquam partem, ueluti methodici putát, sed minimá, & tantum initium, &c.*
vsq; ad capitis calcem. Duo visus est proposuisse indicationum, &
indicantium genera, inartificiosum vnũ, atq; vulgare, inutileq; ar-
tificiosum secundum, vtile, & his, qui ex arte sunt, cognitum. Primi

Indicans artificiosũ, & inartificiosum.

generis est, indicatio illa desumpta à Thessalo, qui dicebat, calcu-
lum, qui in vesica est, quod toto genere præternaturã sit, sui abla-
tione indicare, ad eumdem modum, & pensiles verrucas, & Myr-
mecias, & atheromata, & steatomata, & meliceridas, & alia id ge-
nus: ratio autem est, quia eodem Gal. auth. 3. Meth. 1. *Indicatio, quæ*

Indicatio generica.

à morbis sumitur, principium tantum est, & (sic vt dicam) *carcer, unde me-*
F *dẽdi ratio promouet, nulla prorsus ipsius medicinæ artis adhuc portio, aut cer-*
tè nec magna, nec propria, sed quæ etiam plebi sit communis: cuiusmodi ea
eſt, in qua dixit Gal. lib. artis medic. cap. 94. *Humiditas, quæ præterna-*
turam in parte continetur, sanatio in omnimoda, euacuatione consistit quẽad-
modũ etiã in suppuratis. necnon addidimus nos in hydropicis: secũdi

Indicatio specifica.

generis est, per quam, indicatum id reperit, ex quo perfici possit,
ꝙ à prima indicatione suggierit; *Ergo* (dicebat Gal.) *cui facultas est*
illa inueniendi, ex quibus perfici possit, quod à prima indicatione suggieritur, is
meritò morborum est curator. Non n. (prędixit 6. Meth. 2.) *qui uulneratæ*
G *parti naturalem unionem esse moliendam nouit, is medicus est, sed qui, quibus*
id rebus perficiat intelligit: quamquã, nè hoc quidem ipsum, per se satis est, si
quis etiam quo pacto, his sit utendum nesciat, sed, qui uiam omnem curationis
eousq; percalluit, ut ipsum consequendi destinatum finẽ queat, is demum est,
qui mederi nouit: In quib⁹ Gal. verbis, cum patescat, quæ sit indicatio

Medicus artificiosus qui.

ex vsu artis, medica, vtilis, ac artificiosa, quotuplex, hæc sit inqui-
rendum: Vtilis, ac artificiosa quæcumq; indicatio, vt ex Galeno
licuit haurire. 8. Meth. primo, & secundo eiusdem cap. 7. triplex
est, generica, subalterna, atq; specifica: *Quarè quisquis* (dicebat

Indicatio vtilis triplex.

primo Meth. Galenus) *condere medendi methodum ad unguem parat,*
H *huic est à primis indicationibus hauspicandum:* (ecce hinc generica de-
promitur indicatio, cuiusmodi est, quæ à rebus præternaturam,
indicantibus sui ablationem, desumitur.) *Atquè hinc ad eos, quæ*
deinceps sunt transeundum: hinc subalternę fluunt indicationes, cu-
iusmodi est, indicatio desumpta à morbo, in intemperie calida,
indicante sui ablationem per contraria refrigerantia. *Rursusquè*
ab his, ad proximas; atquè hinc emanat indicatio specifica, cuius-
modi est indicatio desumpta à morbo in intemperie calida, vt
in tali, vel tali gradu. *Itaquè* (subdit Galenus) *pergenti, non priùs*
desistendum, quàm ipsius compos sit finis, &c. atquè de triplici hac in-
dicatione generica subalterna, ac specifica, idem loquens Ga-
lenus de specifica 9. Meth. apertissimis, atq; clarissimis verbis. cap.

decimoquinto

Indicatio specifica.

decimoquinto, hæc nobis proposuit. *Non enim, satis est calido affectui admonuisse frigida, nisi id debita fiat mensura: cum alioquin metus sit, si intra modum id fiat, ne morbi reliquum quippiam relinquatur: sin modum excedas, cōtrarium genus morbi inducas: qui .n. supra quàm par est, calidum morbum refrigerat, is sanitatis mediocritate trasmissa, alium excitabit morbum, qui sit frigidus.* De generica, & subalterna indicatione scribēs illo 8. Meth. *Prima* (dicebat) *omnis febris indicatio ueluti à morbo est, ablationem eius perscribens; secunda uerò, ceu abs tali est morbo, quæ non absolutè sublationem ut prior, sed certam quamdam sublationem indicat. Nàm cum febrientes ex intemperie laborant, necesse est, sanationem quoq; eorum intemperantiæ depulsionem esse; omnis autem excessus, per contrarium excessum sanatur:* & Hypp. contraria, contrarijs curari, perscripsit.

Indicatio generica.

Subalterna.

EX *triplici indicantium genere, morbo, causa, & uirtute, ostenditur; Virtutem esse primum indicans (omnibus existentibus paribus) inde uerò causam; Quod si imparia sint, quod magìs urget, indicabit. ubi indicantis magnitudinem sitam esse, in recessu à naturali statu, in partis laborantis præstantia, & facultate, corpus regente, demonstratur.* *Cap. IIII.*

INDICANTIVM, ac indicationum, ternario assignato numero, diuisioneq; ac subdiuisione: in curatorium .s. pręseruatorium, atq; vitale, vnde curatoria, pręseruatoria, atq; vitalis fluxa est indicatio, generica, subalterna, atq; specifica (vnde triplex quoq; indicatum, in ordine correspondēs indicanti, & indicationi) quemadmodum luce meridiana clarius innotescit; facili vt negocio, therapeuticas omnes aduersarij assertiones, refellere possimus, duo contemplanda nobis in pręsenti se offerunt: primum, quodnam inter indicantia illa tria magìs indicet; secundum, qua ratione, & quo nomine, magnitudo sit indicantis; quibus addentes, & tertium; de coindicantibus, contraindicantibus, permittentibus, ac prohibentibus, quid medendi Methodus sentiat, aperire tentabimus. Quòd igitur ad primum, omni omissa contentione, ex Galeno vtì pręduximus: Indicans vitale, cœteris paribus 9. Meth. 13. magis indicat: inde verò causa, vt ex eodem habetur 4. Meth. 4. (ita vt symptoma cum habet rationem causæ, tamquè indicet quàm morbus) postremò verò morbus, qui ad ablationem causę euanescit: Cœterum si indicantium magnitudo, sit inæqualis, ita vt magis indicet causa, quàm morbus, & vires; alijs non neglectis, causæ attendendum, Galeniquè sequendum pręceptum decimum Meth. primo.

Inter indicantia suprema quę namquè indicet.

Nàm

E Nam (habet eo loci) *si intolerabilis ægro magnitudo febris sit, committendum non est, ut per ea, quibus causam adijcimus febrem augeamus, &c.* iuxta indicantium magnitudinem: *Sin, indicationes pugnabunt* (dicebat in fine capitis) *unam præferas, uel quæ à uiribus sumitur, uel quæ à febre, ac quæ cæteris sit ualentior, hanc magis sequaris, nec tamen cæteras negligas*. Quò ad secundum, indicantis magnitudo spectatur, pro recessu à naturali statu, pro dignitate, partis affectæ, ac facultate, nostrum corpus, regente à rebus. s. secundum naturam, à reb⁹ preter naturam, & a subiecto vtriusq;, non vniuersali tantùm, sed proprio, atq; determinato; huius, aut illius functionis, actionis, ac mu-
F neris: Magnitudo indicantis, à recessu in naturali statu, vel ratione propriæ essentiæ (vt Gal. visus est nuncupasse 7. Meth. 12.) est cū quis in genere quocumq; morborum maximè à naturali constitutione, & statu recedit, siuè temperie, siuè compositione, ac vnitate. Inter quas indicantis magnitudines, quæ sita est in recessu à naturali temperie, est, maxima, quę in vnione soluta, minor, quæ in mala compositione, minima, ratione desumpta, ex maiori, vel minori offensa facultatum, actionum, ac munerum, pro integra fruenda valetudine. Magnitudo indicantis, pro affectæ partis dignitate, est
G vti Gal. ꝓponit 7. Meth. 12. cum inter corporis partes, prestantior aliqua, ac dignior afficit̄, cuiusmodi cor, cærebrum, hepar, testes, ventriculus, &c. Magnitudo indicātis, pro facultate nostrum corpus regente, est cū virtus ipsa, seu vires (sine quibus vti Gal. dicebat 9. Meth. 13. sanus quispiam esse nō potest) ruinam aliquam patiuntur, vt in syncope, inducta, à quacumq; causa. Atq; hæ, principes sunt magnitudines indicantis, siuè vehementiæ. Quod spectat ad tertium in ordine propositum. Esto, lata significatione, indicans illud esse, quod ad auxiliorum inuentionem facit, Coindicans illud erit, quod simùl ad vnius, & eiusdem auxilij inuentionē
H conducit. *Coindicantia* (inquit Gal. 13. Meth. cap. 16.) *uelo uirtutem naturam ætatem, anni tempus regionem, consuetudinem, & si qua sunt id genus quæ ad unam eiusdemq; auxilij inuentionem conducant*. cuiusmodi V. G. est febris de genere tertianarum, in puero, in æstate, calida cœli constitutione, assueto victui humido, vel consimili medicamento, ac alimento. Contraindicans est, quod simùl ad vnius, & eiusdem auxilij prohibitionem conducit, sicuti sunt omnia nuper relata, in prohibēdo victum siccum; qui nec ratione febris, de genere tertianarum, ætatis, anni temporis, &c. in febricitante puero conuenire videtur. Permittens est, quod non ita in inuento remedio, ac auxilio dissentit, vt illud administrari nō possit; cuiusmodi esse vident̄ vires aliquantisper imbecillæ, in faciēda (ob summam necessitatem)

Quādò indicātia pugnāt, quòd magis indicet.

Indicantis magnitudo vnde desumatur

Magnitudo propriȩ essentiæ, quæ.

Magnitudo ex affecto dignitate partis.

Magnitudo ex facultate corpus dispēsante.

Coindicās quid.

Contraindicās quid.

Permittēs quid.

Prohibens quid.

necessitatem) sanguinis missione: Prohibens tandem est, quod inuentum auxilium administrari prohibet, veluti sunt eædem vires, omninò prostratæ, cum sanguinem mittere opus est. Sed indicati, iam perquiramus vsum. A

QVOD ab uno, & eodem; diuerso tamen modo considerato, indicetur, & quid agendum, genericum, subalternum, atq; specificum, & agendorum usus, quantum. s. quandò, quomodò, & ubi agendum quodq; ex diuisione, & subdiuisione indicantium, proprium, & specificum adinueniẽdum sit indicatum: & hoc in præsenti curatorium. Cap. IIII.

Indicationis munus.

PER summa, in medendi methodo, à grauissimis quibusq; viris exculta, pergentes capita, repetendum obitèr, ꝙ cum, indicationis gratiâ humanus intellectus, in omni affectu prçternaturam, qui sibi curandus proponitur, compræhendat, & quid agendum, genericum, subalternum, atq; specificum, ab indicante videlicet morbo, causa, atq; virtute depromptum, quæ tria summa sunt indicantia; & rectam agendorum administrationem, quandò. s. quantùm, qnomodò, & vbì agendum: diuersa ratione, ab indicante, quid agendum, & agendorum vsus desumitur: Ab vno. n. cum vnum tantùm indicetur, id vnum, diuerso cõsideratũ modo, diuersa etiam indicat: vt igitur indicans, est quid præternaturam, vel secundùm naturam, indicat quid agendum; morbum. s. esse remouendum, ꝙ est indicans genericum; esse remouendum cum contrarijs, quod est indicans subalternum; esse remouendum cum contrarjs in tali, vel tali gradu, quod est indicans specificum, ac curatorium; quod idẽ considerantes in indicante præseruatorio, atq; vitali. Idem indicãs, vt agit in corpus, iuxtà actionis gradus, maiorẽ. s. vel minorẽ actionẽ, indicat quantùm agendum: quantum. s. esse debent auxilium, indicatum ab indicante, quid agendum: hoc est quanta esse debeat dosis, huius aut illius auxilij indicat, sũma. s. mediocris, vel minima; ita vt, summa dosis, & hæc cõtinua, indicet à snmma actione. V. G. morbi, mediocris, à mediocri; & minima, à minori; ad quã veritatẽ respiciẽs Gal. 9. Meth. 14. de curando in intẽperie, morbo loquẽs, ait. *Quippè quantùm is, à naturali habitu recessit, tantùm opus est, ut ægrum refrigeres, & humectes.* Vt verò idem indicans est prçsens, indicat qñ agẽdum, tẽpus. s. quo indicatum auxiliũ sit administrandum, an. s. in tẽpore vniuersali, principio, augumento, statu, vel declinatione; an in particulari, particularis; determinata. s. aliqua diei hora, in qua indicatum curatorium, præseruatorium, atq; vitale, possit administrari, alimentũ V, G. ꝙ est indicatum vitale; venæ sectio, quæ B C D

Ab vno vnum indicatur, & qũo plura.

Vsus indicantium à quo indicatur.

Quantum agendum.
Quando agendum.

est

E est indicatum præseruatoriũ, ac frigidæ potus, qui est curatorium. Vt idẽ indicans, consequutione quadã est in causa passionis ipsius corporis, tùm in toto, tùm in parte, indicat, quõ agendum; hoc est, quo modo indicatũ debeat administrari; an.s. in forma solida, vel liquida, &c. ꝙ indicatum respiciẽs medicamentorũ, alimentorũq; formulam, licet à recentioribus quibusdã fuerit redargutum; maximopere tñ in medicina faciẽda, locũ habere putamus, ad hoc vt tutò, citò, atq; iucundè mederi valeat, medicus. Ad quã veritatem respiciens Hypp. apertè docuit, quòd qui volunt restaurari, restaurentur liquidis, ad differentiam solidorum, & qui citiùs, odorib'. Quomodò agendum. Contra neothericũ quendam.

F Sed ad rem, idem indicans, vt est in toto, vel in parte, indicat, vbi agendum; hoc est, qua in parte corporis, sit administrandum auxilium indicatum, tàm intra, quàm extra: ita vt vbi agendum compræhendatur à subsistentia (vt recentiores dicunt) indicãtis. Deq; indicationibus, indicãtibus, & indicatis, curatiuis, præseruatiuis, ac vitalibus genericè hæc dicta sufficiant. Specificè itaq; rem aggredientes; ab indicãte morbo, resumemus orationẽ; verum quia hæc passìm in superioribus capitibus fuit discussa, id tantum repetendum occurrit. Quod in omni affectu, qui medico considerandus proponitur, facta diuisione eorum, quę sunt pręternaturam: ac secundum naturam, resumptaq; diuisione eorum quæ sunt præter naturam in morbum, & causam; tertiaq; facta subdiuisione morbi, in tria summa genera, in intemperie, mala compositione, atq; soluta vnitate, iterum qui citra vllum errorẽ, mederi intẽdit. Morbũ in intẽperie, in mala cõpositione, atq; soluta vnitate, in ꝓprias species, à nobis in superiori sectione assignatas, diuidere debet, ac subdiuidere: Indicantibusq; in propria quacumq; specie, compertis, indicationes hinc haurire, ad indicataq; non specifica tantum, sed apꝓpriata, si fieri potest, descẽdere: ita vt nõ satis sit nosse Medico, morbum esse auferendum, eumq; cum contrarijs, sed quibus cõtrarijs, in hoc vel illo gradu, pro recessu à naturali statu, in quo, morbo detentus, reperitur. Id quod, facillimo assequetur negocio; si facta animaduersione eorum omnium, quæ indicatum illud, coindicant, vel contraindicant, permittunt, vel prohibent, & naturã propriam, maioris, vel minoris indicantis spectabit, similia, dissimiliaq; nouerit comparere, ac patientis constitutionem, in naturali statu detẽti, quantùm humanis viribus permittitur dignoscere, attentarit. Quarè indicantis curatorij, eiusq; vsus, consideratio, qualis apud medicum, in omni affectu, qui sibi curandus proponitur, esse debeat, cum innotescat, ad præseruatorium conuertamus hunc stylum. Vbi agendum. Epilogus indicationum, & indicantium. G Indicans, & indicatio vulgaris. H Hyppocr. præceptũ.

DE indicante præseruatorio, eiusq; usu, desumpto, tum à causa morbifica, eiusq; diuisione, tum à symptomate, ut locum obtinet causæ. A *Cap. V.*

INDICANTIS curatiui, propria obseruata natura, ad præseruatiuum se conferens Medicus, eâdem vtens methodo; causa contemplanda sibi se offert: hac igitur, in continentem diuisa, atq; contentam; intelligẽs per continẽtem, ossa, carnem, vel solidum quidpiam; per cõtentam verò, tùm liquida omnia, vti humores, tùm solidiora, quæcumq; excrementa, & intumescentes flatus: diligentèr coniectandum est, num continens aliqua nostri corporis pars, causa B facta sit morbifica, ratione propriȩ suȩ substantiæ) ita vt, ob eius putrescentiam, vel corruptelam, ad naturalem statum deduci non possit) vel quantitatis, qualitatis, aut loci, indè verò specificis indicatis, traditis à Galeno 14. Meth. 13. detrahentibus, consumentibus, & auferentibus, occurrere. Quòd si, causa, contenta fuerit, facta distinctione p̃fata, resumptaq; subdiuisione morbificȩ causȩ, in flnentes humores, solidioraq; corpora, excrementosa: pro viribus studere debet, quisnam sit humor morbificus, an tota massa sanguinea, simul, & semel, an humor aliquis seiunctus, pituita .s. bilis, atq; melancholia, vel eorum ichores; quòd si excrementum sit C aliquod solidius, videndum, an sit, toto genere prȩternaturam, siq; tale sit, an animatum, vti lumbrici, seu vermes (quos ἕλμινθας appellãt Grȩci, teretes, seu rotundi, lati, & quos ascatides, siuè tenues, & breues vocant) an inanimatum, & hoc minus solidum, vt corruptum semen, vel lac, grumosus sanguis, corruptus cibus, chilus, vel excrementum, vniuscuiusq; coctionis, & materia illa, quæ in athenomate, steatomate, & meliceride asseruatur; vel magis solidum, vt lapis in vesica, renibus, vel alia corporis parte, detentus; mola, atq; demortuus fœtus: Quòd si excrementum non sit, à toto genere præternaturam, hoc qualecumq; sit, siuè extrinsecùs illatum, vt plumbea pila, sagitta, &c. vel intrinsecus genitum, è qua D specie, nonnulla etiam sunt ex prȩfatis: identidem spectare oportet, an substantia, quantitate, qualitate, vel loco, morbosa euadat causa; indè autẽ proprijs indicatis auferentibus, prospicere; genericis primùm, prout reperiuntur in compage rerum præternaturam; subalternis, cum facta est generis in proprias species diuisio; ac specificis, cum indicantis proprium indicatum, adinuenta est species, in substantia, quantitate, qualitate, vel loco peccans; Interim, meminisse contẽtus sit medicus, quid, quæ à toto genere sunt præternaturam, sui indicant eradicationem. Quòd si si causa cõtenta

Morbificæ causæ prima diuisio.

Continens causa morbifica, vt lædat.

Contentæ causæ subdiuisio.

Excrementum vt lȩdat.

Quæ à toto genere p n. quid indicent.

E tenta fuerit aliquis impetens flatus, vapor, vel spiritus, aulauè; pro varietate indicantis, vnicuiq; prę sto sit Medicus; & quia ex humoribus, vapores, vt plurimum eleuantur morbiq; producuntur, omnibus tùm pituitosis, tùm biliosis, vel melanchollicis succurrendum; eaq; cõuenire videntur, quæ, & per insensibiles meatus educunt, quæq; discutientia nuncupantur: In reliquis, nõ satis est nosse, morbificam quamcumq; causam, suam per proprias, & specificas indicationes, indicare ablationem; & proinde, quid nuncupatum agendum; sed rectum etiam agendorum vsum, collocatum, in quandò, quantùm, quomodò, & vbi agendum; velutì de indicante F morbo, superiori in capite, fuit prædictum. Quarè, spectato tempore, lædentis causæ morbificæ, indicabitur quando agendum; quando. s. proprijs indicatis expugnanda sit causa, in quo. s. morbi tempore: & considerata eiusdem actione, maiori, aut minori, quãtum indicabitur agendum, euacuantis. V.G. auxilij quantitas, siue sanguinem euacuandum respiciat, siue humorem redundantem alium: & licet *Deiectiones*, iuxta illud Hypp. 1. aphoris. *non multitudine diiudicandæ sint, sed qualitate, &c.* prudens tamen medicus, iuxtà maiorem, vel minorem redundantis humoris actionem, validum, G aut minus validum exhibere debet pharmacum; philosophũ hac in re insectans, qui quale in quanto collocauit; siquidem, vbi maius quantum (Plato dicebat) ibi maior virtus: Animaduersa verò morbificę causæ passione, quomodo ea educenda sit, indicabitur, an s. vna, vel altera euacuantis remedij formula, vtq; Chirurgicum afferamus exemplum, in gratiam eorum, quę acta sunt, apud nonnullos excellentissimos viros in arte medica, dum amantissimus mihi Pater publicam faceret medicinam, in pręclara sui ipsius Fabriani Patria, scribit Gal. 13. Meth. 5. *Quòd si aliquãdò excidere aliquid propter multitudinem, non puris modò, sed etiam corruptarum partium, fuit* H *opus, contenti eramus sectione, quæ mirtifolium imitatur, planè non magna, Cum autem, in ea excisione longitudo, maior, quàm latitudo sit, non autem per membri rectitudinem, quippe ita cum membrum inflectimus, naturalitèr cutis sibi applicatur.* hæc ibi Gal. à quo edoctus Chirurgus quomodò incidẽda sit cutis in inguine, (de huius. n. incisione loquitur eo loci Gal.) habet, ab eodem, quomodo agẽdum præseruatorium specificum, indicatum à materię morbificę passione: à cuius tandem subsistentia, indicatur in toto, vel in parte, vbi agendum: hoc est, qua in parte, indicatum à subsistente causa sit administrandum, siue extra, siue intra, per os, aut per infernas partes, per cutim, per vrinæ meatus, aliasq; corporis partes, ad quod indicatum respiciens Hypp. aphor. 21. primæ particulæ apertè docuit. *Quò natura*

K *uergit,*

Flatus quid indicent.

Vsus agẽdorum indicantis præseruatiui.

Quantum agendum, à quo indicetur in indic prę seruat.

Quomodo agendum.

Historia facti cuiusdam.

Phauorinus Clauarius.

Vbi agendum indicatum à causa morbifica.

uergit, eò ducere oportet, dummodo per loca conuenientia: Deq; indicante A præseruatiuo, eiusq; vsu, hęc breuitati studentes, sine satis. De symptomate, addêtes nônulla: esto (vtì diximus cap. 3. prężentis sect.) symptoma esse indicans præseruatorium, quatenus habet rationē causæ. videamus quomodo indicet genericam, subalternam, atq; specificam indicationem, rectamq; indicatorum, seu agendorum, administrationem; Quò ad primum, Nulli dubium, symptoma, prout est quid præternaturam, indicare sui ablationē, verùm quia indicatio hæc non est ex vsu, eo etenim modo acceptum; est indicans, genericum; propterea, habita cognitione V. G. doloris speciei, eiusdemq; causæ, hinc indicatio desumitur subalterna, indicans dolorem auferendum esse per contraria; & quia hæc nō sufficiunt, hinc alia desumitur indicatio specifica, indicans, auxilium mitigatorium, vel vtì nos diximus in paradoxo, anodynum: sic.n. vocauit Gal. aureo illo cap. 1. 12. Meth. Quò ad secundum, compertissimum est, Quandò agendum, indicari à pręsentia symptomatis. *Si soluantur uires* (dicebat ibi Gal.) *non tamen nehementèr sint resolutæ, ad symptoma tantum respiciendum*: si affectus, & symptoma vrgeat, quandoq; magis potest symptoma, quandoq; magis affectus: quod autem magis possit, quando agendum indicare, Virtus perscribit: ita vt, si virtus sit firma, affectui tunc occurrēdum, si verò debilis, symptomati; quoniam sit solis viribus occurratur, vt inquit ibidem Gal. ex symptomate poterit mors oboriri. Quò ad reliquam auxiliorum administrationem, & vbi, & quātum, & quomodo, ab eisdem à quibus recta administratio perscripta fuit, in indicante causa, & morbo; à subsistentia inquam symptomatis, vbi agendum; ab actione, quantum; à passione quomodo indicatur: Nunc ad vitale descendamus indicans.

A symptomate quid indicetur ex vsu artis.

Agendorū vsus in indicāte symptom. quis.

DE indicante uitali, à uirtute desumpto, deq; eiusdem indicato alimento: ubi quale sit indicās uitale genericum, quale subalternum, & quale specificum, definitur: quisue rectus eiusdem sit usus, declaratur. *Cap. VI.*

CAPVT alterum, ꝙ in omni affectu cōsiderādum, medico proponebatur, erat cōsideratio rerum, quæ sunt secundùm naturam, de quibus loquens Gal. 3. Meth. 3. apertè docuit, Medendi Meth. perfici, à laborātis partis temperamento, &c. & declarans 9. Meth. 13. quomodo naturalis temperies, in affectibus cōsideranda sit; vbi à virtute, ac viribus primam omnium indicationem desumi perscripsit, docuitq;, virtutem custodiendam; concludens ait; *Atq; huius custodiæ pars est, ubi uel bonam ipsam temperiem præsentem, seruamus, uel absentem*

Virtus vt custodienda.

E *sentem inducimus.* Virtus ergo, siue vires, vel vita, tota in naturali temperie constituta, compositione item, ac vnitate, cum ea sit; quæ (Gal. authore) 2. Meth. 3. ceu aduersatrix morbo est opposita, vnde propositum medico est, huic omni ratione opitulari, ac subuenire. quid indicans sit, quæ eius existat indicatio, & quod indicatum, repetamus. Quòd itaq; ad primum, cum ex Gal. mente. 9. Meth. 3. vitam, aut ipsas esse vires, aut earum actiones, necesse sit. nulli dubium, quod virtus indicans erit vitale; siue .n. vitam, virtutem, vel vires perpendamus, vitale nuncupari potest indicans, ad differentiam curatorij, atq; præseruatorij. Tria namq; cum sint prima ge-

Virtus ꝙ indicãs sit.

F nera indicantium, Morbus, causa, & Virtus, iurè hęc, vitale nuncupari poterit indicans: *Prima igitur omnium indicatio* (dicebat ibidem Gal.) *est, quæ à uirtute sumitur, uerum non sic prima, ut, quæ curationem doceat, cum ex numero curatricum indicationum, non sit, uerùm (ut ita dixerim) uitalium, siue quæ ad uitæ custodiam pertinent.* Cœterum, quia hæc omnia, ex cap. 2. præsentis sectionis innotescunt; esto, virtutem esse indicãs vitale, à virtuteq; indicationem desumi, vitalem; quid sit indicatum, inquiramus. Ad hæc, cum sub auxilij iuuantis nomine dixerimus seruari, medicamentum, & alimentum, illudq; sit indicatum indicantis morbifici, ac præseruatorij; hoc nempè ali-

Indicatum vitale ꝙnã sit.

G mentum, erit indicatum, indicantis vitalis; *Itaq; (* inquit Gal. 2. Meth. 3. *) cũ mõstratum sit, uirtutem sui custodiam præscribere, sicuti morbum se tollendum; erit rursus in uirtute, secundus scopus, ipsius custodia. sicut in morbis, ipsorum sublatio. At uerò custodia, similium exhibitionem indicabit; sublatio contrariorum:* quasi dicat, Gal. quemadmodùm morbus indicat sui ablationem, per contraria, sic virtus indicat sui custodiam, per exhibitionem similium. At sic est, quòd similia sunt, alimenta, contraria sunt medicamenta; quarè, hæc morbi, illa virtutis erunt indicata. maior cum sit Galeni, & minor manifesta sit, ex

Ratiocinatio formata ex dictis Gal.

H dictis; concludamus alimentum, iam in superioribus sectionibus definitum, indicatum esse vitale, eiusq; nomine, significari, quicquid alendo corpori est accomodatum. Atq; his hunc in modum, genericè constitutis, specificam magis facientes doctrinam; resumenda oratio est, ab ipso indicante vitali, hinc ad indicationem, & indicatum, inde verò, ad rectam agendorum administrationem. Quod igitur, ad primum; porrò indicans vitale cum sit ipsamet virtus, quid agendum genericum, erit eiusdem custodia, quid agendum subalternum erit, custodia per similia, quid agendum specificum, erit custodia p similia, in hoc vel illo, similitudinis, gradu. Virtus .n. cum sit collocata, in spiritibus, solidis, atq; carnosis, nostri corporis, partibus: Virtus spirituũ, erit custodiẽda

Agendum genericum in virtute quid.

Agendum subalterum & specificũ in virtute quid.

per alimentum (vt ita dicamus) spirituosum, seu tenue: solidorum, A
solidum, siue crassum; atq; carnosarum partium, per carnosum, si-
ue medium inter crassum, & tenue: quibus indicantibus vitalibus,
si addere velimus calorem natiuum; qui vinculum est animę cum
corpore; hic etiam calor, indicabit, sui custodiã, per similia, in sub-
stantia, quantitate, ac qualitate, in quib⁹ virtutis essentia collocat:
substantia igitur indicabit alimentum substantificum, tenue, cras-
sum, vel medium, vtì dictum; quantitas alendarum partium quan-
titatem determinatam alimenti. Vnde Hypp. 1. aphoris. 14. *Qui
crescunt* (dicebat) *plurimum habẽt caloris innati, quare plurimo egent
alimento*: vnde robusta, & valida virtus, pro sui conseruatione vali- B
dum indicabit alimentum; imbeccillis, debile: nam hæc pluribus
fomitibus extinguitur: qualitas, quę desumitur à temperamento
similitudinem, atq; conuenientiam. *Natura* (dicebat Gal. 11. Meth.
1.) *ex tribus his partibus completur, ex spiritus, & partium, quæ uerè dicun-
tur solidæ substantia, quas alibi ex semine genitali conditas esse mõstrauimus,
& tertia ab his carnosa, quæ cuiq; particulæ est sua. Singulæ autem iam dic-
tarum trium, propriam pro natura sua tùm qualitatem, tum quantitatem ha-
bent. At qualitas quidem earum ex congrua temperie, humidi, sicci, calidi, &
frigidi consistit: quantitas uerò solidarum partium, par sempr manet, sed ijs,
qui adhuc inaugentur, numero dumtaxat, qui uerò absoluti iam sunt, etiam* C
*magnitudine; carnosæ uerò substantiæ magnitudo uariatur, etiam si præterea
non augeatur animans. Pari modo, & spiritus substantia, non quolibet mo-
mento, tùm minor tùm maior conspicitur. Ergo etiam supra ea, quæ indica-
tiones præstare priùs diximus, Virtus uel sola ijs tribus substantijs, quas modò
compræhendimus simul enumeratis additur: uel si tẽperies seorsum sit discreta
in ipsa. Atq; hæc ipsa rursus bifariam quoq; ut ostensum est scinditur, & in
originalem, naturam; & in acquisititium affectum, sic nimirùm ut ex istis, &
alijs quæ priùs dicta sunt, propria quædam cuiusq; remediorum sit indicatio,
sæpe autem adscititia temperies ad efficientes causas reducta, illis indicationẽ
concedit*: hæc ibi Gal. cuius integram, placuit afferre, in indicanti- D
um vitalium gratiam, doctrinam; quò pateat, non eam esse nouam
(vtì recentiores quidam suspicati sunt) sed antiquam, ab vniuer-
saq; posteritate medicorum, receptam. In reliquis vniuersa hęc vi-
talium indicantium Methodus, accomodatur, non solùm virtuti
totius, indicantis, quid agendum, genericum, subalternum, atquè
specificum; sed & virtuti partium, de quarum cõseruatione loquẽs
Gal. 13. Meth. cap. 16. *Proinde* (inquit) *de ea, quæ a particulis sumitur,
indicatione, deinceps dicam, initio ab ea, quæ à iecinore sumitur, sumpto: &
paulò infra. Quæ uerò ab ipsa sumitur parte, ea in diuersam nos partem tra-
bit. s. robur seruari iubens*: Virtus igitur partis, vna cum virtute totius
erit

Calor natiuus quõ indicet.

Temperamentũ quid & quomodo indicet.

Virtus in spiritibus solidis, & carnosa substantia consistit.

Virtus partium quõ indicet.

E erit custodienda;per alimoniam isthęc,per localia illa:Indicat autem pars custodiam sui,per calorem natiuum; hic.n.nè difflетur, disperdaturq; facillimè,per adstringentia conseruatur,vt.s roborata per natiuum calorem,pars,valentior reddatur, ad euitandas noxas,quæ aliundè posset suscipere. *Hæcq; ibi* (concludit in eodem cap.Gal.) *communis indicatio sit, in omnibus ijs partibus, quarum munus eiusmodi est,ut toti corpori sit ex usu*. Cœterùm de alia indicatione,vel potiùs coindicatione,quę desumitur à parte,ratione positus,figurę &c. (tria.n.tantum sunt prima indicantia, & tres indicationes) infrà;id expedit,adnotasse in pręsenti, rectũ vsum seu administra- Quæ pars indicet.
F tionem agendorum, in custodienda virtute per similia,totam esse locatam,in actione,passione,præsentia,& subsistentia:ita vt actio, maior vel minor,custodiędę virtutis indicet maius,vel minus alimentum;passio modum,illius assumendi,in forma liquida,vel solida;præsentia quando assumendum alimentum;& subsistentia,locum conuenientem,per quem assumendum est:& licèt in toto collocata sit virtus,quia tamèn,ab alimento in ventriculo concocto, in oreq; pręparato fouetur,hinc est,vt os atq; ventriculus,proportionatus sit locus,ad custodiędam virtutem,per similia.quicquid, Agendorũ vsus in virtute custodiẽda qualis.
G de nutrientium clisterium vsu, recentiorum quorundam alloquatur schola. Sed,ad prudentis aduersarij nunc accedamus, in præsenti sectione pensitandas,ac perpendendas assertiones.

REPROBATIS indicationibus, Aduersarij in simplici curando ulcere, quæ utilis ac specifica sit indicatio,proponitur. Hyppo.sententia de frigidorum noxa in ulceribus declaratur. quodq; alia sit indicatio specifica,quæ desumitur ab ulcere, inducendo,& quæ a cicatrice. *Cap.VII.*

HIS ergo iactis,in Therapeutica (ad quam inuitârunt, Apologię professores)fundamentis: quid in omni affectu,qui medico curandus proponitur,agendum sit,
H atq; considerandum, satis superq; (prout institutum permisit)vnicuiq; constare,putamus: reliquum itaq; modo est,vt applicantes hanc vniuersam doctrinam, in dysentericis curandis deiectionibus, dolore ad sese trahente curationem, & virium stante ruina; videamus an, quæ in paradoxo conscripsimus,veritati respondeant, anuè Authorum Apolog. assert. eidem cohereant. Hinc ergo auspicantes: esto assertionem 76. omninò mancam esse,vt dictum: quàm vulgaris, inartificiosa,atq; inutilis sit indicatio allata in 77.assertione,asserente.(*Si consideretur dysenteria,ut morbus,est ulcus,& intestinorum exulceratio, AEtio sic decernẽte lib. 9.cap.43.Itq; hinc sumatur indicatio,erit unio: est n. ulcus morbus in soluta unitate.*) vel hinc ex dictis,atq; Gal.colligitur,inquit Gal 3. Meth. Authoris consilium in sequẽti. Assert. 77.

1.& alibì passim innotescit; quòd *Non qui uulneratam partem unien-* A
dam nouit, is medicus est, sed qui quibus id fiat auxilijs intelligat; quando, &
uulgares intelligāt, solutam partem esse uniendam: ex primis ergo indicatio-
nibus, plebi etiam notis, nemo artifex, & morborum curator est nuncupan-
dus. Sed.n.esto, indicationem esse generalissimam, neq; ex vsu ar-
tis; deueniamus ad sequentes assertiones. Inquit igitur Apologiæ
Author. *Et quia non potest fieri unio, & cicatrizari, nisi cum exiccantibus,*
ideo exiccantia sunt administranda; quæ cum sint calida, uel frigida, hæc non
competunt, quoniam frigus ulceribus mordax; ergo calida, & sicca: hæcq;
78. in ordine est assertio; in qua specificam magis proponens in-
dicationem, hanc dicit esse, vnionem per exiccantia, ita vt exic- B
cantia sint indicata, & vnio per exiccationem, indicatio; & propo-
nens magis specificum indicatum inquit; *Eiusmodi temperamenti est*
adeps hircinus, igitur ratione ulceris conuenit hircini adipis usus; uel saltem
non est interdicendus. Cœterùm quicquid de hircini adipis tempe-
rie dicendum sit, cum habeatur ex dictis, videamus quàm, absquè
vlla methodo, atq; diuisione indicationum inueniendarum; vlcus
exiccantia indicare, absq; vllo gradu, perscripserit. Quod igitur
ad primum, licèt vlcus omne, absq; vlla sui diuisione, in simplex,
& compositum indicet exiccationem; ita vt indicatio curatiua
subalterna, sit exiccatio, Galeno authore, in vniuersa medendi C
Methodo: attamèn, quia vnio facienda in omni morbo à soluta
vnitate aliam, atq; aliam exposcit exiccationem; hinc fit, vt prę-
ter vulgatas indicationes, curandorum vlcerum, nihil in assertio-
ne adduxerit aduersarius, & quod magis adhuc est, indicationes
commiscuerit, quę desumuntur, ab vlcere, vt vlcus est; & quæ, à
cicatrice: Simplicis ergo vlceris aggredientes curationem; esto
generalissimam indicationem esse vnionem; subalternam, vnio-
nem pro exiccantia; specifica erit exiccatio, in tali vel tali gra-
du. Quarè quatenùs vlcus, vulnere est humidius, maiorem vul- D
nere vlcus indicabit exiccationem; quæ prętere a maior, vel mi-
nor extiterit, prout maior, vel minor extiterit recessus, à natura-
li statu, atquè magis, vel miuus humida, laborantis partis tem-
peries; *Rursus* (dicebat Galenus 3. Meth. 8. & ex 7. Meth. vlti-
mo hoc idem colligitur) *uerò repetendum, hoc etiam loco est, quòd*
priùs diximus in indicatione, quæ à sicco, humidoquè sumitur; Nàm si-
cuti in illis humidior natura humidiora, siccior sicciora medicamenta exi-
gebat: ita nunc calidior calidiora, frigidior frigidiora requirit, contrari-
am scilicet semper ijs, quæ præter naturam, & ijs, quæ secundum natu-
ram sunt indicationem præstantibus: quippè quæ secundùm naturam sunt,
similium sibi indicatiua sunt, quæ præter naturam, contrariorum; si modò
illa

Indicatio vulgaris al latę assert.

Assert 78.

Assert. 79. & eius cõfutatio.

Indicatio in omni vlcere exiccatio.

Vlcus indicat magis exiccans, quam cicatrizatio.

Vlcus magis exiccãdum vulnere.

E *illa seruari, hæc submoueri necesse est:* Vt propterea, cum vlcus in dysenteria, ratione affectorum intestinorum, ex sui naturâ, non admodùm humidum sit (sunt enim intestina, gratiâ suæ compositionis frigida, & sicca respectu carnosarum partium) indicet medicamentum, tùm siccum, tùm (aliarum carnosarum partium respectu) frigidum: *Non enim* (repetebat superius Galenus) *tantum an siccet, sed an etiam non ualde calefaciat, aut refrigeret expendi oportet:* specifica ergo indicatio, in vlcere, dysenteriam insectante, cum sit exiccatio, refrigeratioq; hircinus adeps, cum calidus sit, & humidus, vlceris curandi, indicatum esse non poterit. Atq; ad F hanc veritatem respiciens Galenus citato nunc loco. *Ergo altercum* (scribebat) *& mandragoram, & meconium, ceù supra modum refrigerantia, fugies; tametsi siccant, ea quoq; quantum sit ulceri ex usu. Resina uerò, & pix, & asphaltus quamquam modicè siccant, tamen immodicè sunt calida, ideoq; nemo eo utetur solis, &c.* ex qua Galeni doctrina, specifica spectata indicatione, vlcerum curandorum in genere, ratione temperiei partium, & totius; colligamus nos, quòd licet hircinus adeps, qui minus est humidus caprino, conueniret; quia tamen calidus est, (vt dixerimus, sanguinem, ex quo genitus est, vim G habere comburendi) hinc fit, vt indicatum curandi vlceris, per exiccationem moderatamq; frigiditatem, esse non posit: quod ipsum confirmans Galenus 12. Meth. 1. Intestinorum exulcerationem, neq; ex caprino seuo sanari, admonuit: & clarius longè loquens 2. de simplic. cap. de pingued. & adipe. *Itaq; si ipsum medicamentis, ad ulcera, & phlegmonas conuenientibus commisceas, non modò, nihil adiuueris: uerum etiam læseris, nimirum addita maiori, quàm conueniat acrimonia.* scriptis mandauit: Sed ad alia, Vir doctus minùs animaduertens alium, atquè alium exiccantium gradum postulare vnionem faciendam, in soluta aliqua vnitate; & alium, H cicatrizationem: indifferentèr cum exiccandibus, vtramquè moliendam in assert. 78. perscripsit: aduersus igitur eam insurgens Galenus 3. Meth. 5. vbi docuit, cicatricem esse inducendam, vt suppleat officium cutis, huiusquè inductionem tentandum, post carnis regenerationem, quæ glutinatorio medicamento perficitur; *Ergo* (inquit) *quoniam cutis, carne ipsa, tùm siccior est, tùm etiam densior, si carnem siccabimus, & adstringemus, cuti etiam persimilem reddemus; habes medicamenti, quod cicatricem inducit summam; Verùm ea non satisfacit, nàm, & glutinatoria, tùm siccabant, tùm etiam adstringebant. Ergo quò hæc ab illis distent, id, si ipsam rerum substantiam inspicias, inuenies. Nàm quoniam in glutine ulcerum siccandum, quod affuit est, quò uidelicet* (notent hæc Chirurgicæ artis professores) *affecta*

Pulchra Gal. doctr.

Hircinus adeps apertè in vlcere à Gal. reprobatus

Cicatricis munus.

Cicatrix quomodo inducatur.

pars superuacuis uacet: in cicatrice ducenda, non modò quod affluit, uerum etiam humor, qui in ipsa carne continetur, est consumendus: multò profectò siccius quod cicatricem inducat, quàm quod agglutinet esse conueniet: quando glutinaturo unum id propositum est, ut eius, quod secundùm naturam est, redundantiam consumat: qui cicatricem inducet, non modò hoc, uerum etiam ut ei humido, quod secundum naturam se habet, aliquid detrahat: hæc ibi Gal. qui docẽs remedium vel indicatum, ꝙ cicatricem inducere debet, futurum esse siccius, quàm ꝙ vnitatem committere; haud in stricta factitanda medicina, asseuerandum erat, indifferentèr, cum exiccantibus vnionem fieri, & cicatrizari; Quò ad alteram assert. *Exiccantia* (dixit Apolog. Auth. aduersùs nostra placita) *cum sint calida, uel frigida, hæc non competunt, quoniam frigus ulceribus mordax, ergo calida, & sicca;* ea igitur lege, qua Gal. & ante hunc Hypp. 5. aphor. 20. scripsẽrunt. *Vlceribus, frigidum quidèm mordax, cutem obturat, dolorem insuppurabilem facit, liuorem obducit, &c.* exiccantia frigida, in vnione factitanda, non competere asseuerauit. Cœterùm, an mentẽ vtriusq; Medicinę parẽtis sit assequutus, inde patẽre potest, quòd vbi, tàm Gal. quàm Hypp. loquuti sunt, de ambientis frigiditate, quæ vlceribus inimica est, eo quòd tegi assueta sunt; vel de aqua, quæ frigida est, & humida: de medicamentis, quæ sicca sunt, & frigida, sententiam intelligendam esse, autumauit: Sed, an re vera frigida, & sicca conueniant, audiatur Gal. immediatè à præfata dictorum serie, scribens. *Galla igitur immatura, hoc loco, & malicorium, & ægiptiæ spinæ fructus, modicè siccantia pharmaca sunt, &c.* quorum simplicium facultatem (præter manifestam siccitatem) si assignare velimus; ea cum sit frigiditas, hæc nullo pacto mordax, siue in cicatrice, cuius gratià ea proponuntur, siue in vnione factitanda, in qua, ipsemet etiam Hyppoc. libr. de frigidorum vsu, vbi vinum austerum nigrum, & frigidum commendauit. *Lanæ* (inquit) *quæ frigiditatis gratia, aut perpenduntur, aut inducuntur, aut intinguntur, aquam frigidissimam postulant.* Et Ambrosius Parreus, Regius Chirurgus, apertè & ipse lib. eius jx. cap. 14. docuit ex Hypp. sententia, ambientis frigiditatem, non tantùm hiemis, sed ęstatis vulneribus, vlceribusq; esse inimicam, Galenusq; 2. de vsu part. 2. admonet, arcendum esse frigus, à cœrebro, non modò in, sed etiam, à terebratione. Quibus omnibus, cum satis sit factum vniuersæ assertioni 78. properemus ad alias.

Finis inducturi cicatricem, & glutinationem.

Verba assert. 78.

Loci Hyp. declaratio.

Gal. vtitur siccis, & frigidis in vlceribus.

Hypp vsus frigidissima aqua in vlceribus.

QVID sentiat Gal. de indicatione, sumpta ab Aduersario, de abstersione in dysenteriæ ulceribus factitanda, in qua multiplicem ob causam, hircino reprobato adipe, quæ uera in abstergendo ulcere, sit methodus, indagatur. *Cap. VIII.*

E PRAETEREA cum dysenteria, non solùm sit ulcus, sed sordidum, unde sumitur indicatio, de abstersione, quia omnia acria uim habènt abstergendi, abstergentia .n. sunt in ultimo amaritudinis; cum adeps hircinus sit acris, secundùm hanc secundam intentionem maximè conuenit, & propterea deueniendum est, ad medicamenta acerrima. scripsêrunt in assert. 80. Apolog. Auth. qui compositi vlceris, in dysenteria, per indicationes, proponẽtes curationem, à sorditie, secundam intentionem sumendam esse, duxerunt: ita vt, quatenùs vlcus est sordidum, sui indicet abstersionẽ, quam cum acria præstent medicamenta, hoc nomine, vlceris sor- Assert. 80.

F didi indicatum, hircinum adipem esse, contendunt. Sed n. quid de hac secunda aduersariorum intentione, scripserit Gal. & quo nomine, hircinus adeps per acrimoniam aptus sit ad abstersionem, inquiramus. Quò ad primum Gal. 3. Meth. 7. Tessalios admirans scripsit. *Hi solùm id, quod nec uulgares lateat, proponẽtes, nempè cauum ulcus carne impleri postulare, plenum cicatrice induci, quod carne supercrescente luxuriat minui, sordidum expurgari, mundum cicatrice induci, recens agglutinari, ulcerum curationis methodum quamdam, explicasse se putant: tantùm. s. absunt, ut intelligant humidioribus naturis, minus siccantes medicinas conducere, siccioribus quæ magis siccent.* ex qua Gal. doctrina, licet col-

G ligatur, vulgarem esse illam intentionem, desumptam ab vlcere, prout sordidum est; quicquid tamen, de eius vulgaritate sit; repetamus quomodo hircinus adeps, nullo pacto, etsi vim habeat abstergendi (de qua infra) conueniat in abstersione vlceris sordidi. Idem igitur Gal. cap. citato in fine: postquam, à laborantis particula, indicationem, in abstergendo vlcere, desumendam esse nos docuit; *Numquid igitur* (inquit) *si totum corpus temperamento sit sicciore, ab ijs, quæ magis siccent, medicinis iuuabitur: si uerò pars quæpiã eius, cæteris partibus natura sit siccior, quæ minùs siccent requiret? An liquidò patet hic* Indicatio de abstersione vulgaris.

H *quoq; quæ pars siccius temperamentum obtinuit, hác etiam quæ magis siccẽt postulare: quæ humidius sit sortita, minus siccantia?* quasi dicere velit Gal. in quacumq; compositi vlceris, absoluẽda indicatione, in vnione, in agglutinatione, cicatrizatione, abstersione, &c. laborãtis particulæ consideranda est tẽperies. *Atq; hoc totum prætermittunt* (subdit immediatè) *amethodi isti Thessalij, qui unã omni particulæ cõgruere medicinam putant.* quarè, etsi hircinus adeps vim aliquam habet abstergẽdi ꝓpter acrimoniam; quia tñ nullam habet similitudinẽ in tẽperie (vtì vidimus) cum intestinis, siue gracilibus, siue crassis; hinc fit, vt indicatũ abstergẽdi vlceris, in dysenteria esse nõ possit: pars .n. affecta, indicat sui pręseruationẽ per localia similia, vtì passim Gal. in vniuersa Meth. definiuit. Quò ad secundum, qũo. s. hircinus adeps, In omni indicatione, temperies partis considerãda. Hircinus adeps cur ineptus ad abstersionẽ intestinorum.

adeps, per acrimoniam abstergat: idem Gal.5.de simplic.medic. A
facul.cap.12.asserens; *Extergentia, seu rhyptica nominari, quæ in superficie sordem auferunt, siue in cute, siue in ulceribus; quæ uerò poros etiam expurgant, ea subtiliorum his partium esse, & emplasticis contraria, &c. esse uerò hæc tùm nitrosa, tùm amara.* certè non video, quomodo hircinus adeps, cum amarus non sit, inter abstergentia posit adnumerari, eoq; magis, cum inter emplastica medicamenta, abstergentibus aduersa (remota dumtaxat acrimonia vel mordacitate) fuerit à Gal.4.de simpl.5.connumeratus: quare ea lege qua decretum fuit à Gal.passim in cap.12.lib.5.de simpl.abstergentia esse amara, hircinus adeps, detergens esse non poterit medicamentum; *Quæcumq;* B
.*n.* (dicebat) *repereris nitrosa, & amara, ea ad purgandos meatus omnes ualere noueris.* Quòd, si aduersarius inter abstergentia mitiora reponere velit, qualia sunt dulcia, quæ sunt tenuium partiũ, puta mel (licet hoc vehementissimè etiam abstergat vt 6. de compos. med. secundum loca idem admonuit:) hircinus adeps, vel inutilis erit, quia crassarum est partium. (*Qui uerò mordicationes* (dicebat Gal.2. de simplic.cap.de pingued.) *perpetiuntur, aut in recto intestino, aut colo, ijs potius caprinum adipem, quàm suillum inijcimus, nõ quod acrimonias plus obtundat, sed quod caprinus ob crassitiem citius concrescat, &c.* vnde si citissimè concrescit, abstergere potis nõ est.) vel ob acrimoniam ama- C
ritudinis expertem inefficax, prorsusq; debile fuerit auxilium; qua igitur lege (ab aduersario sancita) hircinus adeps, in vltimo nõ est amaritudinis, abstergens esse non poterit, acris licèt existat: quid? ob acrimoniam est magis suspectus, nec vllo modo potest in sordido dysenteriæ vlcere abstergendo, conuenire. *Chirurgo* (dicebat doctus Parreus lib.12.cap.9.) *considerandum est diligentèr, quot apparatibus poterit, crassas illas ulceri affixas sordes eluere, & saniem excrementitiam exiccare. Sæpè.n. hæc uno fieri possunt apparatu. Alijs, quibus est acrior sensus, minimè. Liberato autem eiusmodi crassis sordibus ulcere, abstinendum est, ab acrioribus, metu doloris, fluxionis, inflãmationis, & erosionis, ex quibus* D
maior ulceri accederet cauitas. Tum igitur cõtenti erimus appositione remediorum, quæ siccent, & detergant sine acrimonia, ut sic naturæ conatus in generanda carne iuuemus, &c. vt ꝓpterea, quia adeps hircinus magis est acris, quàm par sit, & minus siccus quam conueniat, ab consortio abstergentium (vnde adipem renum caprarum animalium cõmẽdabat Auic.lib.3.t.2.f.16.) longè lateq; sit ꝓpulsandus: Vtq; altera ex Gal.3.Meth.2.elucescat ratio: tãtùm est, vt adeps tàm hircinus, quã alterius cuiusq; generis, sordidum vlcus possit abstergere, vt longè magis sordidum valeat efficere: Adeps .n. cum naturã retineat olei, vel nõ multum diuersam. *Oleum* (dicebat Gal.) *cauo ulceri infusum,*

Hircinus adeps cur esse nõ possit medicamentũ detergens.

Hircinus adeps crassarum partium existit.

Hirciuus adeps etiã per aduers. non potest abstergere.

Doctr. Parrei in abstersione factitanda.

Adeps, & oleum inimicum vlceribus.

E *infusum, aduersissimum omnium medicamentum est; cum si ita mederi uelis, usu ipso intelliges sordidum, ac malè olens ulcus fieri:* & re vera, si cera ipsa, adipe siccior, putrescere vlcus facit, quid dicendum de adipe, lōgè satis humidiori? Sordidū ergo vlcus (vniuersali præmissa curatione) detergentibus curabitur, sumpta indicatione, non solùm à sanie, huius differentia, siue crassa, siue lenta, tenui, vel consimili excremento, vlceratam partem obsidente, sed patientis partis tēperie; *Nàm* (dicebat Gal. 3. Meth. 3.) *postquam inuētum est, humorem omnino huic uitio inesse* (loquitur Gal. de vlcere cauo) *utiq; siccans parandum medicamētum indicabit. At quoniam ipsorum siccantium, quædam magis siccant, quædam minus partim ex ulcerum diuersitate, partim ex ægri natura, quod expedit eſt desumptum. Itaq; non modò de corporis natura meditatus sit oportet, quis quis commodè sanare ulcus debet, uerum etiam diligentèr speculationem omnem, de medicamentis didicisse, tum sicci, humidiq; corporum temperamenti notas callere. Quare* (paulò dicebat infra Gal.) *pro modo humoris, sordisq; atq; ipso laborantis temperamento immutandum medicamentum est.* Cœterùm, compositi vlceris curationem attentè quisquis aggredi optat, differentias omnes, à causa, morbo, atquè symptomate, desumptas hic noscat oportet, indeq; nō vulgares, inartificiosasq; haurire indicationes, sed vtiles, & ex artis vsu, meminisseq; debet, nō omniū vnum idemq; esse posse medicamētum.

Sordidum vlcus vt curandum.

F

Compositi vlceris curatio vt molienda.

G

OSTENDITVR contra Aduers. asser. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. affectam partem, indicationem nobis præbere uitalem; nullam esse familiaritatem inter hircinum adipem, & intestina; quæ quomodo ex designato munere custodienda sint, definitur; nihilq; eundem adipem in curanda dysenteria præstare, eorum, quæ in præfatis assertionibus sunt promulgata decernitur. Cap. IX.

H PRAETEREA *cum intestina ipsa crassa sint, aspera, cauernosa, & inæqualia ex quo excremēta retinentur, & dysenteriā fouent, & augent, hinc sumitur alia indicatio curatiua, ut. s. superficies illa interna reddatur lenis, æqualis, & lubrica, ut facilè materia noxia fluat, in hoc casu nihil præstātius adipe hircino extat. Est. n. pinguedo huiusmodi eiusdē naturæ cum pinguedine ipsorum intestinorum, ut ob sympathiam facillimè coalescant, & uniantur insimùl.* in assert. 81. & 82. admonuêre docti viri; quib⁹ in singulis vt fiat satis, nec quicq̄ in his, quæ veritati consentiunt, detrahatur: Altiùs cum Gal. repetendum 4. Meth. 7. quòd *Sanè omnis omnium internarum partium indicatio est, ut ea eligantur, quæ animalis naturæ maximè sint familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamenta; fugiātur, respuāturq; huic cōtraria:* Ita vt, si hircinus adeps familiaritatē potitus est, cū intestinis, in dysēteria affectis; hoc nōe, indicatū remedium esse posit, non dixerim curatiuum

Asser. 81

Asser. 82.

curatiuum vlceris simplicis, vel vlceris sordidi; sed vitale partem .s. conseruans affectam, nè in trāsitu, ab humorum acrimonia per illam effluētium, abradatur, exulcereturq; magis: at si familiaritatē hanc nō fuerit adeptus; tantùm est, vt remedium esse posit vitale, vt morbifica potius euadat causa: An igitur hoc, vel illud sit, altiori eget indagine. Nunc ad 81. reuertentes assertionē, quòd à substantia partis, proprietate, figura, & positu indicatio sumatur Gal. 4. Meth. 6. & 7. apertè docuit, sed an indicatio illa sit curatiua, vel præseruatiua, aut vitalis, ad alia priusq̃ accedamus, pro integra assertionis discusfione, patefaciendum. Breuitati ergo intenti; ex fundamentis, in superioribus iactis capitibus, cum tria tātum sint indicantia, morbus, causa, & virtus; vnde tres fluunt indicationes, curatiua, præseruatiua, atq; vitalis: asserimus quod indicatio quæ desumitur à parte, indicante sui custodiam per similia nullo modo est curatiua (vt assertionis author conscripsit) sed vitalis, indicans (Gal. auth.) per substantiam carnosam .s. nerueam, membranosam, crassam vel tenuem, &c. per proprietatem, temperaturā .s. & compositionem, figuram, positum, atq; suam excellentiam, sui cōseruationem, per similia: ita vt cum intestina sint facta à naturâ crassa, aspera, cauernosa, & inæqualia, crassities, asperitas, cauernositas, & inęqualitas in illis sit custodienda. Intestinorum etenim actio, cum sit chili distributio per venas mesaraicas (quod tribus tenuibus intestinis, duodeno ieiuno, & ileo conuenit) & chili excrementorum exceptio, retentioq; adusq; excernēdi tempus idoneum (quod tribus alijs crassis est destinatum, cœco .s. colo, & recto:) ad hoc, vt huiusmodi sibi concesso, fungerentur munere, necessaria fuêre omnia à prudenti viro proposita in assert. 81. crassities .s. nè ab excrementorum acrimonia eroderentur, per diuturnāq; morā, ac per cōtactum offenderentur: asperitas, cauernositas, & inæqualitas, nè in momento assumpta alimenta deijcerentur, neuè per ingluuiem, ab agendo, contemplandoq; homines reuocarent. Sic. n. fieri videmus in plerisq; brutis, in quibus vnicum est intestinum, recto ductu, absq; vllo anfractu, fabricatum, à vētriculoq; in anum exporrectum, vt lupo ceruetaro, consimilibusq; animantibus, semper ad deuorandum coactis: hoc igitur nomine, sumpta indicatione à parte affecta, ab intestinis ipsis, totum oppositum, quàm quod, ab aduersario propositum est, indicatur; custodia scilicet per similia localia, in suo naturali statu, non autem per contraria facienda ablatio: & propterea, si in reddēda interna superficie intestinorum, leni, ęquali, & lubrica, nihil præstantius per aduersariū hircino adipe: hic dictas ob causas in custodienda propria natiuaq;

Indicatio sumpta à parte, quę.

Refellitur pars assert. 81.

Intestinorum munus.

Quę necessaria pro absoluendo vulnere intestinorum.

Quid indicetur ab intestinis crassis, asperis anfractuosis, & inæqualibus.

E natiuaq; inteſtinorum ſtructura, plurimũ infeſtus, & aduerſus erit;
atq; hanc veritatem, attingens doctus Parreus lib. 12. cap. 17. vbi
per acrimoniam, prudens aduerſarius in aſſertione 84. hircinum
adipem, ſummis ad cœlum in curandis inteſtinorum vlcerib' ex-
tulit, laudibus: inquit ille. *Cæterum eiuſmodi ulcera omnia eſculentorum,
& poculentorum, magìs quàm medicamentorum uſu curantur, Gal. ſentent.
lib. 4. & 5. Meth. Deligenda ergo in cibum, & potum omnia, quæ mitia ſunt,
& leniendi uim habeant; uitatis acribus. Non n. tutia, lythargirium, ceruſa,
uiride æris, & ſimilia, hic ut in reliquis ulceribus locum habent:* atq; hæc

[Parrei doc. aduerſa aſſer. 81.]

vir ille doctisſimus, nulliq; & in Chirurgia, & medicina factitanda
F ſecundus: quamobrẽ colligatur, ex huius doctrina, quòd ſi ꝑpter
acrimoniam ſuſpecta ſunt præfata omnia ſimplicia, quæ tamen
ſiccã ſunt nacta temperiem: multò magìs hircinus adeps ſuſpectus

[Acria omnia in vlceribus ſuſpecta.]

erit, vt qui calidus ſit, & humidus (vtì decreuimus:) In reliquis, ſi
hircinus adeps eiuſdem naturæ eſt, cum pinguedine inteſtinorum
vt ob ſympathiam facillimè coaleſcant & vniantur inſimùl: *Indu-
reſcit quin etiam, coaleſcit, & concreſcit, neq; liqueſcit, & lubricat, ſicut cæte-
ræ pinguedines humidiores, & oleum ipſum, & præfatis omnib' ſatisfacit in-
tentionibus, & propterea conuenientiſſimus extat;* vt in aſſert. 82. & 83.

[Verba aſſert. 82.]

[Aſſert. 83.]

G adnotatum eſt; profectò ex Galeni mente, caprinum aperto ore
magis approbante in dyſenteriæ vlceribus, non morbi gratia,
ſed ſymptomatis doloris. ſ. poſſet adhiberi. *Quibus utiq; præſidijs
ſucco ſ. tragi, caprino ſeuo & roſaceo ceroto* (dicebat 12. Meth. 1. Gal.)
*ipſa exulceratio inteſtinorum non ſanatur, maxime ſi putredinoſum aliquid
habeant, ſed uires interim conquieſcunt: atq; id eſt contra ſymptoma inſtare,
morbo ad id tempus neglecto.* Verùm quoniam, præter hanc ſympa-
tiam, in concretione ſitã, & ab ęgregio aduerſario propoſitã, cum
ipſis inteſtinis, hircinum adipem coindicantibus, plura ſunt, quæ
prohibẽt, vlceris natura, pars affecta, dolor ad ſe curationem tra-
H hens, excoriatio, & inflãmatio, ab humorum acrimonia ꝑducta,
rectaq; per indicationes à nobis in paradoxo asſignata medendi

[Hircinus adeps quõ indicetur, & à quib' prohibetur in dyſent.]

Methodus; hinc fit, vt non ſolùm indicatum eſſe non posſit, ab in-
dicante curatorio, ſed nec vitali, vt hactenus conſtat. Quando, ob
ſuam acrimoniam expultrix facultas irritetur ad expellendũ (in-
deq; ſymptomata augeantur) per caliditatem, & humiditatẽ nul-
la fiat abſterſio, nomæ inducantur, cancroſæq; excoriationes, &
inflammationes, excitentur. *Itaq;* (dicebat Gal. in de ſimplic. 2) *ſi
ipſum medicamẽtis ad ulcera, & phlegmonas immeſceas, nõ modo nihil adiu-
ueris, uerum etiam læſeris, nimirum addita maiori, quàm conueniat acrimo-
nia:* quarè licet nullum reperiatur medicamentum, quod plurimũ
iuuet, & nulla ex parte noceat, hircinus adeps multiplici nomine,
oberit,

[Refellitur aſſert. 64. per rationes ipſius Aduerſarii.]

oberit, nihilq; profuerit, nec quicquam, ex sui ipsius naturâ præ- A
Refellitur assert. 86. stare est potis, eius quod in 86. assert. ab aduersario proponitur, asserēte, hircinum adipem exiccare, vnire, abstergere, corroborare partem, prohibere humores, qui dysenteriam excitant, augētq; infarcire, asperam superficiem internam intestinorum, non de facili lubricare (cum tamen lubricam reddere in assert. 81. conscri-
Contradic. in assert. aduersarii ptum inueniat) adherescere intestinis, indurescereq; & retinere; inter quas omnes facultates, cum facilis adhęsio, concretioquè (vt ita dicamus) hircino conueniat adipi, quid tamen inde propter acrimoniam sequatur, quia satis superq; patescit; quomo-
Refellitur assert. 87. do Benedictum à doctis viris statutum sit medicamētum, ac num- B quam satis in dysenteria (vlceris, & symptomatis vrgentis, indicante vehementia) collaudatum, iam, omnibus dijudicandum relinquimus: quòd si practicantium medicorum nonnulli haud aspernandi, ad illud cucurrant, abusus extiterit.

ASSIDVAM deijciendi cupiditatem esse symptoma tenasmi, non autem ueræ dysenteriæ ostenditur. Quodq; hircinus adeps, indicatū esse non possit curatoriū, præseruatoriū, nec uitale, ab ulcere. s. acrimonia humorum, & intestinorū exulceratione. Cap. X.

AD Symptomata tandem, quæ dysenteriam perpetuò comitantur, eruditi viri studium conuertentes, hæc in
Asser. 88. assert. 88. scripsêrunt. *Si præterea considerentur symptomata, quæ concomitari solent dysenteriam, ueluti assidua deijciēdi cupiditas, dolor in partibus illis, & id genus; excellentia huiusmodi medicamenti facilè patescit:* & rationem excellentiæ illius in assert. 89. assignantes aiunt. *Assidua egerendi cupiditas quia pro-*
Asser. 89. *uenit ab acribus excrementis hac illhac pertranseuntibus, ob asperam superficiem intestinorum propè sphinctires musculos, uel quia ulcera illa sunt sordida, & eadem est causa doloris, qui in illis partibus persentitur, ut prohibeātur hæc duo symptomata, opus est ut ulcera mundificentur, abstergantur, & exiccentur, hoc totum præstat ipse hircinus adeps:* Atq; in his vrgentibus D rationibus, sita est excellentia citati medicamenti. Cœterum, quā
Reijcitur particulę assert. 88. veritati consentiant, iterum contemplationi subijciamus. Assidua egerendi cupiditas, vt hinc exordiamur, non est verum ipsius dysenterię symptoma, sed tenasmi, vt ex his, quæ cap. 18. præcedētis sectionis adnotauimus constat: & quamquàm frequens, atq; continuus adsit in dysenteria fluor, non tamen cum præcitata egerendi continua cupiditate; siquidèm in tenasmo atq; hoc vero, ex vlcere intestinorum propè sphinctirem musculum, perpetuus deijciendi adest appetitus; in dysenteria verò; modò ex gracilium, modò crassorum intestinorum vlcere, fluor suscitat: quem porrò fluorem copiosiorem esse (licèt cum aliquali cupiditate) quā de-

ie ctionem,

E iectionem, quę in tenesmo conspicitur, cum satis superq; constet: concludamus pro rei veritate, assiduam egerendi cupiditatem tenesmi existere symptoma, non dysenteriæ: Vt vt tamē sit, esto, deiectionem frequentem excitari in dysenteria, ab acrib° excremētis, hac illàc pertranseuntibus, & adhęrentibus propè intestina, vel sphincterem musculum, vel quia vlcera illa sunt sordida: quænam indicationes ex his nobis præbentur? profectò (vt paucis hoc negocium expediatur) triplex: à causa morbifica, nempe acrib° humoribus vna; & hæc est præseruatiua, sui indicans ablationem per contraria, auferentia .s. humorum acrimoniam: A parte affecta, Indicationes desumptæ ab assert. aduer. quæ.
F nempè intestinis, vel sphinctere musculo (vnus.n.est non plures) secunda, quæ est vitalis, indicans sui custodiam; vt diximus per similia: & vlcere sordido, tertia; quæ curatiua existēs, sui indicat ablationem, per vnionem, & abstersionem, vt dictum: Hac ergo triplici stāte indicatione, hircinus adeps si esse potest indicatum vnius, vel alterius, aut aliorum, porrò excellentia medicamenti patescet, at si nullius extiterit indicatum, dedecus vt ita dicamus, longè lateq; constabit. Ad primam igitur reuertentes indicationem, stāte perpetua veritate præfiniti dogmatis, quod contraria contrarijs curantur: hircinus adeps cum calidus fuerit status, acris, & mordax; Dogma p̄finitum in omni curanda re p. n.
G excrementorumq; acrimonia, atq; caliditas, contrarium indicent auxilium .s. acrimoniam obtundens: hircinus adeps, cum non sit huiusmodi, sequitur indicatum; indicantis, humorum, acrimoniæ esse non posse. Quò ad secundam, affecta pars cum sui indicet custodiam per similium adhibitionem, iam vidimus in superioribus capitibus insigne discrimen inter temperaturam adipis, & intestinorum, ita vt hac lege, minùs indicatum vitale, pro custodia partis existere possit. Quò ad tertiam, Vlcus, quia exiccans postulat medicamentum, & vt sordidum abstergens: cum ab vtriusq; consor-
H tio remoueatur adeps hircinus; apud me non constat, quo modo excellentia huius medicamenti facilè patescat. vt propterea concludendum sit, solo quorundam practicantium vsu, in dysenterijs, gratiâ vlceris sordidi, partis affectæ, atq; humorū acrimonię adhiberi, nulla ferè ratione, cōsilioue, vt in nr̄o paradoxo asseruimus. *In fluxu dysēterico* (dicebat Augerius Ferreius in suis pract. castigat. cap. 25.) *statim ab initio, clysteres ex decocto capitis ueruecini multi exhibēt, quo ulcera sordescere, dubium non est. Itaq; pro benefico remedio; sordium experiuntur nocumentum, quod ad cacohoetiā, & nomas planè ducat. Satius esset eos ab abstergētib° auspicari & paulatim ad glutinātia, & abstergētia gradū fa ere. Nā pinguib° illis, ulceris curādi gratia nō utimur: Sed sympt. hoc est doloris causa. quod Gal. 12. Meth. expressit. In dysent deiect ubi uehementer rodūt, &c. Quo sermone, nō solùm repræhēduntur, qui purè pinguib° utūtur,* Doctrina contra aduersarium.

uerum etiam, qui seuum hircinum, ubi dolor non infestat, cœteris admiscent: A
simul etiam admonemur, pinguia illa ad ulceris sanationem nō facere, sed tātum mitigandæ acrimoniæ gratia admitti. Seuum autem illud hircinum, aut caprinum (ecce hic anceps factus est) *quod Arabes putarunt, non siccare sermo ille declarat:* atq; huc vsq; doctus Ferreius, è cuius doctrina hauriat si velit aduersarius, & quomodo adeps quicumq; sordido curando vlceri est infestus, quo nomine tantùm in dysenteria conueniat, & quomodo tàm caprinus, quàm hircinus siccus non est. Sed an symptoma alterum respiciat, dolorem nempè, iam operepretium est, vt discutiamus. Interim monuisse sit satis, ex placitis
Contra verba asser. 89. assertionis 91. quòd cum hircinus adeps materialem causam mor- B
bi non respiciat, acres. s. atq; mordaces humores, nullo pacto indicatum esse poterit pręseruatiuum, ab eorūdem acrimonia desum-
Contradic. asser. 89. cum 91. ptum; cum tamèn in fluxione, ab humorum acrimonia producta, statutum fuerit ab aduersario in assert. 89. id totum, hircinum pręstare adipem. Neuè, à vera medendi Methodo, optimorumq; tot nostrorum patrum doctrina, nos recessisse vnquam suasum habeat in sua 92. assertione Apolog. Auth. qua methodo dolori sit in dysenteria occurrendum spectemus: illius ergo primùm explanata sententia, nostram indè ponemus.

C

OSTENDITVR *primam indicationem, in arcendo dolore, esse mitigationem. Symptomata, locum causæ gerentia, trahere ad sese curationem, quæ tamen quomodo debeatur dolori per anodyna, ex Gal. aduersus placita excell. Aduer. decernitur. Cap. XI.*

SPARSAS hinc inde, Authorum Apologiæ colligentes, assertiones; inter eas, quę præsenti contemplationi accomodari videntur, centesima existit, 103. 104. vsq; ad 113. earum ergo confutationi incumbentes: quàm à veritate aliena sit, assertio cētesima, in qua dixêrunt.
Asser. 108. (*Secundo loco intermissis authoritatibus descendis ad rationes, & demōstrationes, & assumis symptoma, nempè dolorem in dysenteria, & scopis curationis adductis; Scito in primis quod prima indicatio in hoc symptomate, non est doloris mitigatio, sed ablatio:*) hinc depræhēdatur. Indicationum tam D
Prima indicationum diuisio duplex. curatiuarum, quàm præseruatiuarum, ac vitalium afferentes nos, ex Galeni doctrina diuisionem; iam diximus generalissimas esse, duas à reb⁹ p.n. & secundùm naturam desumptas: aliasq; indicare sui ablationem, veluti res p.n. & alias sui conseruationem, sicuti res secundùm naturam: ita vt cum symptoma, siue dolor, sit quid præternaturam, satis superq; vnicuiq; constet, indicare sui ablationem: quæ indicatio cum inartificiosa sit, inutilis, nec apud medi-

co;

E cos, ex vsu; hinc est, vt artificiosam volentes afferre, scripsimus, in paradoxo, repetamusq; nunc: primam indicationem in præcitato symptomate, esse doloris mitigationem. Atq; hanc veritatem cognoscens Gal. 12. Meth. 1. vbi decreuit, ob virium resolutionẽ (cui in paradoxo eramus intenti) symptomati esse occurrendum, tanq̃ inde impẽdat periculum; dolorem mitigari, & roborari vires deberi conscripsit, quasi dolori debeatur mitigatio, & viribus, roboratio; nec his contentus in dolore arcendo; & lenitionem, & mitigationem paulò inferius, indicationem esse, commonefecit, inquit enim. *Esto igitur terminus in ægrotantibus, quem non transibit, qui ex arte*

Prima, & vtilis indicatio in occurrendo dolori, quę

F *generosè contra morbum pugnat, ut tutò medicetur: ei uerò, qui dolorem mitigat, ut uires custodiat: quarè custodiens uires, dolorem mitigare debet, pugnans uerò contra morbum, tutò medicari:* & rationem duplicis huiusmodi traditionis assignans ait. *Vbi ultra pergitur, crudelis hominis officium facit, qui unà cum morbo, uitam quoq; homini aufert: qui uerò cubantis delicijs subscribit, eiusq; uoluptatem, non sanitatem, pro meta gerendorum habet, adulatoris*. sed de re vili satis. *Tripliciter dolori occurritur; primò, & hic est uerus scopus, à te prætermissus, uel neglectus, uera ipsius morbi curatio, qua morbo ablato symptoma euanescit, ut habetur 12. Meth. 1.* 103. existit

Gal. duplex traditio in custodiẽd. viribus, & pugnand. cõtra morbum.

Asser. 103.

G assertio. huius igitur enucleationi incumbentes, Nulli dubium, ꝙ nullum symptoma, vt symptoma est, curationis rationem indicat, vel primùm immutat. *Manifestum enim est, ex morbis ipsis* (inquit ibi Gal.) *curationis indicationem præstari, ueluti ex causis, ipsius prouidentiæ: At si ex symptomatum differentijs, actionum offensæ contristant, sollicitudinem medici ad sese cõuertunt, affectumq; deserere cogunt, & idem faciunt eorum, quæ retinentur, uel expellantur excessus: causæ .s. locum eo tempore obtinentes*. Indicatio ergo, in rebus arcendis præternaturam, cum à morbo tantùm, & causa desumatur, ea attendenda in primis: ita vt assertio veritati sit consona, quotiescumq; nullam ad sese trahunt symptomata curationem; quòd si trahant, iam Galeni mens

Quę symptomata indicent, & quando & quid.

H innotescit ex dictis; nec in paradoxo, cum diximus (*urgente dolore, uiriumq; imminente ruina, præcipuum scopum, & indicationem, illius esse mitigationem*) subticuimus: quarè verus, quo symptomati occurritur scopus, non à nobis prætermissus fuit, vel neglectus, morbi .s. ipsius curatio: quando propositum iam nobis in paradoxo fuit; symptomati occurrere, Galenumq; eo in capite lib 12. insectari. *Secundus scopus est, ut per anodyna mitigetur medicamenta, & hæc est cura paliata aliquid præstans, sed non est uera curatio:* in assert. 104. cõscripsit eiusdem author; cui in hac etiam, vt fiat satis: Esto symptoma ad se trahere curationem; quem latet, nõ secundum, sed primum scopum, siue indicationem ex vsu, & artificiosam existere doloris, per

Institutio auth. paradoxi. Asser. 104.

Prima indicatio in dolore arcendo ex Gal. quæ.

anodyna medicamenta, mitigationem? *Quippè* (dicebat Gal. cap. 1. cit. lib.) *si fas est ijs remedijs, quæ morbum sanent utendo, quod optamus efficere, abstinendum ab sopientibus medicamentis est, quæ uocant anodyna: Sin ex uigilijs, & uiribus resoluẽdis ad mortis discrimen æger tendat, tùm profectò eiusmodi medicamentis utare. s. non ignarus, corporis habitum nonnihil ex his lædendum; læsionem tamen, quàm mortẽ, potiùs eligendam.* quamobrem consulẽte Gal. anodyna maximoperè conuenire in virium resolutione, ex dolore (vt diximus) anodyna (indolẽtia latinè diceres) prima erunt in occurrendo symptomati, indicata (qñ α, & ὀδύνη vocem conficiant) mitigatioq; per anodyna, indicatio, præseruatiua tñ (vti decretum:) De scopo altero in asser. 105. ꝓposito, vbi dicebat vir prudens. *Tertius scopus est, ut narcoticis utamur, & hoc nonnisi urgentibus doloribus, & hæc est cura coacta, ideo abstinemus à narcoticis in quantum possumus:* quid dicendum cum Gal. sit, non facilè cõstat: siquidèm, vocans Gal. anodyna medicamẽta, sopientia, & Celius Aurelianus lib. 2. cap. 4. quæ leuationem doloris somnum accersendo molliunt; aduersarius verò narcotica, nõ video, quid discriminis sit inter priorẽ scopum, in quo anodyna ꝓponit, & inter præsentẽ, in quo narcotica sopiẽtia à Gal. vocata collaudat, quare superfluus erit: Quòd si, non vnius generis anodyna sint, & narcotica, vel sopientia, sed alterius: explicatum cum habuerimus, litem omnem auferemus. Interim veritatem, in narcoticorum vsu affirmantes, hoc cum Gal. in calce capitis addiderimus. *Ergo sicuti cauẽdus est, quo ad fieri potest, eiusmodi medicamentorum usus; ità si necessitas urget, nec admodũ noua sunt, offerenda; quòd frigida, quæ in his sunt, prævalẽtes uires adhùc habeant, nec ita antiqua, ut spem nostram frustrentur.* Neq; (addit immediatè in asser. 106. vir doctus) *ego hactenùs quemquam uidi, in spinali medulla, administrasse narcotica in dysenterijs, ad dolorem sedandum, ut ex hac doctrina colligitur.* Num verò eiusmodi, ex nr̃a doctrina fieri posit collectio, spectemus. Pars affecta in dysent. cũ sint intestina, & vbi agendum, indicetur ex subsistentia, Gal. auth. 7. Meth. vlt. asseuerante. *A situ indicationem dari ad solidarum tẽperies, tum autẽ ad succorum uitium, non leuem: ita ut, quibus in profundo corpore intemperies est, in ijs rationem interualli inibimus.* Non videmus qũo in spinali medulla, colligi posit ex nostra doctrina, narcotica esse administranda; cum tñ per superius, vel inferius, ea adhibenda sint, prout gracilia, vel crassa fuerint affecta intestina. Auic. sic decernente lib. 3. tract. 2. cap. 7. in initio.

Anodynũ primum, indicatum in sedando dolore. Asser. 105.

Tertius aduersarii scopus in arcendo dolore superfluus.

Asser. 106. eiusq; cõfutatio.

Vbi agendum indicatur à situ.

EX Gal. doctrina, decentiq; philosophandi, ac medendi methodo ostenditur hircinum adipem, in dysenteria curanda (infestante dolore) non esse indicatum nec à uirtute, nec à temperie partis affectæ, nec à causa eiusdem morbifica. *Cap. X.*

E CVM per indicationes artificiosas, ac vtiles tentauerimus, in nostra paradoxa conclusione demõstrare, hircinum adipem nullo pacto esse posse remedium indicatum, in arcendo dolore, qui dysenteriam comitat; vbi scripsimus, nõ indicari, ac facultate sentiẽte, partis affectæ, indicãtis narcotica; non à parte eãdem, destituta muccositate propria, indicante eius reparationem, ac restitutionẽ: diximus minus etiam indicari ab acrimonia humorum, qui sunt in causa, vt muccositas illa abradatur ab intestinis, sentiensq; intestinorum facultas magìs afficiatur: aduersùm hanc igitur doctrinam F insurgens in asser. 107. Auth. Apolog. inquit. *Ille nouus scopus, quem in medium affers, qui triste obiectum, siue erodentium humorum acrimoniã corrigat, & acredinẽ nec morbum respicit, nec symptoma, sed solùm morbi causam, cui occurritur syrup. ideo tua doctrina uidetur noua.* Nostram ergo vendicãtes sententiã, à nouitate quacumq; : iam meminisse oportet, quòd cum tria concurrant, ad sensationẽ omnem absoluendã, facultas. s. sentiens, organum sentiẽdi, atq; obiectum, quod sensum mouet, haud apparet, quomodo desumẽtibus nobis indicationes, ab his tribus, concurrentibus ad deprauatam in dolore faciendã, G sensationem; de nouitate vlla philosophica nostra accusari possit doctrina: Eccè facultas sentiens, Gal. auth. 7. Meth. vlt. indicat; dicit. n. *Non spernenda uerò indicatio est, & ea, quam sensus partium acuitas, hebetudoq; suppeditant, quando omne medicamen cõtemnunt, quæ tardi sunt motus: etiã si nõ leuitèr mordeat. At, quæ acuti sunt sensus, eorum uires dolore resoluuntur. Expedit igitur has nec confertim, nec semel ualẽtib⁹ auxilijs, mederi tentes, sed tutò potiùs in tẽpore: At ubi tardus est sensus, in his etiã celeritèr obire, quod iustum est, licet, &c.* ex qua Gal. doctrina, cum colligat̃, facultatẽ sentiẽtẽ intestinorum indicare, hoc est signũ esse virtutis permittẽtis, vel ꝓhibẽtis auxilium mordace, ac valẽs: repetamus, H ꝙ quia intestina sunt prędita hac sentiẽdi acutie (sunt. n. tota neruea) mordacia, valẽtiaq; medicamẽta, ab Aduers. ꝓposita in asser. 69. ex Pauli sent. 70 ex eodẽ: 71. ex AEtio lib. 2. cap. 41. & ex Gal. in asser. 72. & vltra; nõ cõueniunt. Nã præterquãꝙ virium stãte ruina, ab hac ipsa mordacium quorũcumq; vsus ꝓhibet̃: accedit ꝙ cum *Prima indicatio* (ex Gal. 7. Meth. vlt.) *à laborãtis loci tẽperie sumatur: quæ calefaciendi, refrigerandi, siccandi, uel humectandi, uel aliquid horum coniunctè, cum alio faciendi, mensuram perscribit, eiusmodi medicamenti genus ab laborantis partis temperie non indicatur.* A sentiendi igitur facultate, quę stupefaciens in vrgentissimo aliquo dolore indicat, cum hircinus adeps non indicet̃ (hic siquidẽ sensus acrimoniã obtundere minus est valẽs.) Nec intestina ipsa puncta, & mordicata

Authoris institutum in paradoxo.

Asser. apol. 107.

Quæ ad sensationẽ concurrãt

Facultas sentiens quid indicet.

Indicatorũ ab aduers. in assert. confutatio.

Temperies partis quid indicet.

eumdē exposcant: nec demū humorum acrimonia, quæ obiectum sentientis deprauatę facultatis existit, demonstret; iure merito, in dysenteria curanda (vrgente dolore, ac virium stante ruina) hircinum damnauimus adipem. Neuè nouam hanc esse medendi Methodum, quis in medicina existimet; audiatur integra scriptorum series Excell. Victoris Trincauellij in suo Enchiridio Medico libr. 5. sect. 3. cap. 7. *Nunc ad ipsum affectum eiusq; symptoma hoc est dolorem ueniamus. Dolor. n ubi uehemens est, priorem curationis partem sibi uēdicat. Quoniam igitur dolor corrupta est actio sensus tactus* (hęc ipsissima Trincauellij sunt verba) *ad quam tria concurrunt, facultas .s. sentiens, à neruis in intestina deriuata: ipsa intestina, sentiendi ui prædita; & obiectum triste, hoc est humores acres: indè fit, ut triplex itidem sit ratio, qua dolori intestinorum succurrere possimus. Prima remedijs narcoticis, quæ facultatem sentientem minuunt, nè molestiam percipiat, etiam relicta doloris causa, ijs nimirùm, quæ opium mandrogoram aut alterci semen accipiunt, nonnisi in extrema necessitate usurpanda, nàm sæpè modus is curandi membra reliquit plurimùm labefactata. Altera, quæ fit medicamentis acrimaniam, & mordacitatem noxij humoris delinientibus, & temperantibus, ut docet Gal. 2. in 6. epid. com. 9. Tertia est, quæ respicit intestina, quæ punguntur, & mordentur, nè à mordacibus humorib⁹ lædantur: quod efficitur iniectis inferiùs, per clisteres medicamentis, quæ intus concrescentia, agglutinataq; intestinis, & hærentia, obstát, quò minus usq; ad intestinorum substantiam, possit mordacitas pertingere:* atq; hęc omnia philosophi, ac medici eminentissimi, è quo integram ferè sententiam in paradoxo conscriptam effurantes, nō nouam rati sumus afferre doctrinā, sed tùm philosophię, tùm medicinę præceptis accommodatam. inde igitur colligentes hircinum adipem (licèt concrescat) ob acrimoniam, minus satisfacere posse, triplici illi indicationi, desumptę à virtute, à partis affectę temperie, & causa morbifica, aperto conscripsimus ore, perperā eos agere, qui ad id medendi genus indifferentèr recurrunt.

Victoris Trincauel. doct. iu paradoxo citata.

Adeps hircinus cur non conueniat in dysent.

EX eo quia, Dysenteria est morbus manifestus, non à tota substantia, neq; occultus; multiplici ratione decernitur, medicamenta ab experientia desumpta minùs bellè in eius curatione indifferentèr conuenire. Cap. XI.

RATIONE igitur duce cum satis superq; constet, hircinum adipem satisfacere nō potuisse, indicationi alicui compertę, ex allata medendi methodo; pro empiricis instans aduersarius in assert. 109. 110. 111. sic inquit.. *Cum unaquæq; res duplici donata sit facultate, manifesta una, cœlesti altera, experientia cōpertum est, hircinum adipem plurimùm, dysentericos*

Asser. 108.

E *dysentericos iuuare: Vnde instans ego pro empiricis, dico, quòd empiricus non tenetur alitèr respondere, nisi quia experientia ita compertum esse constat. Et ecce magnes, qui lapis frigidus est, & siccus ferrum trahit, specifica quadam, & occulta qualitate, & sic cogeris ad empiricorum assertionem obmutescere, uel inania loqui, &c.* Nè igitur inania loquamur, & caput sine lingua nobis esse videatur, quid veritas ipsa, in hac assert. decernat, inquiramus. Meminisse ergo oportet cum docto Fernelio lib. 4. de abditis rerum causis cap. 19. quòd quemadmodùm, repletio inanitione curatur, & inanitio repletione (Hypp. etiam auth. 2. aphor. part. aphoris. 22.) intemperiesq; omnis intemperie profligatur; sic totius, quos admisimus, in anteriori sectione, substantiæ morbi, medicamentis profligantur, totius substantię proprietate contrarijs: ita vt si dysenteria ipsa, siue fluxio, siue dolor, siue vlcus à totius substantię proprietate morbus existat: medicamentis profliganda, quæ à totius substantię proprietate sint contraria: At si talis non sit; meminisse oportet Hyppocratici theorematis, contraria contrarijs, curãda esse: Cum itaq; dysenteria, eiusq; symptomata, de quib⁹ oratio à nobis in paradoxo est instituta, morbus à totius substantiæ proprietate non sit, ad remedia, quæ à tota substantia operantur, queq; experientia comperta sunt, haud absq; methodo accedendum: propterea quòd Hyppocratis testimonio, experimentum est fallax, nec ratione, nec iudicio, nec methodo suffultum, & stabilitum: quam eamdem veritatem cognoscens Gal. experientiam sine arte, & ordine fieri primo methodi adnotauit; & 2. de dignoscen. pul. 2. experientiã periculosam esse, nisi rectè tractetur conscripsit: vt propterea, licèt empiricus asserat, experientiã cõpertum esse, hircinũ adipẽ plurimùm dysentericos iuuare: cum tñ nõ rectè, ob symptomat. vehementiã administraт; hinc fit, vt velit nolit empiricus cogat asserere, periculosam esse experientiam expertã. *Ego autẽ* (dicit Gal. lib. de medic. expert. vel eius auth.) *dico quod medicina experta laudata, quando usurpata fuerit, ubi nõ conuenit, cum eo quòd nõ prodest; etiam nocet.* quamobrẽ licet empericus asserat, experientiã compertum esse, hyrcinum adipem iuuare dysentericos; quia tamen administratur in pręsenti vbi nõ conuenit; non solùm non prodest, sed nocet: hincq; est, quòd experimentatoribus credendum non esse, absq; scientia, eiusdem libelli auth. in initio animaduertit: Et quamquàm experientia, & ratio 8. de composit. medicam. secundùm loca cap. 7. duo sint medicinæ crura, & magnum quiddam experientia sit, quia tamèn, eodem Gal. auth. com. 1. aphoris. aphor. 1. *Nõ lateres, lutum, ligna, lapides, tegulæ, coria artis medicinalis, ut aliarũ, materia sunt; in quib⁹ experiri, & exercitari multis modis*

Asser. 109.

Asser. 110.

F In quibus morb. conueniãt medicam. sũpta ab experientia.

G Cur medicamenta sumpta ab experiẽtia non cõueniant in dysenteria.

Refellitur assert. empiricorum

H Experimẽtatoribus nõ est credẽdũ absq; scientia.

impunè licet illi, qui se circa materiam exerceat, & artis theoremata meditetur; id quod in lignis carpentarijs, in coriarijs coriarij faciunt: ꝓpterea hircinum adipem, etiam experientia comprobatum, in dysenteria à nullo indicatum damnauimus: Sed.n. quicquid de experientia sit, hoc adnotatione dignum occurrit, quòd cnm experientia iudicētur, quæ agant à tota substantia, ex primo de comp. medicam. per genera: si experientia comprobatum est, hircinum adipem iuuare dysentericos, medicamentum extiterit, quod dr̄ iuuare à tota substantia: Cœterùm quale afferre possit in dysenteria iuuamen, ex doctiss. Fernelio lib. & cap. pręcit. hauriat̄. *In cachochimia,* (inquit) *quæ præsertim uentriculum primas uias, uisceraq; occuparit, occultæ medicamentorum uires, quasi sepultæ franguntur, & hebetescunt, proindè atq; si in lutum sordidissimum demergerentur.* Iam verò, quęnā maior excogitari, aut animaduerti potest in humano corpore cachochimia, quàm in dysenteria affecto? quamobrem, experientia licèt tandem sit comprobatum, hircinum adipem iuuare dysentericos; non inania loquimur, si debile prorsùs, ac inefficax dixerimus ob redundantem in intestinis cachochimiam esse medicamentum. In reliquis condonamus magnetem ferrum attrahere, agaricum pituitā purgare, rhabarbarum bilem, & elleborum melancholiam, specifica quadam facultate, & sic experientia esse comprobatum, hunc vel illum determinatum expurgare humorem; quia non citra rationē huiusmodi in expurgandis noxijs humoribus adhibētur remedia; citra rationem verò præfatus adeps, hic suspectus existit; approbatus eorundem censetur vsus. Sed quicquid de experientia sit, aliàs si dabitur occasio.

A B C (margin letters)

Quod hircinus adeps etiam ab experientia comprobatus nil in dysent. cōducat.

Hircinus adeps inefficax, & debile medic. in dysent.

DE indicante, ac indicato uitali, eiusq; usu in dysenteria curanda, ex propria Authoris sententia. Cap. XII.

DYSENTERIAE igitur ex perscripta medendi methodo aggrediētes curationem; ab his, quę sunt secundū naturā, in pręsenti, capiemus exordiū: Virtus igr̄, siue vires, collocatæ in recta, decentiq; constitutione totius, temperie nimirum, cōpositione, ac vnitate suā indicabunt custodiā per similia, quę habet̄ per alimoniā; hęc itaq; eius extiterit generis, quod sexui ætati, temperamento, & patientis naturæ conuenire videatur: quare victus erit reficiens, pro labentium virium conditione: ita vt si vires in dysenteria multùm labuntur, restauratio valēs, per alimoniam indicetur, habita semper ratione vniuersalis temporis, in quo dysenteria inuadit: ergo principio dysenteriæ quia vires adhùc robustæ sunt, ex Alexandri consilio D

E consilio lib. 9.cap.9.alimenta, quæ moderatè nutriant, nec tardè coquant sint oportet futura, cuius sanè generis, quia lac est, quippequod temperatum est alimentum, depurgans, contemperans, ac fluxiones sistens: lac, eo modo, quo à docto Tralliano commendat (calibeatum .s. vel in quo igniti lapides fuerint extincti) alimentum indicatum extiterit opportunum, dummodo febris ex Hypp. non prohibeat, vel ventriculi caseatio vetet: tunc .n. & pluuialis aqua affūdēda est, ad quartā partē: decoquendumq; lac, ad quartam primò, inde ad tertiam, atq; dimidiam partem, & mel, vel ēt zaccarum, nè in caseum cogatur, miscendum. Tantiq; cum vniuersa medicorum schola faciendum id alimenti genus, vt ex lacte ciborum omnis factus apparatus (siue oriza, amilum, ptissana cum pluuiali aqua decocta, consimilesq; pultes, & oua) maximoperè dysentericis sit conducturus. Illud autem in intestinorum gratiā adnotare cōueniat; Alimenta omnia acria, salsa, dulcia, & actu frigida, diuersorum generum dysenteriæ, & omnibus alui profluuijs esse infesta: panis ergo ex aqua, vinoq; maceratus conuenientissimus erit, inde verò in iure paruę pullæ, vel lactentis vituli petiolis, suillis adhuc, ac veruicinis. Quòd si dysenteria procedat, virium

Alimenta dysentericorum in principio, quæ.

F

Alimentorum apparatus ex lacte.

Dogma in dysent.

G habita ratione maiori, alimenta sint oportet valentiora, cuiusmodi oua non admodum dura, nec mollia, volucrum carnes, perdices.s.turdi, turtures, merulæ, græcales palumbæ, siue earum pulli, starnæ, phasiani, pauones, quorū caro dysentericis aptissima, atq; similes, in posca elixatæ, indeq; assatæ cum sorbis, cornis, mespilis, adstringentibusq; fructibus, siue oleribus, vt plantagine, acetosa, & inthybo, plurimum tā cocto, quā crudo in dysentericis (etiamsi ægri febricitent) approbato: Atq; si vires imbeccilliores sint, non solùm stillatitiæ aquæ, ex præfatis carnibus elixis, atq; assatis conducent: sed, & contusum, cum stillatitia aqua, ex rosis, mirto, aut

Alimenta dysentericorum in progressu affectus.

H oxalide, cum adstringenti aliquo moderatè puluere, paratum, primum, in dysentericorum victus ratione instituenda habebit, locum. A lacte, pane, ouis, & carnibus; haud patientis delicatioris gratiā fructus aliquot ex præfatis improbantur: habito tamèn semper consilio, nè in corruptelam procedant. Potus esto (non infestante febre, vel aliqua internorum viscerum inflammatione) eiusdē cōditionis, ac alimentum, in principio augumento, ac statu dysent. approbatum; quarè vinum dilutius in principio extiterit, dilutum cum aqua pluuiali, in qua adstringentes aliquot fructus pręmaduerint, vel plantago, aut oxalis fuerit incocta; siquè à vino, constantibus viribus, dysentericus in principio abstineri possit, eius loco cōmendat tùm pluuialis aqua, tùm calibeata ex fōtana,

Alimenta in viribus imbecillib⁹

Fructus.

Potus.

vel etiam, cum adstringentibus oleribus decocta. In reliquis, quia A
alimonię campus, longus, latusq; est: hoc tantùm cum Hyppocr. 1.
aphoris. part. aphoris. 9. addiderimus. Coniectandum, an ęger cum
victu sufficiat perdurare, donec morbus cōsistat; & numquid priùs
ille deficiat, nec possit cum victu perdurare, vel morbus antea deficiat, & hebetescat; quamobrem vt ex lib. de victus ratione habet: coniectādum iterùm robur, & morbi cuiusq; modus, & morbi natura, & consuetudo victus ęgri, nō solùm ciborum, sed, & potuum: quod igitur ad quid agendum specificum, indicatum, à viribus dysentericorum, habita semper ratione spirituum, qui seruandi sunt, per alimenta tenuiora; solidarum, quæ per crassiora; atquè B
carnosarum, quæ custodienda erunt per mediocria, exemplo sumpto ex lacte, carnibus prædictorum animantium, ac pane præmacerato in iure, ac earundem contuso, hæc dixisse sufficiat. Quòd spectat ad vsum, atq; administrationem, porrò copiosius erit alimentum, si vires maximè agant, in forma liquida, si vires citissimè restaurandæ sint (iuxtà illud Hypp. qui vult restaurari, restauretur liquidis) si tardius, solidiori, nō inquam absolutè, sed respectu seruato, ad modum patientium virium. De tempore assumendi alimentum, nulla infestante febre, hora perscribitur consueta, vel qn̄ pręsentia maior adest indicantis, locus quia satis est, notus deueniamus ad alia. Aër itaq; qui etiā causa necessaria est, & alimētum C
spirituosę substātiæ existit, eius oportet, vt sit, naturę quę causæ aduersetur dysent. ad frigidum .s. vel calidum declinās ad siccum tū in passiuis contendens; qui ni talis sit, arte paretur; somnus magìs quàm vigilia, & quies quàm labor omnib⁹ alui fluxionibus, nedum dysenteriæ maximè confert. Inanitio molienda quotiescumq; detenta excrementa lęsionē afferunt, nec quantitate solùm molestāt, sed, & qualitate; Venus (vt ille dicebat) cane magis, & angue peior, euitāda; Animiq; affectus longè procùl arcendi, tamq̃ hostes dysentericorum existant, & fauētes causæ internorum vlcerū fluxionum, atq; concitationis dolorum, & vires in primis, quibus seruādis in pręsenti capite sumus intenti, præcipitentur. De indicato vitali, quod per localia administratur; infra. D

Hypp. præcept in victus ratione obseruāda.

Vitalis indicati administratio.

Aeris conditio in dysent.

Somnus.

Inanitio.

Venus.

Animi accidentia.

DE Indicante, ac indicato præseruatino, in dysenteria curanda, gratia potissimum ulceris, fluxionis, atq; doloris: ubi quando uenæ sectio conueniat, & quando purgatio, βραχιλογία finitur. *Cap. XIII.*

AB Eo quod magis indicat, iuxtà Gal. placita, vt ꝓcedamus ad id, quod minùs. Inter res p. n. dysenterię causa nobis (vt indicans) sese offert, tractanda. Pro huius igr̃ diuersitate, prudens Medicus sollicitus sit oportet, ad indicata

E indicata inuenienda præseruatiua. Quamobrem verę dysenteriæ aggrediens Medicus curationem, exulcerationis causam (tamquã indè dolor in primis, & fluxio traducãt originem) animaduertet, eamq; siue externam, siue internam cõtrarijs remouebit. Sumpta nunc tñ indicatione à causa interna, quæq; in corpore est: quia interna causa, inflãmatio aliqua intestinorum esse potest, lienis quin etiã ex Tralliano, hepatis, mesaraicarum, & vẽtriculi; humorum acrimonia, atq; mordacitas, à toto, vel à parte, aut etiã in intestinis producta: vnicuiq; proprijs succurrendum indicatis. Ergo inflammationi (quicquid medicorum vulgus reclamet) ex sententia

F eiusdem Tralliani, necnon Gal. (suadentis 1. aphoris. 23. in inflammationibus, & in doloribus, sanguinem esse mittendum) constantib⁹ viribus, venę debetur sectio; cuius vsus is futurus sit oportet; vt ꝙ spectat, ad quando agendum, vena secet̃ in primis diebus, statim ac inflãmatio constiterit: vbi agendum sit, in bracchio dextro, aut sinistro (in humorali ex Aëtio) iuxtà sinistri, vel dextri lateris inflammationem, siue in liene, siue in hepate, vel alijs partib⁹, ad sinistram, aut dextram vergentib⁹: quomodo agẽdum, sit nõ tãtùm per venam, ferro incisam, tenuiq; foramine, sed potissimum hyru-

G dinibus: quarum vsus vel maximè approbat̃, cum ex Tralliani sententia libr. 8. cap. 9. sanguinis missio κατὰ βραχὺ, hoc est paulatìm administrãda sit. Cœterùm q̃d attinet ad indicationẽ nõ detrahẽdi sanguinis, aut omninò pauci (Gal. auth. lib. de sang. missione) est ex ętatib⁹ pueritia, ex colore hominum, candidus supermistus ex tẽpore anni, canis: cœterũ, & quę his cõtraria sunt aliam rationẽ, non multi sanguinis detrahẽdi habent, vnde in maximis frigorib⁹ à larga sanguinis missione cauẽdũ est. Quod ni sanguis educi possit, cucurbitulis vicarijs agẽdũ; sanguisq; mittẽdus, nõ copiosus sit oportet, sed neq; cõfertim (nè vires labãt) neq; ad animi deliquiũ,

H vt in inflãmationib⁹ faciendũ suasit Gal. qui licet 1. ad Glauc. 14. in maiora scripserit pericula incidisse; qui in vẽtris profluuio sanguinẽ mittere tentàrunt: attamẽ quia, dysent. ꝓpriè cõsiderata nõ solùm est alui ꝓfluuiũ, sed cũ exulceratione, & dolore à dictis causis ꝓducta; & in primis ab inflãmatione; non mirũ si, & Trallianus, & Aëtius, alijq; recẽtiores sanguinẽ mittere, permittẽtib⁹ virib⁹, ætate, anniq; tẽpore, & cõsuetuedine, ausi sunt. Indicata reliqua ꝑseruatiua, quæ inflãmationi, vt dysent. causę debẽt, cũ satis superq; cõstẽt; ex approbatis petant̃ authoribus: de indicato hoc, mittẽdo .s. sanguine, arrisit perpauca adnotare; nè cõtra medicinæ leges, q̃s putet, sanguinis missionẽ in dysent. ꝑ initia vlceris, existere. Quòd si ab humorũ acrimonia, mordacitateq; scaturiat eadẽ, cõiectãdũ in

Prima indicatio ꝑseruatiua in dysent.

In dysenter. quãdo sanguis mittẽdus.

Gal conciliatio.

in primis, an æqualitèr omnes peccent, non solùm in qualitate, sed & in quãtitate, ita vt cachochimia sit plethonica; vel seiunctìm humorum vnusquisq; ; hicq; in toto adhuc vel in parte: ac quomodocumq; peccent, & vndecumq; fluant, dummodo copiosi sint cõstãtibus viribus, alijsq; permittentib⁹, & excretio nõ fiat critica sanguis mittatur: sumpta saltèm indicatione, & à morbi magnitudine, & à reuulsione faciẽda ab intestinis exulceratis: *ex quo patet* (dicebat Gal. 4. Meth. *6.*) *non hoc esse* (hoc est sanguinis redundãtiam) *quod mittendum sanguinem indicet, sed magnitudinem morbi, ac uirium robur; exceptis tamèn à sermone pueris* : ad purgantia nunc ex eiusdem Gal. legib⁹ 4. Meth. *6.* vt accedamus, sciẽdum quòd, *Sicut missio sanguinis, uel propter ipsius abundantiam, uel propter morbi magnitudinem, ita purgatio, & propter abundãtiam alterius cuiusq; succi, & propter uim morbi adhibetur*: Quòd autem conueniat purgatio in vlceribus intestinorum. Hyppocrates lib. de vlceribus apertè nos docuit. *Purgatio inquiens per aluum plurimis ulcerum prodest, præterea uulneribus, quæ sunt in capite accepta item, quæ in uentre, & articulis, &c.* Cœterùm purgans hoc medicamentum haud validum sit oportet, nè magìs exacerbentur vlcera, sed blãdum, ac lene, quale non tantùm noxios in toto, & in parte educat humores, sed alicuius etiã adstrinctionis sit particeps; quò affecta pars corroboret, & valẽtior ad expellẽdum, nec recipiẽdum fluentem humorem, efficiatur: hoc verò extiterit, vt ad magis specificum præseruatiuũ deueniamus indicatum, vel colagogum, vel phlegmagogum, aut melenagogum, pro humoris peccantis varietate, quarè colagogum extiterit opportunum pulpa thamarindorũ, decoctum mirobolanorũ citrinorũ, rhabarbarum, atq; similia: phlegmagogum erit rosaceum mel, cum decocto mirabol. chebulorum, manna, sy. ex infusione rosarum, cũ portione agarici, atq; rhab. torrefacti, melenagogum fuerit, senæ epithimi, vel indorum mirabol. decoctum; quod semper sit oportet, ex simplicibus adstringẽdi facultate donatis, plantag. mirto, citonio, oxalide, vel torrefacto ordeo, atq; similibus: quibus rhab. infusum poterit admisceri. Siq; aliqua opus fuerit, ante purgantium vsum humorum pręparatione, hęc pręmittenda cum præparantibus pituitã, aut vtramq; bilem, decoctis syruppis vel conditis : quod spectat ad rectam administrationem, purgatio molienda erit, ex Galeno 4. Meth. *6.* & Hypp. primo aphoris. in initijs morborum, quando vlcus intestinorum est potiùs in fieri, quàm in facto esse: locus diuersus extiterit, pro diuersitate exulceratorum intestinorum, siue superna, siue media, siue infima sint : & propterea per vomitum, per vrinam, atq; deiectionem. *Quarè nunc quoq;* (dicebat Gal.

In dysent. quãdo purgandum.

Purgantis medicam. in dys. cõditio.

Indicatum magis specificum in purgatione dysent.

Recta purgat. administratio in dysent. quę.

E Gal. loco citato) *si etiam num fluxio ualentèr irruat, reuellere ad contraria studebimus: utiq; si in superioribus ulcus consistat, per inferiora purgantes, sin autem in inferioribus sit, superiorem uentrem uacuantes. At si iam fluxio restitit, atq; in membro inhæsit, deriuare per uicinam magìs expedit; quin etiã dum maximè influit tùm ad diuersa repellere:* quæ autem præsidia indicata sint indicantibus satisfacientia, iam satis arte peritis sunt nota. Quod spectat ad quomodo agendum molienda est euacuatio, affectarum partium ꝑ earundẽ cõstitutione; ea igitur anfractuosa cum sit, abstinendum iudicio nostro à pulueribus soluentibus, & à medicamentis, vt aiunt in substantia absorptis: vnde in legitima F purgatione infusum maximoperè commendatur, tùm quia egemus vehiculo, tùm quia in sinuosis intestinorum inuolucris nõ retinetur, nec auget dysenteriam: vnde qui commendant in eorum assertionibus, duram, & asperrimam muriam, calcem, sandaracã, auripigmentum, cartam vstam, ac consimilia; quæ puluerizentur, non videntur indicationem sumere à fabrica, laborantis in dysenteria, particulæ. Purgatio in vlceribus intestinorum molienda, gratiâ fluentium aliundè humorum, vt ex Tralliano licuit colligere, debet respondere sanguinis missioni, quæ per vices tentata, noxios educit humores, nec vires labuntur: At si post euacua- G tionem, imminutionemq; plethoricæ cachochimiæ, eadem perseueret, alterantibus agendum, corrigentibus, huius aut illius humoris acrimoniam, prout vsus expostulat: medicinaq; grauissimorum virorum perscribit: non solùm syruppis, continuisq; dilutis, sed, & victus opportuna ratione, atq; potissimùm alimentis, quæ non tantùm huius aut illius humoris vitium compescant, sed partium intemperiem vnde effluit vitium emendent; siue hepar, siue vẽtriculus, siue lien existat, cœrebrum, mesaraicę venæ, &c. Sed .n. specificam magis de indicante ac indicato præseruatiuo in gra- H tiam fluxionis, atq; doloris in dysenteria, vt faciamus doctrinam, quale sit indicatum vtriusq; speculandum.

Quando per superiora, & per inferiora purgãdum in dysent.

Pulueres solutiui in dysent. suspecti.

Confutatio assert. 69. 70 71. 72.

Alterantia quæ, & qũ in dysent. conueniãt

DE altero indicante, ac indicato in dysenteria, præseruatiuo, desumpto à fluxionis symptomate, causæ gerentis uicem: deq; eiusdem usu. *Cap. XLIIII.*

PORRO quemadmodùm indicatum præseruatiuum à causa præsertim desumptum vlceris, illius est, per cõtraria opportuna, ablatio, siue sanguinis missio sit, siue purgatio, ac alteratio: quæ noxijs, ac vitiosis debetur humoribus, visceribusquè præcipuis, in quibus aggenerantur: sic fluxionis, atq; doloris, causę (vti dicebat Galenus 12. Meth. 1.) occupantis locum, præcipuum indicatum est,

est,adstringens,& anodynũ,hoc nẽpè doloris,fluxionis illud: Vbi- A
ergo aluus patientẽ sollicitat,præ nimia viarũ lubricitate,vel ex-
cretio sanguinolẽta extat:ad adstringentia ꝓperãdum, eiusq; sint
Adstringẽtia fluxionem in dysent.qualia. generis,vt moderatè adstringant,exiccent,acrimoniãq; fluxionis
obtundãt;cuiusmodi sanè sunt cõserua antiqua rosarum,cidonio-
rum,maioris symphiti,mirtillorum:vel eorundẽ syrupp.& ꝑcipuè
rosarum siccarum,cum appropriatis decoctis,plantag. ordei tor-
refacti, &c. vnà cum mastice,corallo rubro,cornu cerui,lẽnia ter-
ra,tragacanta, atq; similibus,clarificatis; quorum oĩum,quia ma-
gnus est apud vulgares quoscumq; apparatus. Adstringens medi-
camentum,non solùm internum, sed externum quoq; esse conue- B
niet;in quo vsu accõmodatissima sunt cataplasmata,fomentatio-
nes, siue epithemata, inunctiones, ac subfumigia: prioris speciei
Cataplasma adstringens. erit epiploon veruecis,calefactu, in oleo masticino, mirtillorum,
aut cidoniorum,cataplasma ex acatia,alioue mitiori adstringẽte:
(quæ.n.magnopere adstringunt,densata cuti,fluxiones cõcitatio-
Epithima adstringẽs. res redduntur.)epithema aptissimum extiterit,ex absinthij folijs,
rosarum rubearum,plantagine,menta si fuerit opus, in aqua plu-
uiali incoctis,cũ aliqua portione aceti,atq; rubẽtis vini. Inunctio
ex perscriptis oleis,alijsq; innumeris,quæ tetigisse sit satis,quò fa-
cile hinc ad similia,& valentiora prudens medicus, hac methodo C
Suffitus adstringẽs. duce,accedat. Suffitus,ex aceto fiat,asininoq; stercore,tasso à vul-
garib⁹ nuncupato,barbato, atq; cõpluribus, quorum cathalogus,
in recentiorum præsertim operibus,asseruatur.Præseruatiua indi-
cata hæc pauca adnotare arrisit,potiùs in gratiã obseruãdæ meth.
in vnoquoq; curando affectu,quã dysenteriȩ,curãdȩ:quãdoquidẽ
grauissimi,ac de re medica optimè meriti,professores, rem omnẽ
præsenti factitantem negocio, adamussim, attigêre. Cœterùm
ꝙ attinet ad rectam indicatorum omnium,administrationẽ, mo-
Quando vtẽdũ adstringentibus. net Gal.12.Meth.1.quòd qñ eorum,quȩ retinentur,& expelluntur
excessus,contristant,substantia.s.quãtitate, vel qualitate (vtì vidi- D
mus)ad adstringentia cõferre debet se medicus;cui tñ ex Gal.pla-
Gal. pulchra doctr. citis lib. de sang. missione aduersùs Erasistratũ,memoriæ quãpri-
mum retinendum,peccantem humorẽ, aut malignum, num quam
cohibendum esse, nè aut in febrẽ, aut in insaniã, aut apoplexiam,
aut atram bilem, aut nephritidem, aut pleuritidem, aut hydro-
pem, aut hemoptoicum affectum,aut sanguinis vomitionem,pa-
tientem traijciat: ad quam forsan veritatem respiciens Haliab-
bas lib.7.suȩ practicæ cap.23. ob id inquit; *Hepaticam dysenteriam
curatu difficilẽ esse,quòd medici*(de vulgaribus loquens) *huius causam nõ
attendentes,protinùs sistentibus utantur,cum magis aperientib⁹ uti expediat*.
Sed

E Sed esto in presenti, coactum esse medicum, vti adstringentib⁹: locus opportunus, qui spectat ad vbi agendum ex Tralliani sentētia, libr. 9. cap. 9. extiterit varius, pro varietate loci, à quo fluxiones excitantur in ventre; quarè, si fluxio procedat, à superioribus intestinis, per os adstringentia administrabũtur, quo nomine cōducunt, non solùm epota medicamenta, sed, & alimenta; cuiusmodi in primis ptissana, alterata, cum adstringentibus, & partem vnde procedit fluxio alterantibus: syruppisq; huic negocio destinatis, ritè tamen administrandis: si verò fluxio, ab infernis emanet, per ea, quę inijciuntur, per clisteres; & per glandes, si ab infimo intestino scaturiat, succurrendum: Quòd si media affecta sint intestina ex Gal. pręcepto 4. Meth. 7. ad vtriusq; generis accedendum auxilia, tàm inquam per supernas, quàm internas partes: quib⁹ vel in primis satisfacere valent iniectiones, ex decocto lenticulę, rosarum rubearum, ordei torrefacti, mirtillorum, balaustiorum, &c. iuxta varietatem fluentis humoris, in maioriq; aut in minori copia: fluente itaq; sanguine, cōsilium medicorum est, ad succum poligoni, & arnoglossi trascendere, ad plantaginis succum, ad bolum armenum, sanguinem draconis, cum lacte calibeato, & ad ea quæ vlcera consolidant, firmantq; properare. quibus omnibus caprillum seuum admixtum, quod citissimè concrescat, nec tantam, vt hircinum habeat caliditatem, acrimoniam, atq; mordacitatem, maximoperè confert, id quod animaduertens Arabum Princeps libr. 3. tract. 11. fen 16. cap. 7. *Et scias* (inquit) *quod adeps caprarum bonum est super totum illud, quod aggregatur ad dyssenteriam ex glutinantibus est enim succurrens, & sedans mordicationem, & congregatur super locum ægritudinis uelocitèr, & hoc etiam non est necessarium nisi in principio:* Iniectionum quantitas, eaquè continua à parte perscribitur affecta, maioriq; vel minori actione excretorum, à quibus magis etiam, vel minus adstringēs indicatur in primis. quarè ctisteres in alui immoderata fluxione, siue leniendum, siue glutinandum, necnon abstergēdum sit in magna erunt copia; quæ maior extiterit, si affecta pars vicina sit medijs intestinis: in minori erit, in tenesmo, & in affecta particula recti intestini: Vtēdi modus perscribitur, ab integra medicorum schola, vnoq; doctissimo Tralliano, commendante, iniectiones, penicillas glandes, & consimilia, iuxta remotionem, aut vicinitatem partis, à qua fluxio concitatur: & quoniam apud recentiores practicos ad satietatem, tàm simplicia, quàm composita, huic rei accomodata referuntur, satius sit, ad alia conuolare.

Vbi agendum in dysenteriæ fluxu.

Alimenta dysent fluxionum opportuna.

Fluente sāguine quid agendum in dysent.

Quantitas agendorū in dysent. per clisteres.

DE

DE indicante altero, ac indicato præseruatiuo, eiusq; usu, sumpto ab doloris symptomate, infestante in dysenteria. *Cap. XV.* A

SI Ergo dolor maximoperè in dysenteria vrgeat, gerẽs tunc temporis locum causæ morbificę, obledentis actiones, si non omnes, saltìm vitales; sumpta à dolore indicatione præseruatiua, totum studium ad illius mitigationem conuertendum, per anodyna; quæ sanè nõ vnius sunt ordinis, sed mitiora quædã, à quibus inchoandum, valentiora alia, ad quæ nonnisi vrgente necessitate conuolendum: siquidem medici quicumq; cœlebres, Galenusq; in primis 2.4.& 7. B de compos. medicam. secun. loca, & alibi sępius in hanc deuenêre sententiam, omninò fugiẽdum esse, anodynorum valentium (quo in albo existunt narcotica dicta) vsum; neq; ad ea confugiendum, nisi magna cogamur necessitate: cogimur verò, quando maximè sœuit dolor, vt nequaquam amplius ferri posse, sine euidenti periculo putemus; quandoquidem, aut conuulsionẽ, aut virium casum, aut importunam vigiliam parit; sicuti in dysenteria vsu vt plurimùm solet venire: Tunc igitur occurrendum dolori; capto namq; somno, resumptisq; viribus, faciliùs potest medicus, atq; natura cum doloris causis pugnare: Sedandus itaq; dolor, vt Gal. docuit C 5. de simplic. medic. facult. 19. vel medicamentis, verè anodynis, quæ moderatè calefaciunt, molliunt, & quoquo modo digerunt, sicuti oleum anethinum, amigdalinum, chamæmelinum, & adipes præparati vt anserinus, gallinaceus, anetinus, rosaceus, &c. ex quibus emplastra, fomenta, & illitiones (quibus adstringentia aliqua sunt admiscenda) fieri possunt: muliebre item lac calibeatum cum præfatis, vel simplex, iuxtà indicationem desumptam quandoq; à doloris causa: vel sedandus est dolor, cum dictis narcoticis, quæ scilicet torporem inducentia, ligata particula sensu, dolorem non sentit. *Quòd si dolor adeò fiat fortis donec appropinquet syncopis non erit excusatio narcoticorum:* Huius verò generis sunt inter simplicia, opium, radix mandragoræ, hyoscyami semen, cicutæ, &c. inter composita verò, sunt in primis Philonium à Gal. commemoratum 12. Meth. quod conuenientissimum est in colicis doloribus intestinorum. Requies Nicolai, Triphera magna, Athanasia, diacodion, & pillulæ de Cinoglossa, aliaquè ex vsu artis parta, parandaq; in quibus non solùm scopus esse debet medico, stuporem sensui obducendi (quod officium est eorum seminum atquè simplicium, quę ea facultate prædita sunt) sed procurandi nè insigne aliquod detrimentum, in oblæsa remaneat particula; D

Narcoticorum vsus quando fugiendus.

Narcotica quando cõueniant.

Verè anodyna quæ.

Narcotica quæ, & qũo prosint.

Scopi in componẽdis narcoticis, qui.

ac

E ac affectum respiciendi, à quo symptoma traducit originem; ita vt citò, tutò, atquè iocundè sic occurratur symptomati: occurritur, autem si cum Auicenna loco citat. cum aqua ordei adipe caprarum, oleo rosaceo, gummi arabico, cerussa, & vitello oui, omnibus conquassatis cum aliqua portione opij. Quòd symptomatis sœuitia si tanta non sit, vt patientem sollicitet, affectui incumbendum: siq; calida sit intemperies, pugnandum cum frigidis; quo nomine conueniunt etiam narcotica, quę, & stuporem inducunt, acrimoniam humorum emendant, & tenuitatem eorundem incrassant: cumq; dolores in dysenteria, vt plurimùm ortum du- Affectui quando incumbẽdum, & quõ.
F cant ab humore, tenui, acri, atq; mordaci; narcotica medicamenta (quibus semper admixtum est aliquid, quod læsionem respiciat partis, per quam eorum fit transitus) & symptomatis vehementiã respicient, & affectum, & causam, à qua dolor sępissimè concitatur. Quòd si intemperies frigida sit, calidis resistendum, neq; interim abhorrendum à stupefacientibus, vtpotè prudens Medicus ea possit ad libitum parare, minorem soporiferorum accipiens portionem, & maiorem corrigentium; quæ calida sunt: vel saltem recentioribus relictis, ad vetustiora cõscendere, quę, & minùs frigida sunt, & tutiora, vt Gal. monuit 12. Meth. 1. Quod attinet Narcotica quãdo respiciunt affectum, & symp.
G nunc ad rectum anodynorum vsum, tàm primi, quàm secundi ordinis, perscriptus is ille est, ab eisdem, à quibus indicatio desumpta est præseruatiua, ab infestante fluxione, ad cuius præsentiam, veluti ad adstringentia conuolandum, sic ad anodyna, infestante dolore properandum, per superius, inferius, vel alia in quacumquè parte, in qua dolor constiterit. Quantitas perscribetur tùm à maiori, vel minori actione doloris, tùm ab exquisito, vel minus exquisito patientis particulæ sensu. Modus verò à vicinitate, vel remotione sentientis partis, ita vt in ventriculo V.G. conueniant Anodynorum vsus vnde petẽdus.
H anodyna in forma solidiori assumpta, quò diutiùs detineantur, in intestinis, fluidiori, cum maiori egeamus vehiculo: Hæcq; in Methodi medendi gratiam de anodynis, in sedandis dysentericorum doloribus dicta sufficiant: perscriptam omnium dosim, qui affectat, ad recentiores, antiquioresq; recurrat rei medicę professores. Interim non discedendum ab Auicenna libr. 3. tract. 2. fen 16. cap. 7. suadente clystere cum aqua ordei oleo amigdalarum vitello oui, & aqua rizi, decocti cum adipe renum caprarum annualium quia minus calidus est; nequè Galeni prætermittendum anodynum relatum lib. 12. Meth. primo cum dixit. *Sed cum exempli gratia, in dysentericorum deiectionibus ubi uehementer rodunt, uel tragi succum, uel caprinum seuum, uel rosaceum cerotum per inferius indimus:* Anodynũ à Gal in dolore perscriptum.

Quibus

Quibus utiq; præsidijs ipsa intestinorum exulceratio non sanatur, maximè si putredinosum aliquid habeant, sed uires interim conquiescunt: quatenus .s. sedato dolore, somnus recuperatur, & à somno vires reficiuntur: quod fit per rosaceum ceratum, & succum tragi, qui acrimonias obtundit: vel quatenus, fluxio chohibetur, quod fit per seuum caprinum, quod est adstringẽtius hircino vt ex Dioscoride adnotauimus: vel vt Gal. rectius sentit, quia facilius connescit; nec tãtam vt hircinus habet acrimoniam vel quia vt Auicennas can. 2. cap. de adipe inquit, & Sauonarola etiam ille cognouit, adeps caprinus est magis stipticus, & hircinus est vehẽmẽtioris resolutionis, & ideo vt plurimum vtimur adipe renum caprarum, & fortior etiam est in vlcere intestinorum. A B

Anodyna Gal quo nomine ꝑsit.

DE indicante curatiuo in dysenteria curanda desumpto, ab ulcere intestinorum, quorum methodica curatio, q̃uo per indicata aggrediẽda sit, uno elucescit intuitu. *Cap. XVI.*

SVPEREST nunc, vltimam vt imponamus manum nostris his medicis exercitationibus; vlceris, intestinorum, quæ in dysenteria afficiunt, ex perscripta medendi methodo vt aggrediamur curationem: hæc igitur cum indicante, indicatione, ac indicato perficiatur: nulli dubium, quòd vlcus vt quid prẹternaturam, indicans erit curatiuum, ꝗ postulans sui ablutionem; indicatio curatiua erit ablatio per sua contraria, nimirùm vnionem, & exiccationem; Indicatũ verò medicamentum vniens, & exiccans in determinato quodam gradu, quale autem sit, hinc colligat. Cum in coctione, à natura molita ob caloris imbecillitatem duplex generetur excrementum, tenuius vnum, quod ἴχωρ vocatur à Græcis, & virus à latinis, crassius alterum, quod sordes dicitur ab eisdem; ac naturæ vtrumquè impedimento sit pro carnis regeneratione, tenuius quidem per superfluam, redundãtemq; humiditatem, crassius verò, ob impuritatem ipsius, ac vitium potius in qualitate: hinc fit, vt duplex medico in curandis vlceribus omnibus, & præsertim intestinorum sese offerat indicatio; exiccandi .s. quæ debetur vlceri ichoroso, ac virulento nuncupato à latinis; atq; detersio, quæ debetur vlceri sordido. Sed .n. quia subalterna hæc est indicatio, non specifica, diligentèr coniectandum est medico, nùm vlcerata pars, ex sui natura, atq; temperie plurimùm vtroq; scateat, excremento, vel mediocritèr; quandoquidèm non idem exiccantium, & detergentium ordo vnicuiq; debetur, verùm parti sicciori, siccius debetur medicamẽtum, minùs siccẹ, minùs: ratione etiam habita ad C D

Vlceris methodica curatio.

Duplex in curand. vlceribus indicatio.

E ad vniuersum corpus, quod si cum temperie affectæ partis coincidat, magis vel minùs siccum indicabit remedium. Sumpta ergo indicatione à partis laborantis temperie, vt efficiente generationis carnis, quæ per similium adhibitionẽ seruabitur: & sumpta indicatione ab vtroq; redundante excremento, ꝙ sui per contraria, indicabit remotionem, ad indicatum specificum descendendum: quare quia intestinorum temperies Gal. auth. passim, & præcipuè 9. Meth. frigida est, & ratione suę compositionis sicca, nõ tñ vltra modum (calidior .n. est, intestinorum caro, q̃ cutis, & siccior cuti) opportunum extiterit indicatum, medicamentum non admo-

Efficies carnis generationis.

F dum refrigerãs, & magis exiccans, ita vt cum adeps hircinus calidus sit, atquè humidus, nullo pacto indicatum esse posit ab ipsa laborantis in dysenteria partis, tẽperie: quarè opportunum extiterit auxilium, vel decoctum lentium excorticatarum (abiecta prima aqua) decoctum brassicę, abiecto priori iure (sistit.n. fluxionem, & siccando consolidat) decoctum etiã vel succus plãtaginis: vel poligoni, ad duas, aut tres vncias, bolus præterea armenus, hematites lapis; decoctum adhuc rosarum aridarum, malicorij balaustiorum, gallarum omphacitidum, & consimilium, ordei torrefacti, &c. dummodo sine morsu sint, neq; admodum vehementèr

Indicatum à temperie intestinorum quale.

G adstringant: omnis etenim medici industria in dysenteria eò tendere debet, vt medicamenta eligat, quæ citra morsum desiccent, & moderatè adstringant; quæ namq; maximè adstringunt, ex Gal. 1. de comp. med. secundum genera, cap. 1. vlcera exasperant: siq; ad valentiora opus sit trãscendere, non recedendum à sigillo lemnio, terra samia, pompholige, acatia, & thuris lachrima; Quòd si, non solùm consolidandum, sed detergendum quoq; intestinorum sit vlcus, admiscendum pręfatis mel crudum, coctum, ꝙ minus acre euadit (licet magis detergat) rosaceum mel, syrup. rosaceus, ex ro-

Medici in dysent. curanda industria.

Detergentia quæ.

H sis rub. zaccarum rosaceum, aqua marina, muria, & alia valentiora (dummodò infestans non prohibeat dolor:) atq; ab his in primis inchoandum, inde verò ad astringentia, consolidantiaq; præfata accedendum, tamquam vnio, seu consolidatio fieri rectè nõ posit, nisi priùs administretur detersio: quę sanè licèt per valentiora adhùc posit administrari, neq; nos isthęc lateant, Auic. ꝓponat lib. 3. tract. 11. f. 16. cap. 7. & Trallianus, lib. 8. cap. 9. vniuersa apportet: quia tñ, ea non sunt indicata simplicitèr ab vlcere sordido vel virulento, hinc est, quod rectum ad vsum accedentes dictorum indicatorum, aliorumq; paucis apportare tẽtabimus, quæ ex medicorum placitis, intestinorum vlceri conuenire videntur. Facta igitur distinctione vlcerum, infestãtium, gracilia, vel crassa, intestina, aut

A detergentibus inchoandum.

 media,

media,suppositoq; ex signis aliũdè petẽdis, vlcus esse in intestinis A
superioribus;indicata preterquamq sunt administranda per os(q spectat ad vbi agẽdum)eius esse debent cõditionis, vt medicorum schola vniuersa testante, alimenta in primis sint medicamentosa, quæ.s.& vim habeant nutriendi,ac restaurandi,id q in dies magis deperditur,quæq; exiccantem,atq; adstringentẽ,corroborãtemq; posfideant facultatem absq; vlla acrimonia; cui vsui satisfacit in primis lac chalibeatum, vel cum candentibus calculis decoctum, quousq; serosior sit pars consumpta;iusculum aliquod alteratum, cum folijs plantag.portulacæ, rosarum rubearum,&c. ptissana,cui admixtus sit puluis corallorũ rubeorum, rosarum rub. cornu cer- B
ui,terra sigillata,mora tàm ortensia,quàm siluestria exiccata,turturis preparatus puluis,cortex thuris,coclearum testarũ cinis; pterea succus aliquis,vt omphacium, vel malicorij,& granatorum, per residentiam depuratus,succus,centidonij, &c. quòd si ad medicamenta accedendum sit,iam syruppi fuère prædicti, neq; valẽtiores,ex portulaca,plantagine,cẽtidonio,similibusq; ex artis vsu parandis deficiunt:siq; antiquum sit vlcus, Celsus commendat frigide potionem, tamquã adstrictoriam habeat facultatem. Consistente ergo vlcere in superioribus intestinis, per os ea omnia accõmodata cẽsentur præsidia, quæ sanè diuariari possunt in forma so- C
lida,vel liquida,maioriq; vel minori copia,put maiori,aut minori egemus vehiculo; ita vt si superiora intestina affecta sint, propè crassa,liquidiora conueniant,& in maiori quantitate,si nõ admodum longe à ventriculo,solidiora, & in pauciori, velutì electaria ex sy.parata,& zaccaro rosaceo antiquo,pillulæ ex puluerib9 predictis parande, quæq; à Tralliano proponuntur, ac alijs,quorum minor non adest numerus, quàm pillularum,similiumq; medicamentorum. De indicatis externis,admouendis ab vmbilico supra, non est,vt quicquam producam in medium,quando vnus Trallianus citat. lib.& cap.epithemata ex hypocistide,balaustio, alterci D
semine,anisorum,&c.adamussim proponit:Cerata item ex mastiche,palmulis,alumine liquido,aloe,atq; rosaceo: Vnctiones etiã, quas magno faciendas esse consilio,& apparatu suadet,medijs affectis intestinis tum quæ per os, in liquidiori forma parata cõueniunt,tum que per inferius,perscribenda in maiori quantitate cõducunt.Omnis ergo medicorum cœtus, ad ea quæ inijciunt se cõferens,si vlceri consilium sit prospiciendi,ex Gal.præcep.4.de cõpos.med.secund.gen. cap.1. ab oleoso quocũq; genere abstinebit, ac adipe quocumq;, & præsertim suillo, tanquã indè plurima succrescat sordes,& vlcus virulentius,atq; sordidius efficiatur;cui veritati

Indicata ab vlcere in superioribus intestinis.

Doct.Celsi aduersa assert.78.

Indicata externa in curando vlcere.

E ritati intentus Auic.lib.3.tract.11.fen 16.cap.7.hæc habet. *Et ulcus cum prouenit ad saniem, indiges mundificatiuis, & indiges, ut alienes pinguia, & glutinatiua, & separantia inter medicinam, & ægritudinem, &c.* Neq; tñ hinc conuenire putandum est, medicamẽta proposita ab aduersario in assert.67.68.69.70.71.72.73.74. vbi ipse commendat, duram, & asperrimam muriam, Musæ, Andronisq; pastillos, calcem, sandaracam, auripigmentum, atramentum sutorium, & cœparum id genus, q Græci carton vocant, quandoquidem ex Gal. decreto 4.de comp.med.per genera, carnẽ colliquãt, & colliquatæ in ichores vertuntur prauos, & partes circumiacẽtes medicamentorum

F vi dissipatę, in sordes procedunt: *cumq; administras clysteria in quibus ponuntur medicinæ cauterizatiuæ est periculosum*, dicebat Auic. Sed ad institutum nunc: Aptissima in dysentericorum vlceribus indicata per inferiora sunt, tum lac vstulatum, tùm ptissana cum pulueribꝰ perscripta: tùm iuscula, atq; ex simplicibus præcitatis decocta: & quoniam duplex, vt vidimus in vlceribus intestinorum præcipuè curandis est indicatio, consolidatio nimirum, atq; abstersio: hac primùm, per ordei decoctum, serum lactis, hidromel, zaccarum rubrum, mel rosaceum, muccaginem psillij, extractam in aqua rosacea, & consimilia administrata, ad consolidans indicatum se cõ-

G feret, ad decoctum inquam plãtaginis tapsi barbati, summitatum rubi, gallarum, orizę torrefactę, balaustiorum, baccarum lauri, rosarum rubearum, caudæ equinę, & ad similia; quibus admisceañ, acatia, hipocistis, bolus armenus, sanguis draconis, lapis hematitis, succus plantaginis, & exiccantium multiplex species: quarum gradus diligentèr sunt medico obseruãdi, vt ad maiorem, vel minorem faciendam exiccationem, tutò ad simplicia possit descẽdere: nec interea detergẽtium ignorare debet naturam, quando vbi vlcus summoperè sordescit, ad valẽtiora accedẽdum, quãdo verò

H patum, ad mitiora: quòd si vlcus consistit in recto intestino, glans ex perscriptis pulueribus croco, mirra, thure, &c. est aptissima; abstinendumq; (Sauonarolæ iussu) ab arsenico, atq; valentioribꝰ cicatrizantibus. Reliquum itaq; nunc id esse videreñ, vt ex indicantium doloris, fluxionis, ac vlceris complicatione, complicata afferremus indicata; verùm quia vnusquisq; ex artis vsu, sibi potest parare, seruata Gal. lege, in indicantium vehementia à nobis perscripta, ad indicata descendendum. Atq; hæc satis esse putamus, ꝓ illustranda veritate eorum omnium, quæ scribendi à nobis suscepta prouincia exposcebat; quarè de singulis æterno DEO Trino, & Vni, sit laus, & gloria in sæculorum sæcula. Amen.

FINIS.

Cõfutatio assert. aduersarii.

Valida detergentia cur damnanda in dysenter. Auic.lib.3. t.11.f.16. cap.7.

Indicata in vlceribꝰ crassiorum intestinorum.

Exiccantiũ & detergẽtium ordo medico necessarius, vt cognoscatur.

Indicatum in vlcere recti intestini.

Complicatio indicantiũ indicat complicationẽ indicatorum.

PERORATIO AVTHORIS,

IN SVAS MEDICAS EXERCITATIONES.

ARIDVM, Ac prætenue orationis nostræ, filum sectantes, eousq; humi ferè serpentes processimus; ut Ciceronianis depositis numeris, philosophico stylo, complura, ad Physiologiam, Pathologiam, ac Therapeuticam, non exiguas Medicinæ nostræ partes, attinentia, discursui subiectauerimus: Et quamquam docta, graui, composita, erudita, excussa, ingeniosaq; oratione, ueneris cuiusq; atq; leporis plena, innumera, earumdem Medicinæ partium, mandata sint Typis ab alijs doctissimis uiris, qui non minus in Grammaticorum scholis, & pedagogijs, quam philosophiæ, medicinæq; academijs, ob sermonis fæcunditatem, ad Cœlum usq;, laudibus efferuntur. Nobis tamen arrisit, arridetq; magis, in philosophicorum, ac sapientum conuentibus uersari, quàm in his, quæ de sermone sunt, inani temporis iactura, commorari. Nàm tanta est (Amice lector) inter Oratoris munus, & Philosophi pugnantia, ut pugnare magis inuicèm non possint: ubi enim, huius est in cognoscenda, & demostranda ueritate, præ cunctis uersari, illius est mentiri, decipere, circumuenire, præstigiari (huius uel sententiæ authore, doctissimo Pico Mirandulano, in quadam ad Hermolaum Barbarum, eruditissima epistola:) Facundia quidèm res est elegans, plena uoluptatis, & illecbræ, sed in philosopho (ut idem uolebat) nec decora, nec grata: quandoquidem quærit Philosophus, non quomodò scribat, sed quid scribat, ac mauult maiestatem ex horrore consequi, quàm mollitudine gratiam. Quamobrem his, consimtlibusq; ducti rationibus, Tullij sectati concilium, rebus contemplandis, nobis præ oculis appositis, non eloquentia satisfecimus, sed doctrina (ni fallimur) neq; orationem fuimus amplexati, sed rationem: quid plura? indisertam (ni φιλαυτία nos decipit) maluimus prudentiam, quàm stultam loquacitatem; prouiribusq; curauimus, non floridis uerbis, quæstiones in re medica, complures dirimere, sed latinè; siq; minus latinè, uolentes naturam rerum diligentius intueri, atq; rimari, quàm quod ab alijs quibusdam factum esse comperimus. Numquid eodem tempore, Romanæ linguæ proprietates, leges, obseruantias magis, quam res ipsas, debebamus attendere? quarè si Ciceronem non expressimus, nos expressimus: Si profluentem sine modestia Liuij ubertatem sectati non fuimus, Quintiliani item acumen, Lactantij sonum, Curtij lenitatem, & elegantiam Columellæ, ueritatem præ singulis potentiorem fuimus amplexati. Electa itaq; uerba, casta latinitas, atticus nitor, iunctura tenuis, numerosus ambitus, grata concinnitas, hilaris color, pura uenustas, ornatus facilis, agentes figuræ, ex Grammaticorum petantur scholis: acris sensus, apta exempla, multa fides, grauia argumenta, ex hisce depromantur exercitationibus: quibus arrisit Perorationis loco hæc adnotare, tum ut lector amicus intelligat, stomachum nobis mouere, grammatistas quosdam, de singulis enunciantes, tum, ut non nesciat, & philosophiam, & medicinam, ueritatis studio, non lenocinijs esse colendam. Nam, ut Manlius in Astronomicis asseuerabat.

Ornari res ipsa negat, contenta doceri, Postulat, &c.

contentus igitur uerbis, nondum forsan Latij iure donatis, ijs sum usus, quæ, & ipsa rerum nouitas, & quædam propè necessitas expressit.

EGO Frater Gregorius Seruantius Ordinis Prædicatorum minimus rogante Ad: R. & Illustri Domino Vicario Episcopi Camerinensis uidi, & legi præsens opus Exercitationum Medicarum Excell. Domini Iosephi Phauorini, & nihil in eo inueni nec contra fidem, nec contra bonos mores, nec temeritatem sapiens; sed omnia eruditionem, & doctrinam eximiam redolentia; quæ Auctorem gloria, & præmio singulari librum uerò faciunt impressione dignissimum. Sic iudico. Kal. Septembris, 1598.

VOLVMEN Hoc inscriptum Exercitationum Medicarum, stante relatione facta per R. P. Fratrem Gregorium supradictum, cui plurimum fido, dignum duxi quod in communem vtilitatem in publicum prodeat, ac Typis excusum euulgetur. In quorum, &c. Dat. ex nostris ædibus die vij. Septembris. 1598.

Io: Paulus Pongellus Archid. Vic. Gen. Camerinen.

AVTHORVM NOMINA QVORVM fide, & authoritate Liber conscriptus est.

Actuarius.
Aelianus.
Aëtius.
Agatarchides.
Altimarus.
Alexander Trallianus.
Ambrosius Parreus.
Aliabbas.
Aristoteles.
Archang. Mercenarius.
Archāg. Piccolomineus
Aurel. Cornelius Celsus.
Auerroës.
Auicennas.
Augerius Ferreius.

Celius Aurelianus.
Cicero.
Columella.

Dioscorides.

Franciscus Valeriola.
Franciscus Vallesius.

Fernelius.

Gabriel Fallopius.
Galenus.
Georgius Bertinus.
Gordonius Medicus.

Hieronymus Cardanus.
Hieronym' Mercurialis
Hieronym' Capiuaccius
Hyppocrates.
Homerus.
Iacobus Zabarella.
Io: Baptista Montanus.
Ioannes Marinellus.
Ioannes Diurius.
Ioannes Crato.
Io: Baptista Porta.
Iulius Cœsar Scaliger.

Laurentius Ioubertus.
Lactantius.

Manlius Poëta.

Martialis.
Moses.

Nicolaus Florentinus.

Ouidius.

Paulus AEgineta.
Picus Mirandula.
Plato.
Pythagoras.
Phauorinus Clauarius.
Plinius.

Quintilianus.
Rasis.
Sauonarola.
Simon Simonius.
Sebastianus Paparella.
Titus Liuius.
Theophrastus.
Turrisanus.
Virgilius.
Victor Trincauellius.

RERVM AC VOCVM TOTO OPERE MEMORABILIVM.

Febrium

G.

H.

Homo

Morbi.s

Vulpis

F I N I S.

Errata in colligendo Indice sparsim collecta, quęq; ob Authoris absentiam vt plurimùm sunt commissa, candido stylo sic corriges. Si enim inuersus aderit apex, vel prætermiss. fuerit character, comaq; defuerit, vel redundarit, facilè emendabis.

Numerus Paginam, Litera locum significat.

Pagina 3. Litera d. Pręsagiunt 4.b. therapeutica 4. c. therapeuticam. 8. d. generatio. 11. e. cartilaginum. 11. h. testatum. 12. c. prosequamur. 13. h. fatetur. 15. f. innutam. 15. g. tactus. 15. g. cum apportet. 16. e. carent. 21. g. sumamus. 22. a. humidius. 22. d. vbi, particula superest. 25. h. progrediamur. 28. b. medicinę. 28. c. dignum duximus. 28. d. post hoc. 33. f. mesaraicis. 35. f. mesaraicis. 35. e. audiatur Hyppoc. 39. e. carnes Camertium. 41. e. ne recedamus. 43. f. contactum. 48. b. sanguificandi. 60. h. non recedamus. 60. h. locum. 62. b. ne recedamus. 66. d. intuemur. 68. a. & inter hos. 68. a. dicebant. 68. d. crysibus. 70. a. accusante. 73. f. igitur, vt capiamus. 74. g. propterea, vt accedamus. 74. g. hic cum admittat. 77. e. pituitosiore. 77. h. quamq;. 77. h. exustioni. 70. d. Aristoteles. 78. e. in qua cum dicat. 83. h. nonnulla. 86. a. vt sumamus exordium. 90. b. æquipotentes. 31. a. prosequentibus. 90. d. intermittente. 92. d. modus motus. 103. h. permutata. 98. d. dentur. 117. g. diabetes. 118. a. assimilant. 104. c. in aucto. 114. d. deueniamus nunc. 119. g. insectantibus. 121. g. concludendum, quod. 123. f. scribente authore. 123. g. decreuerunt. 128. d. essentia. 129. e. Προσεχὲς 130. a. calor dissipatur. 131. g. abscessus. 131. g. in via. 132. d. addidimus. 133. f. compos sit. 133. f. atq;. 133. f. adinueniri. 133. f. vtentem. 139. f. suggeritur. 141. e. e. sin indicationes. 141. g. cum virtus. 141. h. voco virtutem. 142. b. repetamus obiter. 143. f. ita vt. 142. c. indicati. 142. d. debeat.

SERIES CHARACTERVM.

A B C D E F G H I K L M.

Omnes sunt duerniones.

CAMERINI,

Apud Franciscum Ioiosum. M D LXXXXVIIII.